

Lom ČSA

Analytická část

Pilotní projekt Rozvoj lokality lom ČSA

IV. pilíř projektu Transformační centrum Ústeckého kraje

TCUK Transformační centrum Ústeckého kraje

RRAUK Regionální rozvojová agentura Ústeckého kraje

foto na přední straně:

Krajinné kontrasty jsou charakteristickým jevem lomu ČSA. Na severní hraně lomu se potkává odhalený geologický profil po těžbě, lesnaté úpatí Krušných hor a zámek Jezeří. / autor Martin Špoula

Textury odhaleného uhelného profilu na dně lomu ČSA. / autor Michal Porteš

Rozvoj lokality Lom ČSA

Hrazeno z projektu Transformační centrum Ústeckého kraje,
registrační číslo projektu CZ.10.02.01/00/22_002/0000053

Zpracovatel

V rámci projektu
Transformační centrum Ústeckého kraje

Regionální rozvojová agentura
Ústeckého kraje a.s.
Králova Výšina 3132/7
400 02 Ústí nad Labem
IČ: 60279524
rra@rra.cz

www.rrauk.cz/tcuk
Ústí nad Labem
04–2026

Zpracovatelský tým

Vedoucí pilíře Komplexní revitalizace území
Dipl.-Ing. Eva Němcová
t / +420 733 256 276
e / nemcova@rra.cz

Zpracovatelé části
Ing. arch. Jana Kubánková
Ing. arch. Daniel Parachin
Mgr. Michal Porteš
Ing. arch. Eliška Štefaničová

Lom ČSA je významnou enviromentální lokalitou regionu. Hnízdo husy velké na vodní nádrži Marcela. / autor Michal Porteš

Kontext

Lom Československé armády představuje území mimořádného významu – svým rozsahem, historií, dramatickou proměnou krajiny i kulturní symbolikou patří k nejvýraznějším lokalitám tohoto typu nejen Ústeckého kraje, ale i celé České republiky. Jedná se o místo, které se stalo symbolem proměny regionu poznamenaného těžbou uhlí – krajiny, která se postupně proměňuje, hledá novou identitu a nabízí příležitost stát se modelovým příkladem úspěšné transformace.

Těžba uhlí v lomu Československé armády je v současnosti postupně utlumována. K výraznému omezení provozu došlo již v roce 2024 a v současné době zde probíhají převážně sanační práce, spojené s omezeným dotěžováním uhlí, které by mělo skončit v roce 2026. Ze čtyř zbývajících velkolomů v mostecké hnědouhelné pánvi se tak jedná o lokalitu s nejbližším termínem úplného ukončení hornické činnosti.

Z regionálního hlediska jde o strategicky významnou lokalitu, jejíž rozvoj může zásadně ovlivnit podobu a prosperitu celého Ústeckého kraje. Lom ČSA je zároveň místem celorepublikové pozornosti veřejnosti. Dramatický příběh proměny krajiny, spojený s vysoušením Komořanského jezera, likvidací sídel, rozvojem těžby a postupným zatopováním těžební jámy, se stává silným symbolem přerodu regionu na sklonku uhelné éry. Ústecký kraj tak může využít tohoto zvýšeného zájmu k **posílení svého pozitivního obrazu** a k prezentaci nové vize **„Kraje jezer“**.

Na území samotného lomu, přilehlých výsypek i v širším okolí probíhá **příprava řady významných projektů**. Na základě vládního úkolu zpracoval státní podnik DIAMO v roce 2021 multikriteriální analýzu s variantními scénáři budoucího využití, přičemž vláda v roce 2023 schválila tzv. balanční scénář. Vedle něj se však rozvíjejí i další záměry iniciované různými subjekty – obcemi, vlastníky pozemků, investory, či akademickými institucemi.

Tato koncentrace různorodých aktivit, zájmů a potenciálů využití území – od jeho významu jako energetické základny, přes klíčovou environmentální funkci posttěžební krajiny, až po rozvoj podnikatelských aktivit nebo vznik významné turisticko-rekreační destinace – klade mimořádně **vysoké nároky na promyšlenou prostorovou koordinaci a plánování**, které zajistí bezkolizní koexistenci těchto – na první pohled možná protichůdných – funkcí.

Projekt **Rozvoj lokality Lom ČSA**, realizovaný **Regionální rozvojovou agenturou Ústeckého kraje** v rámci **Transformačního centra Ústeckého kraje**, reaguje právě na tuto potřebu. Jeho cílem je podpořit koordinovaný rozvoj území tak, aby se tato mimořádná lokalita stala jedním z hlavních motorů pozitivní proměny regionu a současně vzorem pro další území procházející obdobnou transformací. Důraz je přitom kladen nejen na hospodářské a environmentální aspekty, ale také na uchování a zpřístupnění jedinečných přírodních, kulturních a krajinných hodnot tohoto místa a jeho prostorovou a funkční integraci do širšího okolí.

Systém označování map:

Všechny mapy autorsky vytvořilo RRA ÚK, pokud není uvedeno jinak.

Copyright a licence k užití
Všechna práva vyhrazena © RRA ÚK, 2026

Obsah dokumentu je volně dostupný pro nekomerční využití při splnění licenčních podmínek:

Text dokumentu je možné využít v souladu s licencí CC BY-ND 4.0.

Vzor citace:
KUBÁNKOVÁ, Jana, PORTEŠ, Michal, ŠTEFANIČOVÁ, Eliška, PARACHIN, Daniel a NĚMCOVÁ, Eva. Lom ČSA: Analytická část. Rozvoj lokality Lom ČSA. Ústí nad Labem: Regionální rozvojová agentura Ústeckého kraje, 2026.

Obsah

Vymezení řešeného území 8
A / Krajina před těžbou 10
Geologické poměry 12
Přírodní ekosystémy 14
Krajinný ráz 16
Historické osídlení 18
Kulturní rozměr území 26
B / Krajina těžby 30
Severočeský hnědouhelný revír 32
Zanikající krajina 34
Limity těžby 38
Lom a výsypky 40
Infrastruktura těžby 42
C / Krajina po těžbě 46
Správní členění 48
Vlastnická struktura 50
Využití území 54
Balanční scénář 56
Rekultivace a sanace 58
Záměry v území 62
výkres záměrů–přehled 64
interakce záměrů 66
Fyzické a přírodní systémy 68
morfologie a stabilita 70
půdy 74
voda 76
klima 80
krajinné charaktery 82
biodiverzita 84
systém ochrany přírody 86
_klasifikace prostředí v NPP Lom ČSA 88
územní systém ekologické stability 90
Kulturní rozměr krajiny 92
panoramata a výhledy 94
kulturní hodnoty 96
stopy a relikty těžby 98
návštěvnické cíle 100
návštěvnická vybavenost a infrastruktura 102
Lidé 104
sídelní struktura 106
_demografie 108
_bydlení 108
_rozhraní a vazby 110
rozvojové plochy 112
_plochy pro bydlení 114
_absorpční kapacita ploch pro bydlení 116
_výroba 118
opuštěné lokality s ekologickou zátěží 120
Pohyb 122
dopravní obslužnost 124
cyklodoprava 126
Územní plánování 130
politika územního rozvoje, zásady územního rozvoje 132
lokalita lomu ČSA v územních plánech 136
územní studie 140
územně analytické podklady 142
limity využití území 146
_vybrané sítě technické infrastruktury 148
D / Syntéza 150
Reference 160

Vymezení řešeného území

Cílem pilotního projektu je přispět ke koordinovanému rozvoji území tak, aby lokalita Lom ČSA v co nejvyšší možné míře přispěla k pozitivní proměně regionu ve všech pilířích udržitelného územního rozvoje – hospodářském, environmentálním i sociálním – a aby byl zároveň maximalizován přínos transformace pro dotčené obce a region. Důraz je přitom kladen na uchování a zpřístupnění jedinečných hodnot tohoto místa a na posílení jeho integrace do vize Kraje jezer.

Za účelem dosažení výše uvedených cílů se práce bude pohybovat ve třech měřítkových úrovních:

S Prostor lomu

Řešené území je na této úrovni vymezeno zjednodušeným obrysem rekultivovaných ploch lomu ČSA (včetně výsypky Obránců míru). Práce na této měřítkové úrovni bude sloužit jako prostorový podklad pro vzájemnou koordinaci aktérů v území, kteří jsou nositeli rozvojových projektů.

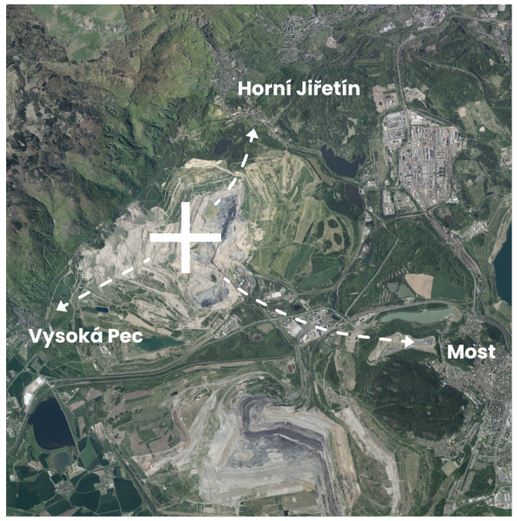

M Prostor lomu včetně jeho rozhraní a vazby na nejbližší sídla

Měřítková úroveň se zabývá prací s rozhraním lomu a jeho interakcí s nejbližšími sídly, akcentováno bude téma dostupnosti a prostupnosti území. Hranice řešeného území není jasně definována a bude reagovat na potřeby řešení sídelních a krajinných vazeb.

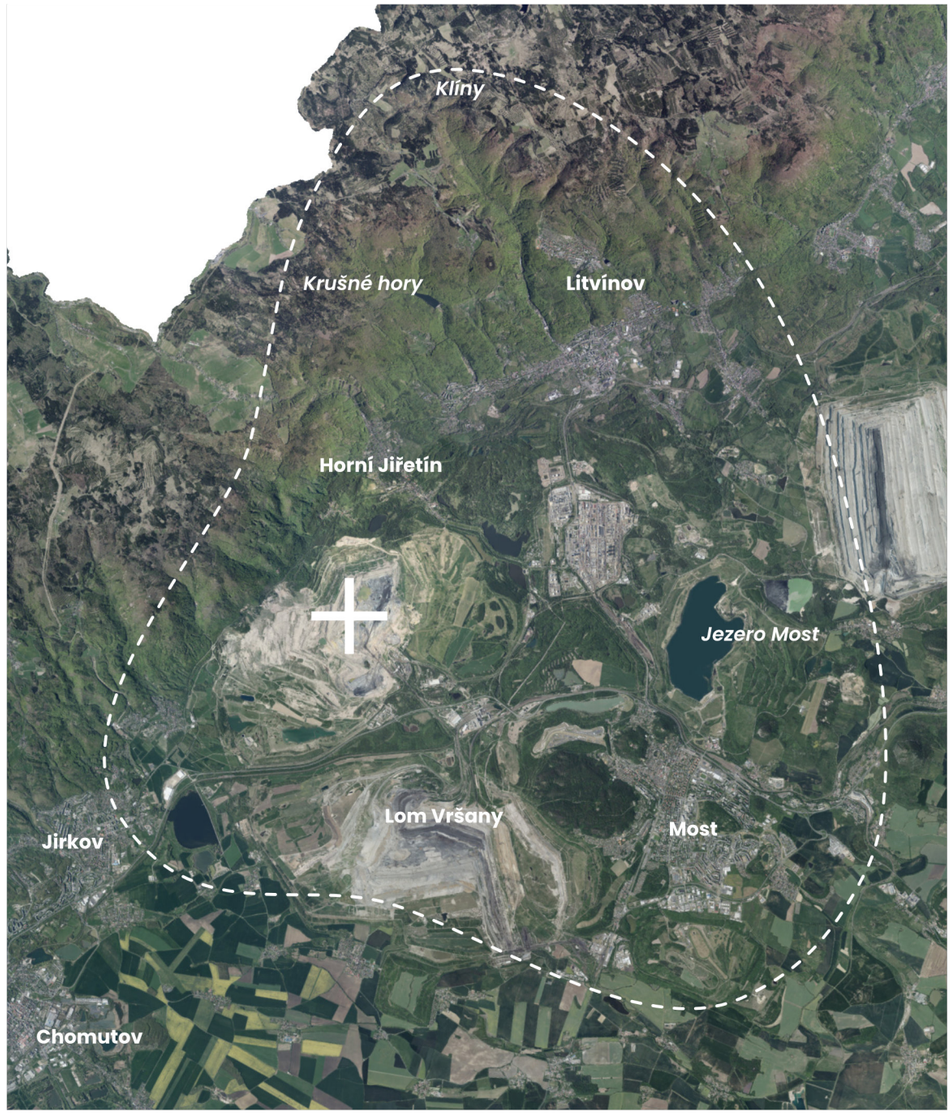

L Lom v širším regionálním měřítku

V koridoru mezi městem Most a Krušnými horami se aktuálně rozvíjí množství významných rozvojových záměrů. Jedná se o oblast, která má potenciál využít jejich kumulativního působení a podpořit naplňování vize regionu jako kraje jezer. Práce se bude zabývat významovou rolí této oblasti v širším regionálním měřítku včetně vyhotovení podkladů pro vznik integrované turisticko-destinační strategie.

A/
Krajina před těžbou

III-te Ansicht des Schlosses Eisenberg (Třetí pohled na zámek Jezeří, z cyklu litografií), Adolph Kunike, 1834, signatura: Vues III 20138 KAR MAG, 1834, zdroj: Österreichische Nationalbibliothek, https://data.onb.ac.at/rep/132388A2

Geologické poměry

Geologie území lomu ČSA je přirozeně spojena s historií Krušných hor a Mostecké pánve. Začíná v prvohorách, kdy se vytvořily nejstarší usazeniny a vyvřeliny, později pozměněné vlivem tlaku a tepla v hloubce zemské kůry na tzv. šedé a červené ruly. Geologický vývoj území byl poté silně ovlivněn třetihorní zlomovou tektonikou, která způsobila silné poklesy mezi jihovýchodní stranou pohoří Krušných hor a severním okrajem Českého středohoří. Tímto byl odstartován vznik rozlehlých depresí, který byl synergicky podpořen působením ledovcové aktivity v dobách ledových a střídavým odtáváním permafrostu.

Třetihorní období s existencí močálů a charakteristické vegetace (kapradiny, dřeviny rodu Taxodium) tak bylo **klíčové i pro vlastní uhelnotvornou činnost v pánvi**. Ukládáním odumřelých částí rostlin v teplých periodách společně se sníženým obsahem kyslíku a překrytím písky a jíly byly rozvinuty podmínky pro tvorbu dnešní hnědouhelné vrstvy, kvůli které bylo celé území v minulém století přetvářeno. Horninové hmoty v území lomu jsou proto tvořeny především terciérními pánevními sedimenty, kvartérními uloženinami a v menší míře také horninami krušnohorského krystalinika kateřinohorské klenby, na nichž se lokálně zachovaly relikty svrchnokřídových sedimentů. Tělesa výsypek jsou nejčastěji tvořena převážně šedými jíly a jílovci a místy na úpatí svahů Krušných hor jsou skrývkovými řezy obnaženy kyselé až slabě kyselé metamorfity (pararuly, ortoruly).

Klíčové je poté období přechodu posledního glaciálního období a novověku, kdy byla část území Mostecké pánve vyplněna tzv. Komořanským jezerem. To vzniklo přirozeně v depresi pánve a jednalo se tak o jedno z pouze velmi mála přirozeně vzniklých jezer na našem území. Komořanské jezero bylo největší vodní plochou u nás a zaujímalo rozlohu více jak 25 km². Zabíralo tak v podstatě celou rozlohu současného lomu ČSA a další území s okraji v blízkosti dnešního města Most. Mělká a členitá vodní plocha byla průtočná, napájená i odvodňovaná původním korytem řeky Bíliny.

Významné jsou ovšem okolnosti z pohledu historie relativně nedávné doby. Splavy sedimentů z Krušných hor docházelo postupně k jeho zanášení a k přeměně na rozsáhlé mokřadní porosty a slatiniště. Tyto plochy byly dále postupně extenzivně vysoušeny a přeměňovány na zemědělskou krajinu. Cílené celkové vysoušení bylo započato v roce 1831 a trvalo několik desítek let.

Geomorfologie území je následně ovlivněna vznikající průmyslovou těžbou uhlí stále ještě v podobě lokální hlubinné těžby. Hydrologická síť povodí dnešního lomu ČSA byla v té době mimo postupně vysoušené Komořanské jezero bez přeměn a tvořena zejména z potoků z blízkých paralelních údolí Krušných hor (Vesnický, Šramnický, Albrechtický, Černický a na východě území Loupnice). Ty zásobovaly vodou zemědělskou krajinu v blízkosti existujících sídel, ale i přírodní luční enklávy pod Krušnými horami a rozsáhlé území parku a arboreta zámku Jezeří.

Výraznější změny reliéfu území jsou poté spojeny s rozvojem nové vodní plochy, uměle vytvořeného vodního díla Dřínov s rekreační a hlavně zásobovací funkcí pro blízký průmysl. To nakonec po rozhodnutí o vzniku velkoplošné povrchové těžby v lokalitě bylo opět vysušeno. Z důvodu rozvoje povrchové těžby byly všechny zdejší toky svedeny od úbočí Krušných hor mimo prostor budoucího lomu. Stejně tak byla přeložena řeka Bílina, jejíž tok byl dokonce přeložen opakovaně a následně, ve tří kilometrové délce, dokonce zatrubněn.

Dramatický vývoj georeliéfu nastal v období rozvoje plošné těžby, tedy v letech 1950 - 1990, kdy docházelo k masivnímu skrývání zemin a vzniku zahloubení zbytkové jámy lomu. V období největšího rozmachu těžby v území byla plánována dokonce tzv. velká varianta lomu ČSA, při které by se lom postupně přesouval východním směrem a těžba by zahrnula okrajové části Litvínova, povrchově nepřetěženou Hornojiřetínskou a Kopistskou výsypku, tehdejší chemické závody Záluží a zbytek Komořan.

Odhalený výchoz uhelné sloje v lokalitě Eliška II. Lom ČSA (foto Michal Porteš).

Podélný řez hnědouhelnou pánví v severozápadních Čechách dle profilní čáry z Ústí nad Labem do Radonic, Státní geologický ústav ČSR, 1927, zdroj: mapy.geology.cz.

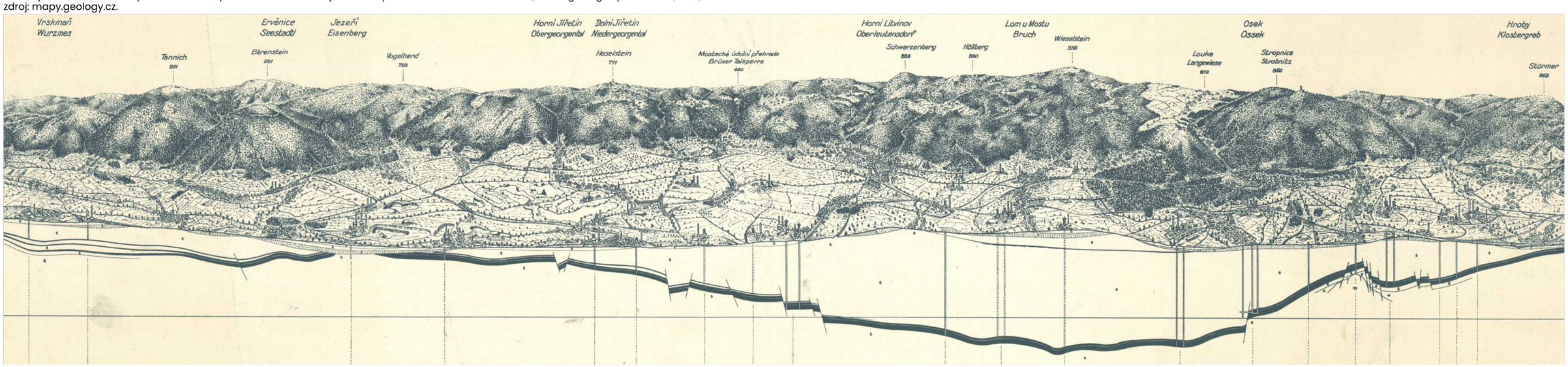

Přírodní ekosystémy

V době před rozvojem těžby patřilo území stávajícího lomu ČSA mezi přirozenou a pestrou krajinu Podkrušnohoří. **Jádro oblasti tvořily jezerní plochy – Komořanské jezero a později Dřínovská nádrž** – s okolními přitékajícími potoky, nivou řeky Bíliny sestávající se z četných mokřadů, rákosin a slatinišť. Toto přírodní území fungovalo jako velký poldr a zajišťovalo mimo jiné například ochranu okolní kulturní krajiny při nadprůměrných srážkách. V prostoru mezi vodními plochami a Krušnými horami se rozkládaly luční enklávy s prostupujícími koryty potoků a pestrou vegetací. V pozadí dominovaly samotné Krušné hory s příkrými jižními svahy, které jsou dodnes typické převahou bukových porostů a suťových skal. Na úpatí hor byly tyto porosty doplněny vtroušenými dubohabřinami a lužními lesy. Významné byly také rozlehlé sady ovocných dřevin spojené s **parkovou krajinou arboreta Jezeří**, které výrazně zasahovalo do území dnešní zbytkové jámy. V území tak existovala mozaika kulturně udržované krajiny s rozsáhlými částmi složenými z přírodních ekosystémů. **Postupná příprava území na rozvoj velkoplošné těžby samozřejmě zcela existující charakter území pozměnila.** Niva řeky Bíliny a všechny další přirozené toky v prostoru povodí plánovaného lomu byly nahrazeny umělými přeložkami nebo zatrubněním bez jakýchkoliv fungujících přírodních procesů. Existující zbytky mokřadů, slatinišť a menších vodních ploch byly vysušeny a zlikvidovány. Zásadní byla také postupná likvidace lučních a přirozených lesních porostů a likvidace většinové části arboreta Jezeří. Tím byla v podstatě v rámci příprav na otevření povrchové těžby zrušena celá původní přírodní kostra území. Přeměněná krajina území dnes odpovídá vlastní zbývající zbytkové jámě lomu ČSA, dále rozšířené o výsypky Obránců Míru, Hornojiřetínská a Kopistská. **Díky stanovení územních ekologických limitů nedošlo k postupu porubní fronty východním směrem** a negativním dopadům na další částí přirozených ekosystémů v širším okolí.

V současné době, kdy již dochází k ukončování hornické činnosti v lomu ČSA, lze identifikovat zbytky přírodních ekosystémů především v navazujících hranicích lomu směrem k úpatí Krušných hor. Patrné je to v území dvou hlavních starých sesuvů z doby největšího rozmachu lomu, dále v ochranném pilíři Jezeří, který je malým zbytkem původního arboreta a samovolně vyvinutého lesa a také v nejstarších částech lomu, kterými jsou části vnějších výsypek Albrechtická a Hornojiřetínská. V těchto územích lze již díky stáří a přítomnosti vody identifikovat ekosystémy přinejmenším přírodě blízké s vyvíjející se věkovou a porostovou rozrůzněností. **Uvnitř vlastního lomu najdeme především technické rekultivace a mozaiku samovolně se vyvíjejícího antropogenního bezlesí** utvářenou zejména úživností nasypaných zemin, na kterou jsou vázány významné přírodní hodnoty lokality.

Pohled na zámek Jezeří a Krušné hory z hladiny dnes již bývalého Dřínovského jezera, v pozadí Albrechtice (foto www.zanikleobce.cz © Pavel Beran, přispěl Oldřich Mixa).

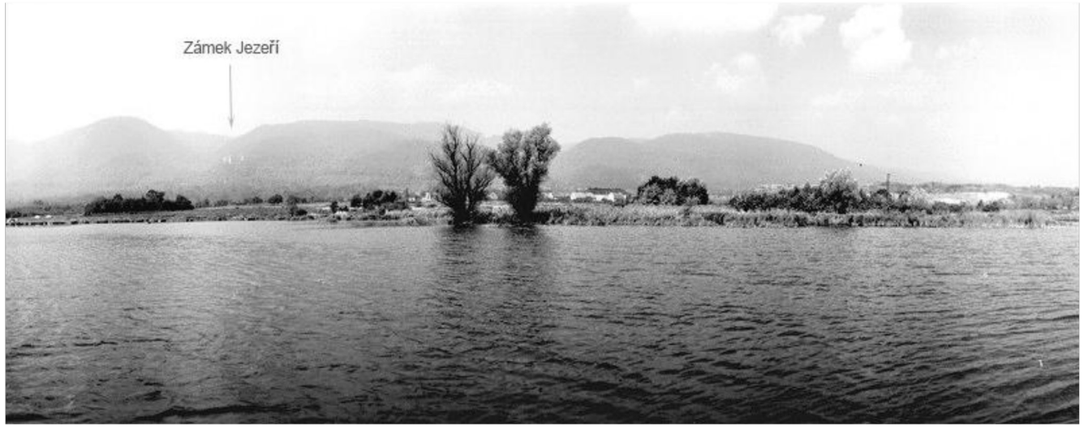

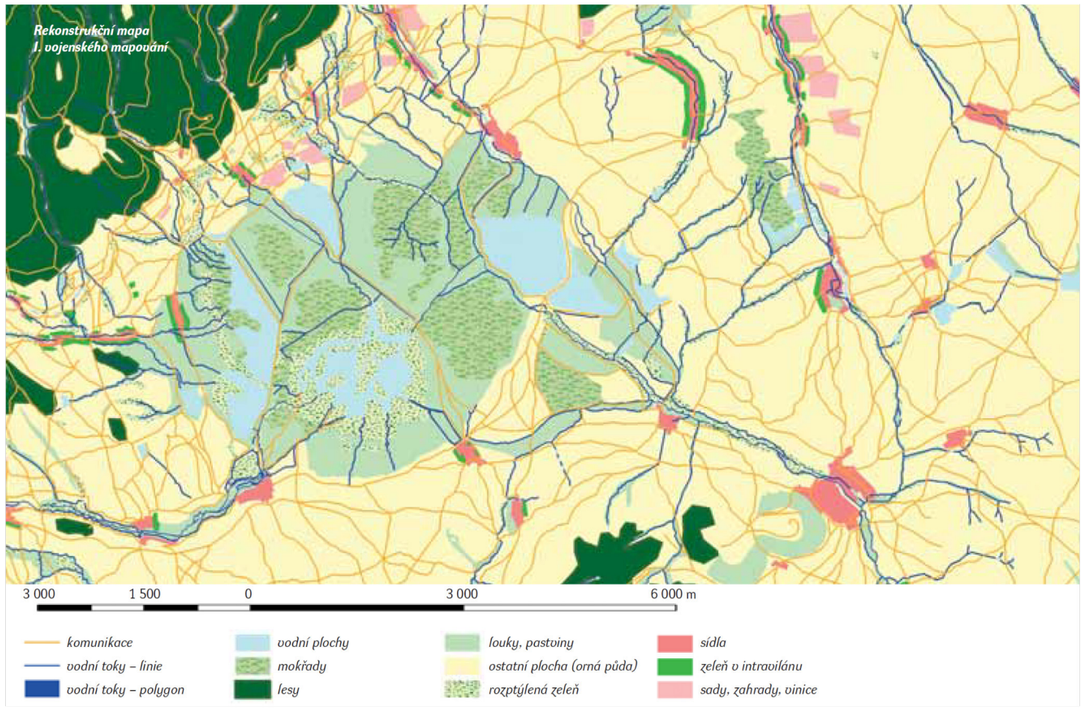

Rekonstrukční mapa I. vojenského mapování; zdroj: BRŮNA, KŘOVÁKOVÁ (2005).

Komořanské jezero a okolí—rekonstrukce podoby z roku 1830, zakresleno v roce 1933, zdroj: Oblastní muzeum a galerie v Mostě, příspěvková organizace.

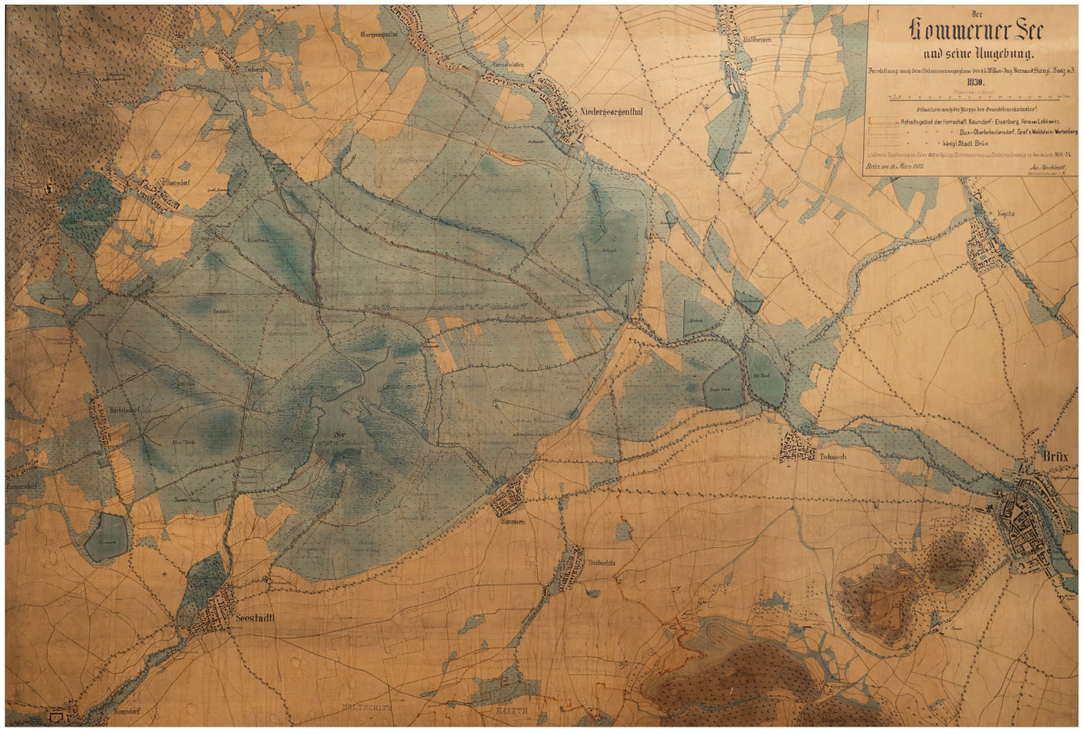

Krajinný ráz

Dramatický vliv těžby na přírodní složky krajiny se pochopitelně projevuje i v krajinném rázu. **Původní krajina** tzv. Ervěnické deprese, kterou je území dnešního lomu součástí, **byla ještě na počátku 20. století harmonicky působícím a členěným souborem přírodních ekosystémů různého typu s páteří ve formě řeky Bíliny a Komořanského jezera.** Na sníženinu vodních prostředí navazovaly pozvolné formace otevřených luk a za nimi se zvedaly příkré svahy Krušných hor s kótami až 900 m.n.m. a převýšením skoro 700 m. Tato pestrá krajina byla doplněna enklávami extenzivní zemědělské krajiny okolních obcí stejně jako kanály v rákosových porostech jezera, které byly využívány k rybolovu.

V severovýchodní části dnešního lomu byla krajinná podoba ovlivněna také spojením historické zahrady zámku Jezeří s navazujícím arboretem, které k zámku patřilo. Arboretum bylo rozsáhlým parkem anglického typu s různě starými dřevinami z nichž nejznámější byl více jak 1000 let starý Albrechtický dub. Arboretum bylo doplněno řadou ovocnářských sadů, oranžeriemi a sadbou dendrologicky exotických dřevin. Společně s polohou zámku Jezeří tak utvářelo komponovanou krajinu s barokně-romantickými prvky.

Stávající krajinný ráz působí pochopitelně docela opačně. **Pro krajinný ráz posttěžební krajiny je typická neurovnanost, hrubost a veliká vertikální členitost reliéfu.** To je dáno právě pozměněním území lidskou činností. Krajinnými inženýry se stávají těžební velkostroje, rypadla a zakladače, které ukrajují krajinu nebo ji znovuutváří ve formě sypání velkých výsypkových etáží a těles, odvalů nebo propadlin. Pokud tyto útvary nejsou později technickou rekultivací urovnány v rovinaté ploché tvary, tak vytváří působením eroze a času velmi pestrou krajinu. Ráz území bývá místy doplněn také výchozy zuhelnatělých nebo holých zemin s velmi pomalým zarůstáním.

Vegetační pokryv posttěžební krajiny tvoří především zvolený typ rekultivace, tedy částečně zemědělské a lesnické rekultivace často typické nepřírodním vzhledem s hustou výsadbou sazenic v pravidelnem rozestupu v řádcích a celkovým geometrickým tvarem. To platí i v případě lomu ČSA, kde jsou části vnitřní výsypky mimo jiné doplněny o dvě velké hydrické rekultivace Marcela a Hedvika – ty naopak působí velmi přírodně hlavně díky rozvinutému litorálu a několika vybudovaným ostrovům.

Přirozeně působící hydrické rekultivace Marcela a Hedvika vytváří zajímavé pohledové kompozice (foto Michal Porteš).

Pro krajinný ráz lomu ČSA je významným faktorem také rozsáhlé území ponechané přirozené obnově se zachovalým reliéfem a odhalenými skalami Krušných hor. Vegetace této části je pestrou směsí sukcesních stanovišť, které doplňuje samovolně vznikající jezero ČSA bez technicky formovaných břehů. Částečně tak může později připomínat původní krajinu Komořanského jezera před těžbou.

Rozsáhlé území otevřených bezlesých ploch, společně s dramatickou scenérií hluboké zbytkové jámy s těžebními technologiemi, pohledovou dominantou Krušných hor a okolních průmyslových a energetických areálů utváří **velmi originální a neobvyklý krajinný genius loci** – právě to představuje neopakovatelnou hodnotu tohoto území.

Pestrost a členitost krajinného reliéfu, společně s pohledovými kontrasty Krušných hor a průmyslových areálů utváří velmi originální genius loci lomu ČSA (foto Michal Porteš).

Historické osídlení

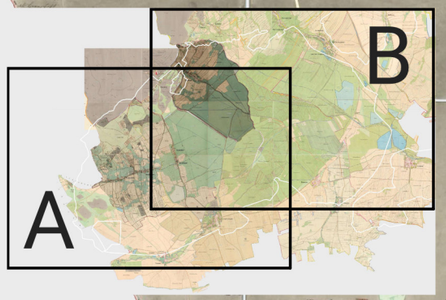

Z Císařských otisků Stabilního katastru Čech z 1. poloviny 19. století je velmi dobře čitelná původní struktura osídlení v území. V západní části lomu je nejvýraznější liniové osídlení obce Kundratice se systémem propojených rybníků se zamokřenými loukami a členitou parcelací zemědělského zázemí. Velkolepou náves s kostelem sv. Jakuba Většího v její patě mělo zaniklé město Ervěnice situované v jižní části dnešního lomu – v mapě jsou čitelné i kruhové stopy dvou původních tvrzí v blízkosti protékající řeky Bíliny. Směrem k severní části se nachází vesnice Dřínov a Albrechtice. Ve východní části lze rozpoznat systém odvodňovacích struh a příkopů a na to navázané parcely pro pěstování či mokřadní plochy. Větší vodní plochy ve východní části jsou tři rybníky, v blízkosti dnešní vodní plochy Jiřetín II.

A

Císařské povinné otisky stabilního katastru (1826-1843)

ČÚZK (2025)

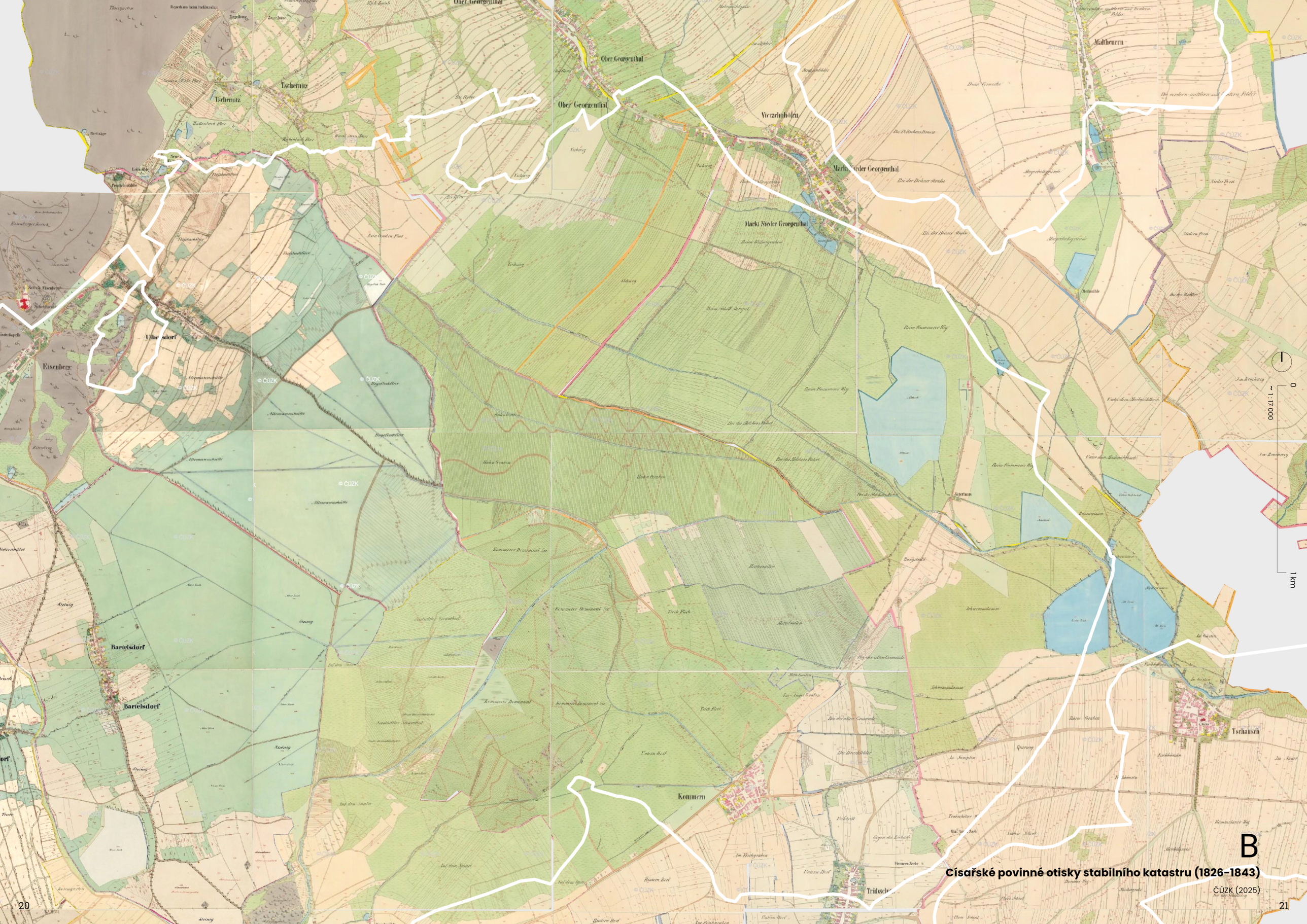

B

Císařské povinné otisky stabilního katastru (1826-1843)

ČÚZK (2025)

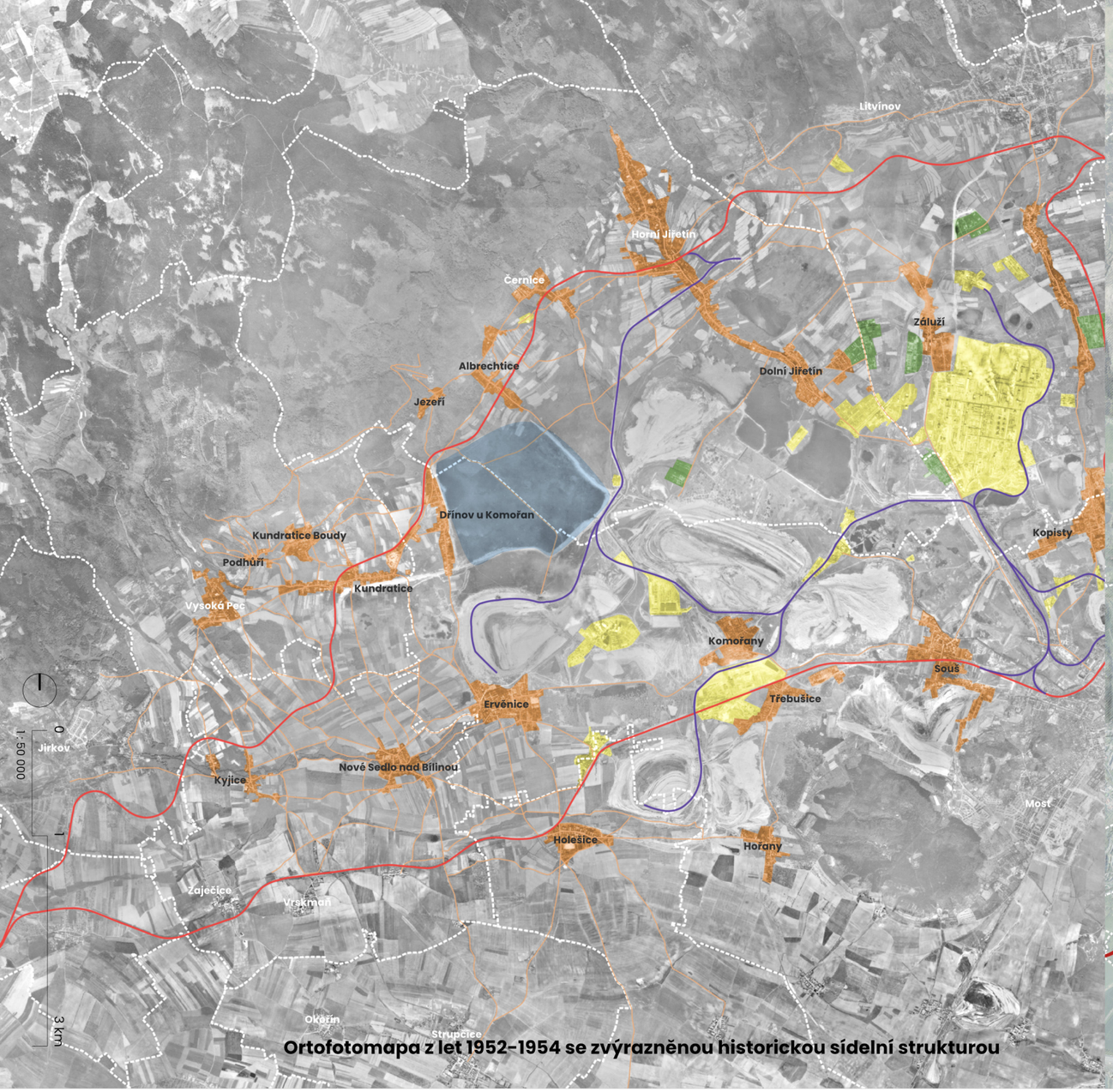

Ortofotomapa z let 1952-1954 se zvýrazněnou historickou sídelní strukturou

Historická ortofotomapa ©CENIA 2010 a ©GEODIS BRNO, spol. s r.o. 2010, Podkladové letecké snímky poskytl VGHMÚř Dobruška, ©MO ČR 2009. ČÚZK, 2025.

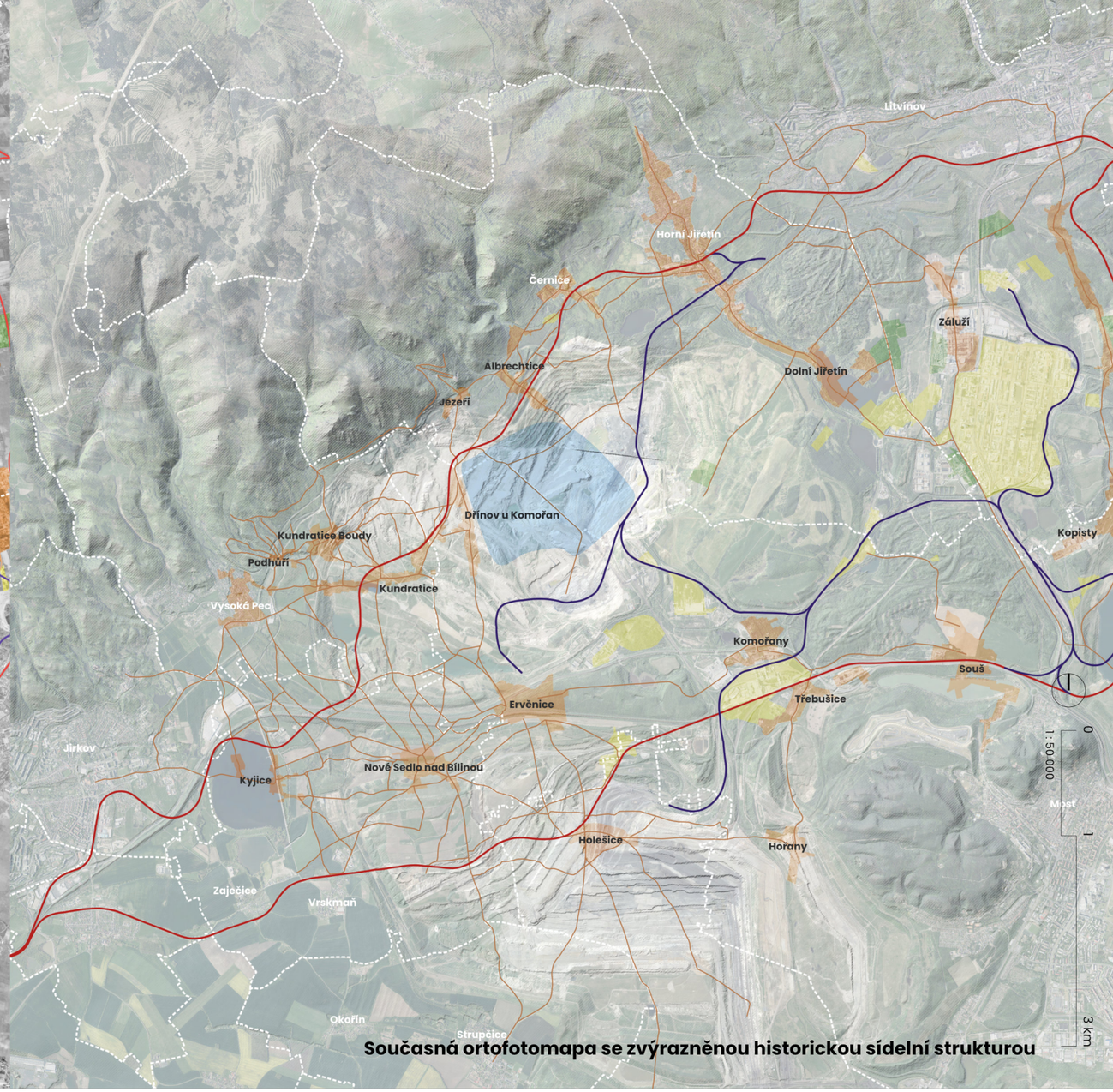

Současná ortofotomapa se zvýrazněnou historickou sídelní strukturou

Ortofoto ČR, ČÚZK (2025), plochy a linie překresleny z Historické ortofotomapy ©CENIA 2010 a ©GEODIS BRNO, spol. s r.o. 2010, Podkladové letecké snímky poskytl VGHMÚř Dobruška, ©MO ČR 2009.

Uvedené mapy představují digitalizovaný, veřejně dostupný poklad, složený z leteckých snímků převážně z let 1952-1954, doplněný o snímky z let 1937-1970. Zachycují stav uspořádání krajiny a sídel z doby, kdy sídla dosáhla vrcholu svého postupného vývoje – již po nástupu industrializace a po překotných událostech druhé světové války, v období pokračující velkolomové těžby.

Na základě mapových podkladů lze identifikovat zaniklé obce ve správních obvodech stávajících obcí, plochu zaniklého jezera Dřínov i další vodní plochy a toky. Dále je čitelné historické zrno krajinné mozaiky, zejména parcelace zemědělských pozemků, historická cestní síť, historické vedení železničních a důlních drah, zemědělské využití krajiny (např. sady), poloha průmyslových areálů, historické plochy velkolomové těžby a projevy hlubinné komorové těžby v podobě systémů kráterů.

- stávající hranice správních obvodů obcí
- plochy sídel
- výrobní a průmyslové plochy
- přibližná poloha jezera Dřínov
- plochy bývalých kasáren
- důlní dráha (železniční)
- cesty
- železniční trať
- Kyjice — názvy zaniklých obcí
- Kyjice — názvy stávajících obcí

Zaniklé obce v řešeném území:

[Albrechtice (Ulbersdorf)]
[Čtrnáct Dvorců (Vierzenhöfen)]
[Dolní Jiřetín (Niedergeorgenthal)]
[Dřínov (Bartelsdorf)]
[Ervěnice (Seestadtl)]
[Komořany (Kommern)]
[Kundratice (Kunnersdorf)]
[Nové Sedlo nad Bílinou (Neudorf an der Biela)]
[Podhůří (Schimberg, Schönberg)]
[Souš (Tschausch)]
[Třebušice (Triebschitz)]
[Záluží (Maltheurn)]

Albrechtice (Ulbersdorf), 30. léta 20.stol.
(foto www.zanikleobce.cz © Pavel Beran, přispěl Miloš Miličevič)

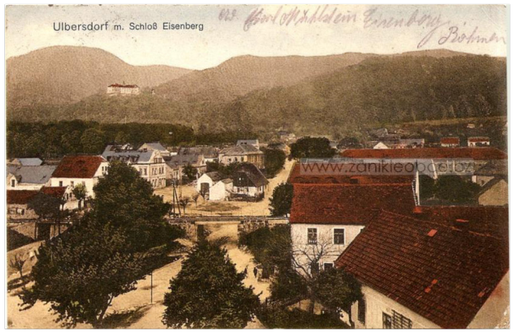

Albrechtice (Ulbersdorf), 1916
(foto www.zanikleobce.cz © Pavel Beran, přispěl Michal Urban)

Dřínov (Bartelsdorf)
(zdroj: Oblastní muzeum a galerie v Mostě, příspěvková organizace)

Dřínov (Bartelsdorf), 60. léta 20. stol.
(foto www.zanikleobce.cz © Pavel Beran, přispěl Miloš Miličevič)

Dolní Jiřetín (Nieder Georgenthal)
(foto www.zanikleobce.cz © Pavel Beran, přispěl Ladislav Černý)

Dolní Jiřetín (Nieder Georgenthal)
(foto www.zanikleobce.cz © Pavel Beran, přispěl Miloš Miličevič)

Dolní Jiřetín (Nieder Georgenthal), po 1922
(foto www.zanikleobce.cz © Pavel Beran, přispěl Miloš Miličevič)

Dřínov (Bartelsdorf), 60. léta 20. stol.
(foto www.zanikleobce.cz © Pavel Beran, přispěl Miloš Miličevič)

Ervěnice (Seestadtl), 30. léta 20.stol.
(foto www.zanikleobce.cz © Pavel Beran, přispěl Ladislav Černý)

Ervěnice (Seestadtl)
(foto www.zanikleobce.cz © Pavel Beran, přispěl Zdena Binterová)

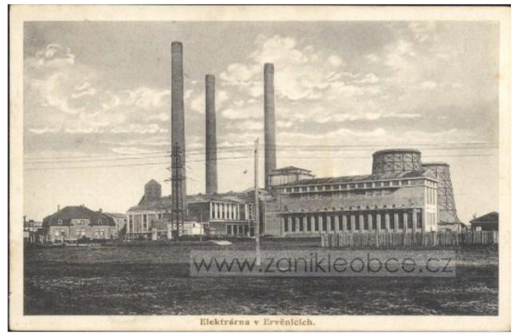

Ervěnice (Seestadtl), 1928, elektrárna
(foto www.zanikleobce.cz © Pavel Beran, přispěl Zbyněk Kopenec)

Ervěnice (Seestadtl), kolem 1950, chladící věže elektrárny
(foto www.zanikleobce.cz © Pavel Beran, přispěl Miloš Miličevič)

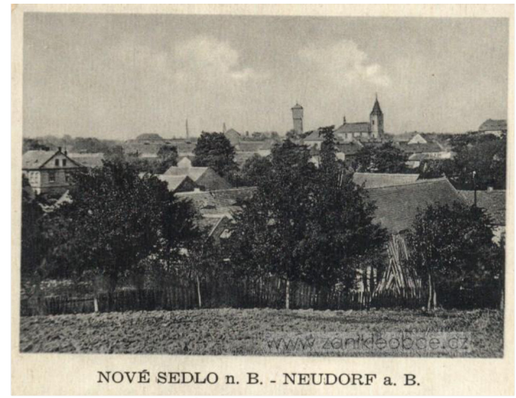

Nové sedlo nad Bílinou (Neudorf an der Biela)
(foto www.zanikleobce.cz © Pavel Beran, přispěl Zbyněk Kopenec)

Nové sedlo nad Bílinou (Neudorf an der Biela)
(foto www.zanikleobce.cz © Pavel Beran, přispěl Zdena Binterová)

Kundratice (Kunnersdorf), poč. 20. stol.
(foto Pofeldt Bettelgrün, www.zanikleobce.cz © Pavel Beran, přispěl Miloš Miličevič)

Kundratice (Kunnersdorf), silnice z Vysoké Pece
(foto František Sláma, www.zanikleobce.cz © Pavel Beran, přispěl Zbyněk Kopenec)

Kulturní rozměr území

Komořanské jezero a dávná historie

Komořanské jezero bylo kdysi rozsáhlou a mělkou vodní plochou při úpatí Krušných hor. Pro osídlení a využívání krajiny mělo zcela zásadní význam. Ten vzrostl zejména po poslední době ledové, kdy se s proměnou klimatu změnil i způsob života pravěkých lovců. V krajině mizela stádní zvěř a lovci pozdního paleolitu a mezolitu více využívali břehy jezera k rybolovu a lovu vodního ptactva. Nejstarší osídlení je zde doloženo v pozdním paleolitu – jedná se o skupinu Federmesser-Gruppe – jejich sídliště byla doložena v Souši, Komořanech, Horním a Dolním Jiřetíně, zde pak žili lidé i v mezolitu.
V neolitu se v okolí usadili první zemědělci a zaplavované břehy nevhodné pro pole využívali k pastvě, z okolních lísek sbírali oříšky. Osídlení pokračovalo i v eneolitu, ze kterého je doloženo větší množství nálezů. Novověk přinesl radikální zlom: jezero bylo v letech 1831–1834 vysušeno, terén v okolí pozměněn a později byl jeho prostor ve 2. polovině 20. století definitivně odtěžen povrchovým velkolomem.[1]

Mariánská krajina

Území v severovýchodním výběžku Mostecké pánve, prostor mezi Mostem a Ústím nad Labem, vymezený Krušnými horami a řekou Bílinou, nelze nahlížet výlučně v souvislosti s těžbou. Jedná se o svébytný krajinný celek, který měl už dávno před devastací ve 20. století silnou identitu a mimořádně bohatou barokní vrstvu: soubor poutních míst, kostelů, klášterů a zámků doplňovaly v nečekaném množství drobné kaple, kapličky a sochařské památky, které dávaly krajině duchovní rytmus. Význam tohoto prostoru zesilovaly i dobové souvislosti – blízkost luterského Saska a snaha znovu „upevnit“ katolickou víru v regionu – už v 18. století se o zdejším kraji mluvilo jako o „mariánské zemi“. Rekonstrukce stavu kolem roku 1780 zpracovaná v diplomové práci K. Drápalové (opírající se zejména o mapy 1. vojenského mapování a o „cestu barokního poutníka“ po starých trasách) zároveň ukazuje důležitou věc: tato krajina nebyla poskládaná jako jeden velký, shora řízený kompoziční plán s dlouhými osami alejí a průhledů, ale spíš jako krajina citlivé návaznosti – baroko zde často

Výřez z mapové přílohy diplomové práce K. Drápalové Torzo krajiny, Příběh barokní krajiny severních Čech, (2016).

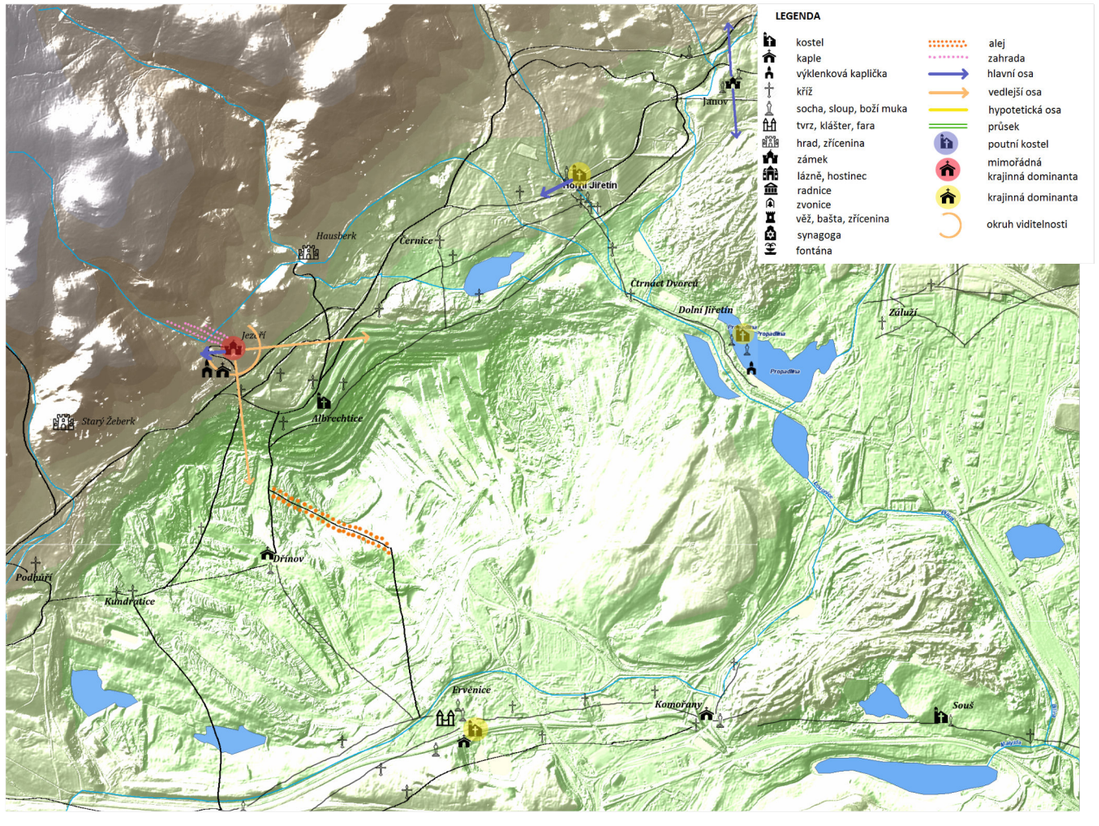

obnovovalo a doplňovalo starší místa a významy a jen výjimečně přidávalo nové dominanty. Právě proto je její příběh cenný i dnes: připomíná, že i v území, kde se mnoho hodnot ztratilo, existovala jemná, vrstevnatá kulturní struktura – a že obnovovat vztah ke krajině může znamenat znovu číst její stopy, nikoli jen hledat jeden „velký“ jednotící obraz.[2]

Hudební historie

Lobkowiczové byli známi hlubokým vztahem k hudbě a umění. Za jejich působení se stal zámek Jezeří zejména významným místem hudebního života.

Jedním z nejstarších dokladů o koncertním pěstování hudby na Jezeří je záznam z deníku křížovnického konduktéra z Mostu Jana Františka Ryvoly z roku 1707, který se zúčastnil hudební produkce na Jezeří u příležitosti narozenin Oldřicha Felixe. Hudebně vzdělaný byl i Filip Hyacint. Sám hrál velmi dobře na loutnu a udržoval styky s německým loutnistou S. L. Weissem i italským houslistou a skladatelem A. Corellim. Jeho následovník Ferdinand Filip byl zase velkým ctitelem C. P. E. Bacha a podporovatelem Christopha Willibalda Glucka, který na jezeřském zámku a v jeho okolí prožil své dětství, protože jeho otec zde zastával místo nadlesního. Bohatý hudební život na zámku dal základy i ke Gluckovým umělecким začátkům, sám v této souvislosti na Jezeří vděčně vzpomínal.

Největšího rozkvětu hudebního a společenského života dosáhlo Jezeří za knížete Františka Maxmiliána z Lobkowicz, známého svou velkou láskou k hudbě. Sám byl dobrým violoncellistou, zpěvákem i skladatelem. Vlastnil hudební divadlo "Na Vídeňce", byl členem ředitelství Jednoty za zvelebení hudby v Čechách. Založil Lobkowiczkou kapelu v počtu 22 hudebníků. která hrála pod vedením významného muzikanta a hudebního skladatele Antonína Vranického, od roku 1796 pak pod taktovkou Casimira Antonia Cartellieriho.
V této době se na Jezeří hudba provozovala velice intenzivně. Ve značném rozsahu zde byly konány nejen produkce instrumentální, ale i vokální. Zazněly zde symfonie a dokonce celé opery. Pro produkce takového rozsahu zámecké hudební zázemí nepostačovalo, proto byli na Jezeří zváni i významní hudebníci a operní sólisté z Vídně, Drážďan a dalších míst. Pod vedením C. A. Cartellieriho zde pravděpodobně zaznělo Haydnovo oratorium "Stvoření".

Známý byl také vztah Františka Maxmiliána k osobnosti a dílu Ludwiga van Beethovena. František Maxmilián z Lobkowicz byl velikým ctitelem jeho hudby a objevovaly se dokonce názory, že zámecká kapela sloužila převážně k prezentaci jeho díla. Byla to jistě určitá nadsázka, nicméně na vzájemný vztah Františka Maxmiliána a Ludwiga van Beethovena ukazuje také skutečnost, že řada opusů byla dedikovaná přímo roudnickému knížeti – jmenujme alespoň nejznámější: III. symfonii – Eroicu, V. Osudovou a VI. Pastorální. Jezeří je jedním ze tří míst (Vídeň, Roudnice), kde pravděpodobně Eroicu poprvé uslyšel pruský princ Ludvík Ferdinand.[3]

Arboretum

Aby bylo učiněno zadost požadavkům kladených na pohodlí panstva, byly již od baroka zahrady často spojeny přímým vstupem z "piana nobile" tzv. salou terrenou. Barokní zahrada na Jezeří byla umístěna na vrchní terase, na kterou se vstupovalo přímo z tzv. lesního pokoje. Zahrada měla květinový parter a byla zdobena loubím, špalíry a alejemi, které zasahovaly až do blízkých lesních porostů. Její výzdobu umocňovaly sochy s motivy z antické mytologie. Pro zpestření zde byla umístěna rozličná vodní díla, jako kaskády, různé bazénky a fontány.

Zámek Jezeří, pohled od severovýchodu. Mědirytina, asi 1805, autor: Václav Berger, zdroj: ÖNB Digital

Indikační skica stabilního katastru, 1842, zdroj: ČÚZK (2026).

V zahradě zvané Lustgarten byla umístěna oranžérie a fíkovna. Zámek byl oceňován pro svoji polohu a malebné okolí, k jehož rozsáhlé krajinářské úpravě přistoupili Lobkowiczové v roce 1836. Byl založen rozlehlý anglický park, organicky související a místními proslulými okrasnými školkami ve spodní části a přirozeně navazující na rozlehlou oboru v části vrchní, to je v bezprostřední blízkosti zámku.

Spodní část, zvanou arboretum, tvořily rozsáhlé palouky, lemované či přerušované partiemi různých dřevin a doplněné třemi rybníky, napájenými vodou z Albrechtického a Šramnického potoka. Travnaté plochy byly oživeny četnými květinovými záhony, fontánami a vodotrysky. V blízkosti budovy zámeckého zahradnictví se nacházely vysoké skleníky, ve kterých byly umístěny palmy a jiné teplomilné rostliny, které se v teplých měsících umisťovaly ven a podél pěšin vysypaných bílým pískem. Mezi drobnými stavbami zahradní architektury vynikal romantický pavilon a dále pak tzv. švýcarský dům, postavený na břehu rybníčka s umělým vodopádem ve svahu pod zámkem. K zajímavým prvkům zámeckého parku patřila ptačí voliéra (Vogelhaus), vyhlídkové terásky, či pavilony, z nichž nejznámější Josefinina vyhlídka byla umístěna na svahu Svatojánského vrchu.

Jezeřské arboretum se mohlo pochlubit řadou velmi cenných exemplářů dřevin. Jednalo se o převislé buky, habry, jedlé kaštanovníky, zmalinčníky japonské, liliovník tulipánokvětý, platan pestrolistý, jeřáb břek a statné šácholany (magnolie). Raritou byl tzv. "Albrechtický dub", který rostl na spodní hranici zámeckého parku. V topografii Čechy Bedřicha Bernaua z roku 1896, je tento strom spolu s dalšími třemi popisován s velkou úctou a obdivem: "...jest pravý velikán i co objemu i co do vzrůstu. Říkají dubu tomu "hraniční dub" a objem jeho ve výši 1 m nad zemí obnáší 11,6 m, tudíž průřez 3,7 m. Stáří ctihodného tohoto obra páčí se na 1000 let..." S tímto památným stromem se však již dnes nesetkáme. Jeho život skončil dne 5. 8. 1993, kdy byl úmyslně zapálen; viník nebyl – jak už to v takovýchto případech chodí - bohužel nikdy vypátrán.

Smutný osud postihl i zámecký park, z něhož se do dnešních dnů dochovala pouze spodní část, a to ve značně zanedbaném stavu. O upuštění od památkové ochrany požádaly poprvé již v roce 1978 Doly V. I. Lenina. Pod tlakem stranických orgánů na Mostecku zahájilo ministerstvo kultury v dubnu 1979 řízení směřující k likvidaci parku. Rozhodnutí bylo vydáno 27. 7. 1983, ale již dne 25. 10. 1983 bylo samotným ministerstvem zastaveno. Na nátlak SHD byla v roce 1985 zbytečně zrušena památková ochrana horní části parku. V roce 1987 se rozhodlo o záchraně zámku Jezeří, ale v parku byly dále prováděny neadekvátní zásahy. Doly znovu usilovaly o jeho likvidaci, ale po četných občanských protestech ministerstvo kultury potvrdilo dne 18. 10. 1990 památkovou ochranu parku s tím, že v budoucnu bude oporou ekologické stability celého území. Následující léta prokázala, že si torzo zámeckého parku zaslouží další ochranu i odpovědnější přístup k jeho obnově.[4]

Dřínovské jezero

Dřínovské jezero, které vzniklo v 50. letech z důvodu potřeby vybudování zásoby průmyslové vody bylo do velké míry také nositelem kulturního života v území ve 2. polovině 20. století. U jezera byly vystavěny chatky pro rekreaci, bylo také oblíbeným místem rekreace místních obyvatel, jachtařů i rájem sportovních rybářů. Vzhledem k rozšiřování povrchových hnědouhelných lomů musela být nádrž v 80. letech zrušena.

Rekreační chatky u břehu jezera v roce 1965, autor: Stanislav Krčka, zdroj: https://web.archive.org/web/20190719024056/http://krcka.cz/drinov/.

Místo oblíbené vodní rekreace, autor: OSWIN von Komotau, zdroj: https://web.archive.org/web/20190719024056/http://krcka.cz/.nov/.

[1] Převzato z textu Petra Vágnera, redakčně upraveno a kráceno, 2024, dostupné online: https://listy.mesto-most.cz/co-mozna-nevite-o-komoranskem-jezeru/d-19011.
[2] Převzato z diplomové práce K. Drápalové: Torzo krajiny. Příběh barokní krajiny severních Čech (2016). Univerzita Karlova, Filozofická fakulta, Ústav pro dějiny umění, 2016. Vlastní výtah textu.
[3] Zdroj: Národní památkový ústav, www.npu.cz. Převzato z: https://www.zamek-jezeri.cz/cs/o-zamku/hudebni-minulost
[4] Zdroj: Národní památkový ústav, www.npu.cz. Převzato z: https://www.zamek-jezeri.cz/cs/o-zamku/zamecky-park / a PACÁKOVÁ-HOŠŤÁKOVÁ et al. (1999)

B/
Krajina těžby

Povrchovou těžbou vznikají struktury, které v běžné krajině není možné vidět. Odhalený výchoz uhelné sloje s erozí a tzv. "plastové jezírko" v severozápadní části lomu.
/ autor Michal Porteš

Severočeský hnědouhelný revír

Severočeský hnědouhelný revír označuje těžebně využívanou část Severočeské hnědouhelné pánve, pro kterou se dnes používá spíše termín Mostecká pánev. Jde o nejvýznamnější českou oblast těžby hnědého uhlí a o nejrozsáhlejší pánev tohoto typu v rámci Podkrušnohoří. Na celkové produkci hnědého uhlí v České republice se ložiska severočeské pánve dlouhodobě podílejí přibližně 80 % (ke konci roku 2022), v některých letech i více. Mostecká pánev se dělí na chomutovskou, mosteckou a ústeckou dílčí část. Její poloha je do velké míry určená zakleslou depresí mezi Krušnými horami a Českým středohořím. Celkově **zabírá plochu přes 1500 km²** a ze západu na východ její rozsah zhruba kopíruje osu měst Chomutov — Most — Teplice — Ústí nad Labem. Vlastní uhelnotvorná sloj je třetihorního původu, uložená v tzv. holešovických vrstvách geologického složení pánve. Její mocnost dosahuje rozsahu max. 30 m. Jedná se o vysoce kvalitní hnědé uhlí využitelné pro energetické a jiné průmyslové využití s výhřevností okolo 16 MJ/kg.

Historie dobývání uhlí je zde velmi stará, s počátky selského a hlubinného dobývání již v 19. století. Průmyslové tedy **velkoplošné povrchové dobývání bylo cíleně rozvíjeno od 50. let 20. století s největším boomem v 90. letech a na přelomu milénia.** V současné době je zde uhlí těžené ve 4 velkolomech (lom ČSA, lom Vršany, lom Bílina a lom Libouš). Ochrana ložisek uhlí je realizována prostřednictvím institutu chráněného ložiskového území („CHLÚ"), stanoveného za účelem zamezení znemožnění nebo ztížení jeho dobývání. Recentně se na území Mostecké pánve nachází 5 těžených a 37 netěžených výhradních dobývacích ložisek hnědého uhlí (ČGS 2024 - metodika). V loňském roce byla Českou geologickou službou zpracována metodika klasifikace chráněných ložisek z pohledu jejich možného přehodnocení a odpisu zásob z různých důvodů včetně umožnění územního rozvoje.

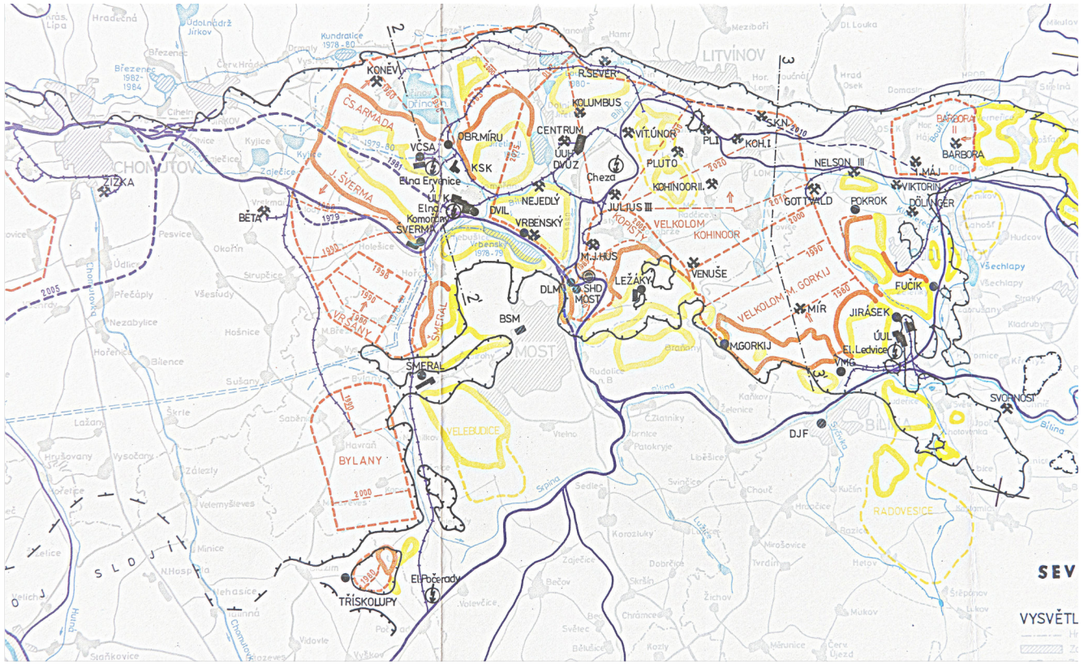

Severočeský hnědouhelný revír 1:100 000 - výřez, zmenšeno, 1976, zdroj: Státní okresní archiv Most.

Účinky dolování na povrch - Generel SHR 1:75 000 - zmenšeno, 1953, zdroj: Státní okresní archiv Most.

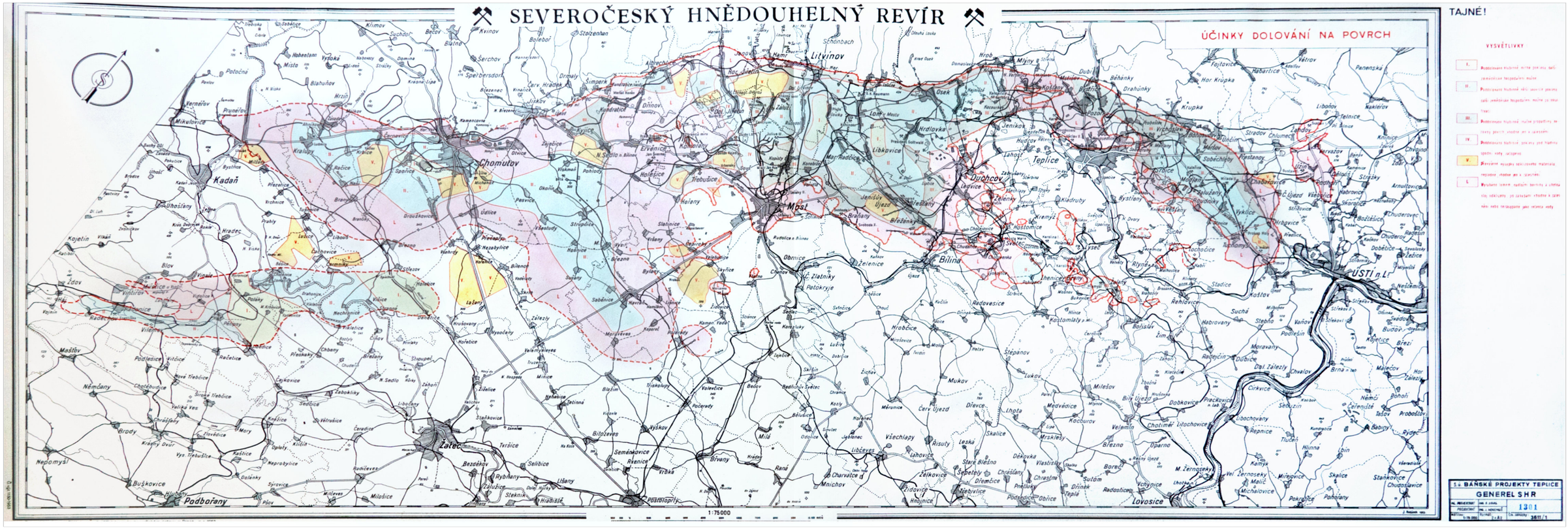

Zanikající krajina

Proces vystěhování obyvatel a likvidace měst i menších obcí, včetně kulturní krajiny v jejich okolí, představuje významnou epochu v paměti krajiny severních Čech. Tento sled kroků a rozhodnutí, řízený státem, těžařskými podniky a nástroji centrálního plánování, se navíc odehrával v území již dříve poznamenaném vysídlením německé části obyvatelstva a následným dosídlením. Lze se proto domnívat, že vztah mezi obyvateli a jejich životním prostředím byl už tehdy narušen a že tento proces dále prohluboval jejich odcizení.

Samotný proces probíhal prostřednictvím výkupů nemovitostí od majitelů, které byly formálně prezentovány jako dobrovolné, avšak v praxi nebyly, neboť odmítnutí nabídnuté částky vedlo k hrozbě soudního řízení a vyvlastnění bez náhrady. Obyvatelé tak byli okolnostmi nuceni přistoupit na stanovené podmínky. Ocenění nemovitostí proběhlo na základě odborných odhadů vycházejících z technického stavu. Přiznaná výše náhrady byla nicméně často vnímána jako nedostatečná, zejména ze strany těch obyvatel, kteří do svých domů, zahrada a přilehlých pozemků celoživotně investovali a měli k místu silnou citovou vazbu.

Alternativou k výkupům bylo poskytování náhradních bytů na nově budovaných sídlištích. Tyto byty byly po technické stránce modernější než původní bydlení, byly například vybaveny centrálním topením a dodávkou teplé vody. Řada pamětníků však uvádí, že nové prostředí pro ně nepředstavovalo plnohodnotnou náhradu původního domova, neboť došlo k narušení sociálních vazeb a identity místní komunity.[5]
Po odchodu obyvatel následovalo formální zrušení obce a připojení jejího správního obvodu k jiné existující obci. Poté přistoupily příslušné orgány k vyklizení a demolici budov.

V této době přitom byla zničena značná část významných památek včetně množství sakrálních staveb. Nejvýmluvnějším symbolem se stal světově unikátní příběh likvidace královského města Mostu. Přesun děkanského kostela nanebevzetí Panny Marie se v této mozaice likvidovaného kulturního dědictví měl stát demonstrací péče a inženýrských schopností socialistického lidu.

Budovatelské době poplatný **dokument Budování sídlišť—Nové Ervěnice z roku 1959** ukazuje, jak byl tento **obrovský zásah do životů tisíce lidí komunikován veřejnosti**.

Hlavní devízou nových sídlišť se stávají dobové technické vymoženosti, sousedé bydlí ve vedlejších vchodech, idyla sousedského života pokračuje. V pořadu hraje veselá hudba, jedinou zmínku nějakých hlubších emocí je „ ...veď manželia Nemešovci sa tu narodili, a okrem okupácie tu prežili celý život, preto je to, **trochu**, smutné lúčenie“.

Políčka z pořadu Budování sídlišť – Nové Ervěnice, 1959, v časech 00:18, 00:37, 00:59, 01:06, který obsahuje archivní materiály z Československého filmového týdeníku 1959/22, zdroj: archiv ČT, poskytovatel: Národní filmový archiv.

V oblasti lomu ČSA muselo těžbě hnědého uhlí ustoupit celkem 12 obcí. Vysídlení se týkalo téměř 16 tisíc lidí (počet obyvatel Mostu není započítán). Jmenovitě se jednalo o tyto obce (v závorce uvedeno časové období likvidace/počet dotčených obyvatel[6]):

- **Albrechtice** (1981–1983/v roce 1980: **479**)
- **Čtrnáct Dvorců** (1980–1983/v roce 1970: **220**)
- **Dolní Jiřetín** (1980–1983/v roce 1980: **780**)
- **Dřínov** (1976/v roce 1970: **956**)
- **Ervěnice** (1959–1960/v roce 1950: **3 372**)
- **Komořany** (1986–1987/v roce 1980: **883**)
- **Kundratice** (1974/v roce 1970: **1 115**)
- **Nové Sedlo nad Bílinou** (60. léta 20. stol./v roce 1961: **1 003**)
- **Podhůří/Šimperk** (1979/v roce 1970: **140**)
- **Souš** (60. léta 20. stol./v roce 1961: **2 726**)
- **Třebušice** (1978–1980/v roce 1961: **1 014**)
- **Záluží** (1956–1960, 1974–1975/v roce 1950: **3 258**)

[5] BENEŠOVÁ, (2011).
[6] Historický lexikon obcí České republiky 1869–2011

Demolice obce Dolní Jiřetín, autor Miloš Miličevič, 1982, zdroj: zanikleobce.cz.

Mapa Vysídlení obcí a nových sídlišť, Báňské projekty Teplice, 1953, zdroj: Státní okresní archiv Most.

Obyvatelé byly většinou přesídleni do nově vznikajících sídlišť v okolních městech.

Litvínov: sídliště Janov

Na místě dnešního sídliště byla v 70. letech asanována část původního Janova a na přelomu 70. až 80. let zde bylo vystavěno sídliště pro vysídlené obyvatele. Některé ulice byly dokonce pojmenovány podle zaniklých obcí (např. Jiřetínská, Albrechtická). Město přidělovalo byty dle pořadníku, kde mezi kritérii byl i počet dětí. Po roce 1989 bylo sídliště privatizováno a i v důsledku obchodu s realitami se toto sídliště stalo mediálně známou chudinskou čtvrtí. V letech 2020 a 2022 došlo k demolici některých panelových domů, několik opuštěných panelových domů bez připojení na sítě technické infrastruktury se však v místě nachází nadále – hlavním limitem je vlastnická struktura vysokého množství zahraničních či obtížně dohledatelných vlastníků.

Demolice panelových domů na sídlišti Janov v Litvínově, 2022, zdroj: mulitvinov.cz.

Jirkov: Nové Ervěnice

Na přelomu 50. a 60. let se do Jirkova stěhovali obyvatele ze zaniklých Ervěnic a za nimi následovaly rodiny z dalších obcí, které musely ustoupit těžbě hnědého uhlí. Vzniklo pro ně sídliště Nové Ervěnice. Privatizace po roce 1989 měla vliv na změnu struktury obyvatelstva, mladší lidé a lidé v produktivním věku začali odcházet a z Nových Ervěnic se stala segregovaná lokalita, podobně jako v Janově.

Chomutov: sídliště Březenecká

V Chomutově se postavila sídliště v úzkém pásu pod Krušnými horami směrem k Jirkovu. Mimo známé „experimenty" jsou to i další sídliště. „Experimenty" je označení pro výškové panelové domy architekta Rudolfa Bergra. Inspirací byl projekt architekta Le Corbusiera, zejména jeho sídliště Unité d'Habitation v Marseille. Principem bylo spojení bydlení (vč. mezonetových bytů) a dalších společných prostor, jako např. klubů, obchodů, kanceláří apod. I na tomto sídlišti lze dohledat ulice s názvy zaniklých obcí (Kyjická, Dřínovská). I toto sídliště se dnes potýká se sociálními problémy.

Do kategorie „zanikající krajina" je zařazeno i Dřínovské jezero (resp. vodní nádrž Dřínov), jehož existence trvala přibližně 25 let, ale které se těšilo velké oblibě a jedná se o největší zrušenou vodní nádrž na území ČR.

Se stavebními pracemi se započalo v roce 1953, v roce 1955 byla nádrž naplněna vybudovaným Podkrušnohorským přivaděčem. Jezero bylo hojně využíváno rybáři, i pro rekreaci (na severní straně bylo několik chatek). V roce 1984-1985 se začalo s vypouštěním vody a vzápětí zde začala těžba z postupujícího lomu ČSA.

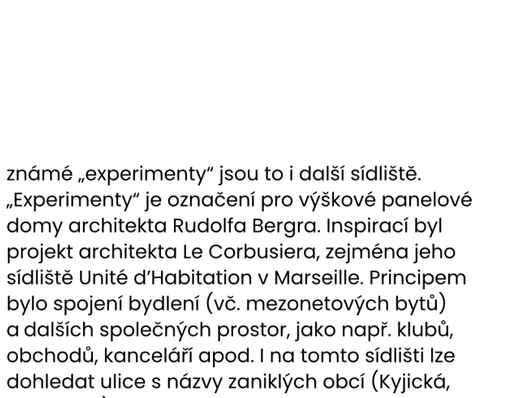

Ortofoto 1964, zdroj: Mapový portál (Statutární město Most), podkladová data Ministerstvo obrany ČR, doplněno o čárkovanou linii vyznačující jezero.

Chatky a rybářské loďky na severní straně jezera, autor Stanislav Krčka, 1966, zdroj: krcka.cz.

Záchrana obcí Černice, Horní Jiřetín a zámku Jezeří

(Následující text vychází z dokumentu *Územní ekologické limity těžby v SHP*[7]).

V 50. a 60. let 20. století vyvolaly požadavky stranických a vládních směrnic na rozvoj těžkého průmyslu a energetiky výrazně větší potřebu hnědého uhlí. z . V ohrožení tak bylo rozsáhlé území v okolí nynějšího lomu ČSA, pod kterým se dosud nachází zásoby kvalitního hnědého uhlí.

Ještě před rokem 1989 se skupina několika aktivistů a odborníků úspěšně pokusila o záchranu zámku Jezeří a přilehlých obcí před hrozbou likvidace kvůli rozšiřující se těžbě. To všechno s vědomím rizika ztráty zaměstnání, s nutností zpřístupnit důvěrné dokumenty i s policejním sledováním některých zúčastněných.

Geolog Jan Marek, významná postava boje o záchranu zámku Jezeří, provedl mnoho geologických průzkumů a m. j. inicioval ražbu 430 m horizontální štoly pod zámkem. Všechny tyto poznatky vedly k potvrzení hrozby masivních sesuvů jižních svahů Krušných hor s cennými bučinami, které by ohrozily stabilitu zámku Jezeří. Po několikaletém naléhání přišlo v roce 1988 rozhodnutí vlády o záchraně zámku, uhelná těžba musela zajistit stabilitu svahu v jeho podloží. Na rekonstrukci zámku vláda určila prostředky ze zvláštních zdrojů (Sazka, Sportka, televizní Mates).

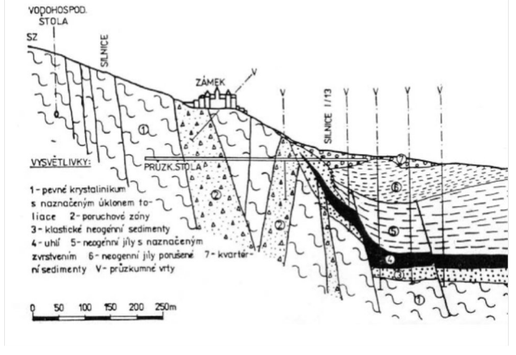

Geologický řez krušnohorským svahem s vyznačenou průzkumnou štolou, výsledek průzkumu 1977–1981, zdroj: ŘÍHA et al. (2005).

Následoval listopad 1989, vzniklo Ministerstvo životního prostředí České republiky (dále MŽP) a vládním usnesením byl zadán úkol na stanovení „územních ekologických limitů pro těžbu a energetiku" (dále ÚEL). Vláda svými usneseními tyto nepřekročitelné hranice schválila na základě zákresů do map. Zároveň bylo v usneseních zakotveno, že budou zásoby uhlí za těmito liniemi odepsány a že se nejpozději do roku 2005 vláda v přípravě energetické politiky na další období k zásobám uhlí za liniemi vrátí, aby prověřila, zda neexistuje jiný, šetrnější způsob těžby, který by je umožňoval využít.

Státní energetická koncepce vytvořená MPO, zpracovaná 2003–2004, tvrdila, že rokem 2005 platnost limitů skončí a že podle prognózy potřeb uhlí a elektřiny v ČR již do roku 2030 vyžadují postupy těžeb jejich „prolomení". MŽP zpracovalo vlastní alternativu, kdy na základě stejných podkladů došli k jinému závěru. K prolomení ÚEL nemusí dojít ani do roku 2050. Předpokladem jsou úspory energie a závazek šetření uhlí pro budoucí možné využití včetně šetrnějších možností těžby. Výsledkem bylo kompromisní usnesení, v němž prolomení ÚEL těžby není uvedeno. Ve veřejném prostoru probíhala bouřlivá debata ohledně ÚEL, těžaři a horníci stáli proti obyvatelům a ekologickým spolkům. V obci Horní Jiřetín proběhlo dokonce v únoru 2005 referendum s výsledkem 96 % pro zachování ÚEL.

Boj o limity pokračoval i nadále, v roce 2015 vláda rozhodla o částečném zrušení limitů těžby na dole Bílina, na lomu ČSA zůstaly v platnosti. Následující vlády dále řešily pokračující debatu o útlumu těžby uhlí. Vládní usnesení č. 344/2021 stanovilo úkoly vztahující se k využití a revitalizaci území po těžbě uhlí, na základě čehož státní podnik DIAMO inicioval a zadal přípravu multikriteriálních analýz jednotlivých lomů, které mají sloužit jako odborný podklad pro plánování budoucího využití posttěžebních lokalit.

Rozsáhlý sesuv na severní hraně lomu ČSA v okolí ochranného pilíře arboretum Jezeří, autor Michal Porteš, prosinec 2023.

[7] ŘÍHA et al. (2005).

Limity těžby

Jak je uvedeno v předchozí kapitole, negativní dopady těžby na životní prostředí člověka vygradovaly nejprve k požadavku a později ke schválení **územně ekologických limitů těžby hnědého uhlí.** Ty jsou zde na mapě zobrazeny červenou linií. Mezi nejsilnější negativní dopady patřily jevy jako destrukce sídel a krajiny, vysoká prašnost, zhoršování smogových situací nebo zhoršení kvality vody a tzv. kyselé deště. Počáteční porubní fronta lomu ČSA byla na začátku založena jihozápadně od dnešního Jirkova a směřovala na severovýchod podél linie Krušných hor. Povrchový rozsah lomu byl trvale uznanými územními limity definitivně stanoven na aktuální severovýchodní hranici stávajícího lomu před obcemi Horní Jiřetín a Černice a dále zhruba v linii podél vnější výsypky Obránců míru směrem k pozůstatkům původní obce Komořany. Pokud by došlo k prolomení limitů i na lomu ČSA, byla pro něj připravena tzv. **velká varianta**, na mapě zobrazená dle legendy černou čárkovanou linií. V tomto případě bylo v plánu přiblížení lomu k okrajové části Litvínova, odtěžení části Hornojiřetínské výsypky a podstatné části dnešního Chemparku Záluží. Lom se pak měl otočit a vrátit se nazpět přetěžením Kopistské výsypky.

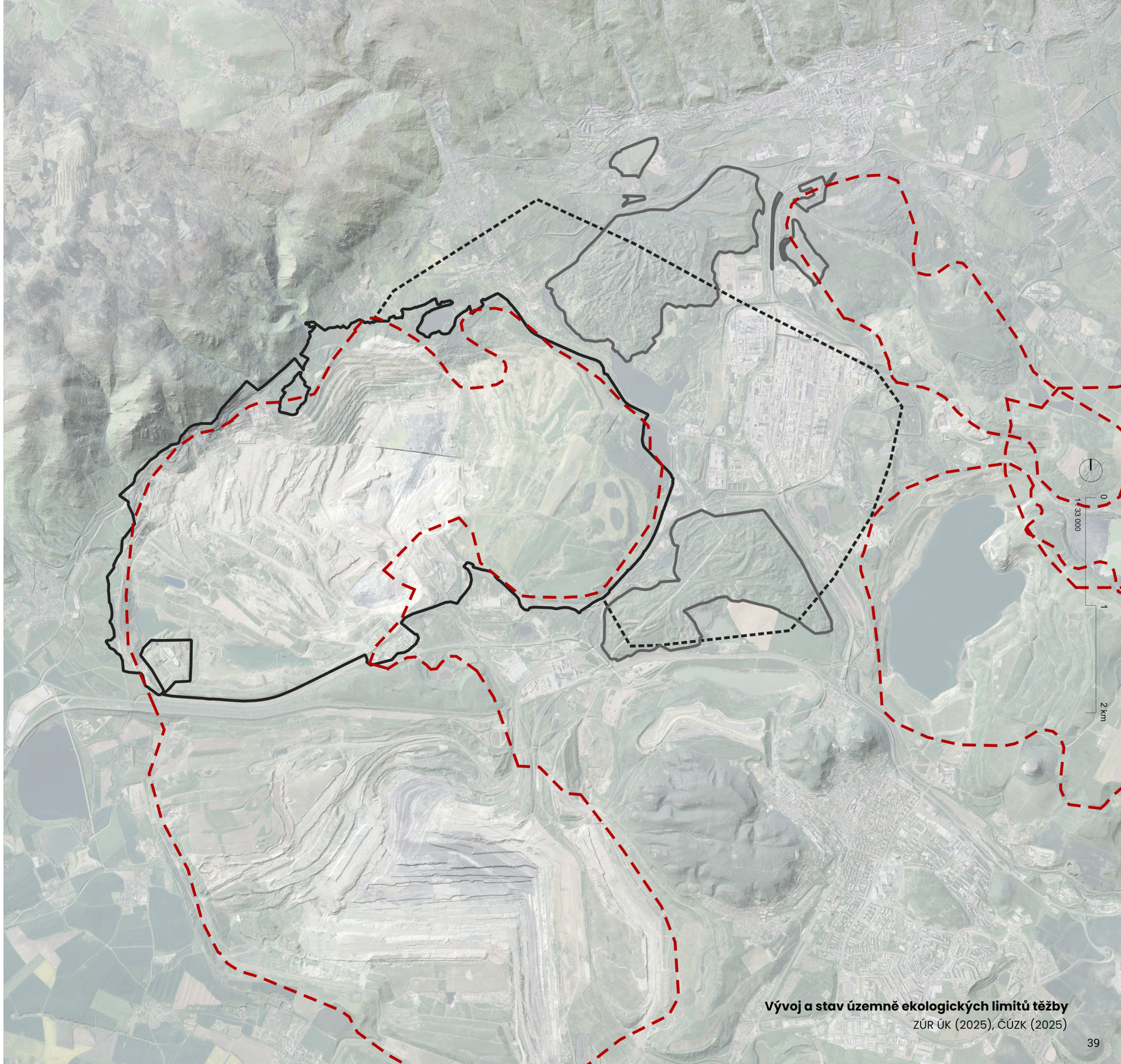

Vývoj a stav územně ekologických limitů těžby
ZÚR ÚK (2025), ČÚZK (2025)

Lom a výsypky

Povrchový velkolom ČSA a plochy jeho výsypek zaujímají rozlohu přibližně 40 km2. Jako každý povrchový lom i lom ČSA má vnější výsypku a dále se skládá z vnitřní výsypky, která spolu s vlastní uhelnou slojí a svahy lomu utváří tzv. zbytkovou jámu lomu.

Počátky těžby na tomto území spadají ještě do přelomu 19. a 20. století., kdy se zde těžilo hlubinným dobýváním na dolech Hedvika, Eliška a Maršál Koněv. Významnější rozvoj těžby uhlí nastal později, v období 2. světové války, protože uhlí těžené v tomto prostoru splňovalo kvalitativní nároky na produkci technického benzínu v nedalekých chemických závodech. Vysoká kvalita strategické suroviny determinovala i další rozvoj lomu a to tak, že v roce 1946 byl otevřen jako těžební prostor pro velkoplošnou povrchovou těžbu.

Otvírka lomu s první skrývkou započala v jihozápadní části území směrem od Jirkova a svrchní zeminy odtud byly deponovány na **vnější výsypku Obránců míru**, která vznikla zahrnutím stejnojmenného lomu a patří mezi nejstarší části území lokality ČSA. Vykazuje relativně konsolidovaný stav podpořený mimojiné ponecháním stabilitního uhelného pilíře. Výsypka Obránců míru byla zrekultivovaná především lesnicky a zemědělsky. Porubní fronta lomu dále postupovala severovýchodním směrem a za ní vznikla rozsáhlá **vnitřní výsypka lomu**, která je rozlohou největší, a která částečně prošla všemi typy konvenčních rekultivací. Dále také tvoří podstatnou část dnešního chráněného území s rekultivací formou přirozené obnovy. Skrývané zeminy z postupu lomu etapovitě vyplňovaly prostory vnitřní výsypky spektrem hlušiny z prachovců a jílovců a daly vznik členitému reliéfu terénu výsypky.

Vlastní odkrytá uhelná sloj byla dále odtěžována, a tak se zbytková jáma prohlubovala a postupně rozšiřovala směrem k arboretu Jezeří a předpolí Černic a Horního Jiřetína. V největším rozsahu těžby došlo také k postupu těžební linie až k okraji krušnohorských svahů. Tím se lom zaklesl přímo na hranu masivu krušnohorského krystalinika na poměrně dlouhé linii. Důsledkem toho byly dva velké sesuvy kvartérních sedimentů, které jsou patrné jako dva velké morfologické zářezy v centrální části lomu dodnes. Celá oblast severní okrajové linie lomu označovaná jako **severní svahy** byla historicky postižena opakovanými sesuvy sedimentů a zemin. Na většině území severních svahů většinou již došlo k odsunu hmot nebo ke zdařilé stabilizaci svahů dle schváleného souhrnného plánu sanací a rekultivací. Nejvíce komplikovaným územím severních svahů je jejich východní část, označovaná také jako tzv. černické svahy (oblasti okolo ochranného pilíře Jezeří a pod osadou Černice). Díky výraznému zahloubení zbytkové jámy lomu, které vytváří prudký výškový gradient vůči horní hraně lomu a také díky tomu, že tato část je majoritně složená z lehkých a pohyblivých terciérních jílů, je toto území celkově **komplikované z pohledu dlouhodobé stability svahů**. Rizikem jsou zejména specifické podmínky dané vysokou infiltrací objemu srážkové vody v krátkém časovém období. V této části proto již několik let probíhají intenzivní sanační opatření k zajištění maximální báňské optimalizace území před ukončením hornické činnosti lomu. Stávající zahloubení zbytkové jámy a její tvar je do určité míry určen právě územními ekologickými limity těžby a tím i omezeným množstvím skrývkových zemin.

Rozhraní severních svahů a obce Černice tvoří tzv. **Albrechtická výsypka**, která je také vnější výsypkou lomu a patří ke starším částem území. Pod touto výsypkou se nachází také stařinové podzemní kolektory vody, jejichž management je klíčový pro další podobu území.

Další významnou vnější výsypkou lomu je **Hornojiřetínská výsypka**, třebaže se nachází až za obcí Horní Jiřetín. Zde bylo před nasypáním výsypky dobýváno uhlí hlubinným způsobem a posléze sem byla dopravována skrývka z lomu ČSA a Obránců Míru. Hornojiřetínská výsypka prošla bio-technickými rekultivacemi, ale nedošlo zde k hrubým terénním úpravám a zachovalý reliéf výsypky se později stal klíčovým předpokladem pro rozvoj přírodních hodnot spojených především s existencí velkého množství malých vodních ploch, tzv. pinek. To samé lze říci o nedaleké Růžodolské a Kopistské výsypce.

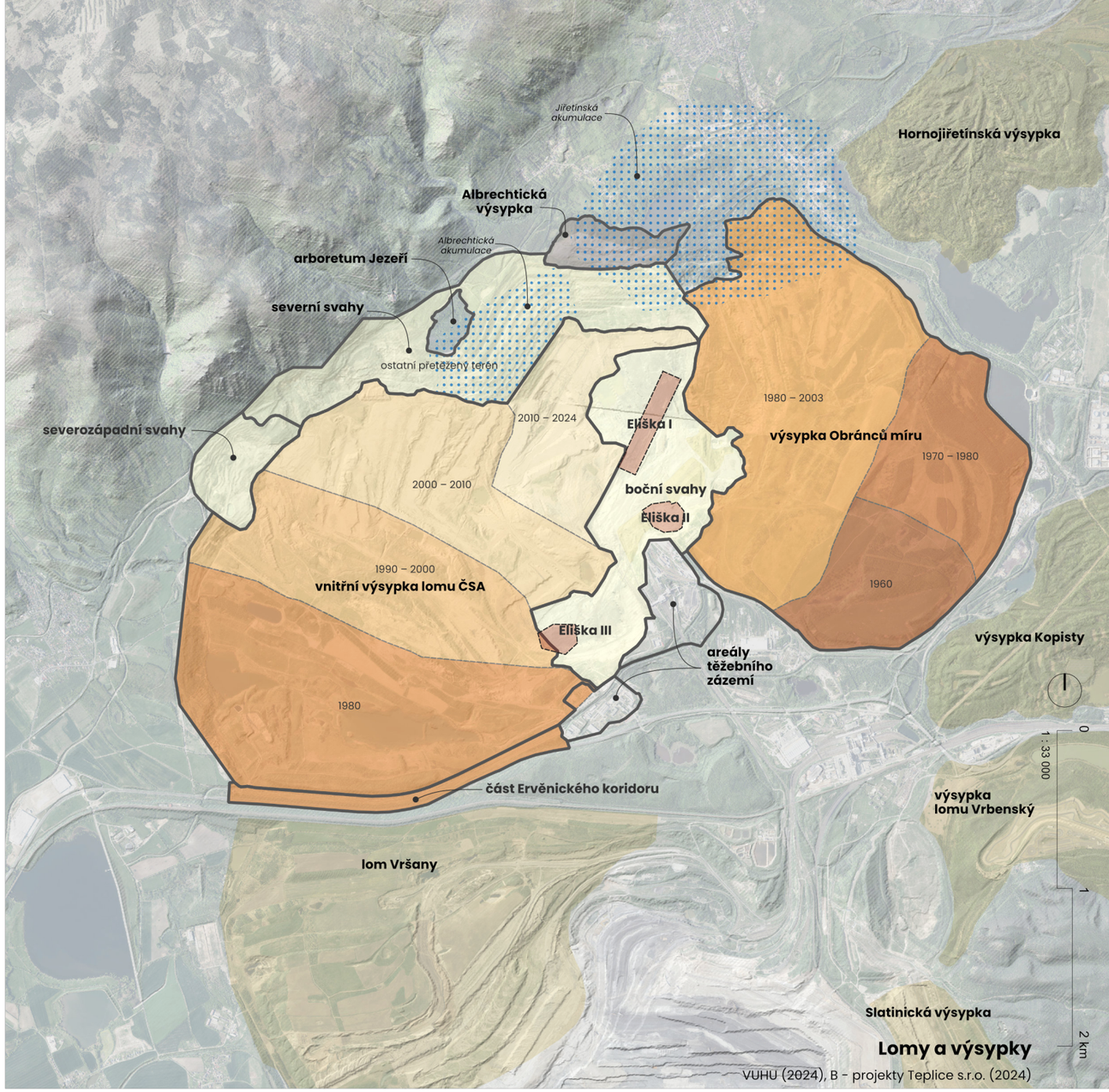

Infrastruktura těžby

areály těžebního zázemí
areály uhelných elektráren
opuštěné areály uhelných provozů
odkaliště a deponie VEP
odkaliště a depon. VEP (rekultivované)
významná trafostanice
el. přenosová síť – dálková
elektrická distribuční síť – místní
nadzemní /podzemní vedení
centrálního zásobování teplem
nadzemní produktovod popílku
vlečky a důlní dráhy
plochy lomů a výsypek
zastavěné území obce, bloky budov
vodní plochy
Labe, Ohře, Bílina
Most statutární město
Jirkov obec nad 10.000 obyvatel
Dubí obec 5.000-10.000 obyvatel
hranice kraje
hranice řešeného území

Děčín
Dubí
areál Dukla
areál Za Drahou
Krupka
bývalá tlaková plynárna Ústí n. L.
deponie popelovin Jedlová hora
bývalý palivový kombinát Antonín Zápotocký
Teplice
Ústí nad Labem
Labe
deponie VEP Trmice
odkaliště Trmice
TRMICE
ENERGY ÚSTÍ N. L.
Litvínov
Duchcov
odkal. popílku Fučík
byv. důl Pluto I.
byv. důl Kohinoor I
byv. důl Hlubina
byv. důl Kohinoor II
lom Bílina
Chotějovice
odkal. popílku Eleonora
odkal. popílku Lotta Marie
LEDVICE
Bílina
byv. důl Centrum
lom ČSA
byv. důl Nejedlý II
byv. důl Nejedlý I
odkaliště Venuše
byv. důl Fortuna
deponie Komořany u Mostu
KOMOŘANY
Jirkov
lom Vršany
Most
byv. lom Benedikt
byv. důl Jiří
byv. důl Běta
Chomutov
LDS Sever
byv. důl Jan Žižka
NA MORÁNI
lagúny Prunéřov
PRUNÉŘOV
deponie VEP Severní Lom
Hradec (HRD)
lagúny ČOV Údlice
lom Libouš
Klášterec nad Ohří
Kadaň
TUŠIMICE
deponie VEP Stodola
deponie VEP Tušimice
deponie VEP Počerady (Třískolupy)
POČERADY
Vyškov
Hradec (HRA)
Litoměřice
Lovosice
Žatec
Louny
Ohře
Bílina

0 1 10 km

Infrastruktura těžby, zpracování a využití uhlí

© RRA ÚK, TCÚK (2025), zdrojová data: Zabaged, ČÚZK (2024), ÚAP Ústeckého kraje (2024), SEKM (2024), MŽP (2024); World Hillshade (Basemap): Esri, Airbus DS, USGS, NGA, NASA, CGIAR, N Robinson, NCEAS, NLS, OS, NMA, Geodatastyrelsen, Rijkswaterstaat, GSA, Geoland, FEMA, Intermap and the GIS user community (2024).

Infrastruktura umožňující těžbu, spotřebu a dopravu uhlí je v pánevní oblasti velmi rozvinutá a tvoří vysoce komplexní a rozsáhlý systém. Jen povrchové lomy a jejich výsypky zaujímají plochu cca 300 km^2. Lom ČSA, který se nachází v centrální poloze tohoto rozvinutého komplexu je napojen na řadu technologických struktur, jejichž využití po ukončení není zcela určeno, přičemž řada z nich v sobě skrývá potenciál další adaptace a rozvoje.

Areál těžebního zázemí

Plochy technického a provozního zázemí lomu se nachází v jeho jižní části a v SPSaR[8] jsou označeny jako „plochy rekultivace ostatní - komerční.“ Tyto plochy mají z hlediska budoucího využití vysoký potenciál. Leží na nepřetěženém terénu a jsou dobře napojeny na dopravní a technickou infrastrukturu. SPSaR navrhuje průmyslové využití těchto ploch ploch pro komerční a podnikatelské využití.[9]

Báňská technologie

Báňská technologie (rýpadla a zakladače) v území lomu byla již částečně zlikvidována v minulých letech. Zbývající stroje - menší rýpadla KU 300 a těžební unikát RK 5000 budou po dokončení zbytkové těžby zlikvidovány nejpozději v roce 2027 v rámci technologické likvidace lomu. Z území byla také odklizena již velká část pásové dopravní infrastruktury pro přesun hmot mezi velkostroji. Některé její části, např. **tzv. uhelné mosty** budou však zachovány jako těžební memento území.

Kolejová doprava

Vlečky a důlní dráhy sloužící k dopravě v rámci povrchové těžby tvoří v území rozsáhlý systém lineárních struktur. Koncentrují se v areálu úpravny uhlí Komořany, kde sloužily pro návoz těženého uhlí a jeho následnou expedici. V dřívějších etapách rozvoje lomu existovala kolejová doprava i uvnitř vlastní jámy lomu, kde sloužila k dopravě skrývaných zemin a vytěženého uhlí. Úseky těchto struktur mohou být využity pro vytvoření **nové sítě prostupnosti** či lokálně jako memento industriálního dědictví.

Přenosová soustava

Rozvinutá přenosová soustava v území Mostecké pánve představuje jedno z jeho nejvýznamnějších aktiv v kontextu transformace regionu a náhrady energetických zdrojů. Budoucí rozvoj obnovitelných zdrojů energie v okolí lomu ČSA nicméně vyžaduje posílení přenosové soustavy zvláště vysokého napětí[10], přičemž se uvažuje s variantním vedením po východní nebo západní straně lomu.

[8,9] B - PROJEKTY TEPLICE S.R.O. Souhrnný plán sanace a rekultivace lomu ČSA. Aktualizace 2024. Teplice: Severní energetická, a.s., 2024.
[10] Viz Balanční scénář pro Lom ČSA

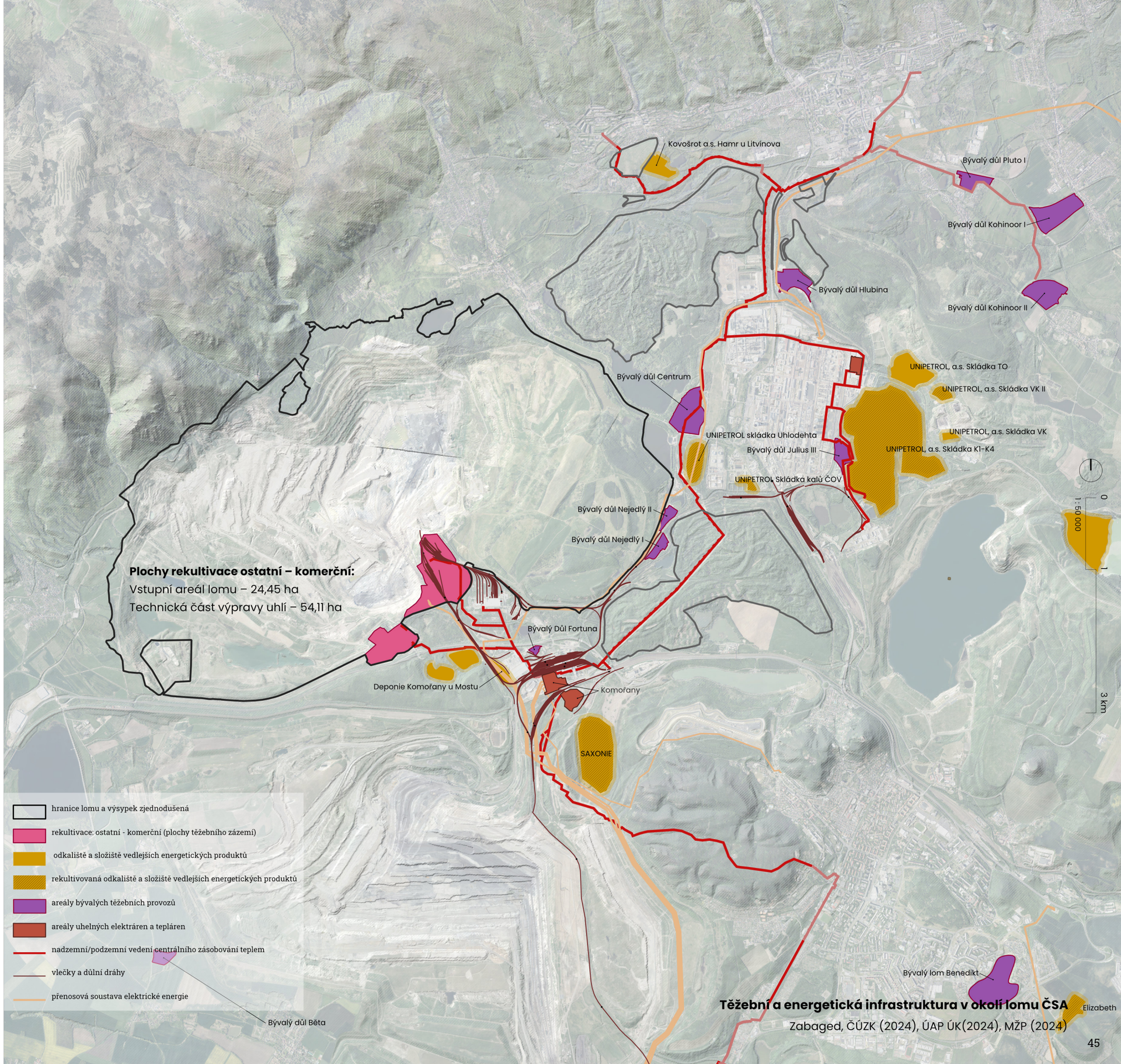

Těžební a energetická infrastruktura v okolí lomu ČSA

Zabaged, ČÚZK (2024), ÚAP ÚK(2024), MŽP (2024)

C/
Krajina po těžbě

Projevy těžby v území jsou často patrné dlouhé roky a nejvíce je zahlazuje právě čas. Vlevo rypadlo KU800 na skrývkovém řezu ve východní části lomu a vpravo přirozeně vzniklý mokřad na výsypce Obránců míru zhruba 30 let po ukončení těžby.
/ © RRA ÚK, TCÚK, Michal Porteš

Správní členění

Řešené území se rozkládá na 5 správních obvodech obcí – statutárního města Most, města Litvínov, města Horní Jiřetín, obce Vysoká Pec a obce Vrskmaň a z toho na 3 správních obvodech obcí s rozšířenou působností – Litvínova, Mostu a Chomutova.

Pro komplexní řešení rozvoje území a využití standardních územně-plánovacích nástrojů je právě tato správní roztříštěnost zcela klíčová, neboť jasně dokládá, že koordinovaný rozvoj území přesahuje oblast působnosti jedné obce či dokonce jednoho ORP. V případě formálního pořízení územní studie by tak jejím pořizovatelem musel být krajský úřad.

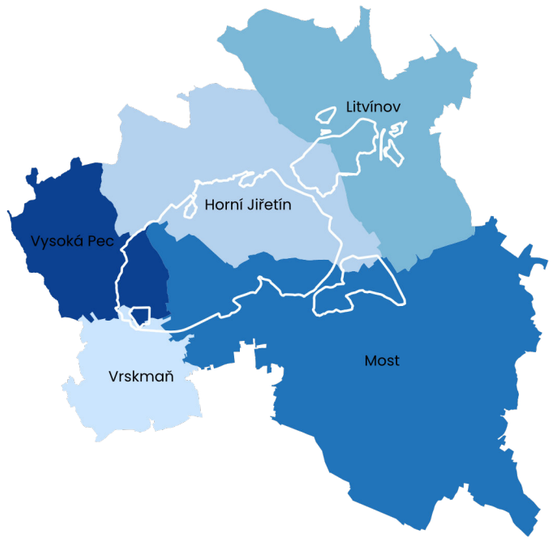

hranice správního obvodu obcí

hranice lomu a výsypek zjednodušená

Meziboří
Osel
Nová Ves v Horách
Lom
Louka u Litvínova
Litvínov
Horní Jiřetín
Mariánské Radčic
Vysoká Pec
Most
Vrskmaň
Malé Březno
Strupčice
Pesvice

0
1 : 50 000
1
3 km

Správní členění území

Ortofoto ČR, ČÚZK (2025), ÚAP ÚK (2025), SPSaR Sev.en (2024)

Vlastnická struktura

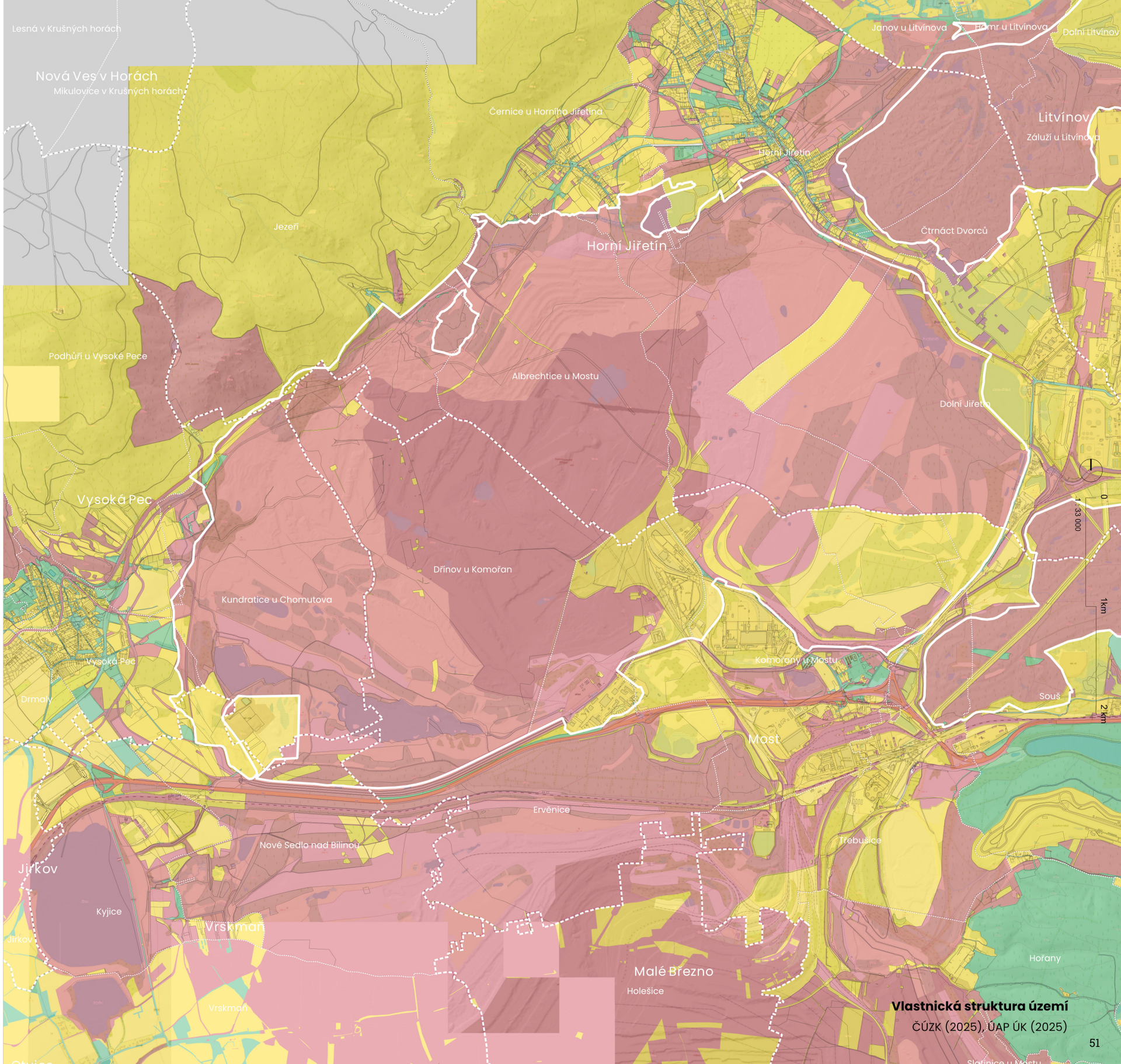

- hranice lomu a výsypek zjednodušená
- hranice správních území obcí
- hranice katastrálních území
- majetek ČR
- majetek kraje
- majetek obcí
- soukromé a podílové spoluvlastnictví
- nezobrazeno

Vlastnická struktura území

ČÚZK (2025), ÚAP ÚK (2025)

Mapa vlastnického členění dokládá majoritní pozemkový podíl státního podniku DIAMO v lomové jámě a na přilehlých výsypkách. V rozsahu již vyhlášené NPP Lom ČSA se aktuálně očekává převod práva hospodařit na instituci AOPK ČR. V prostoru provozního zázemí lomu a jeho nejbližším okolí je vlastnická struktura již více fragmentovaná, s významnějším vlastnickým podílem skupiny Sev.en.

Mapa zachycuje stav katastrální mapy k období Q2/2025.

! Mapa nenahrazuje informace o vlastnických poměrech uvedených v Katastru nemovitostí ČÚZK. V případě využití této mapy je vždy nutné ověřit aktuální stav.

hranice katastrálních území
hranice obcí
hranice lomu a výsypek zjednodušená
Česká republika,

právo hospodařit :

- DIAMO, státní podnik
- Národní památkový ústav
- Lesy ČR a Státní pozemkový úřad
- Ředitelství silnic a dálnic
- Povodí Ohře

Ústecký kraj

Obce

- Statutární město Most
- Město Horní Jiřetín
- Obec Vysoká Pec

Energetické a průmyslové společnosti

- Skupina Sev.en
- United Energy, a.s.
- ČEZ, a.s.
- ORLEN Unipetrol a.s.
- Industry park Komořany s.r.o.

ostatní

- církevní subjekty
- ostatní právnické osoby
- fyzické osoby

Vlastnická struktura území

Ortofotomapa a KN ČÚZK (2025), ÚAP ÚK (2025)

Využití území

Lokalita lomu ČSA a jeho bezprostřední okolí se vyznačují výrazným kontrastem mezi kulturní krajinou a velmi technicky tvořenou krajinou antropogenní. Zatímco severní část území, tvořená svahem Krušných hor s cennými bučinami, zámek Jezeří a přiléhající sídla Vysoká Pec a Horní Jiřetín, představují pozůstatky původní kulturně - přírodní krajiny, převážná část ostatních ploch viditelných v mapových podkladech je již prakticky zcela přetvořena lidskou činnost spojenou s těžbou. Výjimku tvoří pouze drobné fragmenty dnes obtížně čitelné původní krajinné struktury, které se v okolí lomu dochovaly spíše sporadicky (např. arboretum Jezeří).

Těžební jáma je obklopena částmi vnitřních a vnějších výsypek různého stáří, s odlišným stupněm rekultivace a specifickou mozaikou zemědělských, lesnických a hydrických rekultivačních ploch. Ve středu lomu se nachází území vymezené pro ochranu přírody, které bude ponecháno přirozené ekologické obnově. Jihozápadní okraj lomu je již využíván i k dalším funkčním aktivitám – nachází se zde skládka komunálního odpadu, střelnice či motokrosový areál, tedy provozy, jejichž umístění v blízkosti sídel je problematické. Technogenní krajina dále na jihu pokračuje linií zatrubněného toku řeky Bíliny podél náspu Ervěnického koridoru, který zároveň soustřeďuje další významné trasy inženýrských sítí. Intenzivnější využití území se koncentruje v uzlu mezi lomy ČSA a Vršany. Nachází se zde rozsáhlé zázemí těžební činnosti (překladiště uhlí, čistírny důlních vod, rozvodny přenosové soustavy), energetické a průmyslové provozy jako je tepelná elektrárna Komořany, spalovna odpadu, Podkrušnohorské strojírny, čistírna odpadních vod Komořany, i řada menších výrobních areálů s hustou sítí drážních vleček.

Právě v blízkosti tohoto uzlového prostoru lze, díky dobrému napojení technických i dopravních sítí a nepřetěženému terénu, identifikovat nejvyšší potenciály pro umístění aktivit s ekonomickým významem.

Nejvýraznější funkční využití širšího okolí však představuje areál Záluží, největší chemický závod v České republice, který vytvořil zcela svébytnou, místy až fantaskní industriální krajinu značného územního rozsahu s významným vlivem na své okolí.

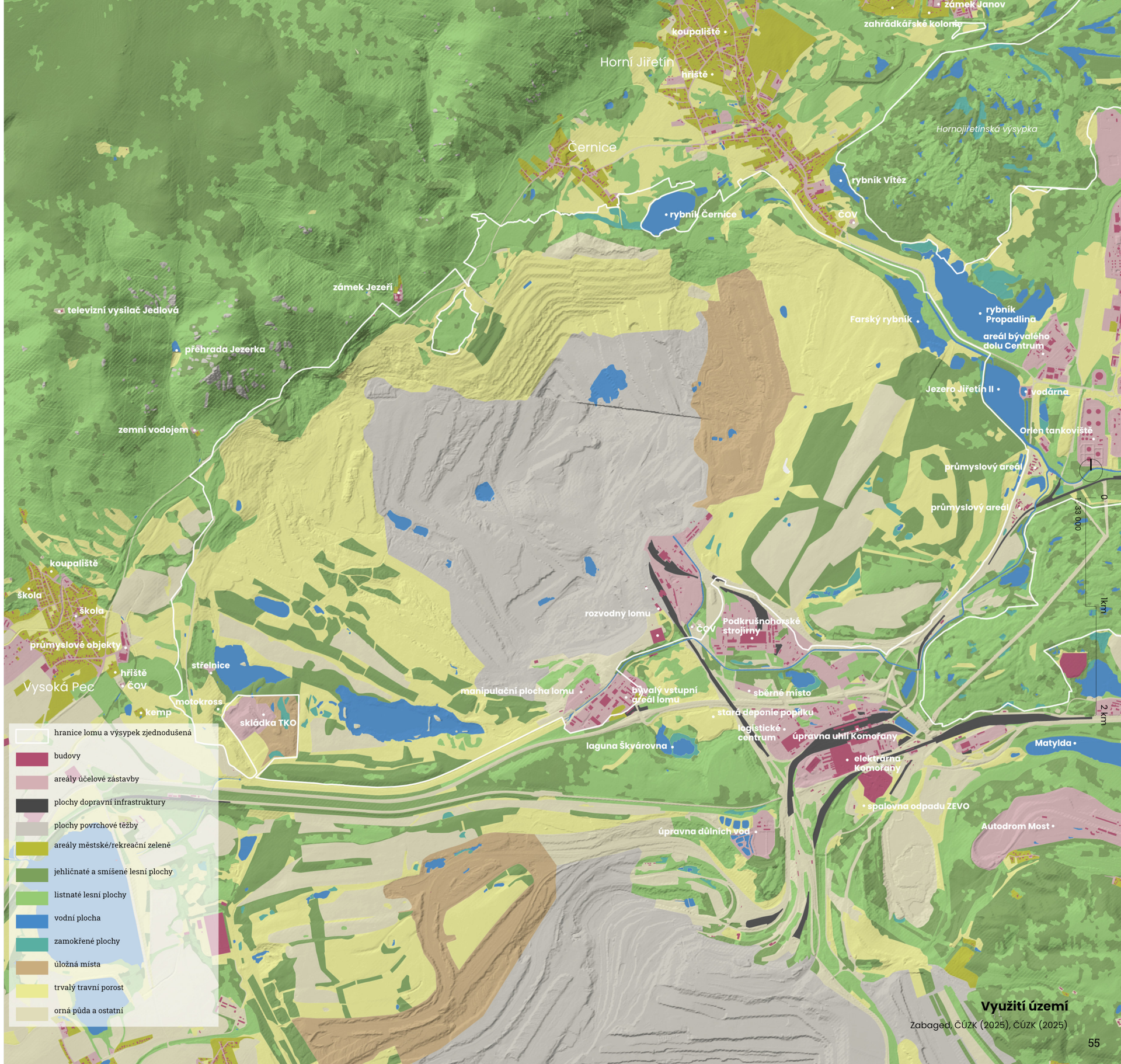

Využití území

Zabaged, ČÚZK (2025), ČÚZK (2025)

Balanční scénář

Balanční scénář představuje strategický přístup k co možná nejefektivnějšímu využití zbytkové jámy lomu ČSA z pohledu České republiky. Vznikl na základě tzv. multikriteriální analýzy využití lomu ČSA, zpracované pro státní podnik DIAMO konzorciem Deloitte. Účelem multikriteriální analýzy byl popis možných koncepčních úvah využití lomu z pohledu plnění strategických zájmů státu. Mezi ty patřilo především možné využití energetického potenciálu území v rámci aktualizace energetické koncepce ČR a také environmentální potenciál území naplňující vnitřní politiku ČR a také členské závazky EU v oblasti ochrany přírody. Důležitým cílem bylo také snížit značné ekonomické zatížení státu především v souvislosti s podobou hydrické rekultivace zbytkové jámy lomu. **Základním principem balančního scénáře je tedy dosažení rovnováhy mezi klíčovými cíli v oblasti energetiky a ochrany přírody** v prostorové dispozici lomu. Cílem je částečně naplnit zájmy všech zúčastněných stran a vyhnout se upřednostňování jedné oblasti.

Balanční scénář lomu ČSA byl schválen rozhodnutím vlády č. 479 v červnu roku 2023 a vyvažuje tedy tyto typy hlavních cílů:

• **Environmentální cíle:** Vytvoření chráněného území národní kategorie na ploše přibližně 12,5 km² formou přirozené obnovy (přírodního vývoje bez zásahu člověka), což zahrnuje i budoucí plochu jezera.

• **Energetické cíle:** Umožnění budoucí realizace výroby energie z fotovoltaických elektráren o výkonu až 720 MW na rekultivovaných plochách včetně hladiny jezera a výstavby přečerpávací vodní elektrárny o výkonu 644 MW

• **Ekonomické cíle:** Realizace developerských, průmyslových, inovačních a výzkumných projektů především na území rostlého terénu lomu, který tvoří většinu ekonomického potenciálu celé lokality ČSA.

Samotný balanční scénář má potom dvě možné podvarianty, které se liší pouze způsobem provedené hydrické rekultivace zbytkové jámy lomu. V případě nenalezení adekvátního investora s požadavky rychlejšího napouštění platí trvalé samovolné napouštění hydrogeologickým způsobem a vlastním povodím (balanční scénář 1). Pokud by došlo k identifikaci takového investora s požadavkem konkrétní kóty hladiny jezera, tak bude umožněna realizace zrychleného napouštění na stanovenou kótu i z možných externích zdrojů (balanční scénář 2).

Balanční scénář je tak nutné vnímat jako jeden celek, který se vyvíjí ve dvou fázích (variantách). Přechod z první do druhé varianty je automatický a závisí pouze na nalezení budoucího uživatele jezera, ať už se bude jednat o státní, či soukromý subjekt.

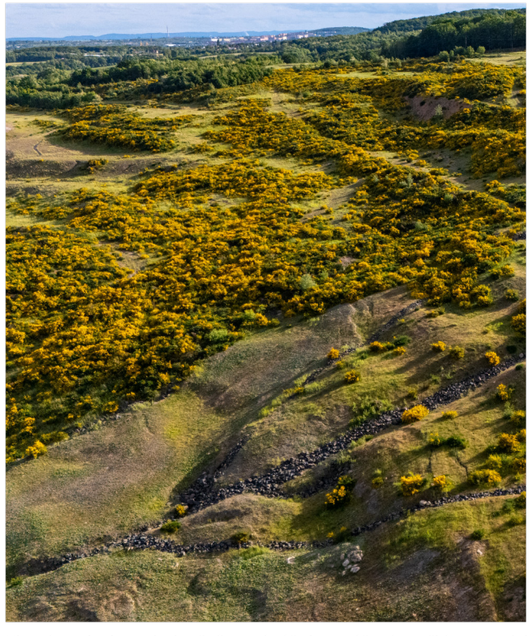

Hlavním principem balančního scénáře je vyvážené využití energetického a přírodo ochranářského potenciálu území lomu ČSA (foto Michal Porteš).

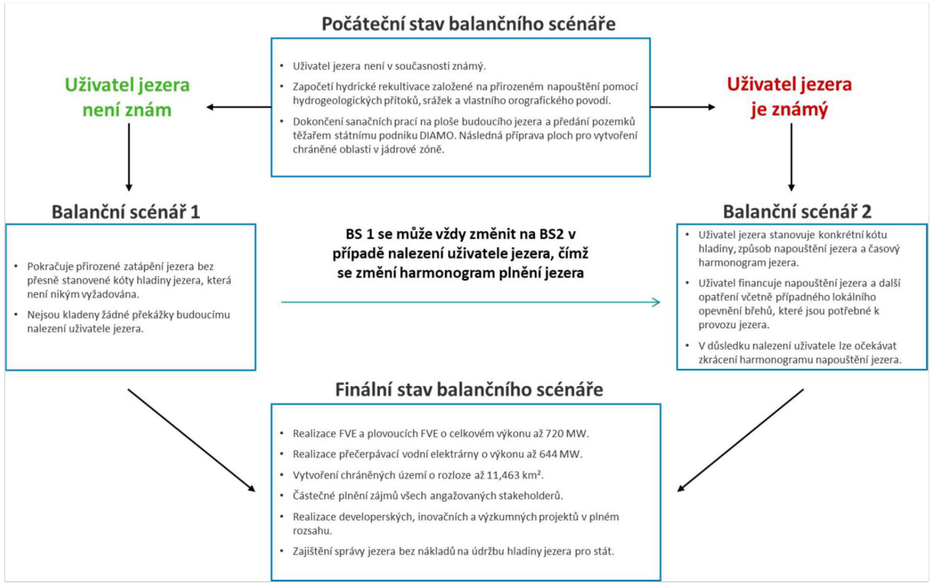

Popis balančního scénáře a jeho podvariant (Deloitte pro DIAMO, 2022).

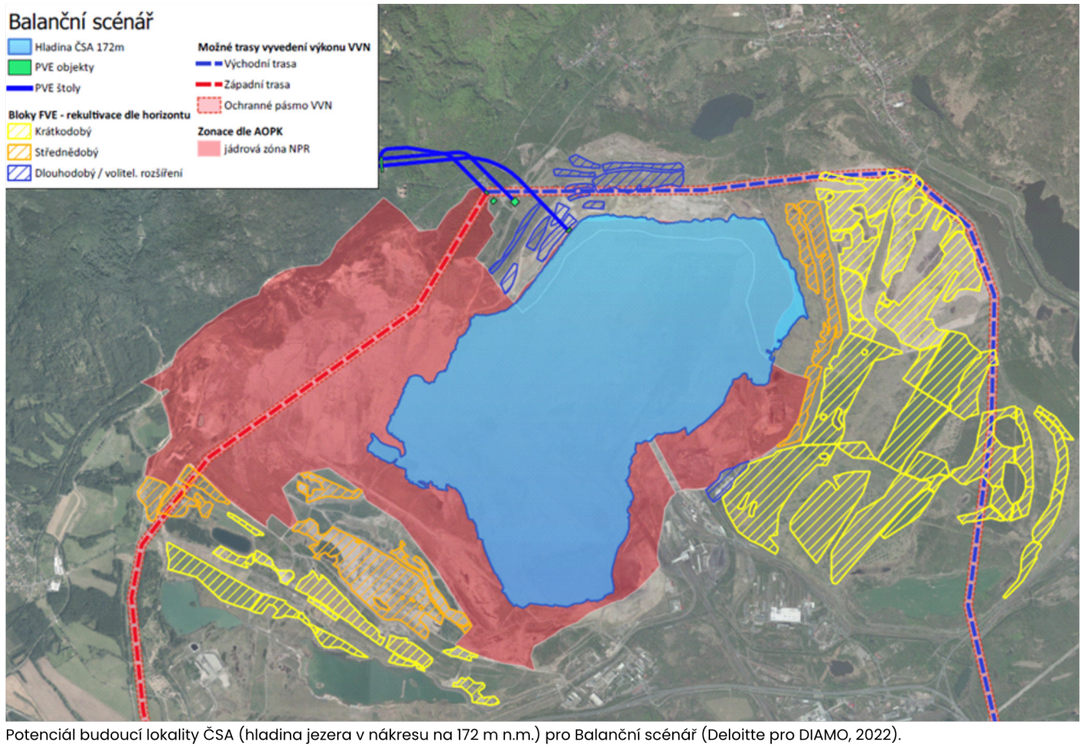

Potenciál budoucí lokality ČSA (hladina jezera v nákresu na 172 m n.m.) pro Balanční scénář (Deloitte pro DIAMO, 2022).

Rekultivace a sanace

Souhrnný plán sanací a rekultivací (SPSaR) je závazný báňský spis, který je součástí tzv. plánu otvírky přípravy a dobývání (POPD), jakožto vrcholného báňského dokumentu, kterým je povolována hornická činnost v lomu ČSA. SPSaR připravuje těžařská společnost a schvaluje ho obvodní báňský úřad. Plán se zabývá téměř výhradně technickými a geoinženýrskými tématy vyjádřenými graficky i textově. Popisuje tedy stabilitní poměry v území lomu, které jsou naplňovány sanačními opatřeními. Popisuje také objemy přesouvaných, skrývaných a těžených hmot a jejich územní rezervy pro tvarování zbytkové jámy (mapa sanace v lomu ČSA).

- lesnická rekultivace
- převážně travnaté oblasti
- zemědělské rekultivace
- plochy ekologické obnovy (včetně NPP Lom ČSA)
- pozůstatek arboreta Jezeří
- skládka odpadu Vysoká Pec
- technické a administrativní zázemí lomu
- stávající vodní plochy
- nově vznikající vodní plochy
- budoucí jezero (jednotlivé hladiny)
- vodní toky
- maximální hladina jezera 165 m n. m.
- hranice NPP Lom ČSA

Rekultivace v lomu ČSA 2024, upraveno

ČÚZK (2025), Souhrnný plán sanací a rekultivací lomu ČSA–B-PROJEKTY Teplice s.r.o., aktualizace 2024

V lomu ČSA tento plán řeší zejména překrytí odhalených uhelných slojí, dotvarování svahů uhelných etáží a rozsáhlé sanace tzv. severních svahů. V neposlední řadě **popisuje SPSaR formy terénních úprav v různých částech lomu a způsoby a harmonogram rekultivací** území po ukončení těžby. Součástí dokumentu je návrh napojení lokality na územní systém ekologické stability nebo základní strukturu cestní sítě v území, což ovlivňuje možnosti budoucího napojení na okolní netěženou krajinu.K Lze tedy říci, že kromě uvedení území do stabilního a ekologicky přijatelného stavu, tento dokument významně ovlivňuje výslednou podobu krajiny včetně možností budoucího funkčního využití území.

Území lomu je SPSaR rozděleno do jednotlivých rekultivačních etap (staveb) s detailním popisem jejich sanace a rekultivace. Vzhledem k tomu, že těžba zpravidla v dobývacích prostorech probíhá dlouhá desetiletí, tak dochází pravidelně k aktualizaci SPSaR na základě aktuálního vývoje těžby, báňské situace v lokalitě nebo při existenci nových zásadních externích rozhodnutí o území. V případě lomu ČSA došlo k poslední aktualizaci SPSaR v roce 2024, a to právě na základě usnesení vlády č. 479 z června 2023 o komplexním a efektivním využití lomu ČSA po ukončení těžby. Tím byl přijat dříve popsaný balanční scénář lomu. Pro SPSaR bylo největší změnou především **rozhodnutí o rekultivaci rozsáhlého území tzv. přirozenou (ekologickou) obnovou a s tím spojené vyhlášení maloplošného zvláště chráněného území**. Podstatnou změnou dále bylo i rozhodnutí o samovolném napouštění zbytkové jámy lomu již bez podpory externích zdrojů s ohledem na špatnou vodohospodářskou bilanci povodí řeky Bíliny. Takto rozsáhlá rekultivace formou přirozené obnovy byla vůbec poprvé ukotvena do koncepčního báňského dokumentu právě zde. Samozřejmě stávající SPSaR také **reflektuje energetický potenciál lokality** stvrzený v balančním scénáři a přizpůsobuje tomu formu rekultivace tak, aby nedošlo ke ztížení budoucí realizace ploch pro FVE.

Přestože se SPSaR většinově věnuje fyzickým atributům reliéfu území, najdeme v něm například i závěry ze studií zabývajících se kvalitou vody v budoucím jezeře, a to zejména v kontextu koncentrace těžkých kovů a dalších limitovaných prvků.

Sanace uhelné sloje Eliška I svahováním terénu a překrytím izolačními zeminami z alokovaných zemníků (foto Michal Porteš).

Sanace v lomu ČSA, upraveno

ČÚZK (2025), Souhrnný plán sanací a rekultivací lomu ČSA–B-PROJEKTY Teplice s.r.o., aktualizace 2024

Záměry v území

V lokalitě lomu ČSA se již v současnosti nachází značné množství záměrů různých investorů a institucí, které se nacházejí v odlišných fázích projektové přípravy či realizace. Významná část těchto záměrů představuje postupné naplňování balančního scénáře, tedy koncepčního rámce zpracovaného na národní úrovni, jenž vymezuje možné způsoby budoucího využití území se zřetelem k vyvážení jeho environmentálních a energetických funkcí. Současně se přímo v dotčeném území i jeho bezprostředním okolí objevují také další rozvojové záměry jiných aktérů.

V jednom území se tak střetávají podnikatelské projekty, záměry v oblasti energetické infrastruktury i aktivity s významným turistickým a destinačním potenciálem. Právě tato zdánlivá protichůdnost rozvojových směrů zvyšuje nároky na posouzení prostorových vazeb, možných střetů i vzájemných interakcí jednotlivých záměrů. Identifikace těchto souvislostí může následně sloužit jako důležitý podklad pro koordinaci mezi jednotlivými aktéry.

Uvedené záměry byly aktualizovány k srpnu 2025.

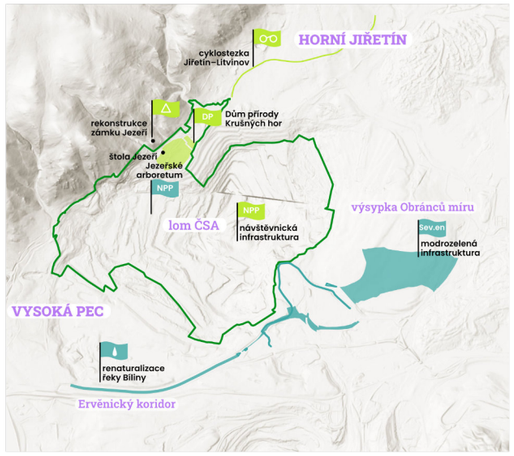

projekty s environmentálním a turistickým významem

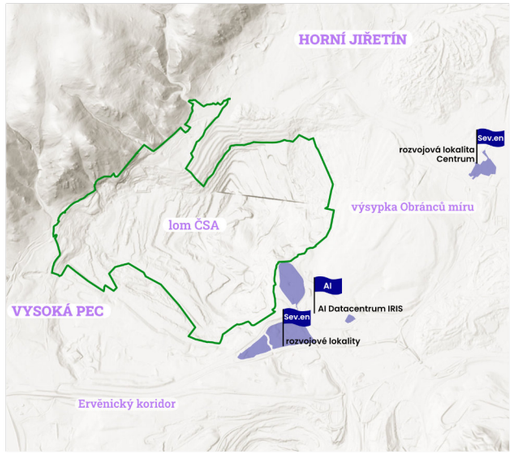

projekty s hospodářským významem

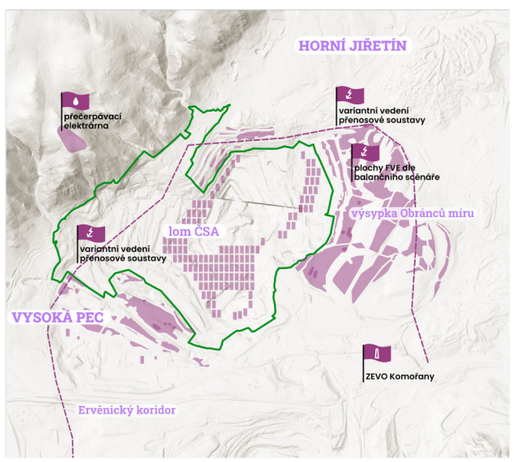

energetické a infrastrukturní projekty

Schematické zobrazení záměrů v lomu a jeho nejbližším okolí:

environmentální projekty
- vyhlášení NPP Lom ČSA
- plánované vyhlášení NPP Lom Vršany
- renaturace řeky Bíliny
- modrozelená infrastruktura projektu Green Mine

projekty s přesahem do turismu
- Dům přírody Podkrušnohoří
- rekonstrukce zámku Jezeří
- zpřístupnění štoly Jezeří
- návštěvnická infrastruktura a expozice v lomu ČSA
- cyklostezka Jiřetín – Litvínov

projekty s hospodářským významem
- datacentrum IRIS
- rozvojové lokality projektu Green Mine

energetické a infrastrukturní projekty
- přečerpávací elektrárna (bez nositele)
- vedení přenosové soustavy (2 varianty)
- FVE dle balančního scénáře
- ZEVO Komořany
- zkapacitnění komunikace I/27

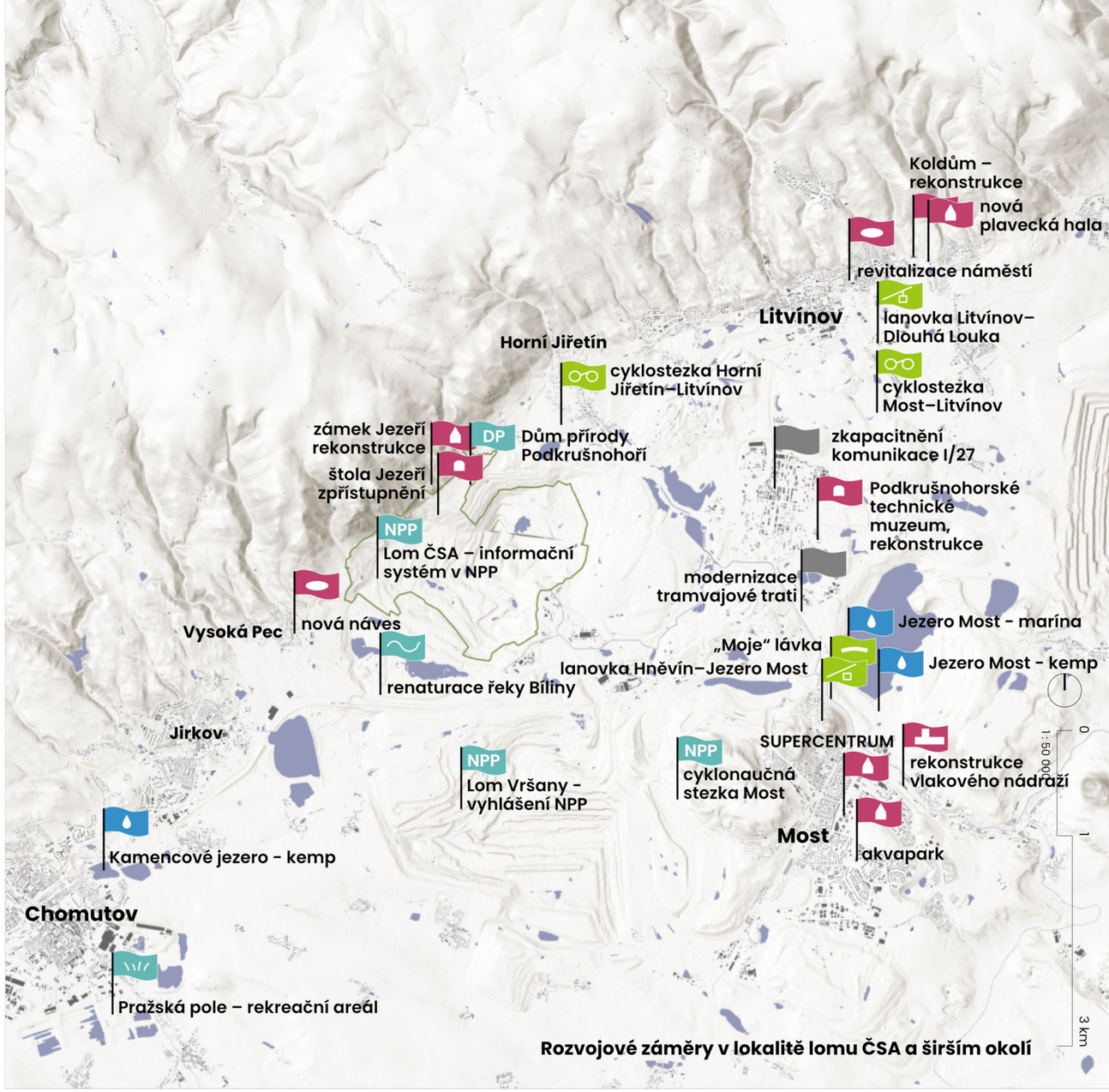

Rozvojové záměry v lokalitě lomu ČSA a širším okolí

vlastní mapování k 30. 3. 2026

Při pohledu na širší okolí lomu lze nalézt vyšší množství rozvojových záměrů, které mohou mít potenciálně kumulativní efekt se záměry uvnitř lomu.

Lze odhadovat, že v prostoru Mostecké pánve se jedná o jednu z oblastí s nejvyšší koncentrací rozvojových záměrů, které mají potenciál vytvořit novou destinační lokalitu. Tato „síť“ rozvojových projektů může být dále rozvíjena jak formou integrované strategie (propojení cílů), tak doplněním nabídky komplementární vybavenosti a aktivit a zejména zacílením marketingu /place-brandingu.

projekty s přesahem do turismu–mobilita

projekty s přesahem do turismu–environmentální projekty

projekty s přesahem do turismu–okolí jezer

rozvojové projekty stavebního charakteru

dopravně-infrastrukturní projekty

výkres záměrů –přehled

- **Strategický projekt Green Mine**
  Sev.en Inntech
- **NPP Lom ČSA** (vyhlášena dne 4.10.2025)
  AOPK ČR
- **Dům přírody Podkrušnohoří**
  Horní Jiřetín
- **Jezeřské arboretum**
  NPÚ
- **Štola Jezeří**
  VUHU a.s.
- **FVE dle Balančního scénáře - jezero ČSA**
- **Přečerpávací elektrárna ČSA**
- **Velkoplošné FVE dle ZÚR ÚK**
- **Vedení PS / variantní**
  ČEPS
- **Biosafari**
  Sev.en Inntech
- **AI datacentrum – IRIS**
- **Podkrušnohorské technické muzeum - rekonstrukce** (mimo výřez)
- **Cyklostezka Jiřetín – Litvínov**
  Horní Jiřetín, Litvínov
- **Modernizace tramvajového spojení Most - Litvínov** (mimo výřez)
  Most, Litvínov
- **Revitalizace řeky Bíliny**
  Povodí Ohře
- **Rozvojové lokality „Sev.en“**
  Sev.en
- **Jezero ČSA - finální hladina**
- **Rekonstrukce Zámku Jezeří**
  NPÚ
- **Areál pro zpracování odpadů Komořany u Mostu**
  HANDASTRA s.r.o.
- **ZEVO Komořany**
  United Energy a.s.
- **Modernizace Teplárny Komořany**
  United Energy a.s.

Cyklostezka Jiřetín - Litvínov
výstavba Domu Přírody Krušných hor
Rekonstrukce Zámku Jezeří
Přečerpávací elektrárna ČSA
zpřístupnění Štoly Jezeří
rozvodna PVE
trafostanice VVN
plocha pro FVE ze ZÚR ÚK - FVE11
lokalita Centrum strategického projektu Green Mine – rozvojové podnikatelské plochy
NPP Lom ČSA
Jezeřské arboretum
plocha pro FVE ze ZÚR ÚK - FVE10
páteřní komunikace – strategický projekt Green Mine
Sev.en – Rozvojová lokalita D
AI data centrum – projekt IRIS
Sev.en – Rozvojová lokalita F
třídírna odpadu
opatření modro-zelené infrastruktury na výsypce Obránců míru – strategický projekt Green Mine
opatření MZI na řece Bílina – strategický projekt Green Mine
SIRS prověřovaná lokalita
Průmyslová zóna Jirkov – Vrskmaň
Sev.en – Rozvojová lokalita B
Sev.en – Rozvojová lokalita A
modernizace Teplárny Komořany
Revitalizace řeky Bílina
výstavba ZEVO Komořany
varianta trasy vyvedení výkonu pro FVE a PVE - ZÁPAD
varianta trasy vyvedení výkonu pro FVE a PVE - VÝCHOD
0
1 : 33 000
1
2 km

Výkres záměrů k 30. 3. 2026

interakce záměrů

Přehled prostorových interakcí záměrů:

(1) Ukončením cyklostezky před územím NPP Lom ČSA hrozí nenávaznosti na další dopravní a návštěvnickou infrastrukturu.

(2) Překryv s plochou pro fotovoltaiku v ZÚR - FVE11, ošetřen v textové části možnosti využití plochy FVE11: vyloučení zásahu do plánovaného zvláště chráněného území (NPP Lom ČSA).

(3, 4) Překryv oblasti strategického projektu Green Mine určené k úpravám podporujícím modrozelenou infrastrukturu s plochou FVE10 vyznačené v ZÚR ÚK a s trasou přenosové soustavy.

Trasa přenosové soustavy prochází přes:

(5) dílčí plochy určené balančním scénářem pro FVE,

(6) území NPP Lom ČSA. Dle balančního scénáře musí AOPK zajistit, aby provedení jádrové zóny NPP garantovalo umožnění vyvedení výkonu přes chráněné území.

(7) nemovitou kulturní památku Jezeřského arboreta,

(8) přes pozemek pro Dům přírody.

(9) Objekty z ilustrační studie přečerpávací vodní elektrárny (PVE) se nacházejí na pozemku zamýšleném pro Dům přírody.

(10) Záměr PVE (studie použitá v rámci multikriteriálních analýz) pracuje s hladinou jezera, jejíž úroveň již není aktuální.

(11) Národní nemovitá kulturní památka Jezeřského arboreta se nachází v jádrové zóně NPP.

(12) Projekt štoly Jezeří v jádrové zóně NPP není konfliktní. Není zahrnut v Záměru na vyhlášení a Plánu péče NPP Lom ČSA.

Prostorové interakce záměrů

Fyzické a přírodní systémy

morfologie a stabilita

Terénní reliéf lomu s vrstevnicemi

DMR 5G, ČÚZK (2025); Sev.en (2025)

Finální kontury tvaru zbytkové jámy území lomu byly z drtivé většiny určeny již v 90. letech. Nejvíce jsou spojeny s rozhodnutím o stanovení již dříve zmíněných územně ekologických limitů těžby. Linií limitů byl v podstatě zastaven postup lomu a zastavením porubní fronty bylo přerušeno další skrývání nadložních zemin. Dřívější skrývané zeminy byly využívány zejména na vnější výsypky lomu a na starší části vnitřní výsypky v jihozápadní části. Tehdejší aktuální stav tvaru zbytkové jámy byl proto po oznámení limitů těžby víceméně definitivní a byl pouze „kosmeticky“ pozměňován bez možnosti realizace větších změn.

Při celkovém pohledu na morfologii těžební jámy je patrné, že jeho severní část vytváří nejvýraznější pohledovou hranu s prudkými etážemi a dramatickou scenérií. Výškový rozdíl mezi vrcholem Jánského vrchu a dnem lomu činí více jak 650 výškových metrů.

Morfologie lomu nebyla optimální již tehdy a to zejména při severní hraně lomu, protože se zde nacházel a dodnes nachází nejprudší svahový gradient. **V této části lomu se současně nachází stabilitně problematická část, která je navíc tvořena jílovými sedimenty náchylnými k pohybu, a to především po nasycení vodou.** Pod patou tohoto území se nachází nejnižší bod lomu (cca 60 m n. m.), přičemž vrchní hrana lomu s rostlým terénem kopíruje kótu přibližně 240 m n. m. Za účelem posílení stability severních svahů jsou nejvíce problematické partie v posledních letech báňsky optimalizovány, dochází k odtěžování vrchních partií svahů a k alespoň částečnému podsypávání jejich paty v rámci disponibilního objemu skrývkových hmot, striktně omezeného územním omezením těžby dle UV 444/91.

Na dotykové linii lomu se svahy Krušných hor, došlo v 90. letech k dvěma rozsáhlým sesuvům a odhalením skalního masivu hor. Celkově tak celá severní hrana území vytváří nejvýraznější pohledovou hranu s prudkými etážemi a dramatickou scenérií.

Jižní a boční linie jsou charakteristické více pozvolným přechodem svahů a jednotlivých etáží směrem do středu lomu. Rozloha a členitost teras se různí a celkově se dá říci, že směrem do středových částí lomu se členitost reliéfu a nepravidelnost teras zvyšuje. To je dáno zejména fázováním rekultivací – nejvíce upravený a uhlazený terén najdeme v okrajových, konvenčně rekultivovaných částech lomu, zatímco ve vnitřních částech lomu byly nakonec ponechány přirozené erozní projevy a mikroreliéfy vzniklé pohyby vody.

Ve zbytkově odhalených výchozech uhelné sloje, které jsou dnes ještě sanačně dotěžovány, dochází k dílčímu dotvarování svahů a překryvům sloje.

Maximální úroveň hladiny budoucího jezera ČSA by měla oscilovat mezi kótami 140—165 m n. m. Rozlohou se bude jednat o největší jezero v Čechách s plochou přibližně 585 ha.

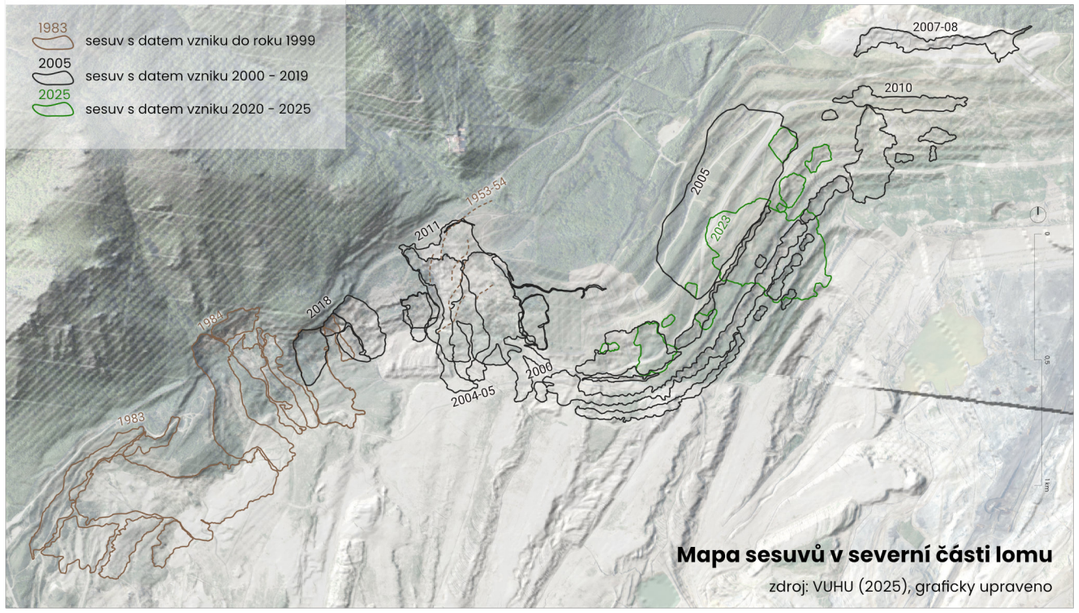

Mapa sesuvů v severní části lomu
zdroj: VUHU (2025), graficky upraveno

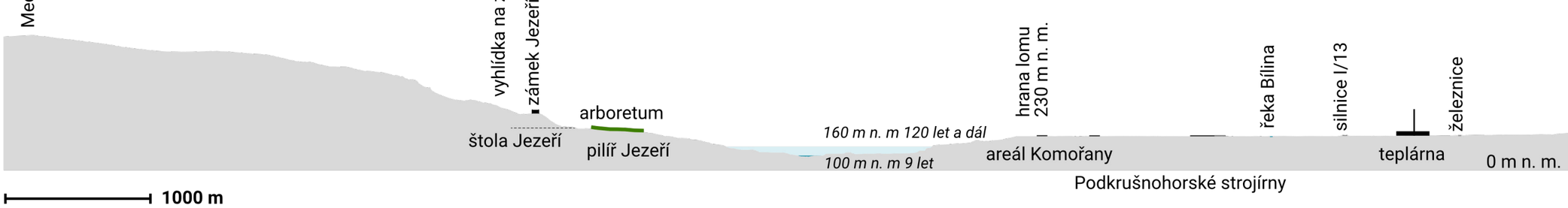

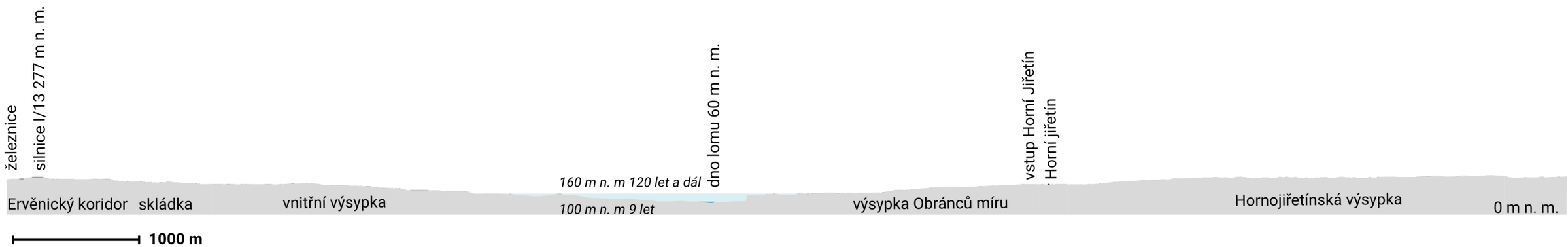

půdy

Zájmové území v lomu ČSA se nachází v oblasti, kde vzhledem k využití území převažují **antropogenní půdy**. Ty odpovídají rozlehlým těžebním a rekultivačním plochám, kde dochází k negativním zásahům do původních půdních vlastností zemin. Tyto půdy vznikaly nově v důsledku dlouhodobé povrchové těžby hnědého uhlí a navazujících sanačních a rekultivačních zásahů do krajiny. Také proto existují o produkčních vlastnostech zemědělských rekultivací i jiných částí v území lomu **zatím jen kusé informace**. Obecně jsou antropogenní půdy řazeny do kategorií s malou produkční schopností.

Půdy zemědělských rekultivací dokonce nejsou kompletně evidovány v bonitním systému půd ČR a nejsou zdokumentovány pravé vlastnosti půd (BPEJ). Ty jsou uvedeny jen tam, kde jsou zemědělské rekultivace začleněny do evidence zemědělské půdy LPIS z důvodu podmínky pro čerpání dotací.

Matoucí je ovšem fakt, že v některých případech jsou uváděny BPEJ původních ploch před těžbou, což je pro nové výsypkové plochy zcela nerelevantní (vyznačeno v mapě symbolem *). Vzhledem ke spíše nízké výnosnosti nově zakládaných zemědělských rekultivací, mohou některé jejich části být vhodné raději pro plnění krajinotvorných a environmentálních funkcí.

Výsypka Obránců míru má jako jedna z mála vydefinované BPEJ. Spadá do podprůměrných produkčních hodnot (foto Michal Porteš).

Nově založená zemědělská rekultivace s osevem travní směsí v severní části výsypky Obránců míru (foto Michal Porteš).

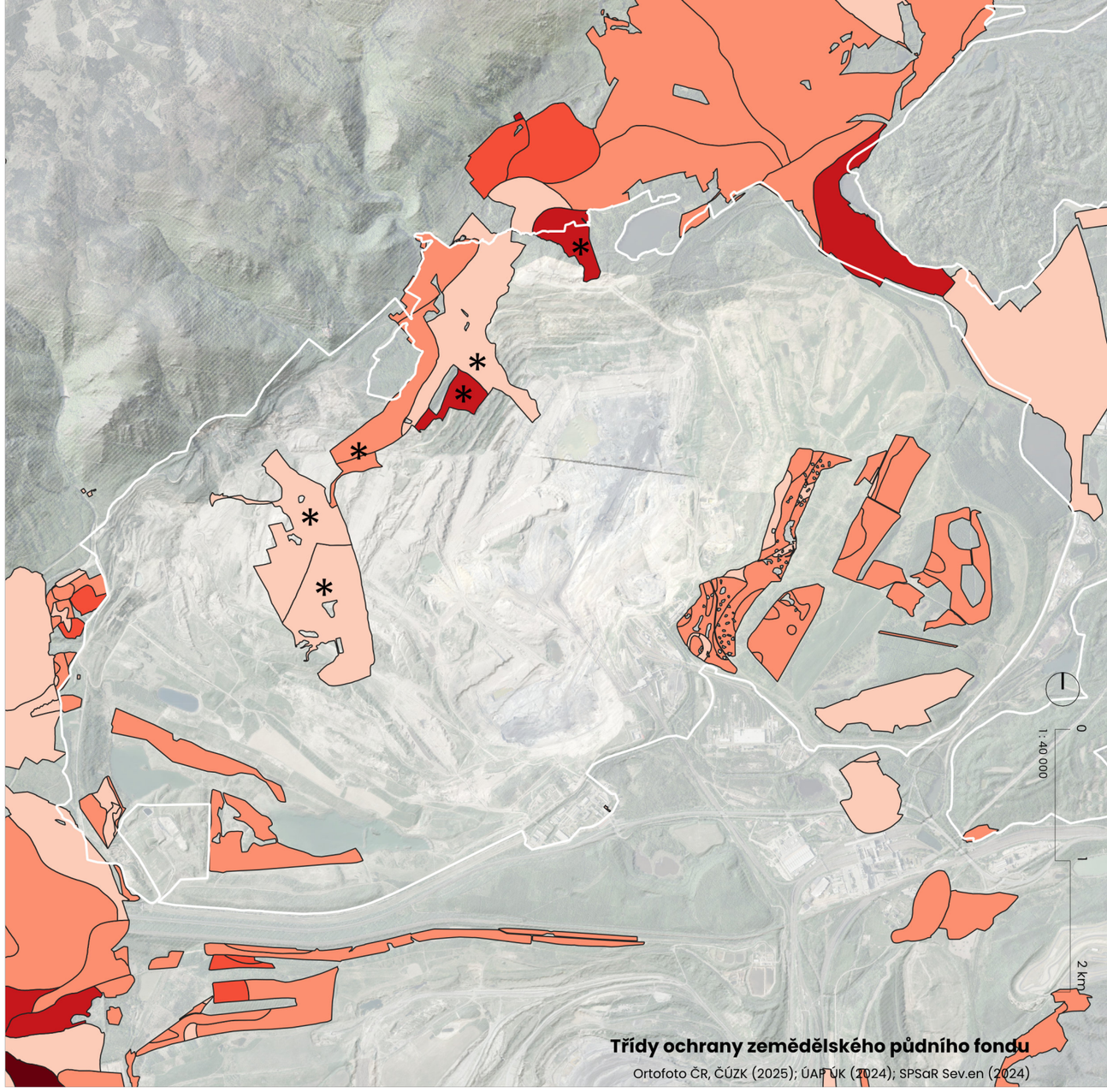

Třídy ochrany zemědělského půdního fondu

Ortofoto ČR, ČÚZK (2025); ÚAP ÚK (2024); SPSaR Sev.en (2024)

Hodnocení půd dle BPEJ

- bonitně nejcennější půdy
- nadprůměrně produkční půdy
- průměrně produkční půdy
- podprůměrně produkční půdy
- velmi málo produkční půdy
- * původní hodnota BPEJ před těžbou
- hranice lomu a výsypek zjednodušená

voda

Proměna krajiny lomu ČSA je snad nejlépe ilustrovatelná na změně hydrologické struktury. Původní Komořanské jezero, které se rozkládalo na většině stávajícího území lomu, bylo postupně přes sto let vysoušeno a nahrazeno vodním dílem Dřínovská nádrž. Ta plnila zásobní funkci pro chemické závody Záluží. V té době stále ještě funkční síť Krušnohorských potoků (zejména Vesnický, Šramnický, Černický) s přirozeným tokem a meandrující řeka Bílina v jižní části dnešního území dotvářely podobu barokní krajiny. Rozhodnutí o zřízení velkolomové těžby uhlí zpečetilo dramatické proměny managementu vody v území. Báňský svět má jiné potřeby než samotná krajina. **Nutnost ochrany vznikajícího lomu před infiltrací vodou znamenala vysušení všech vodních ploch, odklon Šramnického potoka skalní štolou směrem na Horní Jiřetín a naopak odvedení toku Vesnického potoka do vodní bilance Podkrušnohorského přivaděče vody. Necitlivé změny se dočkala i řeka Bílina, která byla opakovaně přeložena a následně v délce 3 km úplně zatrubněna.** Zbytkové srážkové vody z povodí drobných strží na úpatí Krušných hor byly zachytávány sběrným příkopem E, zřízeným opět pro účely posílení ochrany lomu před vodou. Pro vody, které zachytává vlastní povodí velkolomu, byly v oblasti zbytkové jámy zřízeny série různých čerpacích stanic. Odváděné vody jsou čerpány do technicky provedených retenčních nádrží a skrze ně ven z území lomu.

Odčerpávané důlní vody dodnes významně posilují objem vody v přeložených tocích a tvoří tak důležitou složku vodní bilance širšího povodí lomu včetně hlavního recipientu celé Mostecké pánve – řeky Bíliny. Její dlouhodobě zhoršená kvalita vody je vzhledem k přirozeně nízké vodnosti a plnění recipientních funkcí z čistíren průmyslových podniků a sídel jen velmi náročně změnitelná. Naopak, s ukončením čerpání těžby důlních vod může dojít k jejímu dalšímu zhoršení. Dlouhodobou existencí lomu se čerpané důlní vody staly hlavním zdrojem vody rovněž pro některé environmentálně významné části území.

- hranice lomu a výsypek zjednodušená
- současné vodní plochy (rybníky, jezera, vodní díla)
- vodní toky historické (dle III. vojenského mapování a v roce 1954)
- tok bez správce (ostatní vodní linie)
- vodní toky současnost
- povodí budoucích posttěžebních jezer (2030)
- PKV Podkrušnohorský přivaděč vody
- místa čerpání důlní vody

Hydrologická síť lomu

VUHU a.s. (2025), VRV (2025a), VRV (2025b), ČÚZK (2025)

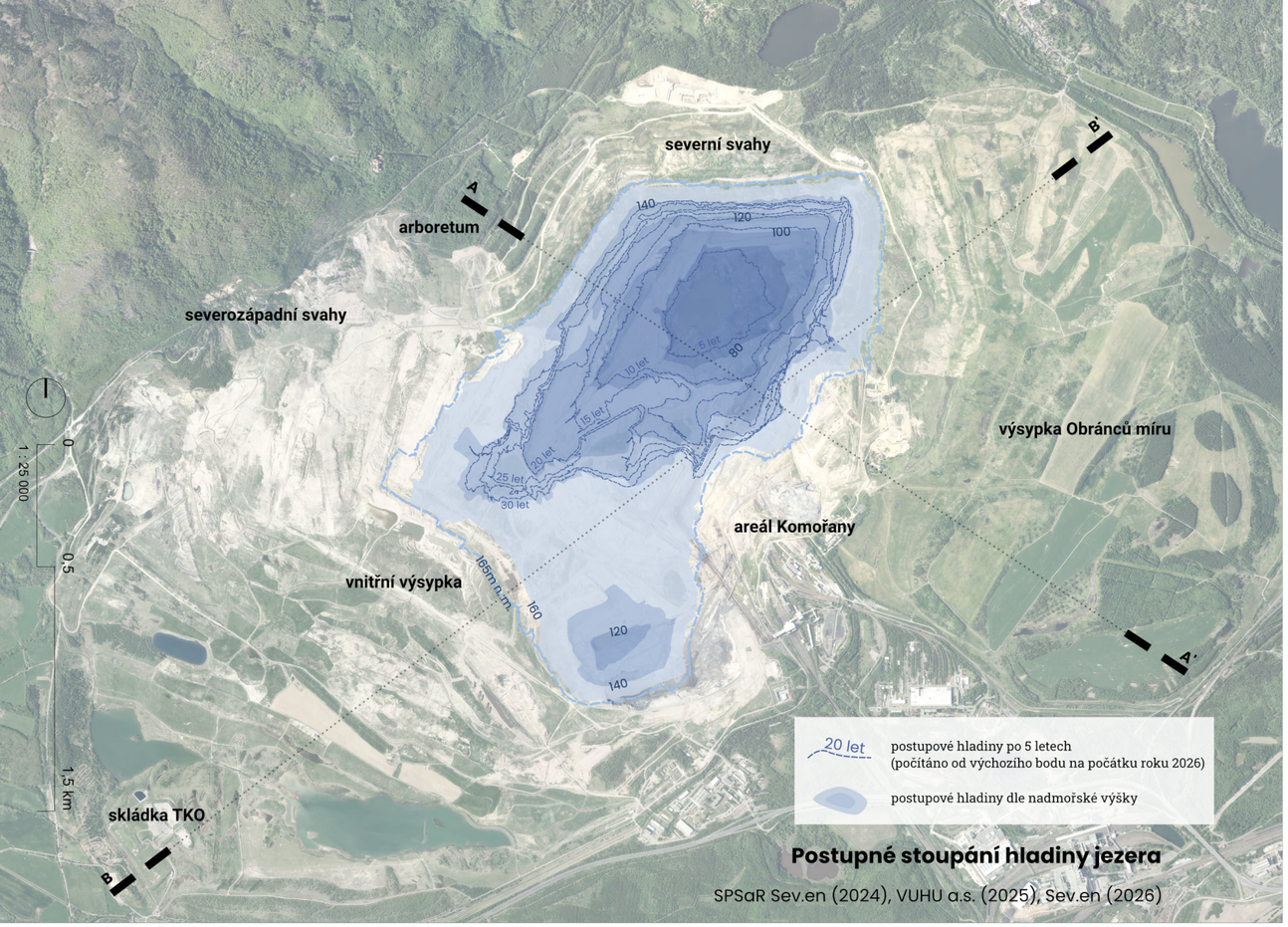

Postupné stoupání hladiny jezera

SPSaR Sev.en (2024), VUHU a.s. (2025), Sev.en (2026)

To je případ zdařilých vodních rekultivací Marcela a Hedvika, které jsou součástí nového systému územní ekologické stability v lomu.

S probíhajícím útlumem těžby dochází k postupnému plnění lomové jámy, ve které vzniká budoucí jezero ČSA. Narozdíl od nedalekého jezera Most je způsob napouštění přizpůsoben jeho budoucímu využití. **Není zde identifikované vodohospodářské využití ani vznik významné rekreační infrastruktury, a proto je zvolen přirozený způsob napouštění bez externí dotace spojené s vysokými finančními náklady čerpáním z řeky Ohře.** Samovolný způsob napouštění byl opakovaně prověřován a rychlost plnění je zde poměrně rychlá – v horizontu 10 let bude mít jezero již podobnou velikost jako např. jezero Milada. Protože v balančním scénáři byla celá oblast lomu uvažována převážně pro energetické a ekologické využívání, jsou i břehové linie jezera bez technických opevnění a **předpokládá se sezónní kolísání hladiny jezera**. Kvalita vody je v současné době pravidelně sledována a předpokládá se postupný oligotrofní vývoj s velmi vysokou průhledností vody podobně jako u jiných velkých hydrických rekultivací.

Správa a budoucnost čerpání důlních vod a zajištění vodní bilance pro klíčová území v lomu ČSA je významné téma k řešení s příslušnými aktéry. Náprava pozměněné vodní struktury do původního stavu je již málo pravděpodobná, ale je potřeba nastavit vodní bilanci území tak, aby došlo k zachování důležitých vodních ploch spojených nejen s přírodními hodnotami posttěžební krajiny, ale také s plněním ekosystémových funkcí a přípravou lomu ČSA nejen pro turistický rozvoj.

Řez terénem A–A´

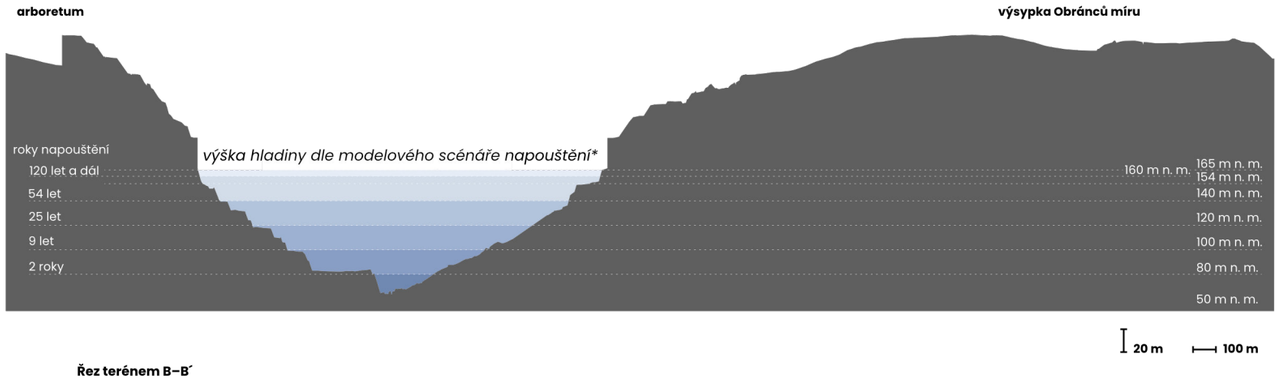

Převýšený řez terénem A–A´**

řez překreslen z SPSaR Sev.en (2024), výšky hladin doplněny na základě informací z VUHU a.s. (2025)

Řez terénem B–B´

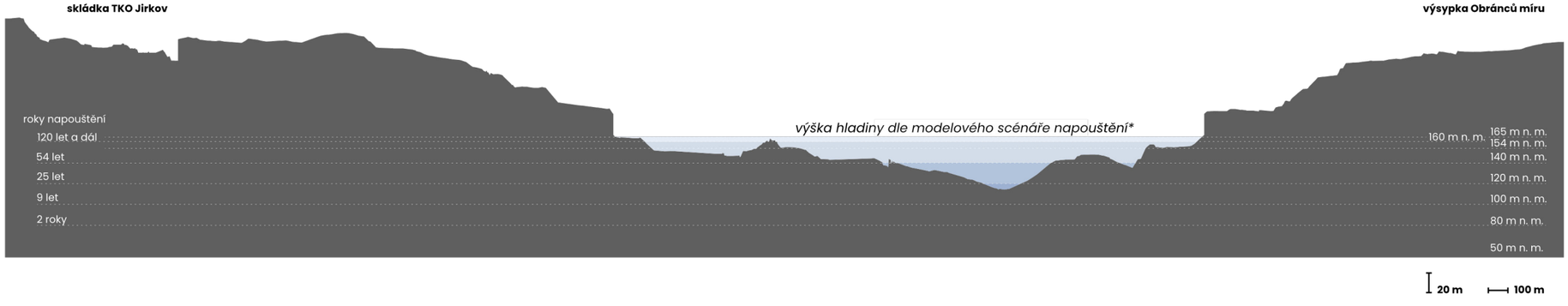

Převýšený řez terénem B–B´**

řez překreslen z SPSaR Sev.en (2024), výšky hladin doplněny na základě informací z VUHU a.s. (2025)

** Výška hladiny dle modelového scénáře napouštění VUHU a.s. podle zdroje BURDA J., DUŽEKOVÁ R., VALVODA P. (2024).*

*** Používá se pro lepší přehlednost, když jsou horizontální vzdálenosti příliš velké a výškové rozdíly naopak malé, jeho měřítko je uvedeno pod řezem.*

klima

Území velkolomu ČSA patří klimaticky mezi nejteplejší a zároveň nejsušší regiony České republiky. Podmínky v oblasti, která leží ve srážkovém stínu Krušných hor, jsou zesíleny důsledky povrchové těžby. Podnebí je zde teplé a průměrná roční teplota se v oblasti pohybuje přibližně mezi 8,5–9,5 °C (průměrné hodnoty pro celou ČR: 7–8 °C). Nejvyšší teploty bývají v červenci, kdy se průměrné hodnoty pohybují kolem 18–19 °C (průměr ČR 17–18 °C). Podzim a zima bývají mírné s s četným výskytem mlh a průměrnými lednovými teplotami přibližně -1 °C (průměr ČR -2 až -3 °C) a inverzí.

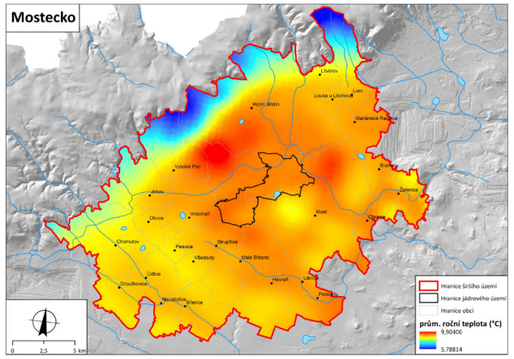

Průměrná roční teplota, zdroj: Digitální atlas zaniklých krajin Česka, 2022.

Roční úhrn srážek je nízký a dosahuje přibližně 450–550 mm, čímž patří oblast k nejméně srážkově bohatým v ČR. Vidět je také výrazný rozdíl mezi úhrny v oblasti Mostecké pánve a vrcholy Krušných hor (800-1000 mm).

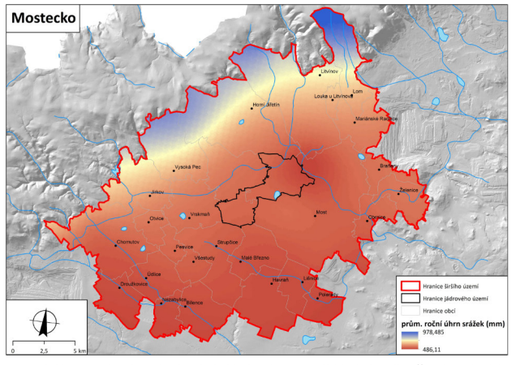

Roční úhrn srážek, zdroj: Digitální atlas zaniklých krajin Česka, 2022.

Významný dopad na klima oblasti mají Krušné hory. Pohoří tvoří přirozenou překážku pro vlhký vzduch přicházející převážně ze severozápadu. Na návětrné straně hor dochází k častějším srážkám, zatímco na opačné straně přiléhající k lomu ČSA se vzduch prouděním podél bariéry Krušných hor vysušuje a srážek je zde méně.

Samotná povrchová těžba ovlivňuje místní klimatické podmínky. Rozsáhlé plochy odkryté půdy a hornin se během letních měsíců zahřívají a v noci zase rychle ochlazují. Dalším problémem může být **prašnost a větrná eroze**, tedy odnos jemných částic lehkých zemin či deponií vedlejších energetických produktů větrem. Tyto jevy lze typicky pozorovat na čerstvých výsypkách a pásových dopravnících. Postupné zarůstání rekultivačních ploch proto hraje důležitou roli při stabilizaci půdy.

Důležitým budoucím prvkem krajiny jsou také **nově vznikající vodní plochy v území lomu**. Největší z nich je samotné jezero ČSA, ale v rámci rekultivace v celé lokalitě jsou připravovány desítky drobných až středních tůní a další opatření pro zadržení vody v různých částech lomu. Místní klimatické podmínky a nízký roční úhrn srážek mohou ovlivňovat výpar z plochy budoucího jezera, a proto je toto napouštěné přirozeně bez finančně náročných externích dotací. Silný hydrogeologický přítok skrze masiv Krušných hor je stabilním zdrojem vody pro jezero a v budoucnosti tak dojde k ustálení hladiny jezera o rozloze cca 585 ha s pravidelným kolísáním hladiny v letních měsících a růstem v zimní periodě. Takto velká vodní plocha může postupně ovlivnit i lokální mikroklima.

Deponie lehkých částic jsou snadno roznášeny silnými větry a mohou tvořit podobu vátých dun, Lom Vršany (foto Michal Porteš).

Zhoršená prašnost je nejvíce spojená s přesunem a zakládáním sypkých hmot pomocí báňské technologie, Lom Vršany (foto Michal Porteš).

Srážkový stín, větrná eroze a vysoké letní teploty ovlivňují strukturu a vývoj nasypaných zemin, Lom Vršany (foto Michal Porteš).

krajinné charaktery

Níže je uveden popis typických charakterů posttěžební krajiny. Ty spolu dohromady utváří velmi specifický a neobvyklý krajinný ráz lokality lomu ČSA a okolí.

1 Krajina nové divočiny

Do této kategorie patří zejména vyčleněné plochy lomů a výsypek, kde ještě neproběhla či byla trvale vyloučena klasická rekultivační činnost. Charakteristickým jevem je vysoká členitost reliéfu s odhaleným podložím, proměnlivá vegetační pokryvnost a celkově pestrý otevřený charakter krajiny. Uplatňují se přirozené krajinotvorné jevy jako je vodní eroze, různá úživnost a nepropustnost podloží.

2 Krajina utvořená technickou rekultivací

Zahrnuje plochy v území, kde byla po těžební činnosti provedena standardní uhlazenost reliéfu strojovou technikou a v geometrických a pravidelných tvarech ztvárněna lesnická nebo zemědělská rekultivace. Typická je stejnověkost a vysoká hustota lesnických sazenic a malá úživnost nové zemědělské krajiny. Charakteristickým jevem je také vysoká hustota odvodňovacích příkopů, celková technická svázanost vodního režimu a hustá cestní síť.

3 Krajina průmyslově těžebních infrastruktur

Oblast vysoce urbanizovaných ploch a celků, kde je silně potlačena přírodní složka krajiny. Území je typické plošným záborem zpracovatelských závodů spojených s těžbou, navazujících průmyslových areálů, ale také rozsáhlou koncentrací skladišť a překladišť kolejové a automobilové dopravy. Mezi další jevy patří protkanost liniovými strukturami produktovodů, vysoká urbanizace vodního režimu a celková ruderalizace.

4 Krajina vágních terénů

Pestrá skupina krajinných celků, které často spojuje prostorová i funkční izolovanost a absence definice využití. Mnohdy se jedná o místa vzniklá sekundárními důsledky těžby v periferiích zpracovatelských areálů či výsypek. Typická je zdánlivá neupravenost podpořená strukturou křovinaté vegetace, ale také spojitost se zbytky technogenních struktur. Sekundárně může vytvářet spontánní hodnotné krajinotvorné celky a nabízet nečekanou nerušenost.

5 Pánevní krajina nedotčená povrchovou těžbou

Zbytky původní kulturní krajiny v okolí sídel a přírodní krajiny (např. lužní lesy, dubohabřiny) v pánvi, které nebyly nakonec z důvodu stanovení limitů těžby vysídleny a přetěženy.

6 Krajina krušnohorských svahů

Přirozeně utvářená krajina s typickým krajinným rázem daným charakteristickou geomorfologií Krušných hor. Převážně lesnatá krajina doplněná zemědělskými plochami luk a pastvin. Pro krajinný ráz lomu ČSA je význačná jižní hrana hor s prudce padajícími svahy a cennými porosty bučin a suťových lesů.

7 Krajina Českého středohoří

Nejzápadnější výspa morfologického celku České středohoří charakterizovaná pestrým podložím, prudkými výškovými gradienty a spíše otevřenou mozaikou teplých lesů a stepí.

8 Krajina částečně přeměněná

Představuje území, které nemusí být primárně dotčeno zábory těžby, ale které je minimálně částečně přetvořeno jevy spojenými s průmyslově - těžebním využitím Podkrušnohorské pánve. To se týká hlavně práce s managementem vody. Bez znalostí historie území může působit zdánlivě přirozeně.

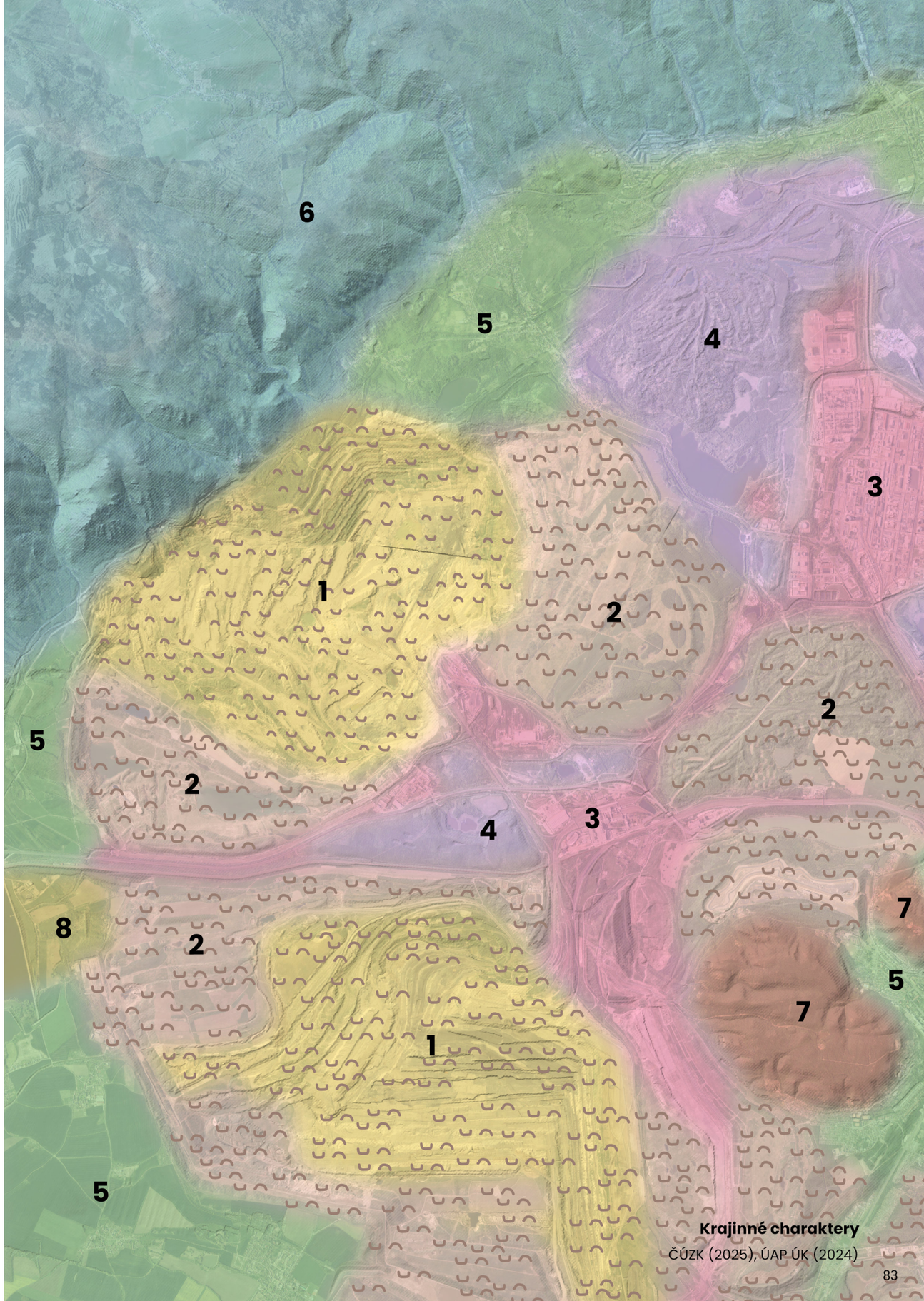

Krajinné charaktery
ČÚZK (2025), ÚAP ÚK (2024)

biodiverzita

Zachování geomorfologické a biotopové pestrosti prostředí lomu ČSA přispívá k ochraně velkého množství živočichů a rostlin, které ke svému životu potřebují tuto pestrou krajinu. **Lokality ponechané samovolné obnově jsou druhově velmi pestré a to dlouhodobě především v porovnání s okolní volnou krajinou nebo s krajinou rekultivovanou konvenčními postupy.** O částech těžební krajiny tak dokonce můžeme mluvit jako o tzv. ostrovech biodiverzity, které jsou velmi důležité pro kontinuální přežití řady druhů mizejících z krajiny ČR. **V lomu ČSA bylo doposud nalezeno 172 zvláště chráněných druhů živočichů** a rostlin, tedy druhů, které jsou specificky v zákoně o ochraně přírody a krajiny zmíněné, že jsou ohrožené a vzácné (ptáci: 83, obojživelníci: 12, savci: 14, bezobratlí: 141, rostliny: 24, houby: 9;[11]). Nejvíce nápadnou skupinou pro oblasti lomů a výsypek jsou ptáci v čele s dvěma druhy - **lindouškou úhorní a běloříte šedým**. Tito dva ptáci v podmínkách ČR přežívají v životaschopných populacích pouze ve zbylých velkolomech hnědého uhlí. Oba druhy spadají do kategorie silně ohrožených druhů a mají v lomu ČSA cca ⅓ svých tuzemských populací. Právě proto byly zahrnuty jako předměty ochrany v dotčené národní přírodní památce. Mezi další klíčové skupiny v lomu ČSA patří především bezobratlí živočichové např. tzv. samotářské včely (např. nový druh pro ČR – Hylaeus meridionalis), brouci (Georissus crenulatus, Polistichus connexus) nebo motýli (např. okáč metlicový, modrásek černolemý), ale i rostliny, např. lebeda růžová, slanobýl draselný či hadí mord nízký, který byl v ČR nezvěstný od roku 2015.

Všechny tyto organismy mají společné to, že ke svému životu nutně potřebují otevřenou krajinu s členitým povrchem a mozaikou vegetace, která má místy i rozvolněný holý charakter. **Takové prostředí ovšem bývá často dočasné a je třeba jej jednou za čas obnovit různými aktivitami – právě to může představovat důležité specifikum místní krajiny.** Obnova raných vegetačních stádií se nejčastěji děje pastvou zvířat, různými typy sečení, ale může se také realizovat jinými činnostmi. Řeč je o tzv. **disturbačních aktivitách**, například pojezdu těžkou vojenskou nebo offroad technikou, zvýšené koncentrací menších offroad vozidel nebo čtyřkolek či jen zvýšeném sešlapu spojeném s pěším pohybem velkého množství lidí. Tyto aktivity jsou ve volné krajině ČR většinou z pohledu chráněných území nelegální a spojené s poškozováním přírody. V případě posttěžebních prostor a tedy i lomu ČSA jsou ovšem při daných pravidlech vítanou činností, kterou lze v území zacílit a posílit tak využití území originálním a nevšedním způsobem.

[11] AOPK, ČZÚ, (2022).

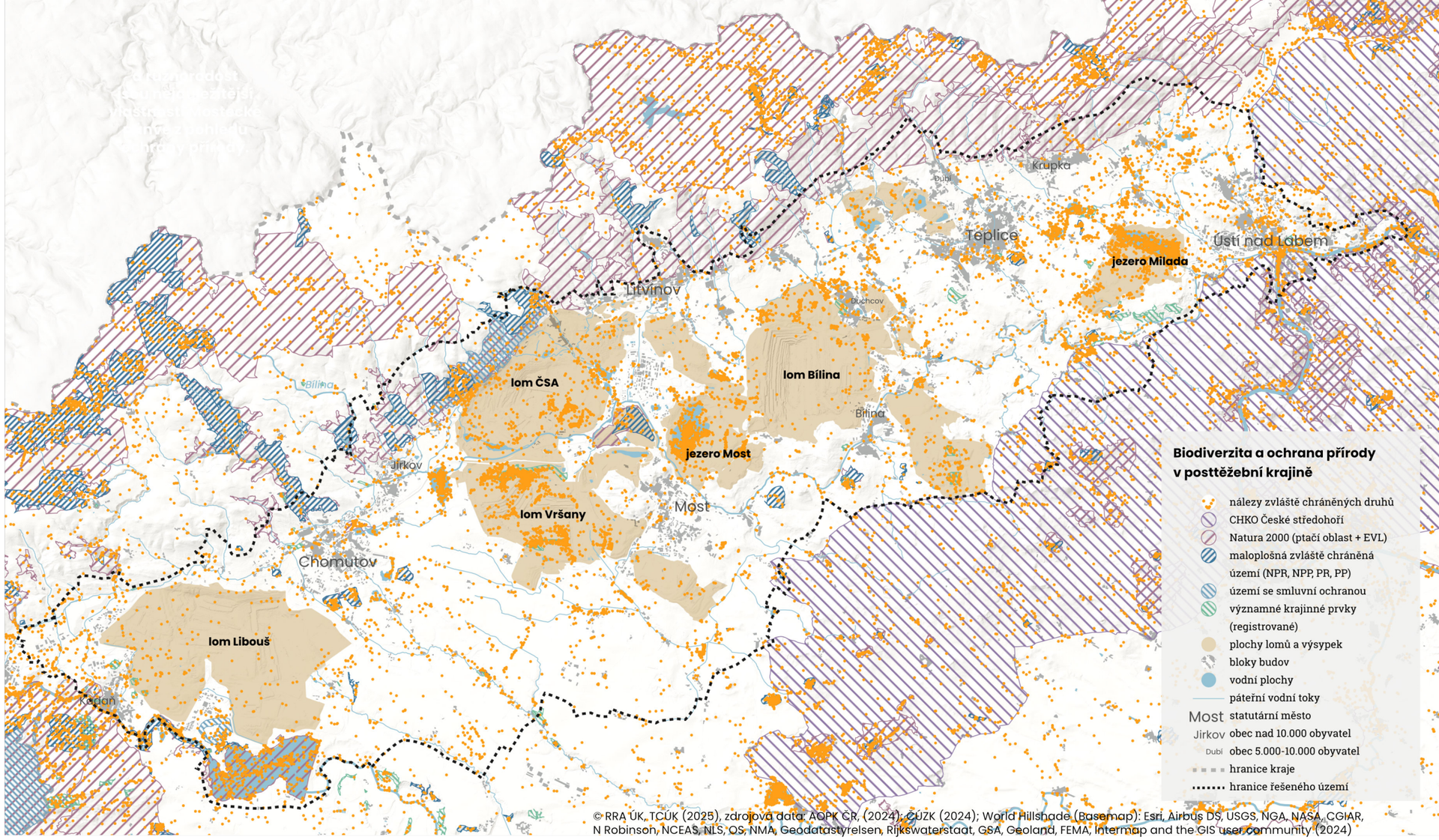

© RRA ÚK, TCÚK (2025), zdrojová data: AOPK ČR, (2024); ČÚZK (2024); World Hillshade (Basemap): Esri, Airbus DS, USGS, NGA, NASA, CGIAR, N Robinson, NCEAS, NLS, OS, NMA, Geodatastyrelsen, Rijkswaterstaat, GSA, Geoland, FEMA, Intermap and the GIS user community (2024)

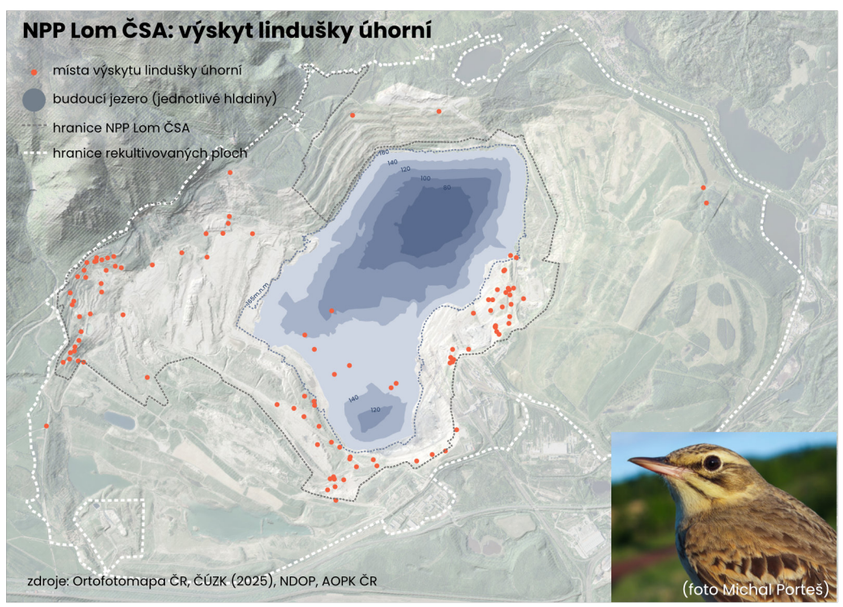

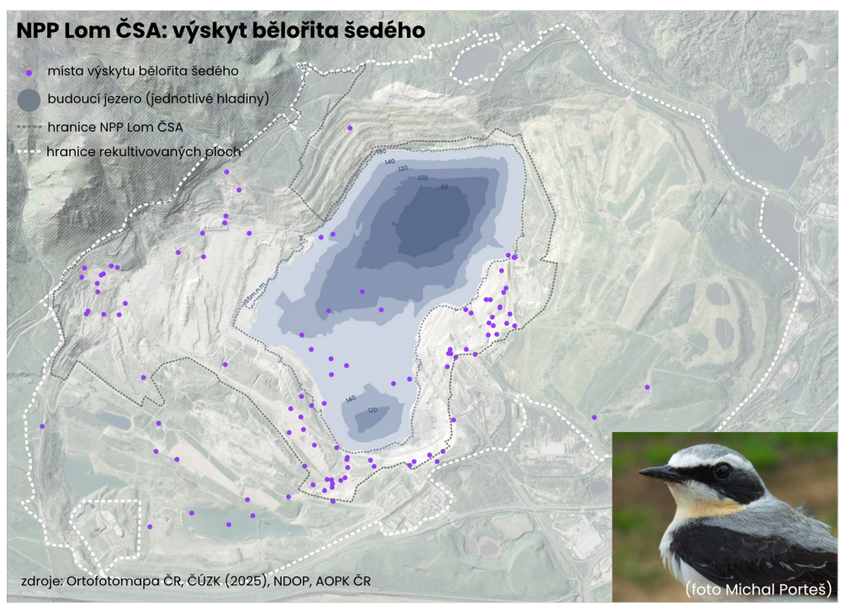

systém ochrany přírody

Území lomu ČSA je poměrně významně spojeno s ochranou přírodních hodnot posttěžební krajiny. Je to dáno především rozhodnutím vlády o balančním scénáři, kde jsou přírodní hodnoty území definovány k ochraně jako jeden ze strategických zájmů státu. Významnou roli hraje ale také poloha lomu přímo na úpatí jižních svahů Krušných hor, které jsou většinově pokryty zachovalými lesy pokročilého věku často s pestrou geomorfologií v podobě skal. Tyto zachovalé bukové lesy patří mezi klíčové acidofilní bučiny v ČR, a proto jsou i s příkrými bočními údolími Krušných hor také evidovány v systému ochrany přírody jako evropsky významná lokalita a zároveň na části také jako národní přírodní rezervace Jezerka. **V podstatě tak na sebe navazují dvě maloplošná zvláště chráněná území, NPR jezerka a NPP Lom ČSA.** Zatímco první představuje klimaxový listnatý les s prvky pralesa (vyhlášena již v roce 1968), druhá představuje novou mladou krajinu po těžbě s převažujícím bezlesým charakterem a zcela jinými hodnotami (vyhlášena v 2025). Obě území ovšem spojuje koncentrace cenných biotopů a na ně vázaná biodiverzita a dohromady tvoří výjimečný systém funkčních ekosystémů v pozměněné posttěžební krajině.

Jihovýchodně od lomu ČSA pak navazuje **Kopistská výsypka, chráněná především pro koncentraci vodních ploch s obojživelníky.** Je zařazena také jako maloplošné zvláště chráněné území a evropsky významná lokalita. Všechny tři lokality (NPR Jezerka, NPP Lom ČSA, PP Kopistská výsypka) tak poměrně dobře představují možnou **obnovu krajinné kostry systému ekologické stability** a rehabilitaci přetrhané migrační konektivity Krušných hor a Českého středohoří. Velké krajinné struktury Krušných hor a Českého středohoří byly totiž významně rozděleny plošným rozvojem povrchové těžby v Mostecké pánvi. Obnovu propojení může výrazně posílit i připravované maloplošné zvláště chráněné území v lomu Vršany, které je od lomu ČSA odděleno pouze Ervěnickým koridorem s dopravní infrastrukturou.

Zatímco Krušnohorské bučiny jsou poměrně známé území, tak území národní přírodní památky Lom ČSA je široké veřejnosti zatím málo srozumitelné. Jak bylo popsáno v kapitole Souhrnný plán sanací a rekultivací, je chráněné území v lomu cíleně vynecháno z klasických rekultivací a je zde zvolena velkoplošná samovolná obnova území. Cílem je ekologická obnova různorodých suchozemských a vodních ekosystémů za použití spontánní i řízené sukcese, tedy zajištění ochrany a řízené péče pro cenná společenstva v lomu ČSA a udržení jejich příznivého stavu. Jedná se především o **udržení mozaiky prostředí tak, aby tvořily co nejpestřejší ucelené prostředí bezlesí se specifickou koncentrací biodiverzity**. Primárním cílem je právě zachování charakteru tohoto bezlesí s velmi členitým reliéfem. Dalším cílem je zachování vhodných podmínek především pro ochranu tzv. předmětů ochrany NPP – lindušku úhorní a bělořita šedého, které fungují jako tzv. **deštníkové druhy**. To znamená, že jejich ochranou dochází k ochraně mnoha dalších zákonem chráněných druhů živočichů a rostlin žijících ve stejném prostředí. Národní přírodní památka totiž představuje zachovalé refugium připomínající extenzivně využívanou zemědělsko-kulturní krajinu (úhory, meze, polní cesty, plochy ponechané ladem, rumiště, neúrodné plochy, která kvůli chemizaci a maximalizaci zemědělské produkce z ČR téměř vymizela. Do území NPP Lom ČSA patří také zbytek z kdysi slavného arboreta zámku Jezeří, který je dnes lesním pilířem s přirozenou podobou a je součástí rovněž kulturní ochrany zámku Jezeří.

Územní ochrana lomu ČSA dobře **plní narativ zelené transformace a závazky ČR jako členského státu EU** ve věci úmluvy o zastavení poklesu biodiverzity a v nařízení o obnově přírody (Nature Restoration Law). O zřízení chráněného území v lomu rozhodla vláda ČR usnesením č. 479 z 28. června 2023. Po rozhodnutí pokračovala příprava koncepčních dokumentů území (záměr na vyhlášení a plán péče o území), které ukotvují ochranné podmínky území. V letech 2024—2025 probíhalo řízení o vyhlášení ochranného statusu s dotčenými subjekty a orgány a dne 4. 10. 2025 bylo chráněné území zřízeno vyhláškou ministerstva životního prostředí jako národní přírodní památka. **Její rozloha je 12,5 km² a pokrývá i území budoucího jezera ČSA.**

Správcem území je Agentura ochrany přírody krajiny ČR. Území bude plně zpřístupněno po ukončení hornické činnosti pravděpodobně v roce 2028 a do té doby by mělo dojít k dobudování turistické a edukační infrastruktury zprostředkující nejen přírodní hodnoty lokality.

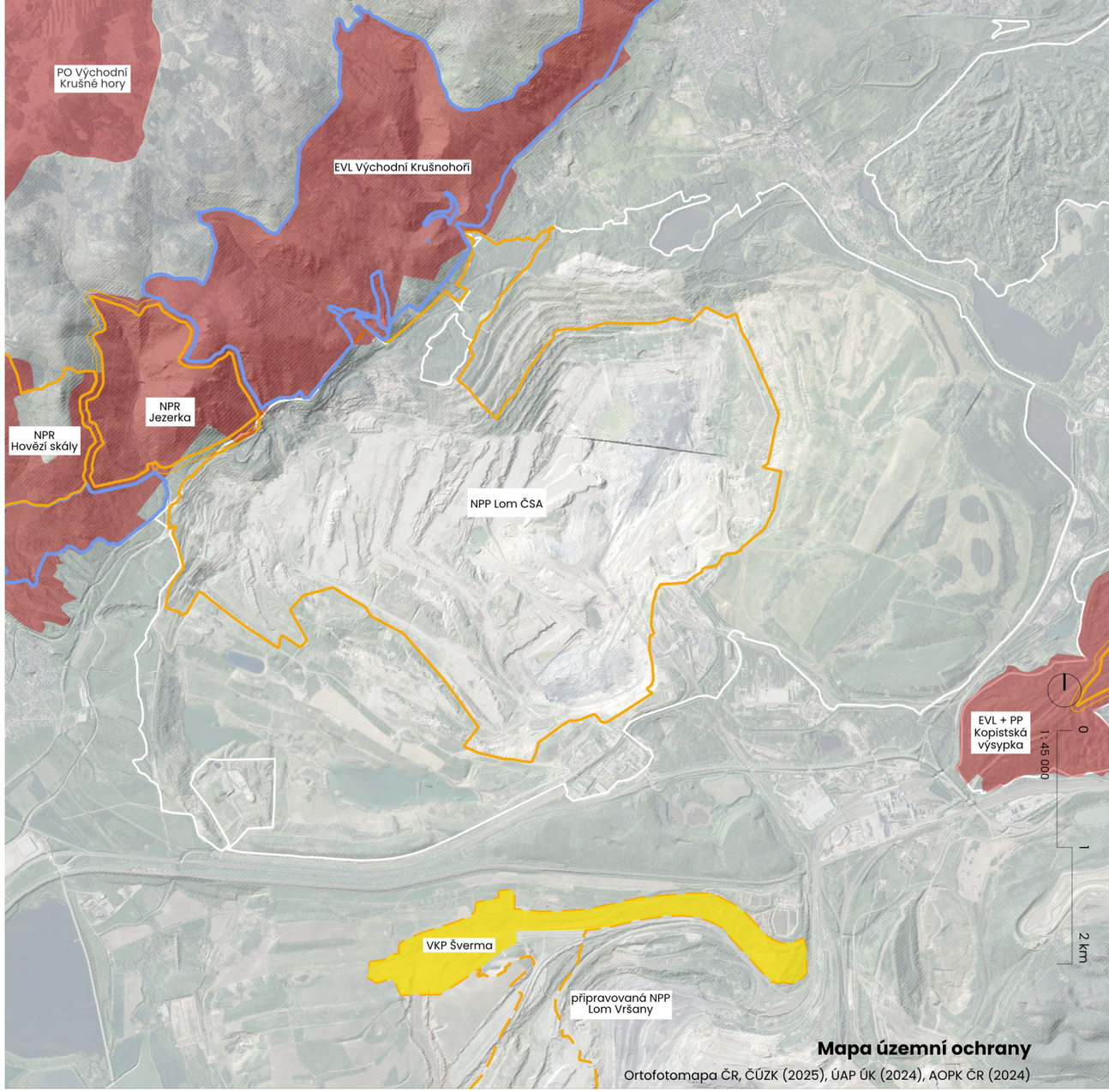

Mapa územní ochrany

Ortofotomapa ČR, ČÚZK (2025), ÚAP ÚK (2024), AOPK ČR (2024)

- NATURA 2000 (ptačí oblasti, EVL)
- maloplošná zvláště chráněná území (NPR, NPP, PR, PP)
- + ochranné pásmo
- území se smluvní ochranou
- významné krajinné prvky (registrované)
- připravovaná NPP Lom Vršany
- hranice lomu a výsypek zjednodušená

_klasifikace prostředí v NPP Lom ČSA

Sukcesní stadia 1 a 2, zčásti 3 (foto Michal Porteš).

Sukcesní stadium 3 a zčásti 4 (foto Michal Porteš).

Sukcesní stadia 4 a 5, zčásti 3 (sesuvy) (foto Michal Porteš).

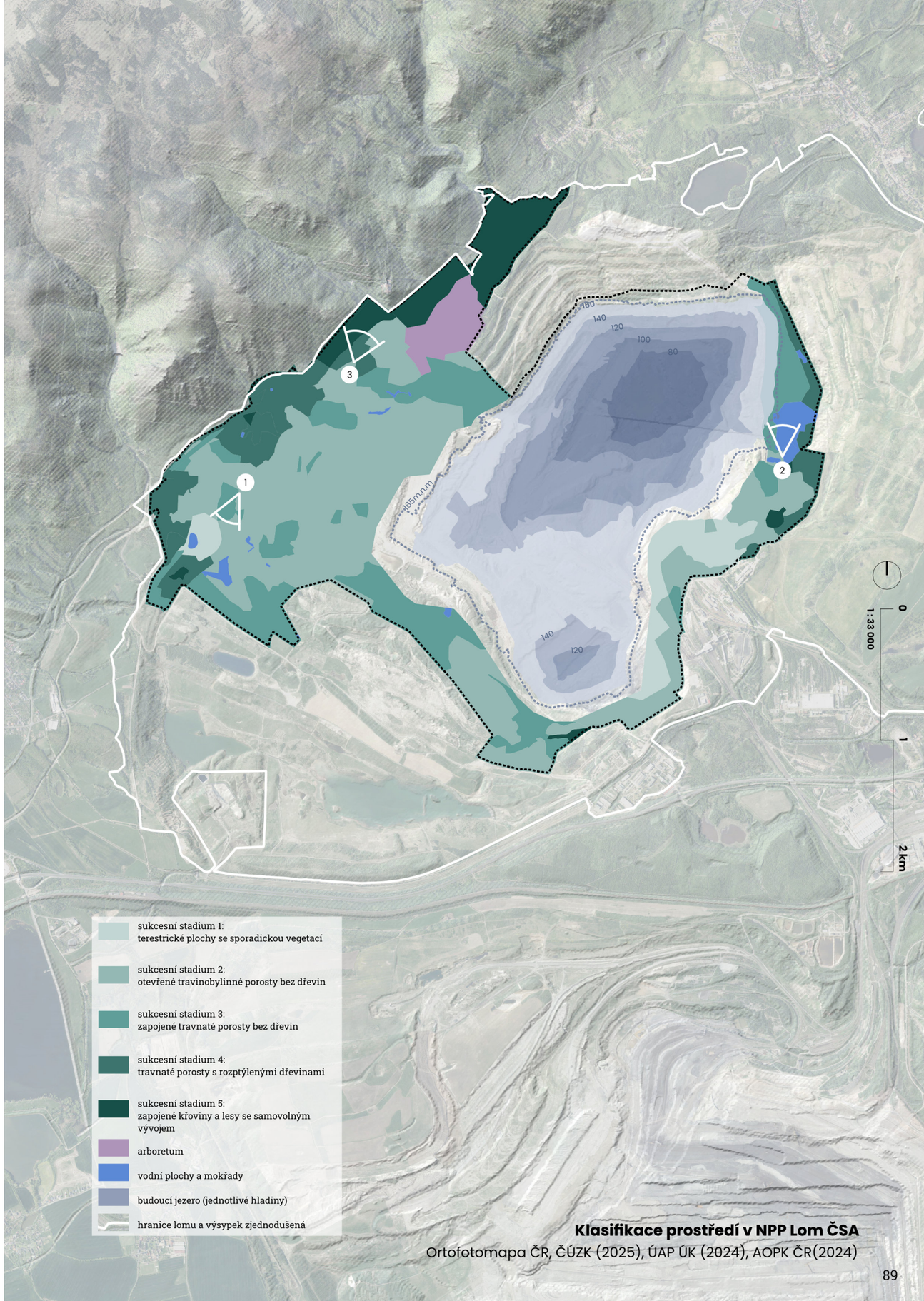

Klasifikace prostředí v NPP Lom ČSA

Ortofotomapa ČR, ČÚZK (2025), ÚAP ÚK (2024), AOPK ČR(2024)

územní systém ekologické stability

Územní systém ekologické stability je sítí přírodně-funkčních území, která zajišťují vzájemné propojení ekosystémů a umožňují pohyb organismů v krajině. Jedná se o nástroj, který pomáhá udržovat ekologickou rovnováhu krajiny. Je důležitý nejen pro divokou přírodu, ale i pro její obyvatele, protože ovlivňuje podobu krajiny a vyvažuje její zábor pro jiná využití. Dlouhodobý rozvoj povrchové těžby a s tím spojené umísťování industriální a průmyslové infrastruktury mělo samozřejmě výrazný negativní vliv na systém ekologické stability v Mostecké pánvi. Zejména došlo k silné redukci funkčních přírodních celků a přerušení konektivity území uvnitř Mostecké pánve, ale i mezi okolními krajinnými celky (České středohoří, Krušné hory).

Podobou ÚSES v okolí lomu ČSA se zabývá více dokumentů. Jsou to územně analytické podklady Ústeckého kraje, které přejímají již existující stav a dále aktualizace územních plánů měst Horní Jiřetín a Most, které se zabývají obnovou a posílením lokálních struktur ÚSES. Stejně tak se jí zabývá samotný Souhrnný plán sanací a rekultivací lomu ČSA. Tyto dokumenty navrhují rozvoj nových lokálních prvků ÚSES přímo ve zbytkové jámě lomu nebo v bezprostředním okolí. Samostatným a největším prvkem ÚSES je nově vyhlášená NPP Lom ČSA, která automaticky spadá do systému ÚSES a výrazně jej posiluje především uvnitř lomu a na hranicích s Krušnými horami. Pro kvalitu struktury ÚSES v území je vhodné zaměřit se tak především na napojení hranic lomu na okolní krajinu a dále na zbylé části území lomu, které nespadají do NPP. Jedná se především o technicky rekultivované části vnitřní výsypky lomu a dále pak výsypku Obránců míru. V oblasti rekultivované části vnitřní výsypky jsou navrženy nové koridory ÚSES zejména v SPSaR a postihují dvě velké vodní plochy zde vytvořené právě za účelem posílení krajinných funkcí (Marcela a Hedvika). Ty jsou navzájem propojeny a celkově vytvářejí již funkční systém prostředí s prvky přechodových biotopů mezi vodním a suchozemským prostředím. V návrhu ovšem chybí lepší propojení území NPP a vnitřní výsypky, které je v této části navrženo skrze odvodňovací příkop a na něm postavené retenční tůně, ale nezohledňuje větší a cennější přírodní prvky v okolí. Podobná situace je i v případě rozvoje ÚSES na technicky zrekultivované výsypce Obránců míru, kde nejsou zahrnuty velmi cenné mokřadní prvky vzniklé samovolným vývojem v jihovýchodní části výsypky a dále jsou opomenuty některé přírodnější prvky v severní části. V rámci posílení propojení Krušné hory - České středohoří by byla velmi žádoucí revitalizace migračního propojení lomu ČSA a Vršany například pomocí tzv. zelených mostů. Tato osa Krušné hory - NPP Lom ČSA - NPP Lom Vršany - Velebudická výsypka může být jedním ze dvou obnovených/funkčních koridorů konektivity Mostecké pánve.

Vybrané partie výsypky Obránců míru mají potenciál k obnově kostry územního systému ekologické stability lomu ČSA (foto Michal Porteš).

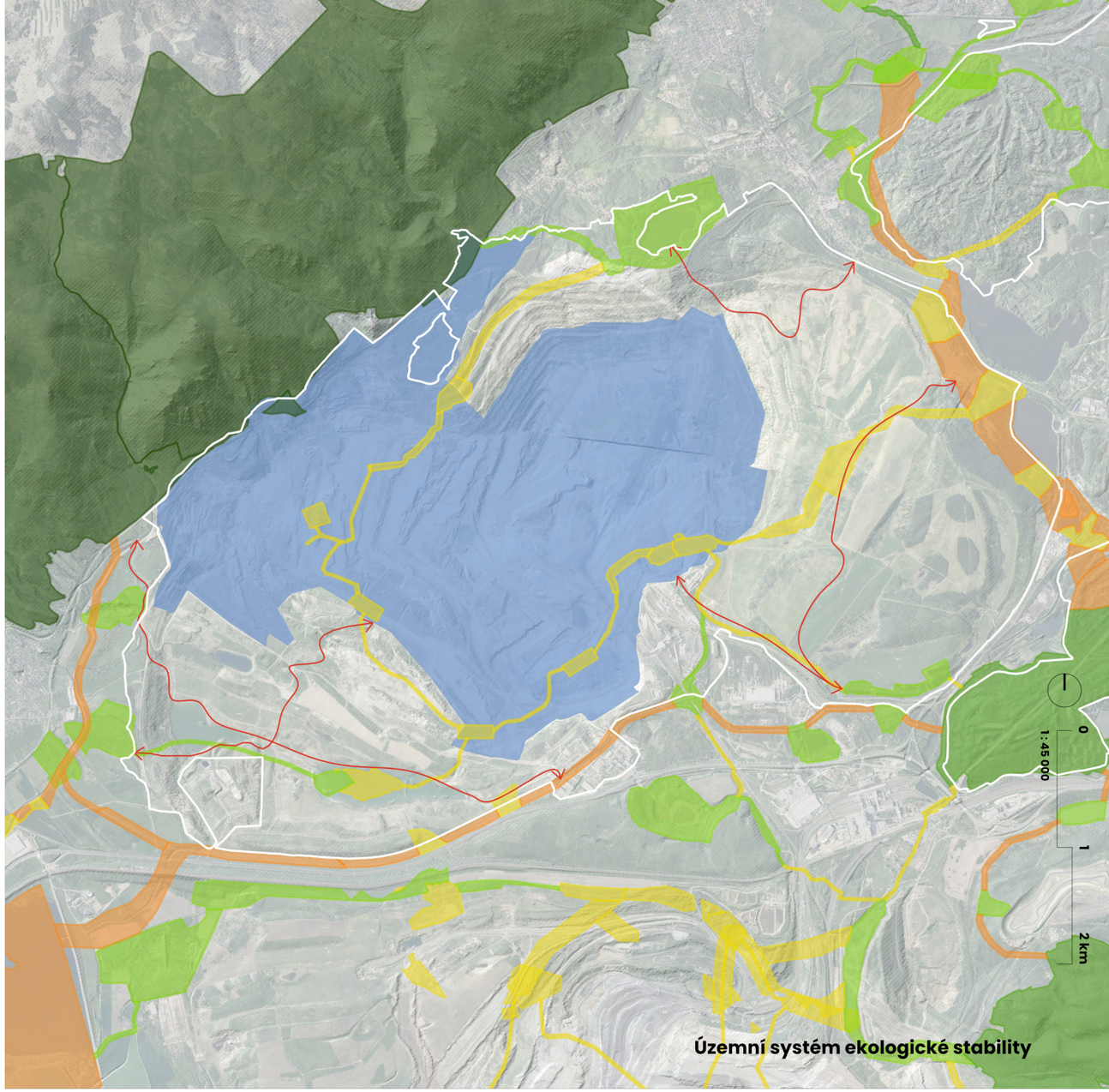

Ortofoto ČR, ČÚZK (2025); ÚAP ÚK (2024); SPSaR Sev.en (2024), ÚP Horní Jiřetín (2025), ÚP Vysoká Pec (2025), ÚP Vrskmaň (2018)

Data (polygony) jednotlivých ploch ÚSES byly pro správní obvody obcí Horní Jiřetín, Vysoká Pec a Vrskmaň zkresleny podle platné územně plánovací dokumentace, protože ÚAP neobsahovaly aktuální, resp. žádnou verzi těchto dat.

Do mapy jsou vloženy linie ÚSESu ze Souhrnného plánu sanací a rekultivací a hranice nově vyhlášené NPP Lom ČSA.

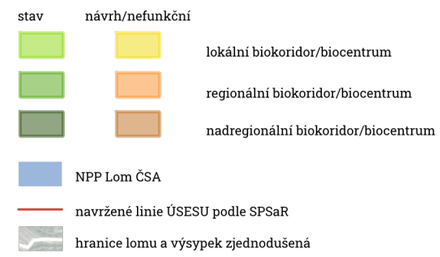

Kulturní rozměr krajiny

panoramata a výhledy

Panoramata a výhledy v lokalitě lomu ČSA představují významnou hodnotu místa , zejména díky výrazné pohledové dominanci Krušných hor. Kontrast mezi těžbou narušeným územím, průmyslovou krajinou a nově vznikající přírodou umožňuje vnímat probíhající proměny krajiny a propůjčuje místu jeho specifickou identitu. Jako místa výhledu byla zvolena tato: „pod Jezerkou“ (1), stávající „altán na rekultivacích” (2), „prezidentská vyhlídka“ (3) a hrana výsypky Obránců míru (4).

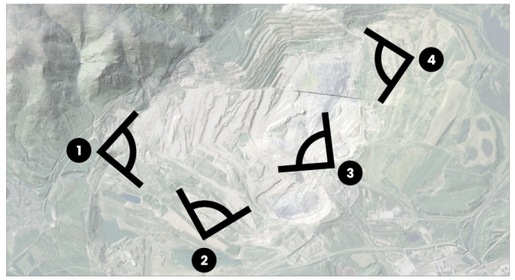

Pohled zachycuje tzv. severozápadní svahy lomu s porosty janovce metlatého. Vidět jsou dále uhelné sloje a všechny hlavní vodní plochy včetně vznikajícího jezera ČSA. Na horizontu je patrné panorama průmyslových areálů Orlen Unipetrol, Komořany a Počerady a hradba vrcholů mosteckého a lounského středohoří (foto Michal Porteš).

Pohled zachycuje krajinný ráz území s přírodní obnovou v NPP Lom ČSA. Patrné je vznikající jezero ČSA a uhelný profil Eliška II. Dobře vidět jsou i strmé severní svahy lomu a kontrast jámy lomu se zámkem Jezeří a Krušnými horami (foto Michal Porteš).

Pohled zachycuje centrální planinu vnitřní výsypky a mladé lesnické rekultivace. Na horizontu je vidět panorama Krušných hor se starými sesuvy, města Horní Jiřetín a Litvínov včetně sídliště Janov (foto Michal Porteš).

Pohled zachycuje pozvolné svahy paty výsypky Obránců míru a zbytkovou jámu lomu se vznikajícím jezerem ČSA. Vpravo nad jezerem jsou vidět báňsky komplikované tzv. severní svahy a nad nimi příkré svahy Krušných hor se zámkem Jezeří (foto Michal Porteš).

kulturní hodnoty

Na mapě jsou zaznamenány stávající kulturní hodnoty území:

- **kulturní památky** s památkovou ochranou zámek Jezeří s arboretem je od 1. 7. 2023 národní kulturní památkou
- **Moldavská dráha** / Krušnohorská železnice (kulturní památka v úseku Litvínov–Moldava)
- **památné stromy**
  Žeberská lípa – v roce 2020 uschla, u jejího kmene je vysazena nová lípa z jejího semene
  Albrechtický dub – dlouho odolával těžbě, v roce 1993 byl podpálen, stál u někdejšího vchodu do arboreta
- **vyhlídky**, **kaplička** ve Vysoké Peci, **křížek** u cesty za Černicemi, Lobkowiczká **zámecká vodárna**
- turistické stezky, cyklostezky a cyklotrasy

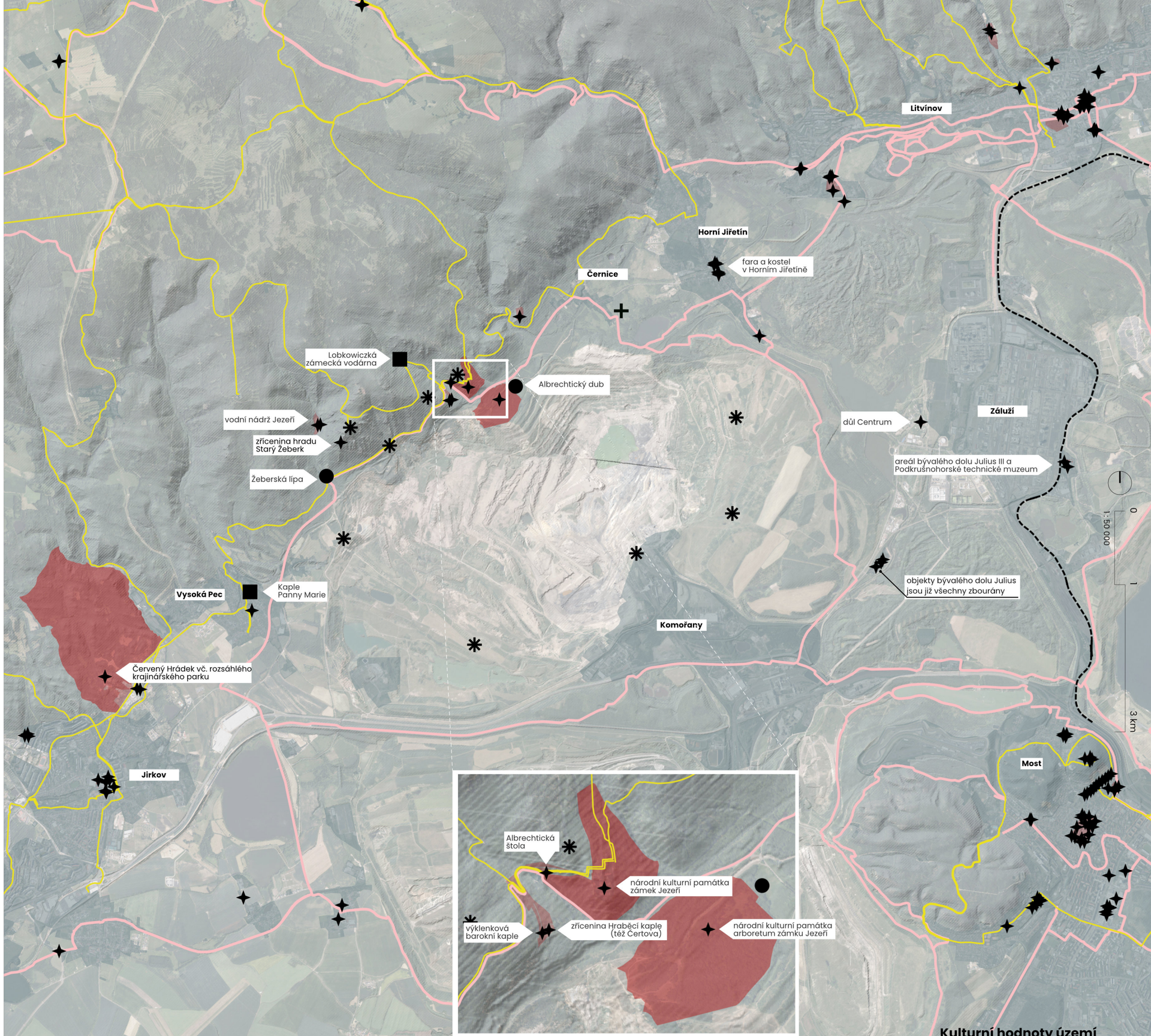

nemovitá kulturní památka – plocha
nemovitá kulturní památka – bod
Moldavská dráha
památný strom
křížek
vyhlídkové místo
další památky dle popisu
pěší turistické značené stezky (zjednodušeno–všechny trasy jednou barvou)
cyklostezka/cyklotrasa
zastavěné území obcí

Kulturní hodnoty území

Ortofotomapa ČR, ČÚZK (2025), ÚAP ÚK (2024), KČT (2025)

stopy a relikty těžby

Na území lomu ČSA a v jeho okolí zůstala jako důsledek těžby řada reliktů. Seřazeny jsou do následujících skupin:

1. **relikty technického vybavení lomu a dalších technických opatření**
   (např. uhelné výtahy, memento rypadla RK 5000, třídírna uhlí)

2. **změny fyzického prostředí vyvolané těžbou**
   (např. půdní sesuvy, jezera důlních propadlin)

3. **následná rekultivace**
   (např. vodní plochy Marcela, Hedvika a další)

4. **relikty původní podoby území**
   – v oblasti Černic a Horního Jiřetína jsou to linie 2 zaniklých drah – železniční náspy
   – část osy hlavní návsi obce Albrechtice
   – část obce Komořan – cestní síť a několik „bloků" se dvěma (částečně) dochovanými domy

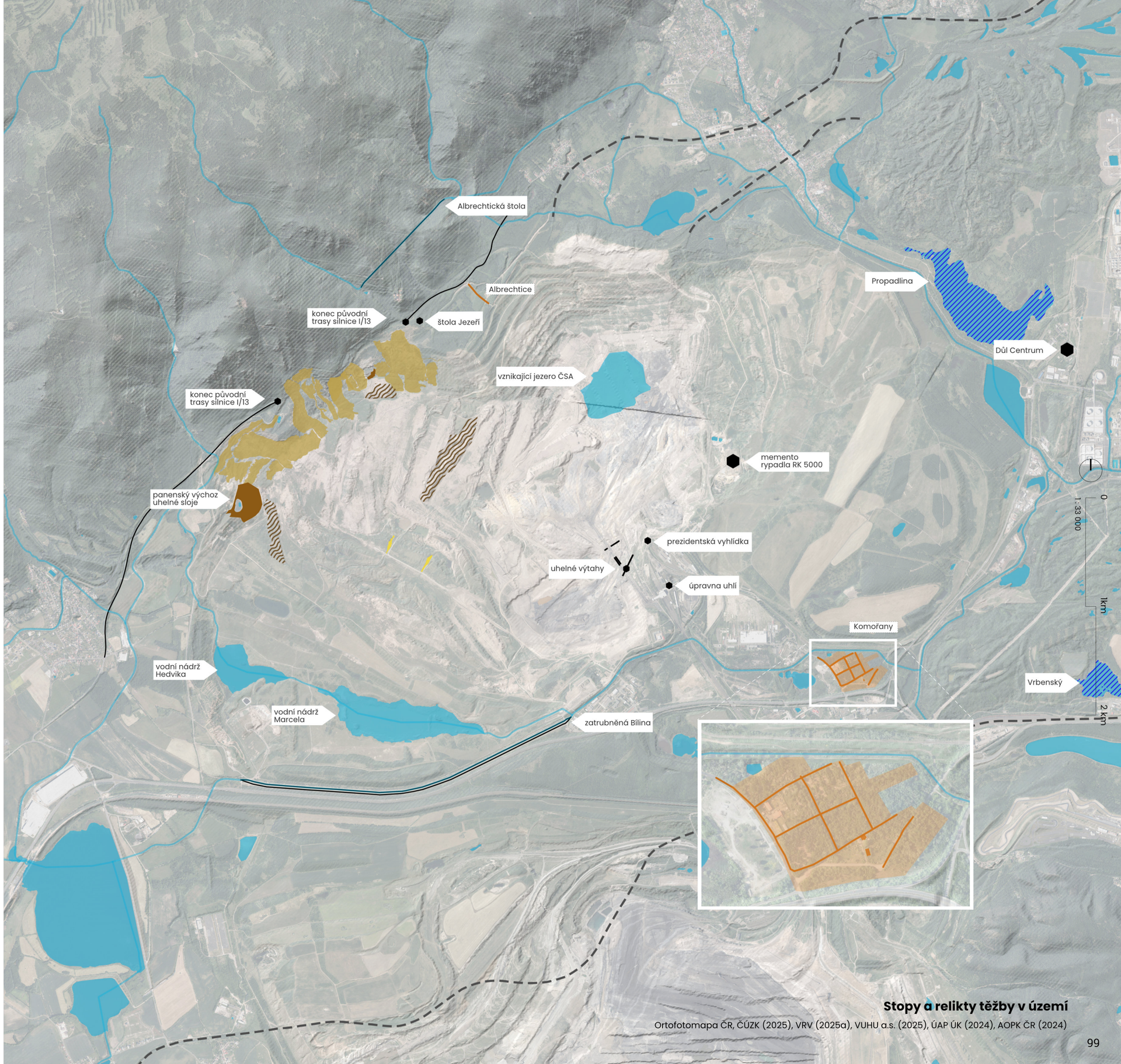

industriální cíle (celorepublikového/ lokálního významu)

panenský výchoz uhelné sloje

staré sesuvy

zatopený důlní pokles

vodní plochy + vodní linie

pozůstatky zaniklých obcí

Kyjice název zaniklé obce

těleso bývalé dráhy

sypané hřbety vzniklé báňskou technologií

výrazné erozní rýhy vzniklé soustředěným odtokem srážkových vod

Stopy a relikty těžby v území

Ortofotomapa ČR, ČÚZK (2025), VRV (2025a), VUHU a.s. (2025), ÚAP ÚK (2024), AOPK ČR (2024)

návštěvnické cíle

Lokalita lomu ČSA se nachází v prostoru mezi městy Most, Chomutov a Litvínov, a těsně přiléhá k úpatí Krušných hor. V širším okolí lomu ČSA se již nyní nachází poměrně vysoké množství turistických cílů i tras lokálního, regionálního a výjimečně i nadregionálního významu. Tato koncentrace návštěvnických cílů, z nichž řada hraje i zásadní roli ve významové proměně celého regionu (např. jezero Most nebo NPP Lom ČSA), vytváří předpoklady pro integraci lokality lomu do širšího destinačního koridoru propojujícího oblast pánve a Krušných hor. Přestože segment turismu nemá v této oblasti dosud významnou tradici, lze zde identifikovat skupiny tematicky orientovaných cílů, které lze účinněji propagovat specifickým cílovým skupinám, funkčně a prostorově je více integrovat a přispět tak nejen k posílení lokální ekonomiky, ale i k destigmatizaci celého regionu.

Na mapě je zobrazen výběr cílů zařazených do tematických skupin (jak stávajících, tak těch, které jsou projektově připravované).

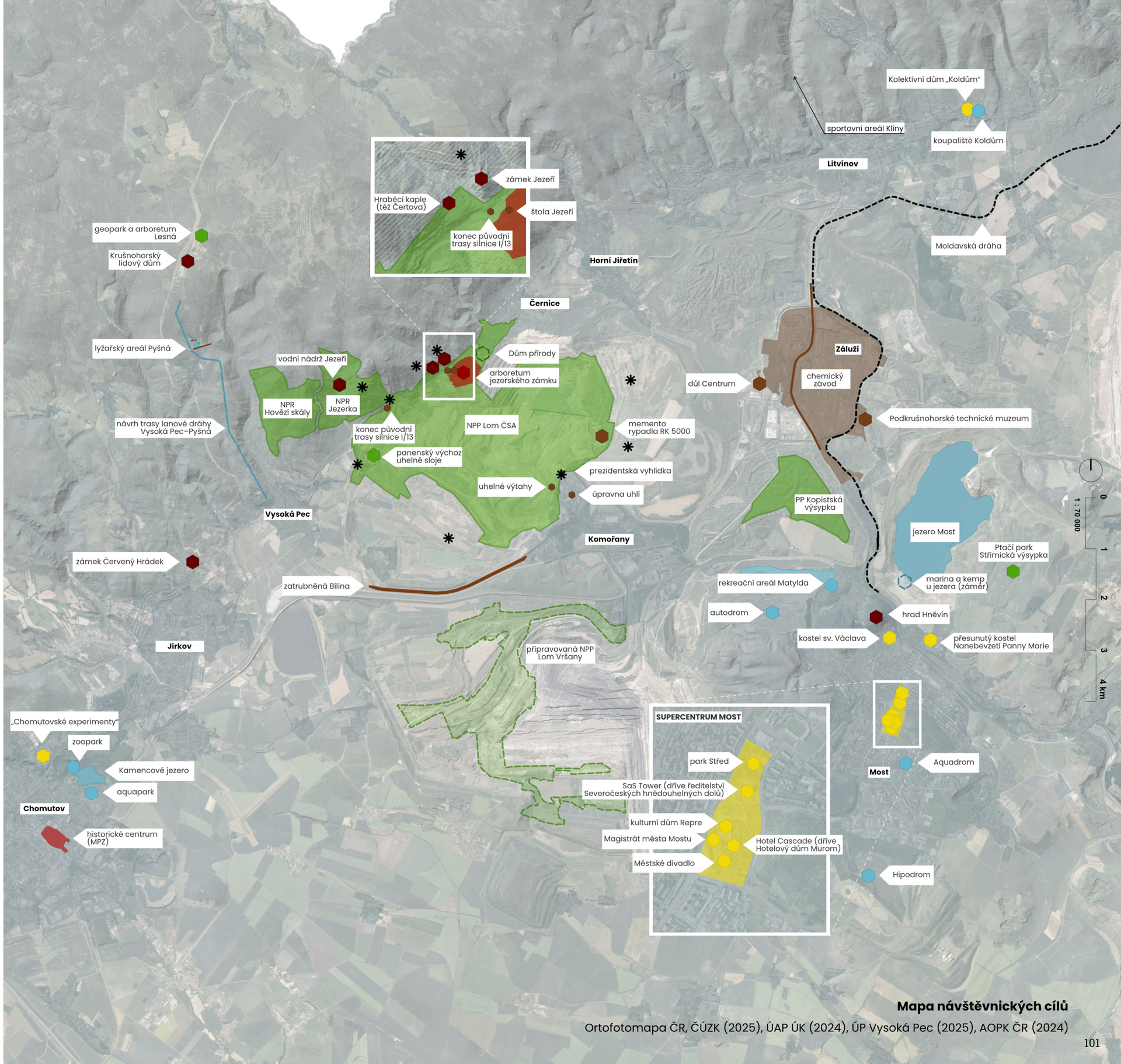

stav záměr

- industriální cíle (celorepublikové/lokální)
- architektura 20. století (brutalismus)
- krajinné cíle
- pohybové aktivity (indoor/outdoor, léto/zima)
- tradiční turistické cíle
- vyhlídkový bod (zobrazeny jsou vyhlídkové body v bezprostředním okolí lomu ČSA)
- Moldavská dráha

Mapa návštěvnických cílů

Ortofotomapa ČR, ČÚZK (2025), ÚAP ÚK (2024), ÚP Vysoká Pec (2025), AOPK ČR (2024)

návštěvnická vybavenost a infrastruktura

Významným předpokladem pro vznik fungující rekreační destinace je kromě kvality cílů i kvalita návštěvnické infrastruktury – jedná se zejména o dostupnost a kvalitu ubytování, stravování, možnosti dopravních spojení a další drobnější vybavenost, kterou tvoří např. infocentra.

Z uvedených oblastí jsou v mapě zakreslena vybraná místa. Místa ubytování byla vybrána podle návštěvnického hodnocení, gastronomická zařízení buď podle Gastromapy Lukáše Hejlíka nebo dle vlastního průzkumu. Doprava je zde zobrazena v podrobnosti odpovídající měřítku mapy, detailněji je oblast okolo lomu ČSA zobrazena v samostatné kapitole.

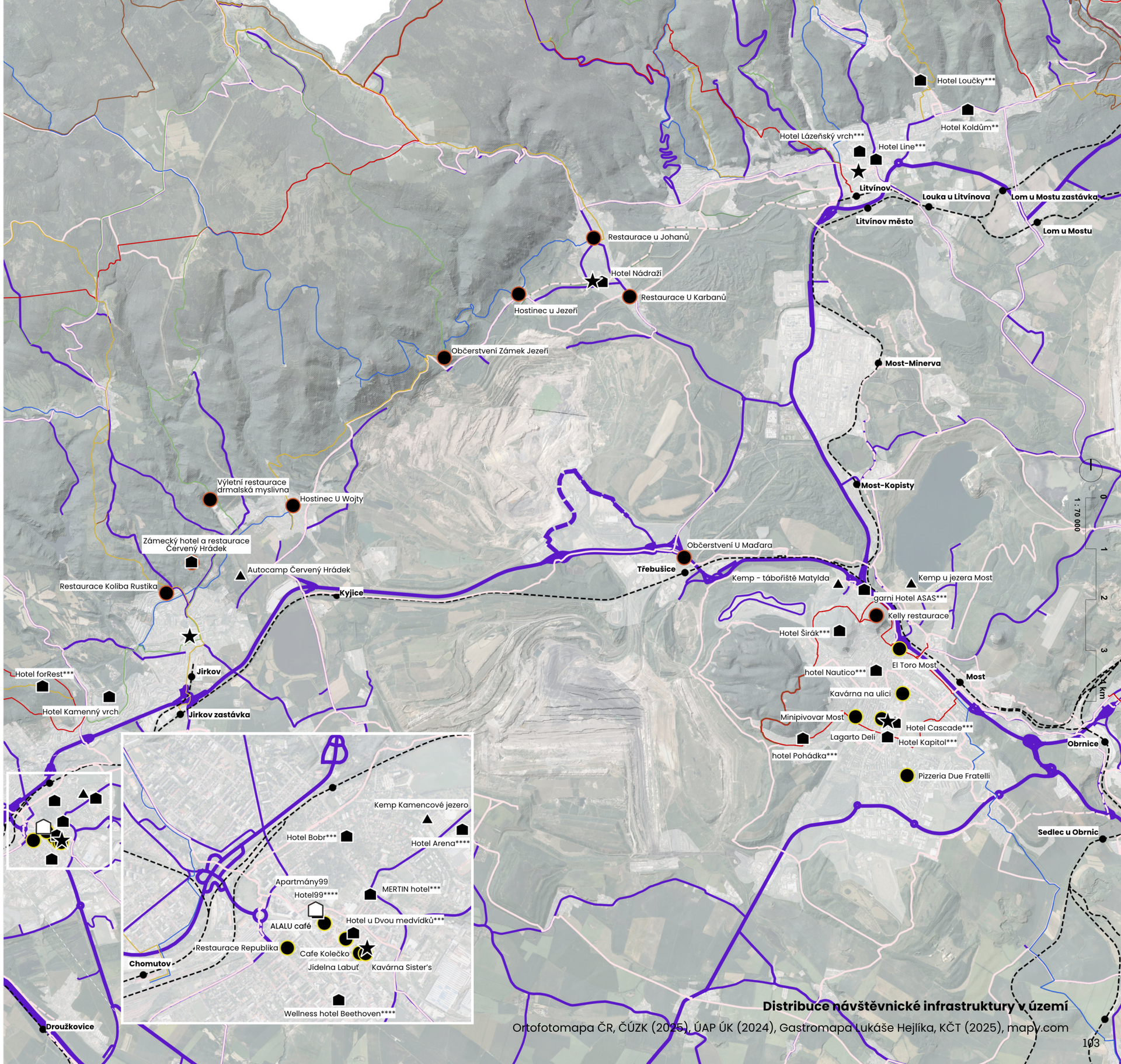

- infocentra
- ubytování
  - hotel (včetně počtu hvězdiček)
  - apartmán
  - kemp
- restaurace/kavárna/občerstvení
  - podle Gastromapy Lukáše Hejlíka
  - podle vlastního průzkumu
- Most – železniční trať vč. zastávky
- silniční síť (I./II./III. třída)
- plánovaná páteřní komunikace projektu Green Mine
- cyklodoprava stav/návrh
- turistické trasy KČT
- zastavěné území obcí

Distribuce návštěvnické infrastruktury v území

Ortofotomapa ČR, ČÚZK (2025), ÚAP ÚK (2024), Gastromapa Lukáše Hejlíka, KČT (2025), mapy.com

Lidé

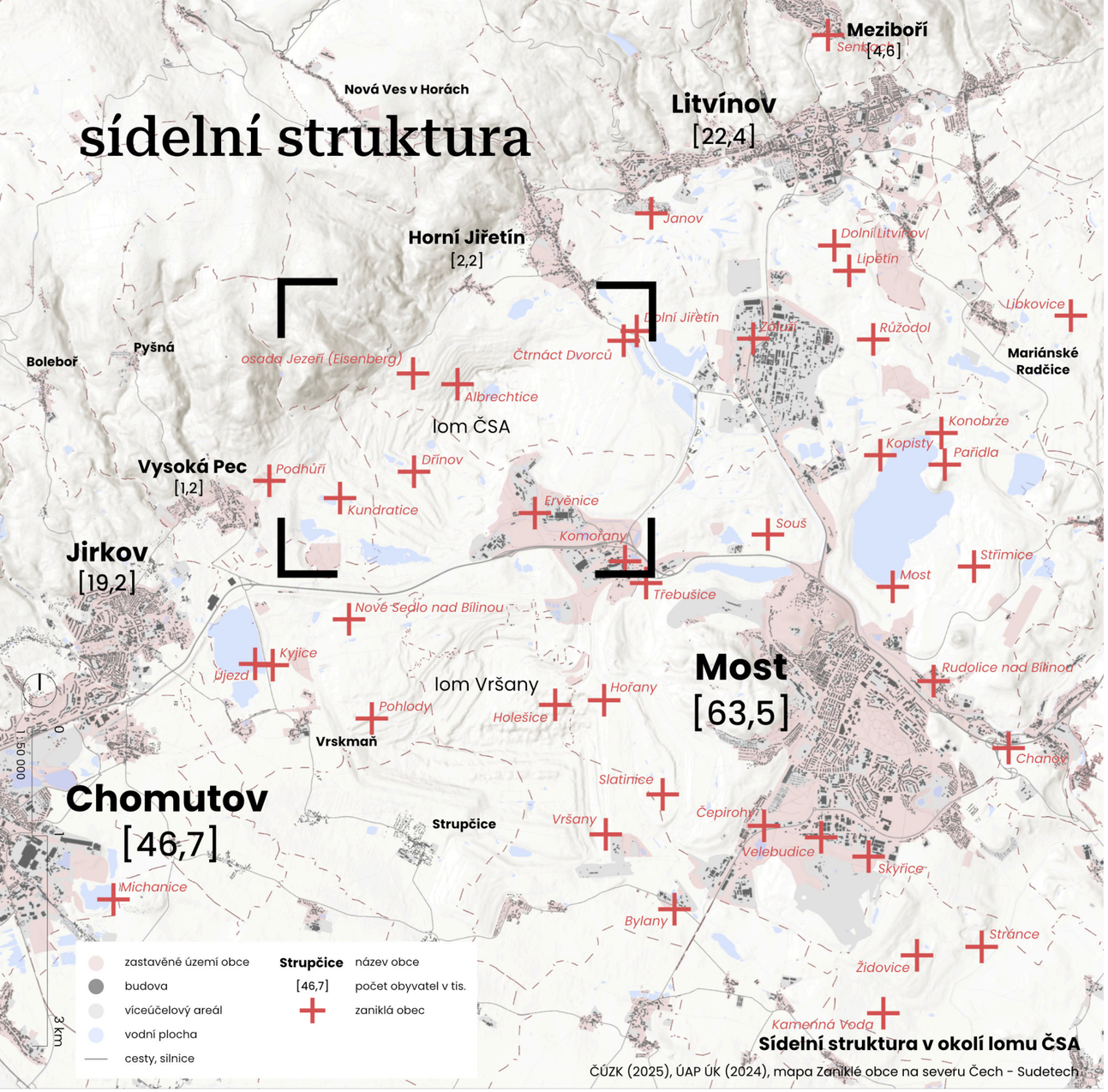

Sídelní struktura v okolí lomu ČSA

ČÚZK (2025), ÚAP ÚK (2024), mapa Zaniklé obce na severu Čech - Sudetech

Lokalita lomu ČSA je součástí silně urbanizovaného pásu podkrušnohorské konurbace, tvořeného souvislou linií několika statutárních měst a řadou menších měst a obcí. Tato vysoká urbanizace je do jisté míry také důsledkem historické, místy dosud přetrvávající průmyslové orientace regionu.

Současná sídelní struktura v bezprostředním okolí lomu ČSA je výsledkem výrazné transformace, k níž došlo zejména v souvislosti s rozvojem povrchové těžby a průmyslu. Původně jemnější a hustší sídelní síť byla v průběhu 20. století významně narušena těžbou – likvidací řady obcí i měst a podporou rozvoje vybraných urbanizačních center.

Jemná síť mezi sídly i prostupnost krajiny byla zásadně přetvořena – dostupnost samotného lomu je nejvíce komplikovaná zejména pro obce a města situovaná jižně od Ervěnického koridoru.

Vedle výrazných negativních stop, zejména v podobě zaniklých sídel, přerušených vazeb a zatíženého prostředí, však oblast vykazuje i významné rozvojové předpoklady. Vysoká koncentrace obyvatel, existence silných center (Most, Chomutov) a relativně dobrá infrastrukturní vybavenost vytvářejí podmínky pro to, aby se transformace území lomu stala impulsem pro územní rozvoj s širším, regionálním dopadem.

Uvedená schémata ve značně zjednodušené podobě zachycují stav osídlení v území podle mapy II. vojenského mapování, tedy z let 1836–1852, a zároveň jej porovnávají se současným prostorovým průmětem jezera Most, chemického areálu v Záluží a samotného lomu ČSA.

Struktura osídlení a hlavních dopravních cest z 2. pol. 19. století

Přirozenou mozaiku krajiny a sídel překryla krajina prostorových megastruktur.

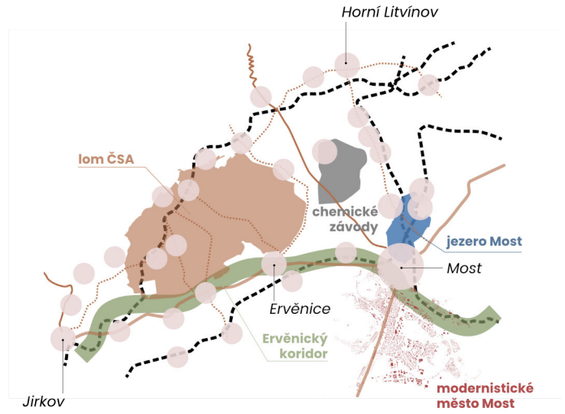

Prostorový průmět nových megastruktur do struktury původního osídlení

V současné sídelní struktuře nadále přetrvává dominantní postavení města Mostu, které plní roli funkčního centra pro širší okolí. Most je přitom intenzivně propojen s Litvínovem, jak dokládají data o vzájemné dojížďce (tato vazba souvisí mimo jiné i s polohou chemického areálu v Záluží, který se nachází ve správním obvodu města Litvínova).

Sídla v severní části území, zejména Horní Jiřetín a Vysoká Pec, mají převážně rezidenční charakter. Tento vývoj souvisí také s přerušením historické dopravní vazby v trase silnice I/13, která těmito obcemi původně procházela. Omezení průjezdné dopravy tak v jejich případě vytváří příznivější podmínky pro bydlení než pro rozvoj ekonomických aktivit.

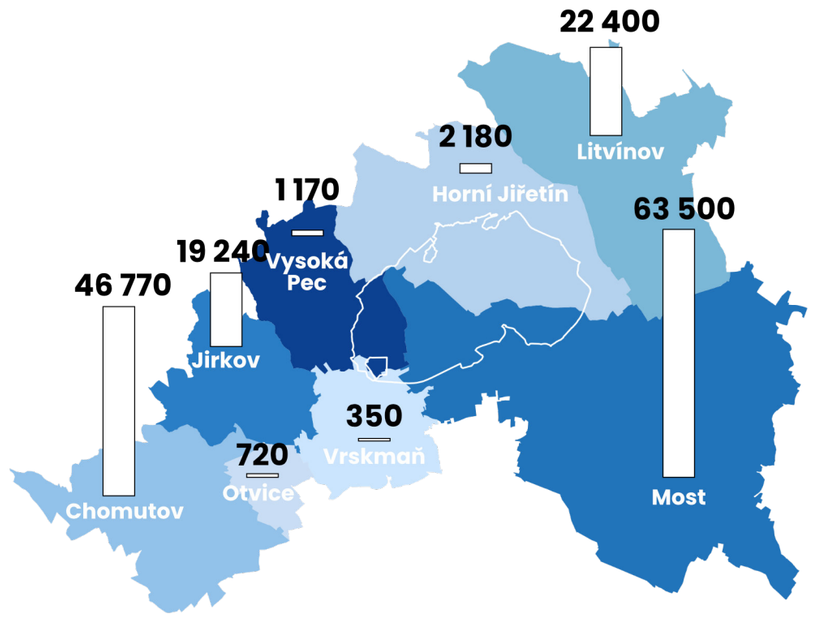

Počet obyvatel v okolních obcích

_demografie

Rozvoj území nelze uvažovat bez výhledu proměňujících se společenských trendů – jeden z aktuálních megatrendů představuje stárnutí populace, které je navíc v oblasti Ústeckého kraje doprovozené výraznějším populačním poklesem. Tento pokles je důsledkem kombinace přirozeného úbytku obyvatel a migrace obyvatel mimo region. Níže uvedená mapa zobrazuje hodnotu přírůstku počtu obyvatel v jednotlivých okresech za sledované období 2020–2025. Hodnota za každý okres byla vypočtena jako aritmetický průměr ročních hodnot.

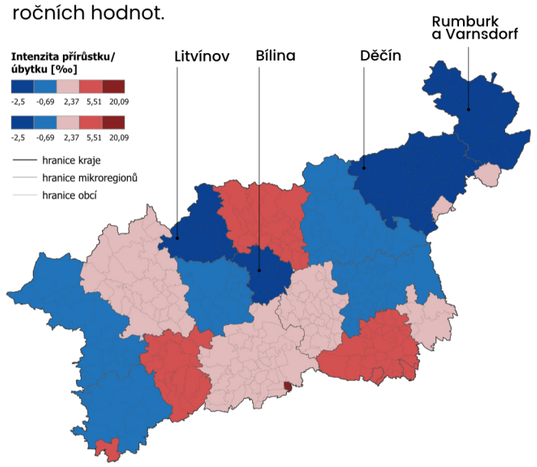

Míra celkového přírůstku na 1000 obyvatel ve funkčních mikroregionech Ústeckého kraje za období 2021–2025, zdrojová data: ČSÚ (2025).

Z mapy je patrné, že zejména mikroregion Litvínov patří mezi oblasti s nejvýznamnější mírou snižování počtu obyvatel.

Aktuální projekce (ÚZIS, 2024) počítají s prohlubováním tohoto trendu – do roku 2035 by měl počet obyvatel Ústeckého kraje poklesnout o přibližně 5 % (oproti stavu v roce 2024) s relativně rovnoměrným projevem v jednotlivých okresech. Zcela zásadní bude ale proměna věkové struktury. Zatímco u mužů se populace ve věku 80 a více let do roku 2035 téměř zdvojnásobí, u žen dojde k nárůstu mezi 50 a 80 %.

0–20 let	.....	- 19,6 % ↓
20–65 let	.....	- 4,4 % ↓
65–80 let	.....	- 9,5 % ↓
80+ let	.....	81, 0 % ↑

Projekce procentuální změny věkových skupin v Ústeckém kraji mezi lety 2024 –2035, zdroj: ÚZIS, 2024.

_bydlení

Bytový fond obcí a jeho kvalita má zásadní vliv na schopnost obcí přilákat či udržet obyvatele. Ústecký kraj má přitom velmi specifickou strukturu bytového fondu – zde se totiž, stejně jako v dalších dvou uhelných regionech, většina bytů nachází v bytových domech, zatímco v ostatních krajích republiky je situace opačná (většina bytů je v rodinných domech). Co se týče bytů přímo v panelových bytových domech, tak v tomto ohledu drží náš kraj dokonce prvenství (43 % všech bytů je na sídlištích).

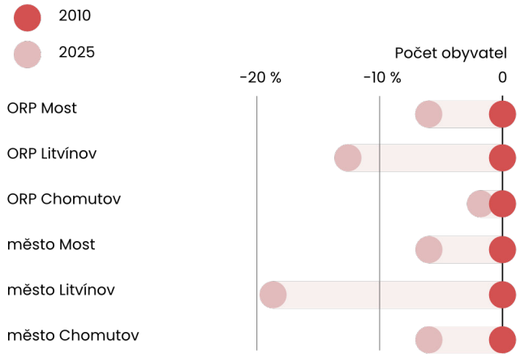

Proměna populační velikosti vybraných SO obcí a SO ORP mezi lety 2010–2025, zdrojová data: ČSÚ (2026), vlastní výpočet.

V pánevní oblasti Ústeckého kraje současně pozorujeme pokračující trend suburbanizace – větší města ztrácí obyvatele mnohem rychleji oproti obcím v jejich zázemí. Tento trend ilustruje graf výše – porovnává proměnu počtu obyvatel v jádrových městech (ORP) a v ORP jako celku. Zázemí města Mostu tvoří mezi SO ORP v pánevní oblasti výjimku – jako jediné totiž celé ORP ztrácí téměř stejný podíl obyvatel jako jeho jádrové město Most.

Možnosti rozvoje bydlení v blízkosti lomu ČSA již byly v dřívějších projektech taktéž prověřovány (např. Rámcový koncept využití území po rekultivaci lomu ČSA, ONplan lab, 2021, Územní studie jižní části jezera Most, gogolák + grasse, s.r.o., 2023), k jejich další investiční přípravě nicméně aktuálně nedochází. Součástí této analytické části je také popis rozvojových ploch pro bydlení v nejbližších sídlech (cca v radiusu 8 km), dle kterého aktuální územní plány umožňují rozvoj bydlení pro necelých 16 tis. obyvatel. Více viz část Rozvojové plochy.

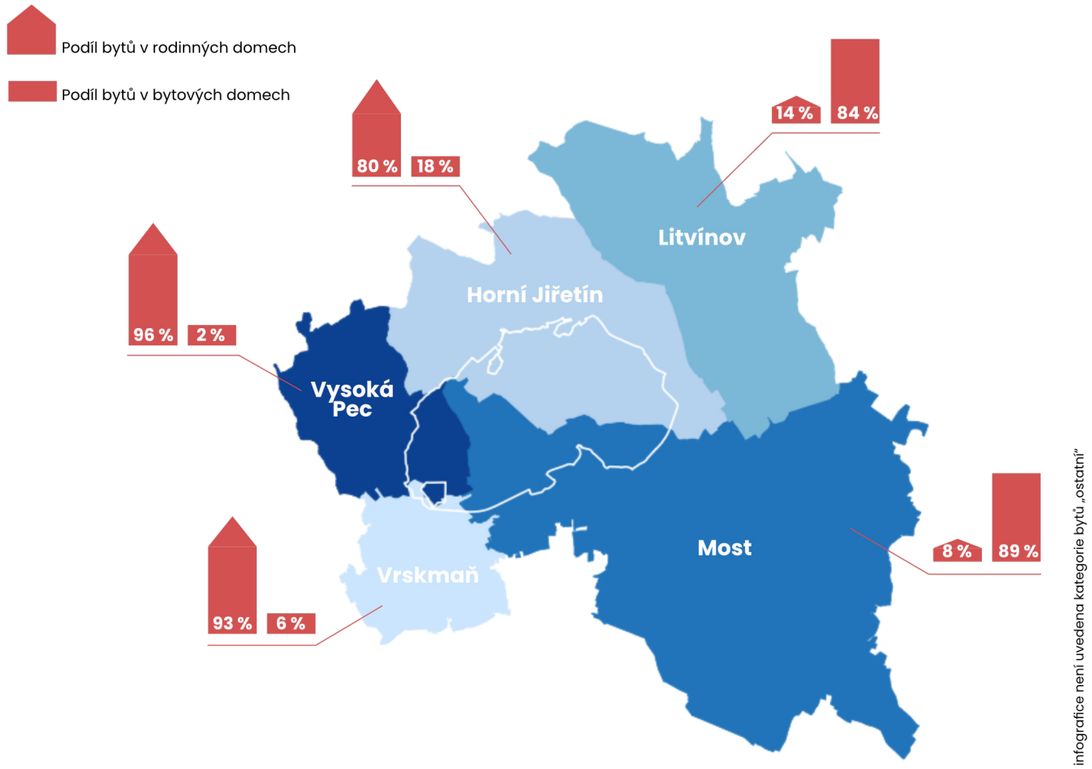

Struktura bytového fondu jednotlivých obcí, zdrojová data: ČSÚ, SLDB 2021, vlastní výpočet.

* V infografice není uvedena kategorie bytů „ostatní"

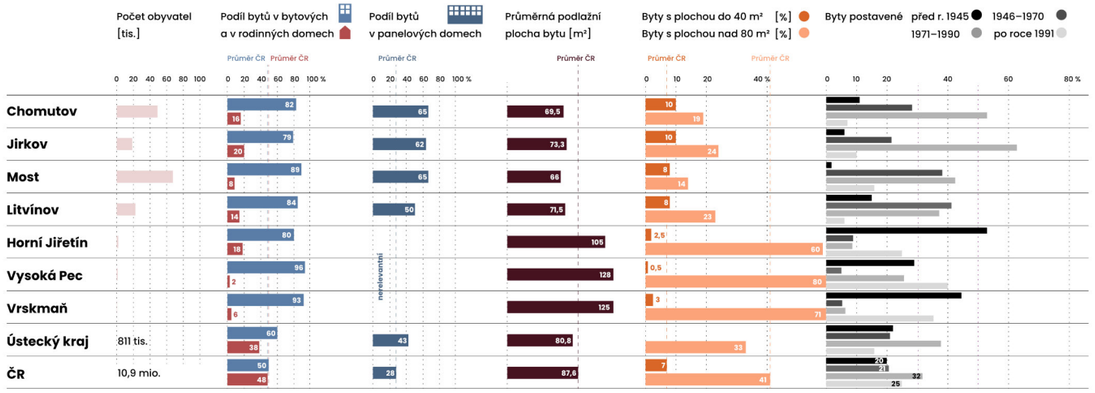

Struktura a kvalita bytového fondu v nejbližších sídlech v porovnání s průměrnými hodnotami Ústeckého kraje a ČR, zdrojová data: ČSÚ, SLDB (2021).

_rozhraní a vazby

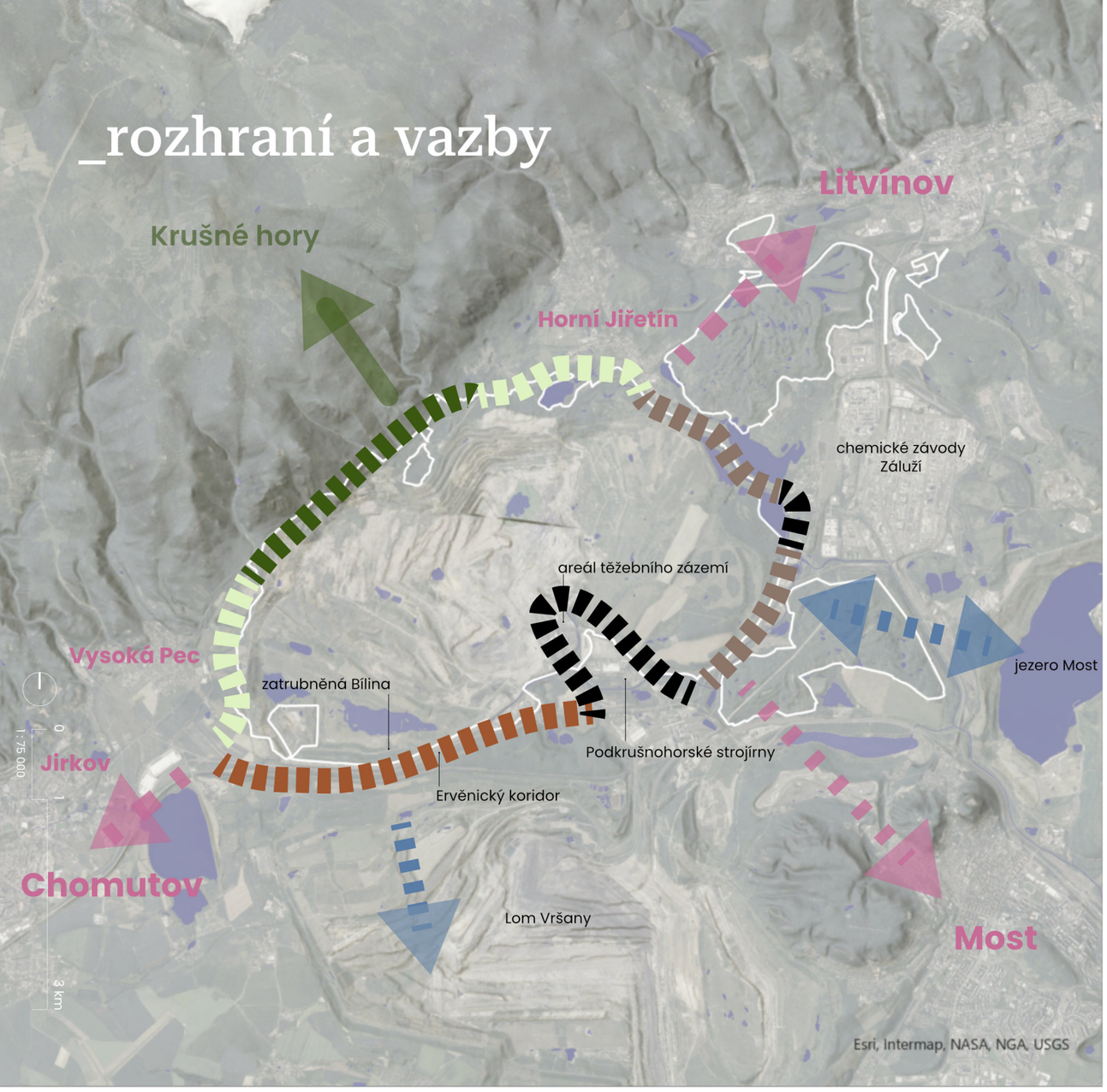

rozhraní liniových infrastruktur

rozhraní k průmyslovým uzlům

rozhraní vágního terénu

periferie sídla / záhumenní

úpatí Krušných hor

nedostatečné vazby k významnějším sídlům v okolí

nedostatečné propojení významných destinačních lokalit

Pro jakýkoliv budoucí rozvoj území lomu ČSA je důležité, jaké fyzické vazby má na okolní sídla a jaký charakter má jeho rozhraní.

V případě lomu ČSA lze mluvit o výjimečně kontrastních rozhraních jeho severní a jižní části. Právě tento kontrast je jedním ze specifik území, které mu propůjčuje unikátní genius loci a svébytnou identitu.

Vazby k sídlům situovaným **severně** od Ervěnického koridoru lze hodnotit jako relativně dostatečné. Rozhraní lomu směrem na východ a severozápad (mimo úsek přerušené silnice I/13) je totiž protkané poměrně hustou sítí cest, v případě těles výsypek se jedná o množství hospodárnic, díky kterým mohla být prováděna biologická rekultivace výsypky. Problematická je spíše přirozená orientace v území, nejasná hierarchie cestní sítě nebo kvalita povrchů. V **jižní** části lomu má z hlediska vazeb zásadní význam Ervěnický koridor – tato megastruktura činí realizaci jakýchkoliv vazeb jižním směrem nadmíru obtížnou.

Z **Horního Jiřetína** se lze dostat do lomu cestou přímo z náměstí 1. máje, pěšky i značenou cyklotrasou 3106 okolo Černického rybníka, který je hojně užíván jako lokální rekreační bod. Zmíněná cyklotrasa projíždí i Černicemi a dotýká se hrany lomu. Navíc z Černic vede až k rybníku cesta sjízdná pro auta, často ji využívají rybáři.

I obec **Vysoká Pec** je protnuta cyklotrasou 3016, která se zčásti napojuje na úsek přerušené silnice I/13. Vazba této obce na lom je velmi dobrá, kvůli skládce komunálního odpadu je cesta k lomu sjízdná i pro automobilovou dopravu, nicméně pro pěší dostupnost není cesta příliš příjemná kvůli chybějící vegetaci (obzvláště v letních měsících). Tato obec je často využívána jako vstupní bod návštěvníky ze středních Čech po dálnici D7, o čemž svědčí desítky aut zaparkované jak v obci, tak podél přístupových cest k lomu.

Litvínov může využít dobré dostupnosti Horního Jiřetína, vede tudy též již zmíněná cyklotrasa 3106 přes Hornojiřetínskou výsypku. Vazba, která má velký potenciál. Vede ve vzrostlé zeleni mimo jinou dopravu. Stejně tak **Jirkov** může navázat na Vysokou Pec.

Vazbu města **Most**, největší z obcí v jejichž správních obvodech se plocha lomu nachází, velmi oslabuje bariéra Ervěnického koridoru, dalších silnic, železnice a produktovodu na Kopistské výsypce s jediným místem, umožňující průchod. I pro **Chomutov** vazba slábne, jak vzdáleností, tak dopravními koridory silnice a železnice.

Jako místo pro potenciální překonání Ervěnického koridoru se jeví koridor bývalé vlečky mezi lomy Vršany a ČSA. V této jižní části, pod Ervěnickým koridorem v blízkosti obce Vrskmaň, se již dnes nachází oblast krajinných rekultivací protkaná hustou sítí cest pro pěší i cyklisty, a dále i plánovaná NPP Lom Vršany, kterou by bylo možné s lomem ČSA propojit.

rozvojové plochy

Analýza identifikuje rozvojové plochy v územních plánech okolních obcí a slouží k ilustraci stávajících absorpčních kapacit v blízkém okolí lomu. Byly vybrány obce v rádiusu cca 10 km, přičemž lom se přímo nachází ve správním obvodě 4 obcí – Most, Vysoká Pec, Vrskmaň a Horní Jiřetín, ostatní obce dokreslují kontext a rozvojové tendence.

Pro tuto analýzu byly stanoveny **2 klíčové oblasti** rozvoje – **plochy pro bydlení**, jakožto jeden z hlavních nástrojů růstového rozvoje obce, a **plochy výroby**, jakožto nástroj pro alokaci ekonomických aktivit a zvýšení počtu pracovních míst. Jsou rozlišeny plochy přestavbové a plochy zastavitelné.

Analýza má dvě části:

prostorovou – zobrazení ploch nad mapovým podkladem, z čehož je patrné umístění vzhledem ke stávajícímu sídlu i krajině, velikost, případně návaznost na sídlo,

datovou – grafy porovnávající množství ploch napříč obcemi včetně jejich kapacit (tedy odhad počtu nově bydlících obyvatel).

Analýza zobrazuje pouze plochy, které jsou v platných územních plánech (k datu zpracování analýzy 13. 8. 2025) vedeny jako plochy návrhové nebo přestavbové.

zastavitelné/přestavbové

- bydlení individuální (BI)
- bydlení smíšené (BS)
- výroba těžká a energetika (VTE)
- výroba energie z obnovitelných zdrojů (VE)
- výroba drobná a služby (VD)
- výroba lehká (VL)
- výroba zemědělská (VZ)

Litvínov
Horní Jiřetín
Záluží
[Lom ČSA]
Vysoká Pec
Komořany
Jirkov
Vrskmaň
Most
Otvice
Strupčice
Pesvice
Malé Březno
Všestudy

0
1 : 60 000
2,5
5 km

Poznámka: Ve tmavší výplni překrytých správních obvodech nebyla analýza provedena.

Souhrnná mapa rozvojových ploch v okolí lomu ČSA
Ortofotomapa ČR, ČÚZK (2025), územní plány dotčených obcí

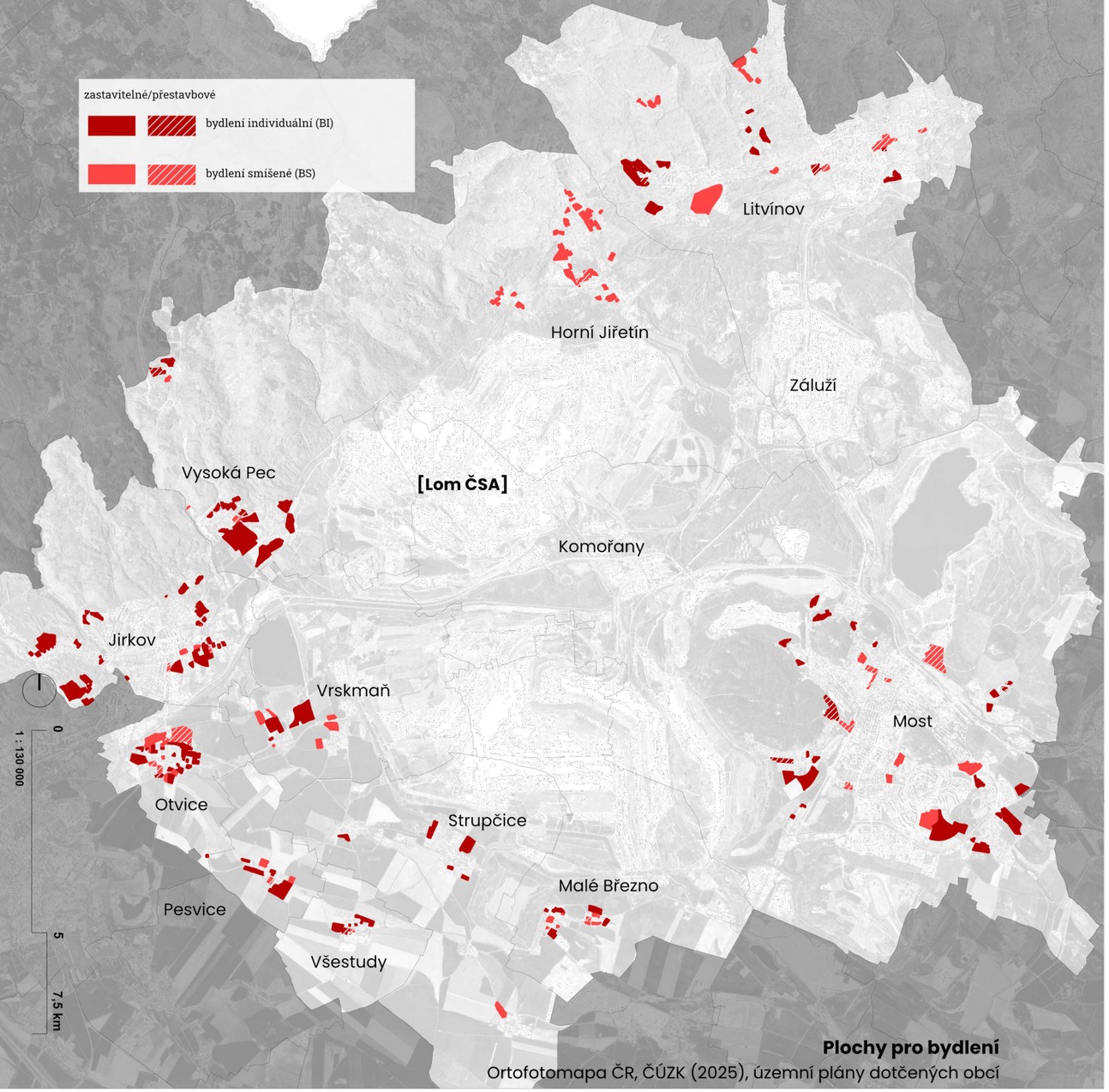

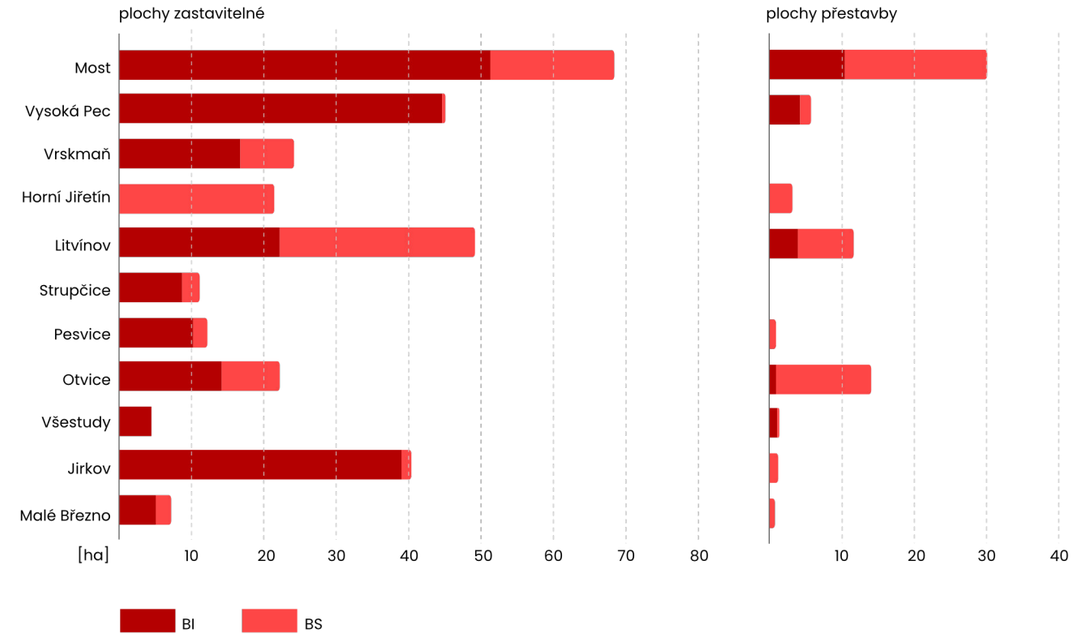

_plochy pro bydlení

Tyto plochy odpovídají Plochám bydlení ve smyslu § 15 vyhlášky 157/2024 Sb. (Vyhláška o územně analytických podkladech, územně plánovací dokumentaci a jednotném standardu).

(1) Plochy bydlení se samostatně vymezují za účelem zajištění podmínek pro bydlení v kvalitním prostředí umožňujícím nerušený a bezpečný pobyt, každodenní rekreaci a relaxaci obyvatel a dostupnost veřejných prostranství a občanského vybavení.

(2) Plochy bydlení zahrnují zejména pozemky bytových domů, pozemky rodinných domů, pozemky související dopravní a technické infrastruktury, pozemky veřejných prostranství, zeleně a malých vodních ploch a toků.

(3) Do ploch bydlení lze zahrnout pozemky souvisejícího občanského vybavení s výjimkou pozemků pro budovy obchodního prodeje o výměře větší než 1 000 m^2. Součástí plochy bydlení mohou být pozemky dalších staveb a zařízení, které nesnižují kvalitu prostředí a pohodu bydlení ve vymezené ploše, jsou slučitelné s bydlením a slouží zejména obyvatelům v takto vymezené ploše.

Vyhláška vymezuje několik druhů ploch bydlení, v této analýze se objevují plochy **bydlení individuální (BI)**, velmi často jako bydlení v samostatně stojících rodinných domech.

Do skupiny BYDLENÍ jsou zahrnuty i plochy smíšené obytné, pro potřeby analýzy pojmenovány jako **bydlení smíšené (BS)**, dle § 20 téže Vyhlášky.

(1) Plochy smíšené obytné se samostatně vymezují v případech, kdy je žádoucí zajistit smíšené využití území zahrnující zejména bydlení a občanské vybavení a zároveň je nezbytné vyloučit umisťování staveb a zařízení snižujících kvalitu prostředí v této ploše, například pro těžbu, hutnictví, chemii, těžké strojírenství a asanační služby.

Územní plánování zná ještě kategorii bydlení hromadné. Tato kategorie však nebyla v analyzovaných územních plánech pro rozvojové plochy využita.

V blízkosti lomu je v 11 okolních obcích vymezeno celkem 375 ha ploch pro bydlení. Většina ploch je vymezena jako nově zastavitelné. Přestavbové plochy se objevují méně, avšak významněji jsou zastoupeny ve větších městech – např. v Mostě (a to jak pro bydlení, tak plochy výroby – více v další kapitole), nebo v Litvínově. Naopak Jirkov nabízí obrovské plochy nově zastavitelných ploch. V menších obcích jsou přestavbové plochy minoritní, ale objevují se.

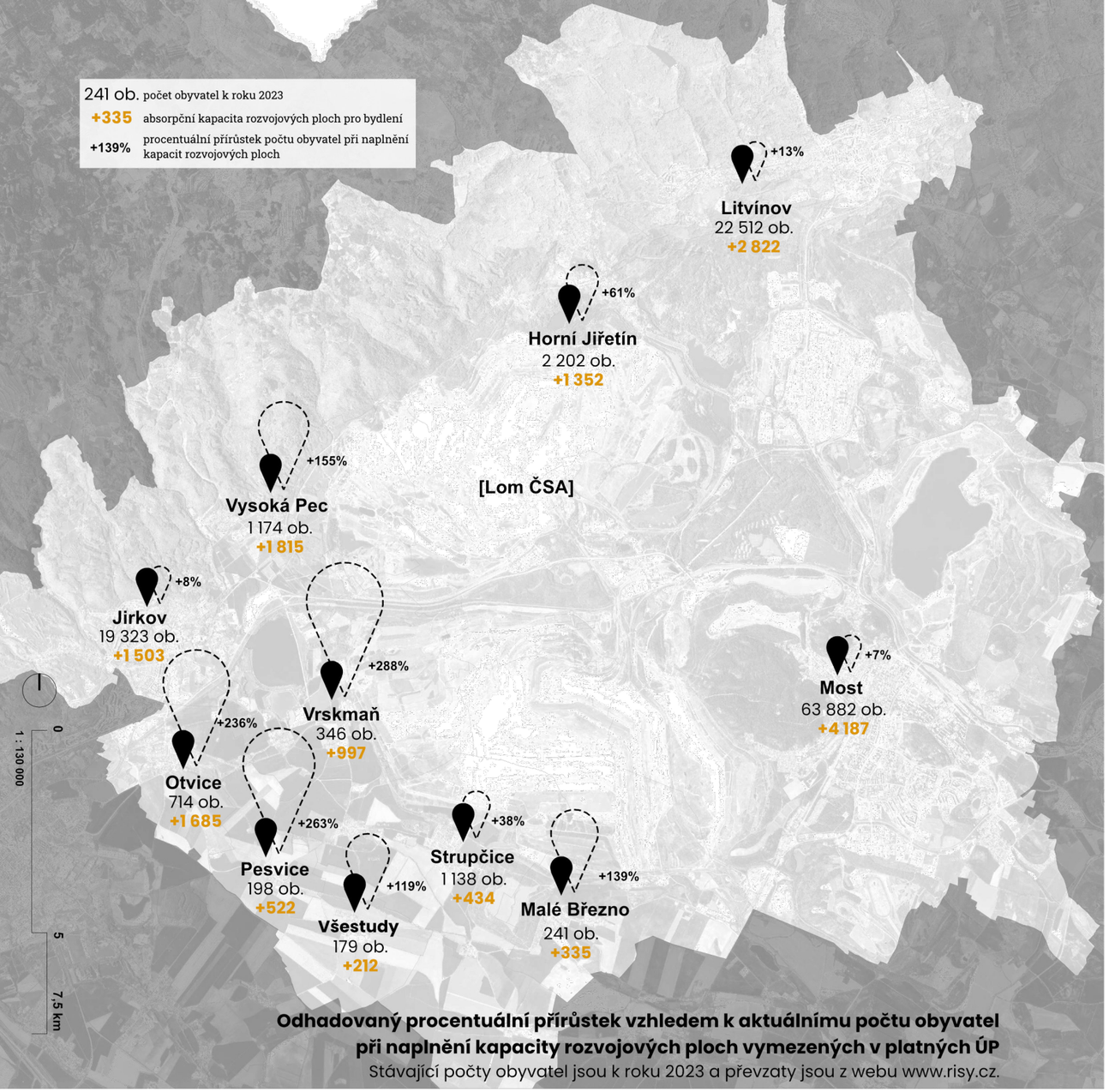

_absorpční kapacita ploch pro bydlení

Stanovení hrubých výpočtových kapacit

Tato analýza nemá vzhledem ke svému měřítku a rozsahu ambice detailně propočítat kapacity rozvojových ploch jednotlivých obcí (což vyžaduje odlišný způsob práce a větší míru detailu), ale stanovuje hrubý, avšak kvalifikovaný, odhad těchto kapacit. Pro jednotlivé druhy ploch jsou stanoveny určité koeficienty.

Bydlení individuální:

Pro stanovení kapacity počtu obyvatel na 1 hektar bylo použito měření v již zastavěných částech dotčených obcí. Průměrná velikost domácnosti v rodinném domě v roce 2024 (zdroj ČSÚ) byla 2,6 obyvatele a s tímto údajem je dále počítáno.

Srovnávací graf absolutního přírůstku počtu obyvatel v jednotlivých správních obvodech

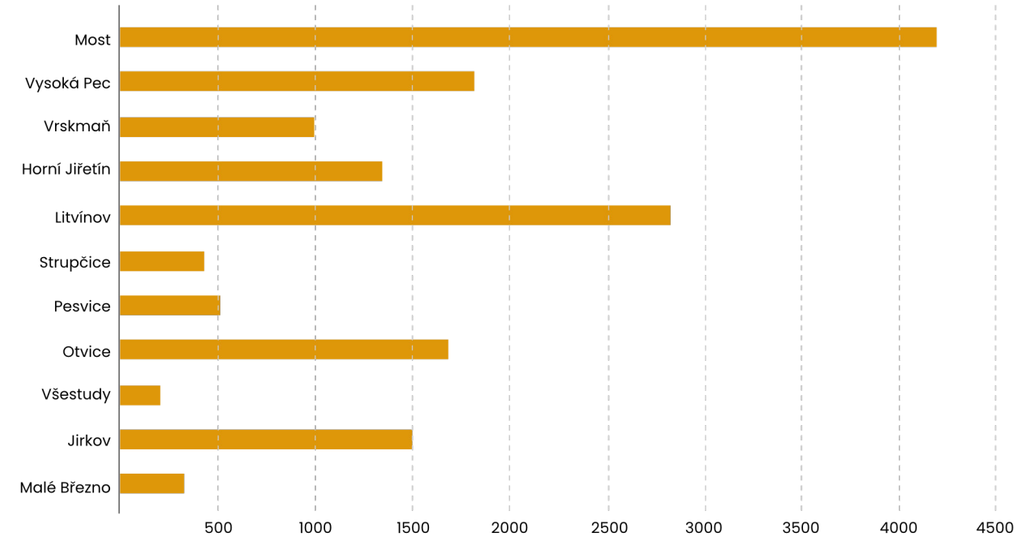

Měření bylo porovnáno s kapacitami v knize Sídelní kaše vycházejícími ze studie Braumanna ze Salcburského institutu pro územní plánování a bydlení[12] s výsledkem 32 ob./ha pro samostatně stojící rodinné domy a 55 ob./ha pro dvojdomy.

Jirkov

20 ob./ha–8 domů/ha

Strupčice

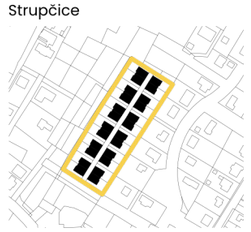

59 ob./ha–22 domů/ha

Pro **bydlení individuální**, v drtivé většině samostatně stojící rodinné domy, byla stanovena **kapacita 35 obyvatel/hektar**.

Bydlení smíšené:

Vzhledem k charakteru byla kapacita pro tyto plochy navýšena, protože se může jednat i o vícepodlažní/bytové domy. Pro **bydlení smíšené** byla stanovena **kapacita 55 obyvatel/hektar**.

Územní plány jsou pořizovány s výhledem 10–15 let. To znamená, že předložené přírůstky obyvatel by měly být teoreticky rozloženy do tohoto období.

Přírůstek obyvatel je přirozeně ve velkých městech větší, avšak procentuálně se jedná o nárůst do 10 %, resp. 15 %, navíc s rozložením do časového horizontu. To znamená mírný růst, který by neměl zahltit stávající infrastrukturu (školky, školy, lékaři) a zároveň se nově příchozí obyvatelé mohou snáze integrovat do komunity.

Obrovský procentuální růst je v čitelný menších obcích. Ukazuje na masivní suburbanizační trend, který přetrvává i navzdory např. požadavkům na udržitelný rozvoj. Navíc takto velký nárůst obyvatel zpravidla přináší zvýšené požadavky na infrastrukturu obce – školky, školy, lékaři, doprava, inženýrské sítě, ale i veřejná prostranství.

Větší přírůstek obyvatel lze i v obcích realizovat, nicméně s o to větší potřebou kvalitního urbanistického uspořádání nově navržených ploch (lze dosáhnout pomocí kvalitně zpracovaných územních studií či regulačního plánu) a aktivní samosprávu obce (komunitní plánování aj.).

12 HNILIČKA (2005), str. 65

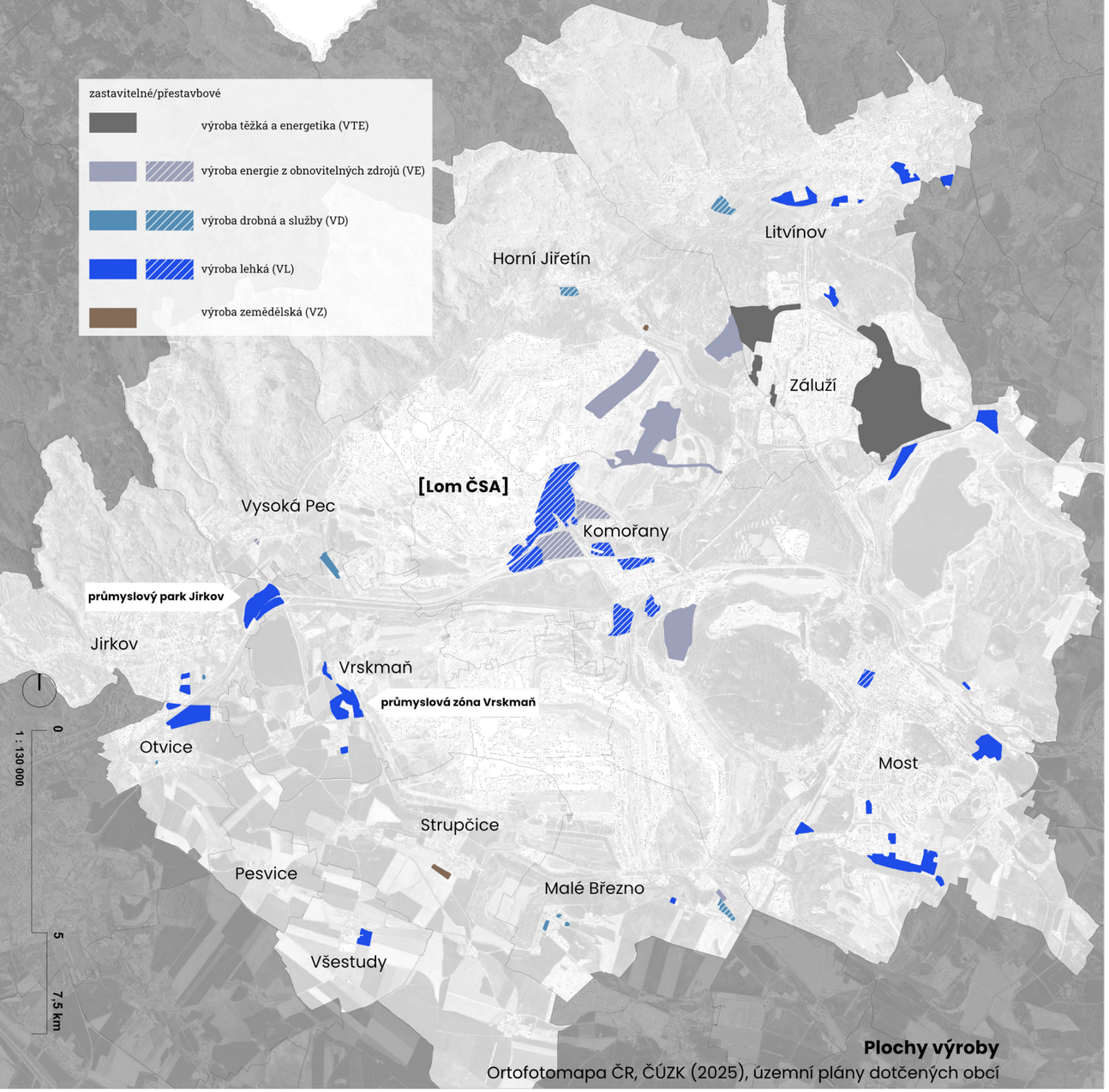

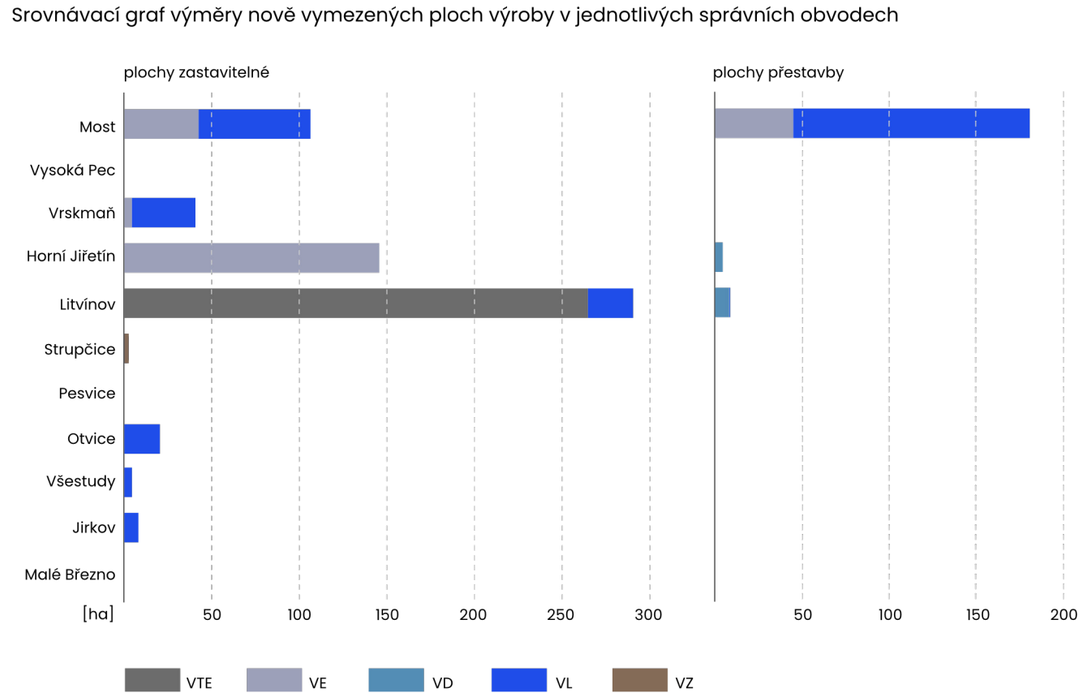

_výroba

Tyto plochy vymezuje § 23 vyhlášky 157/2024 Sb. (Vyhláška o územně analytických podkladech, územně plánovací dokumentaci a jednotném standardu) jako Plochy výroby a skladování.

V této analýze jsou členěny následovně, jako plochy:

1. **výroby těžké a energetiky (VTE)**, výrobní aktivity těžkého průmyslu a energetiky s významnými prostorovými i dopravními nároky a negativním vlivem nad přípustnou mez vně hranice areálu (v případě této analýzy se jedná pouze o plochy ve správním obvodu obce Litvínov),

2. **výroby lehké (VL)**, průmyslová výroba (lehký průmysl) a sklady, tj. negativní vlivy provozů na životní prostředí nesmějí přesahovat hranice předmětné plochy,

3. **výroby drobné a služeb (VD)**, stavby a zařízení pro nerušící výrobu, obchod a služby,

4. **výroby zemědělské (VZ)**, převážně stavby a zařízení pro zemědělské, příp. lesní hospodaření, (zastoupeny minimálně),

5. **výroby energie z obnovitelných zdrojů (VE)**, stavby a zařízení pro výrobu elektrické energie z obnovitelných zdrojů včetně provozního zázemí. Tyto plochy jsou často přebírány z vyšší územně plánovací dokumentace (ZÚR ÚK).

Plochy z jednotlivých územních plánů byly podle jejich popisu zařazeny do těchto kategorií tak, aby bylo možné plochy porovnat.

Do územních plánů se propisují chystané záměry, jak ze ZÚR ÚK, tak ostatních aktérů v území.

V okolí lomu ČSA jsou **významné přestavbové plochy na brownfieldu v Komořanech (Most)**. Určeny jsou pro plochy využití VL a VE a jsou územním průmětem záměru Green Mine.

Další plochy jsou drtivou většinou zastavitelné. V okolí stávajícího lomu jsou ještě rozlehlé **plochy VE v hornojiřetínském správním obvodě**. ZÚR ÚK navrhuje plochy VE i do mosteckého správního obvodu, je možné předpokládat, že se v územním plánu v další změně objeví.

Obrovské **zastavitelné plochy VTE jsou v Záluží** v návaznosti na Chempark směrem na východ k jezeru Most. Jejich využití je podmíněno provedením aktuálního biologického průzkumu a případné využití je podmíněno povolením výjimky ze zákazů dle § 56 zákona č. 114/1992 Sb., na které není právní nárok.

Plocha ležící u silnice I/13, **Průmyslový park Jirkov**, dle dostupných materiálů z roku 2015 tvořený velkokapacitními sklady a administrativními budovami a dvěma čerpacími stanicemi pohonných hmot leží zčásti v jirkovském, zčásti v vrskmaňském obvodu. Obec Vrskmaň má ještě **Průmyslovou zónu Vrskmaň** navazující přímo na obec.

V Otvicích je navržena poměrně velká **výrobně skladovací zóna** severně od obce, avšak od silnice I/13 ji dělí železniční trať.

Ostatní, plochou méně rozsáhlé, navržené plochy často doplňují nebo rozšiřují ty stávající.

opuštěné lokality s ekologickou zátěží

V nejbližším okolí lokality ČSA najdeme několik míst evidovaných v systému SEKM3. Typicky se jedná o bývalé deponie a areály po hlubinných dolech, například Julius V. nebo Nejedlý II. Mezi další typy patří brownfieldy s nebezpečnými odpadními produkty. Ty jsou v území nejvíce lokalizovány v průmyslové oblasti Komořany a jejím okolí. Mezi staré ekologické zátěže v systému SEKM 3 dále patří skládka uhlodehtu v blízkosti Chemparku Záluží a skladiště strojní demolice kovových materiálů firmy Cannoneer v Horním Jiřetíně.

Bývalý důl Julius V., zdroj: databáze SEKM.

UNIPETROL skládka Uhlodehta, zdroj: databáze SEKM.

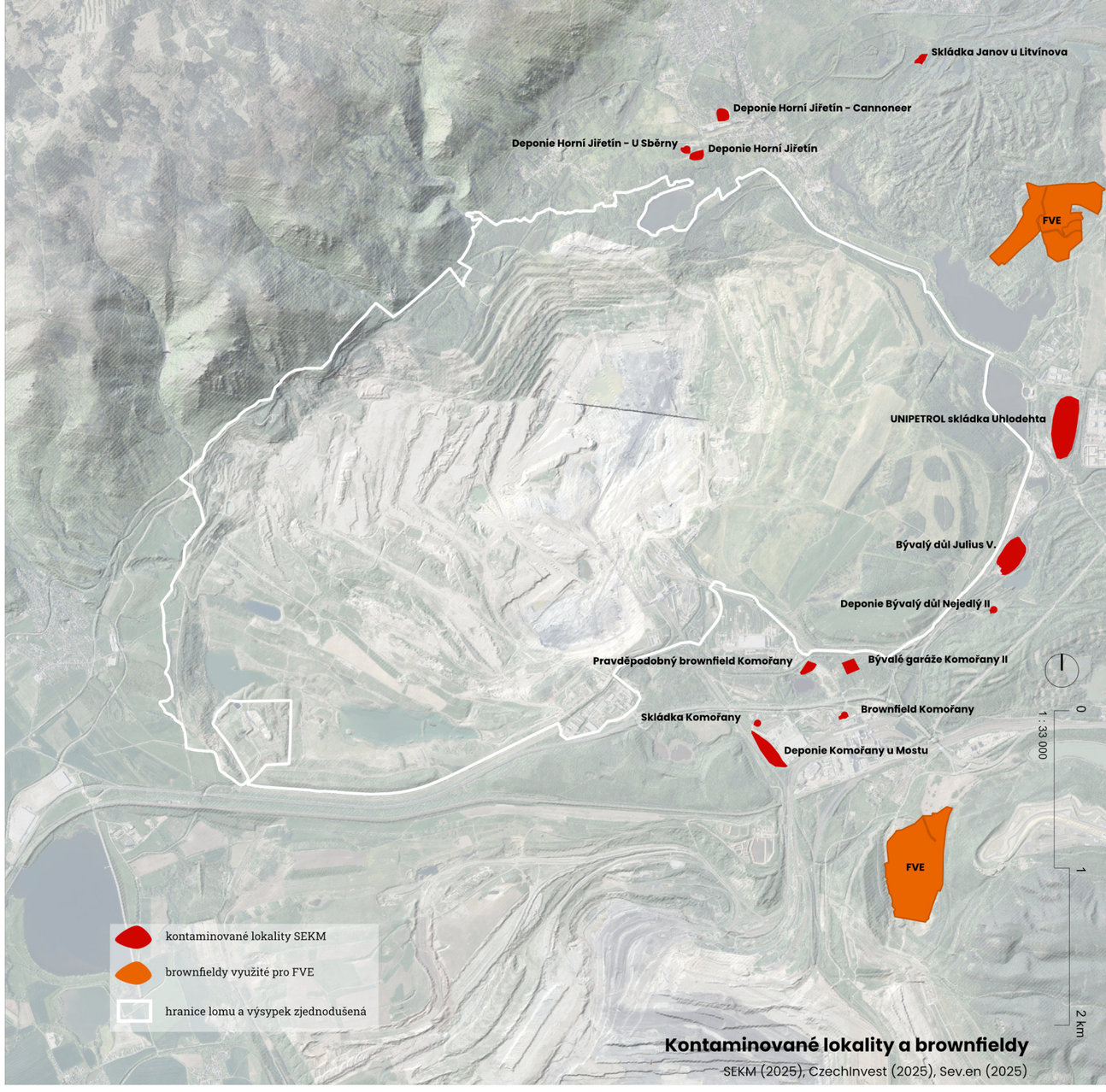

Kontaminované lokality a brownfieldy

SEKM (2025), CzechInvest (2025), Sev.en (2025)

Deponie Bývalý důl Nejedlý II, zdroj: databáze SEKM.

Deponie Bývalý důl Nejedlý II, zdroj: databáze SEKM.

Deponie Komořany u Mostu, zdroj: databáze SEKM.

Brownfield Komořany, zdroj: databáze SEKM.

Pohyb

dopravní obslužnost

Budoucí turisticko-rekreační i hospodářské využití lomu ČSA je zásadním způsobem podmíněno kvalitou dopravní dostupnosti a prostupnosti území. Po dlouhé době se přibližuje další velkolom mostecké pánevní oblasti ke svému uzavření a vstupu do fáze resocializace. Území lomu ČSA má jedinečnou příležitost demonstrovat úspěšnou transformaci v atraktivní destinaci i perspektivní rozvojovou plochu.

Klíčovým předpokladem pro naplnění této vize je dotvoření funkčního dopravního systému, který zajistí dobrou obslužnost i dostupnost pro široké spektrum návštěvníků.

Přístup k lokalitě osobní a hromadnou dopravou

Lom ČSA je situován na hlavní dopravní spojnici velkých měst v pánevní oblasti – silnici I/13. Lokalita je nyní dobře dostupná jak automobilovou dopravou (s omezenými možnostmi parkování), tak veřejnou, především automobilovou dopravou, která rozsáhlou lokalitu obsluhuje z více směrů a propojuje území s přilehlými velkými městy Most, Litvínov a Chomutov. Území lemují silnice I/13 a I/27 a samotný areál lomu je protkán hustou sítí vnitřních komunikací, které jsou pojízdné vozidly, nicméně se zákazem vjezdu.

V oblasti přístupnosti území přesto současný stav vykazuje řadu limitů. V případě veřejné dopravy se jedná o nepřístupnost především z vlakových zastávek a o větší vzdálenosti od zastávek autobusu. Ve vazbě na vznik NPP Lom ČSA, záměr realizace Domu přírody a případně i vznik řady dalších projektů či cílů v území, lze očekávat zvýšení návštěvnosti lokality a od toho odvozenou potřebu úpravy systému dopravní obslužnosti. Z pohledu osobní dopravy lze jako významný aspekt k řešení identifikovat potřebu srozumitelného orientačního systému pro pohyb automobilů a rozšíření možností pro odstavení vozidla ve vazbě na předpokládaná vstupní místa do území.

Vnitřní cestní síť

V plochách výsypek se nachází hustá síť hospodárnic, které slouží především rekultivačním zásahům. V území NPP Lom ČSA vzniká hlavní okružní komunikace (okruh o délce cca 14 km), která bude v budoucnu využita pro návštěvníky a správu území. Kromě hlavní okružní komunikace v jádru lomu, postrádá celá cestní síť jasnou hierarchii. Tato síť má podobu dílčích celků, které obsluhují jednotlivé lokality výsypek, do kterých je možné najít pouze omezený počet vstupů.

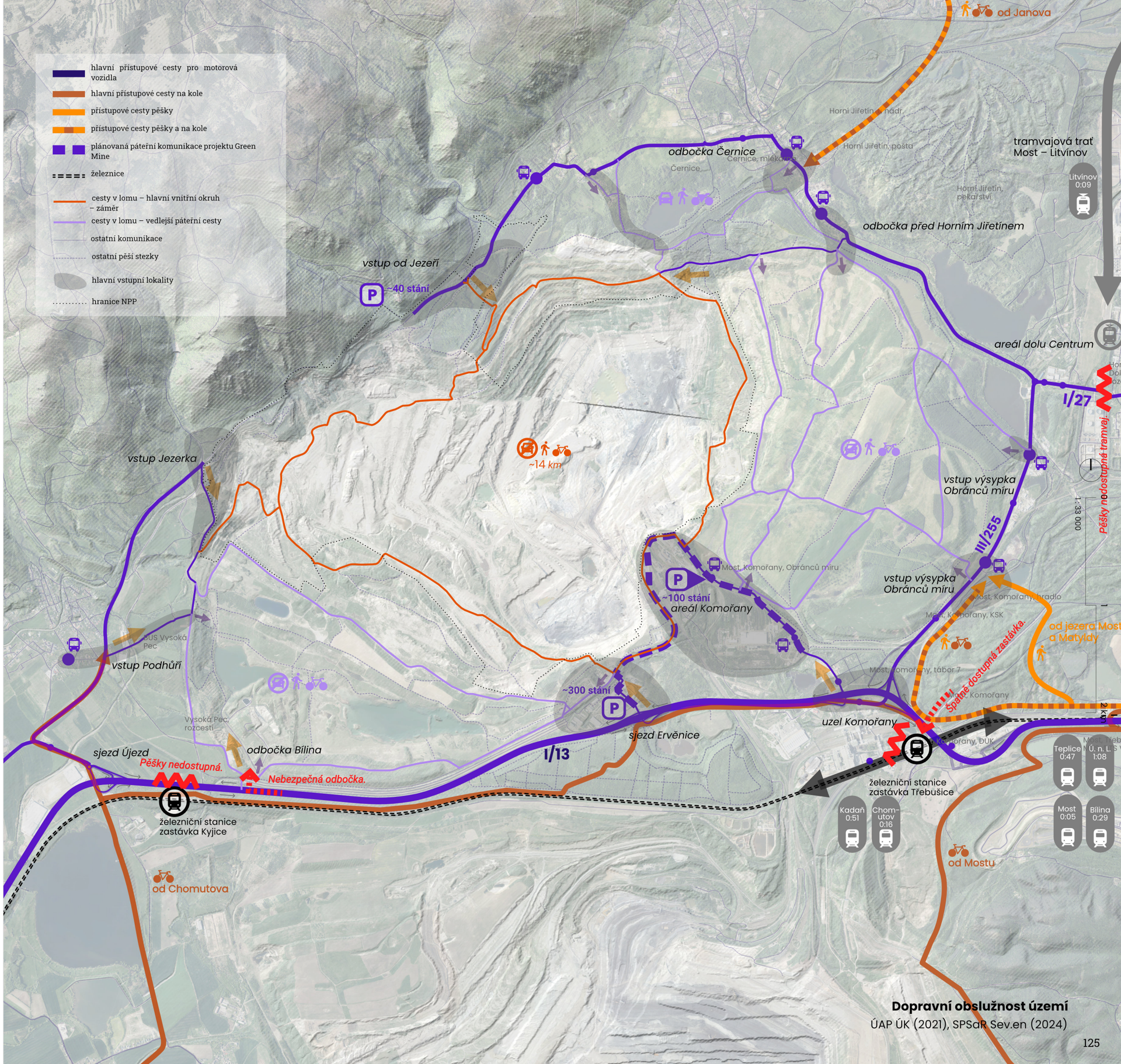

Dopravní obslužnost území
ÚAP ÚK (2021), SPSaR Sev.en (2024)

cyklodoprava

Budoucí návštěvnický a rekreační potenciál území vázaného na lom ČSA je významně podmíněn kvalitou napojení na páteřní síť cyklotras v pánevní oblasti i na rozvinutější infrastrukturu Krušných hor. V kontextu formující se destinační lokality posttěžební krajiny představuje cyklistická doprava klíčový nástroj pro zajištění prostupnosti území, podporu lokální rekreace a rozvoj šetrných forem mobility.

Síť cyklistických tras v širším okolí je relativně hustá. Místní cyklotrasy se napojují na krajské páteřní cyklistické trasy Jezerní (č. 25) a Pánevní (č. 66). K řešené lokalitě se cyklistická infrastruktura přibližuje prostřednictvím již realizované cyklonaučné stezky vedené po západním svahu vrchu Ressl směrem k jezeru Matylda. Vazba na širší systém cyklostezek je dále posilována plánovaným propojením přes město Litvínov. V územních plánech **Horního Jiřetína** a **Litvínova** je vymezen koridor pro cyklostezku vedenou po tělese bývalé železniční vlečky, označovanou jako „cyklostezka Jiřetín–Litvínov".

Vztah k Pánevní cyklotrase

Pánevní cyklotrasa se nejvíce blíží oblasti lomu ČSA u Zaječic, pod nádrží Újezd. Zde na ni navazuje cyklotrasa 3106, která musí překonat bariéru napojení na sjezd ze silnice I/13, po jejím překročení nadjezdem. Poté je možné jet po silnici III. třídy na křižovatku a pokračovat do obce Vysoká Pec. Odsud je již možné se dostat do oblasti lomu buď po bývalé silnici I/13 nebo vyjet rovnou na vnitřní výsypku. Z této západní strany je však nutné překonání vysokého výškového převýšení, aby bylo možné se dostat pod zámek Jezeří a k budoucímu Domu přírody, kde lze předpokládat jedno z hlavních míst vstupu do prostoru lomu.

Spojení Litvínov-Chomutov

Po plánovaném vybudování cyklostezky Horní Jiřetín - Litvínov a nalezení vhodné stezky skrz lom ČSA by bylo možné dosáhnout ještě efektivnější dojezdové vzdálenosti (cca 24 km, vhodné pro elektrokola) mezi středem Litvínova a středem Chomutova. Bylo by nutné najít cestu na hraně lomu tak, aby se vyhnula přílišnému stoupání, které nyní na trase je (i když elektromobilita tento problém do značné míry eliminuje).

Pro sídla v relativní blízkosti lomu (chomutovská sídliště nad zoo, Jirkov, Vysoká Pec, Horní Jiřetín, Janov, Hamr) může lom ČSA představovat atraktivní destinaci pro kratší vyjížďky – bylo by

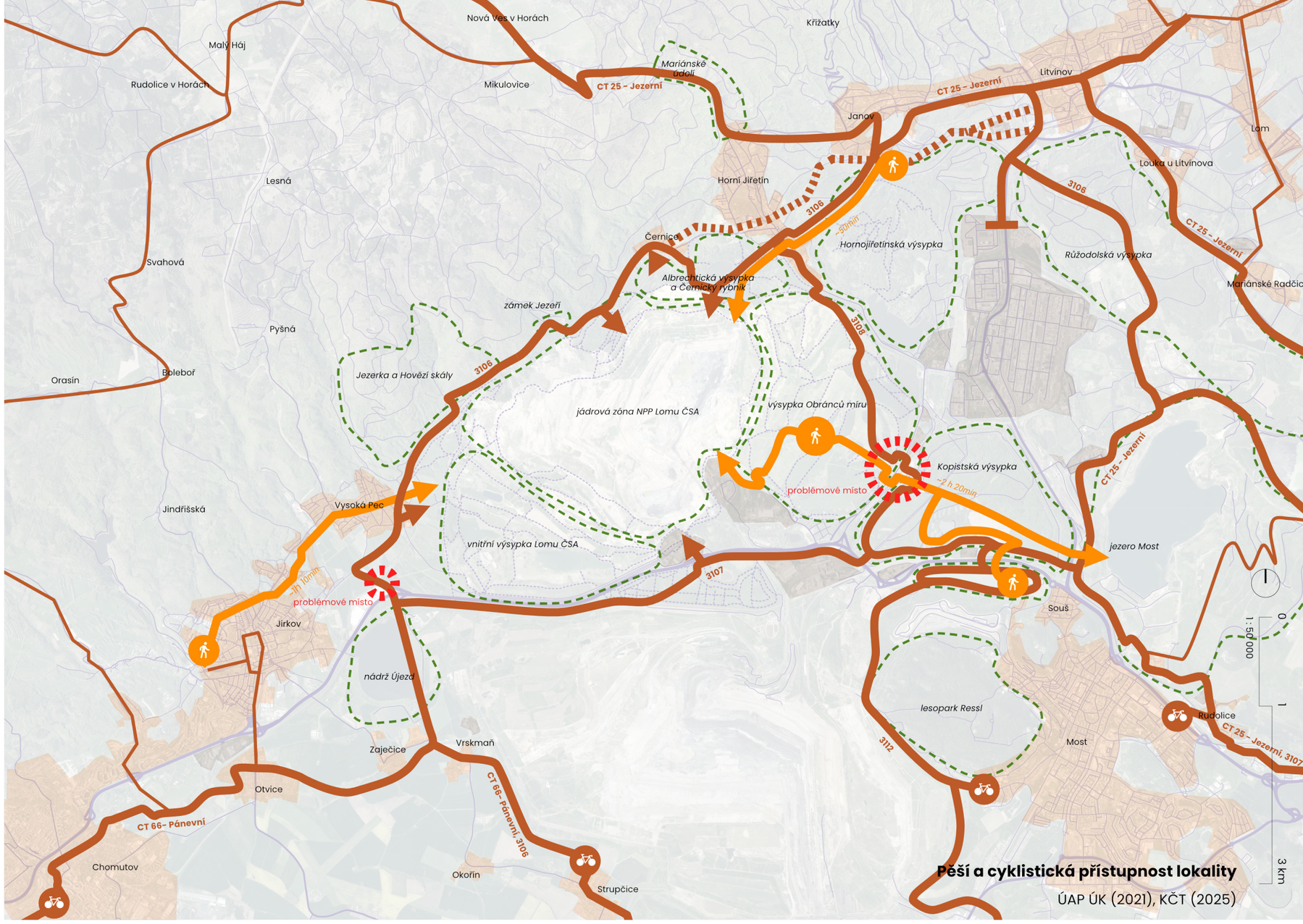

Pěší a cyklistická přístupnost lokality

ÚAP ÚK (2021), KČT (2025)

- hlavní přístupové cesty na kole
- přístupové cesty pěšky
- plánovaná cyklostezka
- vedlejší cyklotrasy
- oblasti
- sídla
- problémové místo z hlediska křížení s automobilovou dopravou

Schéma generelu cyklotras

- národní cyklotrasy
- nadregionální cyklotrasy
- regionální cyklotrasy

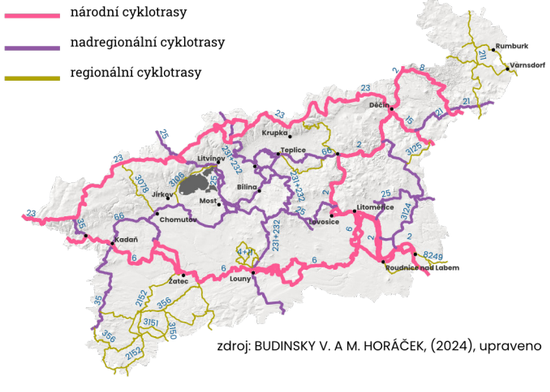

zdroj: BUDINSKY V. A M. HORÁČEK, (2024), upraveno

Turistické trasy v pánevní oblasti

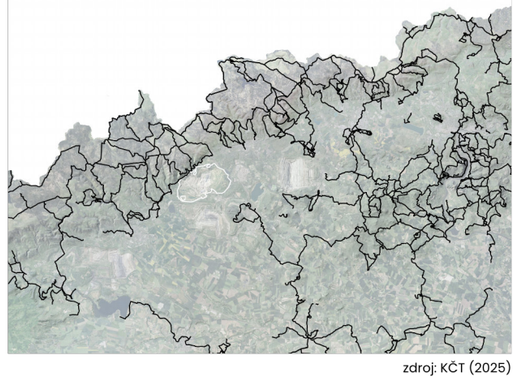

zdroj: KČT (2025)

vhodné dotvořit cyklistickou síť zejména od oblasti Jirkova přes Vysokou Pec k lomu.

Návaznost na Krušné hory

Krušné hory se stabilnější sítí turistických a cyklistických tras se nabízejí jako atraktivní zázemí pro návštěvu a přirozený kontrast k pánevní posttěžební krajině. Významnější koridor propojení pánevní oblasti a Krušných hor vede Mariánským údolím, v linii města Horní Jiřetín a obcí Nová Ves v Horách. Vede zde jak turistická cesta tak jedna z páteřních cyklotras – Jezerní (č. 25). Tento koridor ústí v v relativně blízké vzdálenosti od severního vstupnímu místa lomu.

Stav sítě a rozvojové záměry

Rozvoj návštěvnické cyklistické sítě v okolí lomu ČSA je z velké části závislý na aktivitě přilehlých obcí a statutárních měst. Aktivní je město Most v rozvoji vybavenosti pro obyvatele i návštěvníky, Litvínov a Horní Jiřetín uvažují o cyklotrase vedené po tělese bývalé vlečky s potenciálem bezpečnější-ho a dopravně klidnějšího propojení. Za významný limit lze považovat kolizní místo návaznosti na cyklotrasu Pánevní (66) při přejezdu silnice I/13 u obce Vysoká Pec.

Rozvoj cyklistické infrastruktury může posílit jak každodenní lokální rekreaci, tak návštěvnické využití území, perspektivní mohou být rovněž doplňkové formy cyklistiky v nerušících polohách – například singletracky a technické tréninkové okruhy v přiměřeném měřítku a mimo konfliktní či citlivé části území.

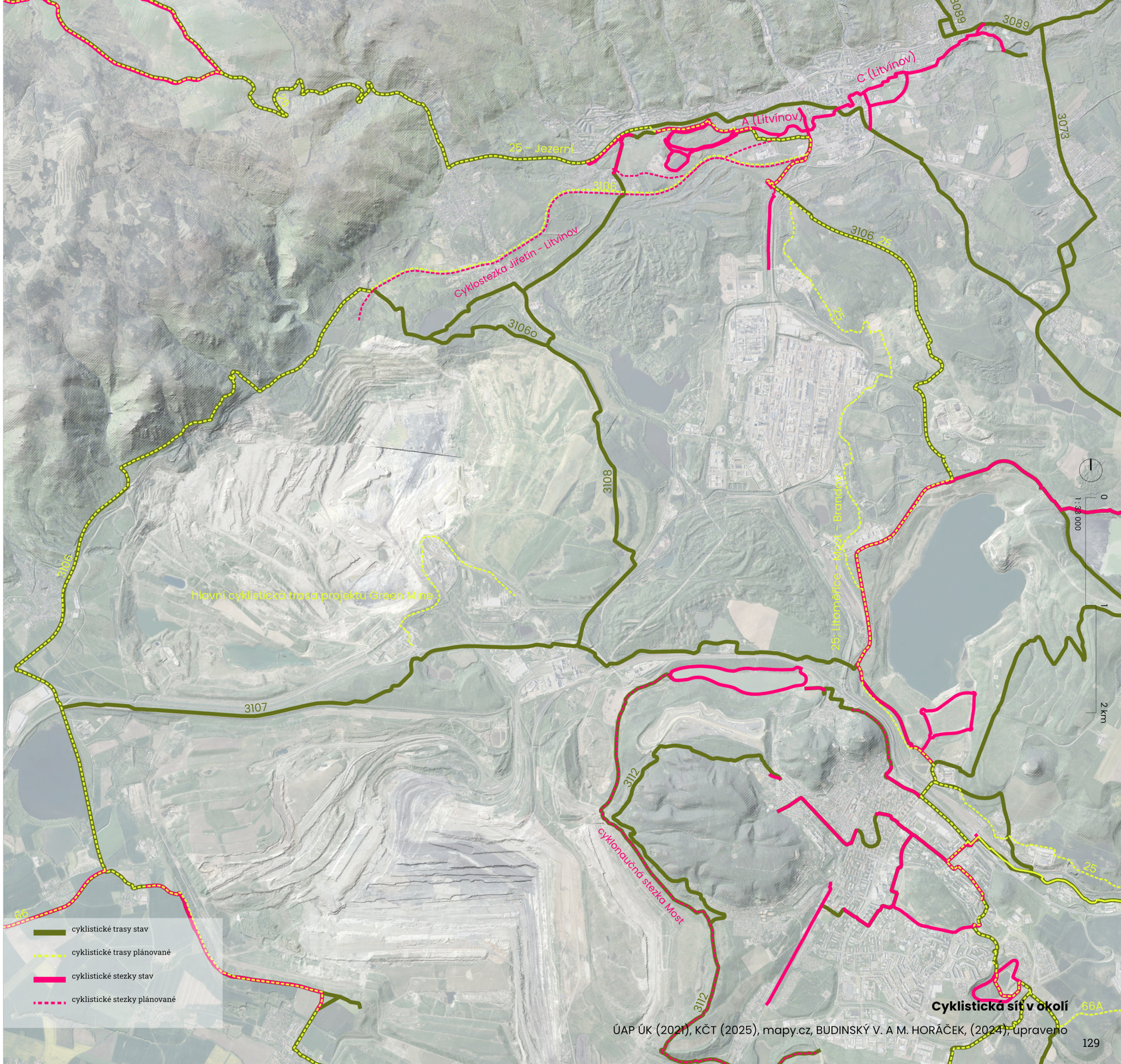

Cyklistická síť v okolí

ÚAP ÚK (2021), KČT (2025), mapy.cz, BUDINSKÝ V. A M. HORÁČEK, (2024), upraveno

Územní plánování

politika územního rozvoje, zásady územního rozvoje

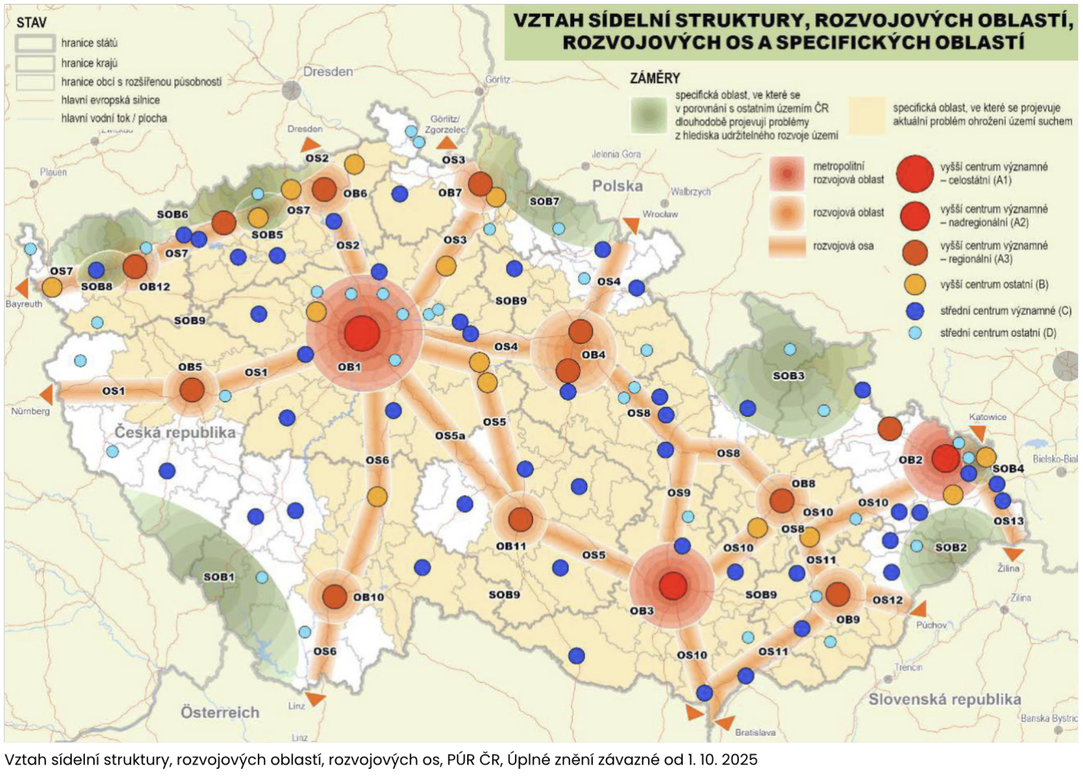

Vztah sídelní struktury, rozvojových oblastí, rozvojových os, PÚR ČR, Úplné znění závazné od 1. 10. 2025

Lokalita lomu ČSA v PÚR ČR

Politika územního rozvoje ČR (dále PÚR) je strategickým nástrojem územního plánování celorepublikového měřítka, který je závazný pro pořizování a vydávání navazujících dokumentací. Jevy zanesené v PÚR navazující dokumentace přebírají a zpřesňují.

Z celostátních priorit jsou vybrány ty, které se týkají témat spojených s lokalitou lomu ČSA:

- Vytvářet **předpoklady pro rozvoj**, využití potenciálu **a polyfunkční využívání opuštěných areálů a ploch** (např. tzv. brownfields) a zároveň předcházet vzniku dalších takto znehodnocených území.

- Chránit přírodní funkce a krajinné hodnoty před negativními vlivy vytvářením podmínek pro **umisťování rozvojových záměrů do co nejméně konfliktních lokalit**.

- Vytvářet územní podmínky pro zajištění **migrační propustnosti krajiny** pro volně žijící živočichy a pro člověka.

- Vytvářet podmínky pro rozvoj a využití předpokladů území pro různé **formy udržitelného cestovního ruchu**. Podporovat **propojení atraktivních míst turistickými cestami**, které umožňují celoroční využití pro různé formy turistiky. Sídla v turisticky atraktivních oblastech, s ohledem na místní podmínky a hodnoty, rozvíjet jako póly rozvoje cestovního ruchu poskytující vybavenost pro rekreaci a zázemí pro turisty.

- Zvláštní pozornost věnovat **návaznosti různých druhů dopravy**. Vytvářet **územní podmínky pro upřednostňování veřejné hromadné, cyklistické a pěší dopravy**.

Lokalita lomu ČSA se objevuje konkrétně v těchto částech PÚR:

Rozvojová osa OS7, oblast s výraznou vazbou na významnou dopravní cestu, v tomto případě silnici I/13. Důvodem vymezení je husté urbanizované osídlení a soustředění povrchové těžby hnědého uhlí s velkými dopady na změny v území.

PÚR dále vymezuje **specifické oblasti**, ve kterých se v porovnání s ostatním územím ČR dlouhodobě projevují problémy z hlediska udržitelného rozvoje území:

SOB5 Mostecko, oblast ležící na zmíněné ose OS7, důvody vymezení jsou zpřesněny – napravit strukturální postižení ekonomiky, omezit či odstranit ekonomické a sociální problémy, environmentální problémy spojené převážně s těžbou uhlí, energetickou výrobou a těžkým průmyslem aj.

Při vymezování záměrů je nutné vytvářet podmínky pro:

– rekultivaci devastované krajiny a její využití pro krajinné, sídelní, výrobní a rekreační funkce,

– restrukturalizaci a větší diverzifikaci stávající ekonomiky,

– revitalizaci ploch typu brownfields, výstavbu nových průmyslových zón a vytváření dalších nových pracovních příležitostí

Jako **úkoly pro územní plánování, za které zodpovídá Ústecký kraj** v rámci územně plánovací činnosti kraje a koordinace územně plánovací činnosti obcí:

– vytvářet územní podmínky pro nutnou obnovu krajiny, jejího vodního režimu, obnovu dopravního systému a pro polyfunkční využití území (vodní hospodářství, zemědělství, les, rekreace, sport, bydlení, energetika, restrukturalizovaná průmyslová výroba apod.) s ohledem na specifické podmínky jednotlivých území,

– vytvářet územní podmínky pro obnovu kulturní krajiny a polyfunkčního využití,

– v případě rozšíření povrchové těžby hnědého uhlí stanovit rámce mezí únosnosti území a regulativy pro zachování vyváženosti tří pilířů udržitelného rozvoje území a pro ochranu kulturních, sídelních, přírodních a krajinářských hodnot, pro celkovou stabilizaci sídelní struktury,

– vymezit a chránit před zastavěním plochy nezbytné pro vytvoření souvislých veřejně přístupných zelených pásů, vhodných pro nenáročné formy krátkodobé rekreace a dále pro vznik a rozvoj lesních porostů a zachování prostupnosti krajiny.

Specifická oblast SOB9–problém ohrožení území suchem

PÚR stanovuje jako úkoly mj. podporovat vznik a zachování odolné, vyvážené a členité krajiny s mozaikou lesů, mezí, luk a neregulovaných (revitalizovaných a renaturalizovaných) vodních toků, cestní sítě a mezemi členěné orné půdy. Dále zvyšovat odolnost půdy vůči větrné a vodní erozi, a plánovat vodohospodářskou infrastrukturu umožňující dodávky vody a prověřovat budování nových (zejména povrchových) zdrojů vody.

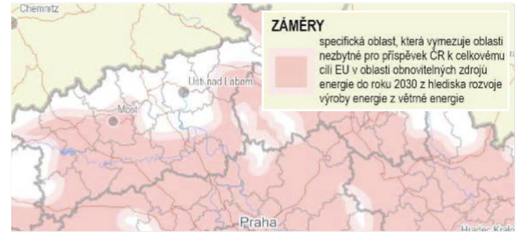

Výřez ze schématu Specifická oblast SOB9, PÚR ČR, Úplné znění závazné od 1. 10. 2025

Specifická oblast SOB10–oblasti rozvoje výroby energie z energie slunečního záření

PÚR stanovuje při vymezování záměrů klást důraz na minimalizování konfliktů mj. s ochranou přírody a krajiny, s pozemky určenými k plnění funkcí lesa, kulturními a civilizačními hodnotami. Jako **úkoly pro územní plánování** pro MMR, kraje a v rámci koordinace územně plánovací činnosti obcí prostřednictvím nástrojů územního plánování **prověřit** území z hlediska možností **umístění fotovoltaiky**:

– **v zastavěném území** (přednostně využívat střechy a fasády),

– **plochách a koridorech dopravní a technické infrastruktury** a jejich blízkém okolí, či **plochách výroby a skladování**,

– zamezit či významně **omezit využívání kvalitních orných půd** jako ploch pro fotovoltaiku, **s výjimkou agrovoltaiky**.

Změna PÚR ČR platná od 1. 10. 2025 stanovuje jako úkol vymezení ploch a koridorů pro zrychlené zavádění obnovitelných zdrojů energie na celostátní, nadmístní i lokální úrovni. Navíc je nově vyžadováno, aby zahrnovaly i „plochy a koridory pro umístění související veřejné infrastruktury“ a aby „zohledňovaly i potřeby pro ukládání energie“. To vše za podmínky platnosti příslušné právní úpravy, tj. Zákon č. 249/2025 Sb., Zákon o urychlení využívání některých obnovitelných zdrojů energie a o změně souvisejících zákonů (zákon o urychlení využívání obnovitelných zdrojů energie).

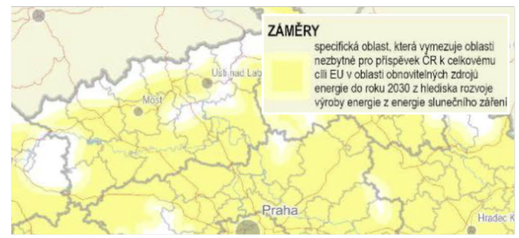

Výřez ze schématu Specifická oblast SOB10, PÚR ČR, Úplné znění závazné od 1. 10. 2025.

PÚR vymezuje následující záměry technické infrastruktury:

- E31, elektrická stanice 400/110 kV v lokalitě Chomutov-Most včetně jejího zapojení do přenosové soustavy,
- DV1, zdvojení potrubí k ropovodu Družba do Litvínova (Záluží),
- DV5, ropovod Litvínov – hranice ČR/ Německo (–Spergau), projekt na prodloužení ropovodu Družba.

PÚR vymezuje následující záměry železniční dopravy:

- ŽD2, prověření vymezení úseku vysokorychlostní železniční dopravy. Propojení Prahy, zkrácení cestovních dob do Podkrušnohoří,
- ŽD15, modernizace železničního úseku Ústí nad Labem–Most–Chomutov–Ostrov–Karlovy Vary– Cheb. Posílení obsluhy území, alternativa k silniční dopravě, podpora rozvoje cestovního ruchu prostřednictvím dopravy šetrné k životnímu prostředí.

PÚR stanovuje jako další úkoly:

- prověřit možnosti a účelnost umístění přečerpávacích vodních elektráren v lokalitě (mj.) lom ČSA včetně dalších nezbytných souvisejících ploch a koridorů pro zajištění energetické bezpečnosti,
- vymezit v lokalitě (mj.) lom ČSA plochy pro strategické investiční stavby podle Přílohy č. 3 zákona č. 416/2009 Sb., o urychlení výstavby strategicky významné infrastruktury, ve znění pozdějších předpisů, tj. **„Stavby v lokalitě strategického podnikatelského parku Komořany, Důl Československé armády sloužící zejména pro potřeby datového centra, k výrobě a zpracování druhotných surovin a recyklátů, k robotické výrobě, k výrobě a zpracování vodíku nebo pro potřeby přečerpávací vodní elektrárny.“**

Lokalita lomu ČSA v ZÚR Ústeckého kraje

Zásady územního rozvoje Ústeckého kraje (dále ZÚR ÚK) stanovují krajské priority územního plánování a doplňují a konkretizují republikové priority uvedené v PÚR. Priority jsou dále upřesňovány v rámci navazující územně plánovací činnosti obcí.

ZÚR **zpřesňují republikové úkoly územního plánování pro OS7**:

– ověřovat a zpřesňovat řešení problémů územními studiemi a regulačními plány,

– podporovat dotvoření ucelených plně funkčních dopravních systémů,

– podporovat revitalizaci nedostatečně využitých/ zanedbaných areálů a ploch typu brownfield, využít územní rezervy ve stávajících průmyslových zónách nadmístního významu,

– dosáhnout zřetelného zlepšení životního prostředí a krajiny (rekultivace krajiny postižené těžbou lomu ČSA),

– chránit a kultivovat typické či výjimečné přírodní a kulturní hodnoty na území rozvojové osy, které vytvářejí charakteristické znaky území.

ZÚR **zpřesňují úkoly územního plánování pro SOB5 Specifická oblast Mostecko** (uvedeny jsou ty body, které dosud v textu nezazněly):

– dosáhnout v dohledném časovém horizontu zásadního ozdravění a markantně viditelného zlepšení krajiny, včetně ploch vyčleněných pro ochranu a zachování biodiverzity,

– obnovit přirozený tok řeky Bíliny v zatrubněném úseku při Ervěnickém koridoru (V7) a další úseky vodních toků, které byly v minulosti v souvislosti s těžbou uhlí, rozvojem výroby, nebo urbanizačním procesem necitlivě upravené,

– rozvíjet pozitivní znaky území, zvýšit prestiž specifické oblasti.

ZÚR ÚK vymezují několik **asanačních území** nadmístního významu, mezi nimi i oblast ASA3 na území obcí Vrskmaň, Vysoká pec (ORP Chomutov), Horní Jiřetín (ORP Litvínov), Most (ORP Most). Plochy pro asanaci umožňují práva k pozemkům a stavbám vyvlastnit.[12]

ZÚR ÚK stanovují v **oblasti ASA 3** tyto úkoly pro územní plánování:

12 Vyvlastnění, resp. odejmutí nebo omezení vlastnických práv k pozemkům a stavbám, které jsou v územně plánovací dokumentaci vymezeny mj. jako plochy asanace území, se řídí zákonem č. 283/2021 Sb., stavební zákon, § 170.

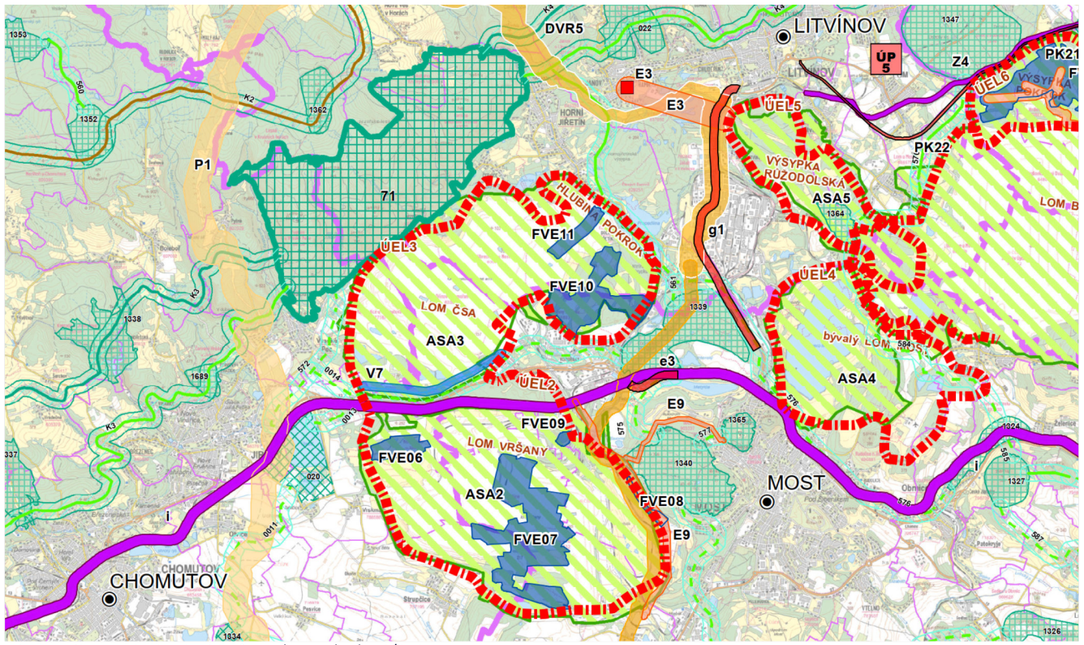

Výřez z Výkresu ploch a koridorů, vč. ÚSES, ZÚR ÚK 12/2024.

“Nástroji územního plánování připravovat podmínky pro průběžnou rekultivaci těžbou uvolněných prostor a navazující revitalizace území a pro opatření ochraňující osídlení v předpolí činného lomu, při zohlednění potřeb, specifik a hodnot území (významná hlediska řešení úkolů stanovených pro územní plánování: dopravní dostupnost, potřeba příměstské a regionální rekreace, zemědělské a vodohospodářské využití, pohledová exponovanost, vazba na krajinnou dominantu zámek Jezeří, obnova vodní plochy v historické poloze Dřínovského jezera, posílení ekologické stability území, ochrana a zachování biodiverzity). Současně vytvářet územní podmínky pro úměrný, vyvážený a efektivní rozvoj výroby elektřiny z obnovitelných zdrojů energie, zejména ve vazbě na stávající energetickou infrastrukturu, aniž by docházelo k podstatnému narušení či omezení primárních funkcí rekultivované krajiny.”

V návaznosti na PÚR vymezuje ZÚR ÚK **plochy pro výrobny elektřiny z obnovitelných zdrojů – fotovoltaické elektrárny (FVE)**. Přímo v lokalitě lomu ČSA jsou vymezeny plochy **FVE10** a **FVE11.**

Pro FVE jsou nejprve stanoveny společné úkoly, které se dají shrnout jako respekt k přírodním kvalitám území (krajinný ráz, PUPFL), vznik drobné krajinné infrastruktury (vznik úkrytů a zimovišť pro živočichy), minimalizování negativních vlivů na okolí.

Dále jsou stanovena společná kritéria, mj. rozdělení ploch do bloků včetně konkrétních parametrů (max. výměra 80 ha, max. délka nejdelší strany 1 000 m, min. šířka mezi bloky je 20 m), založení ekosystémů v území mezi bloky s možností umístění cest, cyklostezek a komunikací.

V plochách FVE, kde dochází k plošné kolizi s výhradními ložisky bez povolené hornické činnosti, je jejich umístění možné pouze s časově omezenou platností do konce životnosti stavby FVE, nejdéle však po dobu 30 let.

Navíc jsou stanoveny ještě specifické úkoly (např. max. výměra plochy FVE panelů).

Pro plochy FVE10 a FVE11 nejsou v ZÚR zakresleny koridory zajišťující vyvedení výkonu z výroben elektrické energie (jako je tomu u jiných ploch v rámci Ústeckého kraje).

ZÚR vymezují plochy (biocentra) a koridory (biokoridory) nadregionálního/regionálního **ÚSES krajiny**, jak funkční (RBC 1339, NRBC 71), tak k založení (RBK 572, RBK 0014), i částečně funkční/ k založení (RBK 561). Prvky uvedené jako k založení jsou zároveň VPS (veřejně prospěšnou stavbou).

V oblasti dopravy je zakreslen koridor e3, úsek MÚK Třebušice – Most, zkapacitnění silnice I/13 a jako koridor g1 je zakresleno zkapacitnění silnice I/27 v úseku Most – Litvínov. Jako fialová linie je zakreslen koridor i, týkající se optimalizace železniční tratě č. 140 a č.130 Klášterec nad Ohří – Ústí nad Labem.

V oblasti technické infrastruktury vedou kolem zájmového území dva dálkovody, a to plynovod P1 a ropovod DV1 (končí v areálu Záluží).

lokalita lomu ČSA v územních plánech dotčených obcí

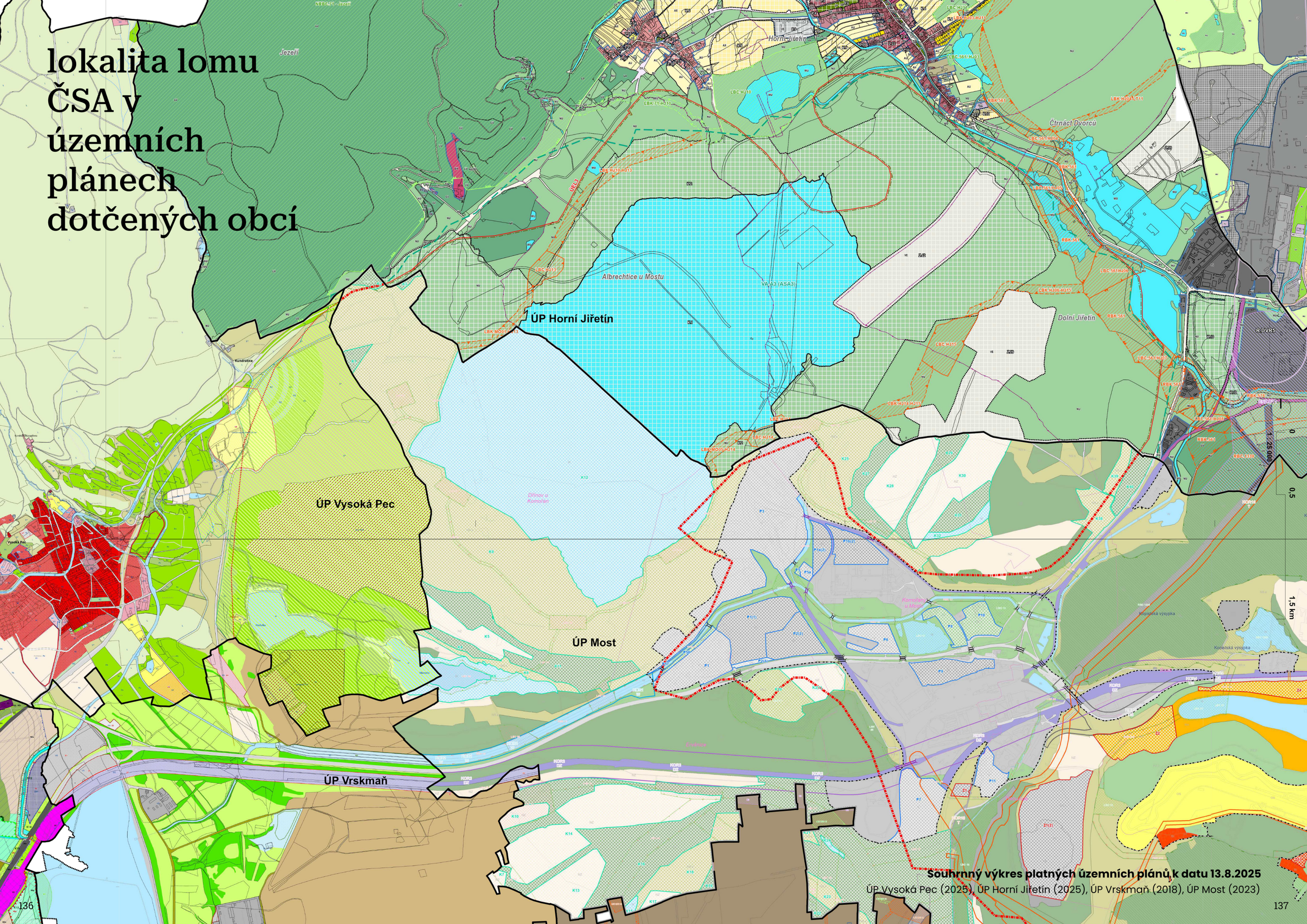

Souhrnný výkres platných územních plánů k datu 13.8.2025

ÚP Vysoká Pec (2025), ÚP Horní Jiřetín (2025), ÚP Vrskmaň (2018), ÚP Most (2023)

územní plány dotčených obcí

Z hlediska revitalizace a resocializace území po těžbě, jež je nyní v území klíčovým úkolem, je důležité, zda jsou na tyto procesy připravené územní plány jednotlivých obcí, protože rekultivace (stejně jako těžební činnost) i následná resocializace území mohou dle Stavebního zákona probíhat pouze v souladu s územním plánem.

Územní plán Horní Jiřetín (platný od 2.7.2025)

ÚP Horní Jiřetín (dále ÚP) reflektuje asanační plochu lomu ČSA vyplývající ze ZÚR ÚK. V této ploše podmiňuje rozhodování v území zpracováním Územní studie US.1 s datem pořízení do 31.12.2030.

ÚP stanovuje, že ÚS bude pořízena v úzké součinnosti s politickou reprezentací města Horní Jiřetín a sousedních správních území (statutární město Most, obce Vrskmaň a Vysoká Pec) s možností rozšíření odpovídajícím způsobem i v rámci sousedních správních území, pokud to pořizovatel územní studie bude považovat za účelné. Zadání US.1 je součástí ÚP.

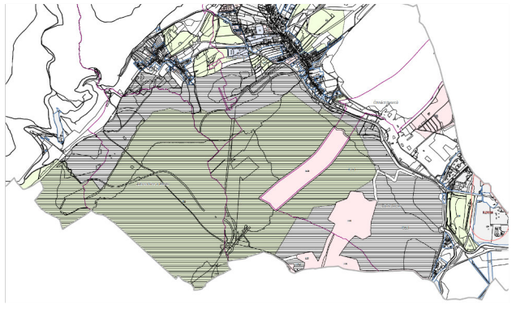

Výřez z Výkresu základního členění území (US.1 vodorovně pruhovaná), z rozsahu řešeného území územní studie jsou vyňaty plochy pro FVE, 6/2025, Územní plán Horní Jiřetín.

ÚP přebírá plochu asanace, z pohledu funkčního využití zakresluje plochy vodní a vodohospodářské (WU), přírodní (NU), pro výrobu energie z obnovitelných zdrojů (VE). Plochy umožňují ochranu přírody a krajiny, rekreaci vč. realizace zázemí, mobiliáře apod. Pro využití FVE ÚP doplňuje informaci o vyvedení výkonu kabelovým podzemním vedením VN (z FVE11 Horní Jiřetín JZ směrem a z FVE10 Dolní Jiřetín S směrem).

ÚP je prostřednictvím dopravní funkční plochy DX připraven na umístění cyklostezky v trase bývalé železniční trati, která navazuje dál do Litvínova.

Územní plán Vysoká Pec (platný od 13.6.2025)

Územní plán v plném rozsahu přebírá plochu asanace ASA3 lomu ČSA, vymezenou v ZÚR ÚK. Část plochy ASA3, na které neprobíhá aktivní těžba uhlí, je v ÚP zakreslena jako plochy přírodní (PI, Pn, Pv), vodní a vodohospodářské (W) a plochy smíšené nezastavěného území–lesy/nové zalesňování, produkce na ZPF/přírodní plochy (S*), tyto plochy v podstatě kopírují současný stav. V severní části jsou navrženy i plochy rekreace (RZ–rekreace/parky a veřejná zeleň).

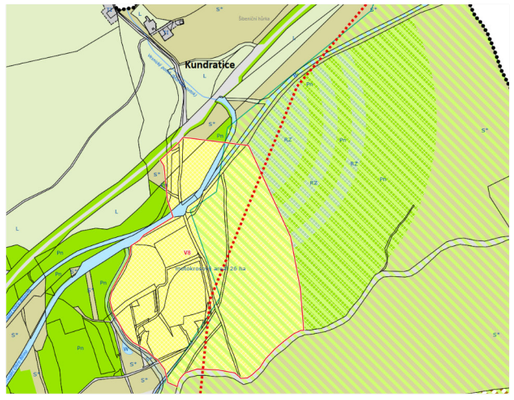

Výřez z Hlavního výkresu (žlutá plocha V8 motokros), 5/2025, Územní plán Vysoká Pec.

V západní části stávajícího lomu ČSA, zčásti i na ploše ASA3, je nově navržena zastavitelná plocha sportovního motokrosového areálu (ozn. V8, RS–rekreace/plochy pro sport) o velikosti 26 ha, u vodní plochy Hedvika je potvrzena plocha (RS–rekreace/plochy pro sport) pro střelnici.

Jako plochy dočasného využití jsou v ploše ASA3 stanoveny plochy lom ČSA a skládka TKO. V obou těchto plochách je dočasně povoleno stávající využití (tedy těžba a skládkování odpadu), ale obě umožňují realizaci následné revitalizace území, dále mj. vznik staveb a opatření pro ochranu přírody krajiny, stavby a opatření pro vodní hospodářství i související dopravní infrastrukturu (pěší cesty, cyklostezky, aj.).

V územním plánu je navržena lanová dráha (jako rozvoj lyžařského areálu Pyšná) s dolní stanicí ve Vysoké Peci, u které jsou v územním plánu připraveny plochy pro parkoviště a související provoz.

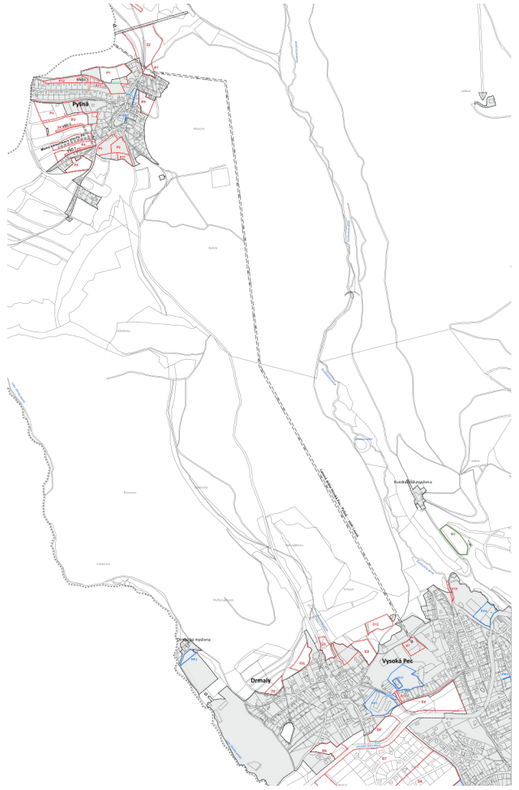

Výřez z Výkresu veřejně prospěšných staveb, opatření a asanací, 5/2025, Územní plán Vysoká Pec.

Územní plán Vrskmaň (platný od 16.10.2018, projednává se změna č. 3 a 5)

Platný územní plán obce reflektuje asanační plochu ASA3 i koridor pro revitalizaci toku zatrubněné řeky Bíliny na území Ervěnického koridoru.

Z hlediska funkčního využití v lokalitě lomu ČSA se objevují plochy přírodní a plochy těžby nerostů, které připouští rekultivaci krajiny a revitalizaci území.

V západní části lokality lomu ČSA (v těsném sousedství se současnými plochami pro motokros) je navržena plocha smíšená výrobní (Z4), kterou právě projednávaná změna č. 5 zpřesňuje a rozšiřuje, resp. v části (Z.Z5/4) zvyšuje procento zastavění a výšku budov.

Územní plán Most (platný od 14.7.2023, projednává se změna č. 3)

Na správním území statutárního města Most leží značná část lokality lomu ČSA včetně přilehlého průmyslového areálu Komořany a Ervěnice a koridoru pro revitalizaci toku řeky Bíliny.

ÚP deklaruje, že „vytváří předpoklady pro překonání negativních stránek vlivů těžební a průmyslové činnosti v oblasti životního prostředí, vyšší míry nezaměstnanosti, nízké konkurenceschopnosti regionu" a to např. v rámci oblasti Komořan prostřednictvím umístění a přípravy ploch pro výrobu a podnikání včetně energetického zázemí (FVE).

Z krajinného hlediska urbanistická koncepce zmiňuje „postupnou rekultivaci a zatraktivnění krajinného zázemí města (mj. lom ČSA)" včetně „podpory zpřístupnění jezera ČSA".

Asanační plocha ASA3 ze ZÚR ÚK je do ÚP zanesena, funkční využití zahrnuje plochy lesní (NL), zemědělské (NZ), smíšené nezastavěného území (NS.x), které rovnou počítá s rekultivacemi, dále plochy vodní a vodohospodářské (W) a v lokalitě Komořan/Ervěnic plochy výroby (V, VE). Těžba není ve využití uvedena ani jako dočasná.

Opakovaně projednávaná změna č. 3 zapracovává mj. výstupy ze Strategie rozvoje Nových Komořan (ONplan lab, 2022) a upravuje možnosti funkčního využití podle tohoto dokumentu.

Změna ÚP aktualizuje plochy změn v krajině, resp. již realizované plochy např. na výsypce Obránců míru jsou zakresleny jako stav a zpřesňuje plochy pro FVE na téže výsypce v souladu se ZÚR ÚK.

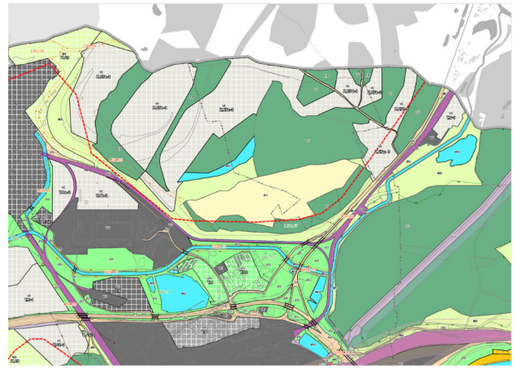

Výřez z Hlavního výkresu opakovaného projednání změny č. 3 (detail výsypky Obránců míru), 2025, Územní plán Most.

územní studie

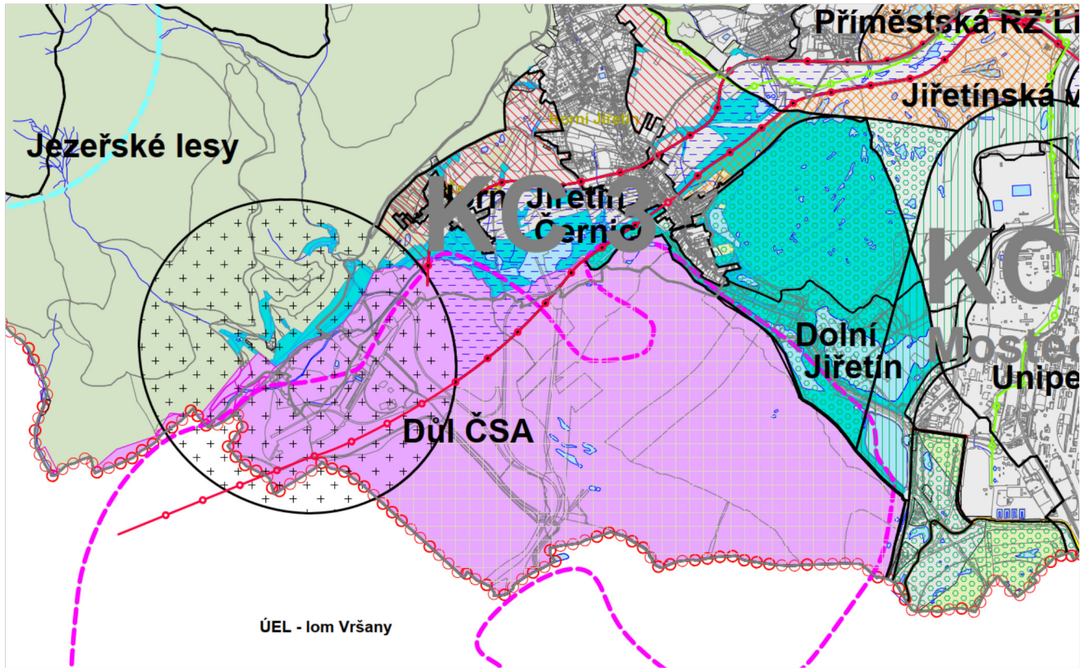

Výřez z Přehledného výkresu celkového řešení, 6/2019, Územní studie krajiny pro správní obvod ORP Litvínov.

Územní studie krajiny pro správní obvod obce s rozšířenou působností Litvínov (ORP Litvínov)

Územní studie krajiny (ÚSK) je poměrně obsáhlým dokumentem, který krajinu analyzuje a popisuje, identifikuje problémy a stanovuje cílovou vizi krajiny.

Území je členěno na krajinné celky (KC) a pro **KC Mostecké pánve je stanovena tato cílová charakteristika**: harmonická krajina s antropogenními prvky navrácenými přírodě s rekreačními funkcemi, se sídly s charakteristicky začleněnými okraji do krajiny, s citlivě vedenými komunikacemi s poznámkou omezovat výstavbu průmyslových halových objektů v nevhodných místech zabírajících krajinu a znemožňujících jejich postupnou revitalizaci.

KC obsahuje několik okrsků, pro něž jsou stanoveny **rámcové podmínky pro řešení** (výběr).

Pro oblast lomu ČSA (KO 17) jsou shodné s cílovou charakteristikou. Pro navazující **oblast Jezeřské lesy** (KO 09) je to respekt k NPR Jezeří s důrazem na šetrný turistický ruch a ochrana pohledového horizontu Krušných hor s dominantou zámku Jezeří. Pro **Horní Jiřetín** (KO 12) jakožto fragment původní venkovské krajiny je doporučeno tento charakter zachovat.

Pro **Dolní Jiřetín** (KO 18) je doporučena revitalizace a resocializace prostředí, zajištění nových forem využití krajiny, zpřístupnění vybraných částí území pro veřejné zájmy a rozšíření možnosti komerčního využití území a ochrana přírodního charakteru zatopených sníženin–historických stop těžby uhlí.

Z hlediska prostupnosti krajiny ÚSK využívá těles původních železničních vleček pro pěší a cyklo propojení územím a pro komfortní připojení sídel na pánevní krajinu (na obrázku červené linie s kruhy).

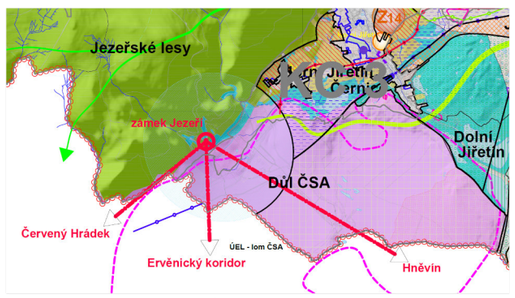

Výřez z Hlavního výkresu, 6/2019, Územní studie krajiny pro správní obvod ORP Litvínov.

ÚSK v okolí zámku Jezeří zakládá tato komunikační a ideová propojení: na vyhlídky nad Černicemi a na Horní Jiřetín, na zříceninu Starý Žeberk, přehradu Jezeří; a kompoziční vztahy významných staveb (Jezeří–zámek Červený Hrádek, hrad Hněvín a kompoziční osa vůči Ervěnickému koridoru).

Územní studie krajiny pro správní obvod obce s rozšířenou působností Chomutov (ORP Chomutov)

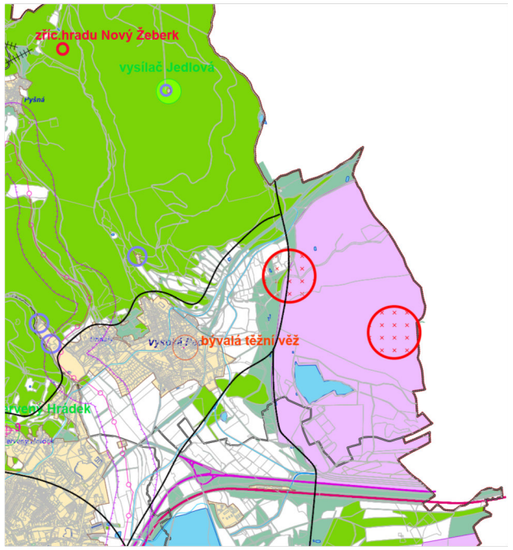

Výřez z Přehledného výkresu celkového řešení–projekce sídelních hodnot (zaniklá sídla zakreslena jako kruhy), 9/2019, Územní studie krajiny pro správní obvod ORP Chomutov.

Tato ÚSK má obdobnou strukturu jako předchozí studie.

Cílová charakteristika krajinného celku (KC) Pánevní části je stanovena jako harmonická krajina s antropogenními prvky navrácenými přírodě s rekreačními funkcemi, četnými rybníky a jezery zatopených lomů s možností rekreace, s obnovenou zemědělskou krajinou (sady) a stabilními příměstskými sídly.

Celky jsou děleny na okrsky, pro něž jsou stanoveny **rámcové podmínky pro řešení** (výběr).

Pro **oblast lomu ČSA** (KO 19) je to přijmout a ochránit původní stavby průmyslového dědictví, chránit původní historické a úvozové cesty, plochy zemědělské půdy využívat ve formách přírodně blízkých (trvalé travní porosty) anebo tradičních (sady), převést betonová koryta spojující Podkrušnohorský přivaděč a retenční nádrž Zaječice do přirozeného přírodního režimu, podporovat aktivity směřující k založení nadčasových objektů zázemí turistického ruchu s přesahem působnosti dle velikosti ORP, koordinovat rozvoj turistických tras a cílů ve spojení s ORP Litvínov (komponovaná krajina zámku Jezeří) a stabilizovat pěší a turistické trasy a využít potenciálu budoucího propojení krajiny Jirkov – Horní Jiřetín.

Pro **oblast Vysoké Pece** (KO 14) je to rozvíjet sídelní potenciál mimo patu Krušných hor, prověřit propustnost urbanizovaným územím podél určujících vodních toků a vzájemnou propustnost pánevní krajiny a Krušných hor. Pod Kartami obcí je zajímavá informace o patrném fragmentu původní železnice Jirkov – Horní Jiřetín, hodnotou jsou sady jako projev tradiční zemědělské produkce (v expansní, neprůchodné a intenzivní formě).

Územní studie Krušné Hory

V této ÚS se o lokalitě lomu ČSA mluví převážně v souvislosti se záměrem přečerpávací vodní elektrárny (z balančního scénáře) a její nevhodnosti (dokument je z roku 2019 na podkladu analýz z roku 2015).

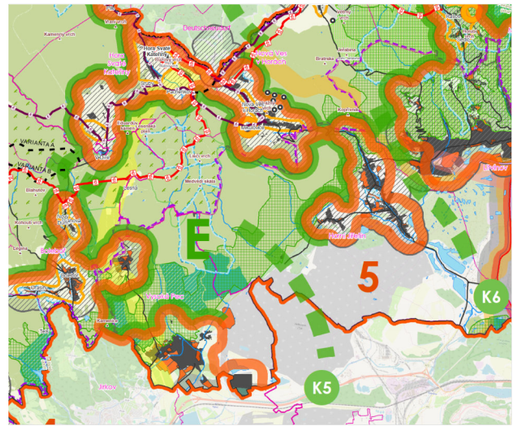

Výřez z výkresu Koncepce zonace a regulace území, 2019, Územní studie Krušné Hory.

Pro dotčenou lokalitu ÚS stanovuje propojení krušnohorských přírodě blízkých oblastí s okolním územím prostřednictvím linie K5 - propojení k lesům Jezeří, směr budoucí jezero ČSA.

územně analytické podklady

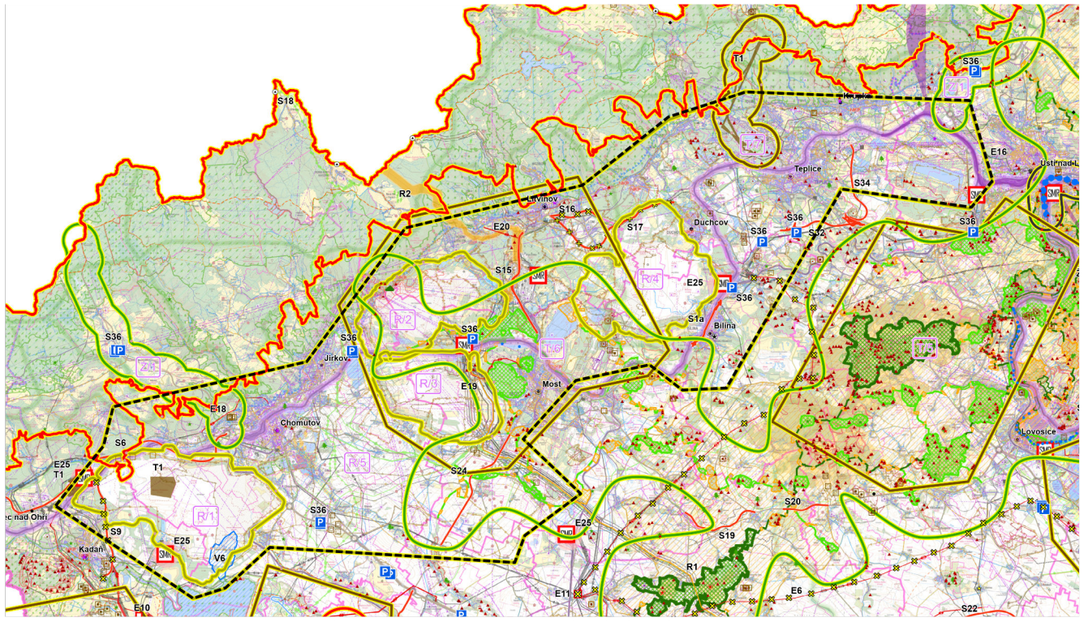

Výřez z výkresu Výkres problémů k řešení v ÚPD, návrh 6. úplné aktualizace ÚAP ÚK (2025), upraveno

Územně analytické podklady (ÚAP) se pořizují pro dvě územní úrovně – pro úroveň kraje a pro úroveň obcí s rozšířenou působností. Ze všech dokumentů ÚAP dotčených obcí a kraje byly vybrány ty body, které souvisí s oblastí lomu ČSA nebo s tématy, která budou pro revitalizaci a resocializaci území důležitá.

ÚAP Ústeckého kraje (návrh 6. aktualizace z roku 2025)

Na začátku roku 2026 byl zveřejněn návrh 6. úplné aktualizace Územně analytických podkladů Ústeckého kraje (dále ÚAP ÚK) 2025.

Návrh 6. aktualizace ÚAP ÚK identifikoval v oblasti lomu ČSA tyto jevy:

- **problém s označením R/2**, tzn. „respektování územně ekologických limitů (ÚEL) na lomu ČSA, včasná příprava průběžné rekultivace a revitalizace území po úplném ukončení těžby nebo etap těžby. Součástí koncepce rekultivace je i řešení problematiky bilance vod pro napájení zbytkových jam. **Námětem obsaženým ve výkresu problémů je propojení jednotlivých vodních ploch do soustavy.**“ Tento problém je v ZÚR ÚK řešen v rámci priorit kraje a je vymezen jako asační plocha ASA 3. *(Ve výkrese zvýrazněno černou čárkovanou linií.)*
- prověření lokalit pro možné **umístění malých modulárních reaktorů, jakožto náhrady za uhelné bloky a velké teplárny s cílem dekarbonizace.** Návrh lokalit vyplývá z Plánu pro malé a střední reaktory v České republice (MPO), který Vláda ČR vzala na vědomí usnesením č. 808 ze dne 1. 11. 2023 spolu s uložením dalších úkolů k prověřování využití malých a středních modulárních reaktorů v ČR. Plochy vyznačené v ÚAP vyžadují další územně-technické prověření v ZÚR ÚK. V blízkosti oblasti lomu ČSA se nachází dvě lokality, a to Teplárna Komořany a Orlen Unipetrol v Záluží. Vybírány jsou především lokality s již existující potřebnou infrastrukturou. *(Ve výkrese vyznačeno značkou SMR.)*
- **záměr zkapacitnění silnice I/27 Litvínov—Most**, rozšíření na čtyřpruh pro zlepšení plynulosti a bezpečnosti provozu (zejména s ohledem na rozsáhlý komplex chemických závodů v Záluží). *(Ve výkrese vyznačeno značkou S15.)*
- **záměr výstavby odpočívek na silnici I/13**, *(Ve výkrese vyznačeno značkou S36.)*
- **problém s označením Z/2**, tzn. nesoulad údajů mezi plány ÚSES a platným vymezením koridorů ÚSES v ZÚR ÚK. To vede k problémům při následném zpřesňování koridorů ÚSES v územních plánech obcí, kdy nastává rozpor mezi nadřazenou dokumentací a odborným podkladem pro jeho vymezení. *(Ve výkrese vyznačeno zelenou linií.)*
- územím Kopistské výsypky prochází **koridor pro zdvojení potrubí ropovodu Družba** (úsek Nelahozeves—Litvínov). *(Ve výkrese vyznačeno tenkou oranžovou linií.)*

ÚAP ÚK dále uvádí, že v dlouhodobé perspektivě bude pro toto území charakteristický velký rozsah hydrických rekultivací. Vodní plochy „jezer" ve zbytkových jamách budou jedním z nejvýraznějších prvků nově vytvářené krajiny. Krajinný ráz nové krajiny se bude moci opírat o zachovalé přírodní a kulturní prvky a zbytky původní krajinné struktury, jejíž ochrana je důležitým úkolem pro územní plánování.

Jako úkol pro územně plánovací činnost je uvedeno „**vytvářet předpoklady pro realizaci jezerní soustavy dolu Bílina – Most – Ledvice. Vytvořením soustavy velkých jezer se vytvoří předpoklady ke zvládání klimatických výkyvů.**“ Ve výkrese je ovšem jezerní soustava zakreslena ve větším rozsahu.

V návaznosti na těžbu jsou v oblasti četná poddolovaná území a sesuvná území. Dalším problémem jsou **platné dobývací prostory zasahující do zastavěných území přilehlých obcí**. Jedná se o legislativní problém (usnesení vlády x horní zákon), který je třeba řešit na republikové úrovni.

ÚAP ORP MOST (6. aktualizace z roku 2024)

Vybrané body z Rozboru udržitelného rozvoje území:

pozitiva

- tradice zemědělství, ovocnářství a vinařství

negativa

- zábor kvalitní zemědělské půdy pro novou výstavbu (např. SPZ Joseph) vs. pozitivum přítomnosti kvalitní zemědělské půdy (vysoký podíl půd v I. a II. třídě ochrany)
- zhoršený stav silnice I/13 způsobený velkou dopravní zátěží a její poklesy v těžbou ovlivněných plochách
- nedostatečná infrastruktura pro cestovní ruch, chybějící služby a jejich nízká kvalita – především gastronomie a služby související s cestovním ruchem a nezájem turistů – souvisí s image neatraktivního průmyslového a těžebního území se špatným životním prostředím

Vybrané body ze souhrnné SWOT analýzy pro ORP:

příležitosti

- zlepšení životního prostředí v souvislosti s útlumem těžby a nárůst ploch krajinné zeleně za účelem zvýšení retenční schopnosti krajiny
- vybudování infrastruktury pro cestovní ruch vč. sítě turistických a cyklistických tras, cyklostezek a hipostezek

hrozby

- další zábor kvalitní půdy pro výstavbu
- odliv vzdělaných mladých lidí za lepšími příležitostmi mimo ORP
- přetrvávající nezájem turistů a tranzitní charakter území
- další koncentrace ekonomických aktivit náročných na dopravu v Mostě

ÚAP ORP LITVÍNOV (6. aktualizace z roku 2024)

ÚAP zobrazují ve výkresové části plánované zónování CHKO Krušné hory z října 2023, ačkoliv její vyhlášení a rozsah je stále předmětem vyvíjejících se politických debat.

ÚAP dále hodnotí plochy brownfieldů takto: „Cílovou kvalitou krajiny je odstranění těchto areálů či staveb, nikoli jejich sanace v rámci pojmu „brownfield“. Z hlediska koordinace 5. aktualizace ÚAP s předchozími je pojem „brownfield“ v tomto smyslu rozlišen na posice odpovídající definici dle vyhlášky a na posice, odpovídající cílové kvalitě krajiny dle územní studie krajiny ORP Litvínov.“

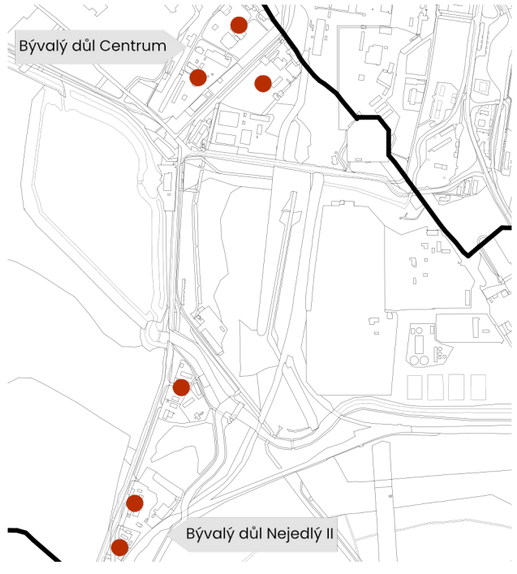

Lokalita Dolního Jiřetína s areály k asanaci dle cílové kvality území podle podle Výkresu hodnot území (překresleno), ÚAP ORP Litvínov, 2024.

Vybrané body z Rozboru udržitelného rozvoje území:

negativa

- chybějící silniční a železniční propojení ORP Litvínov a Chomutov pod Krušnými horami

Problémy k řešení v územních plánech obcí – Horní Jiřetín

- ochránit koridor bývalé železniční trati
- v koordinaci s ÚP Litvínov systematicky zbavit prostor Dolního Jiřetína od zbytkových staveb
- zajistit budoucí uspořádání území vůči budoucímu jezeru resp. budoucímu uspořádání rekultivovaného prostoru lomu ČSA a vytvořit podmínky pro kompozici zámku Jezeří v rekultivovaném prostoru lomu ČSA

Problémy k řešení v územních plánech obcí – Litvínov

- Podkrušnohorské technické muzeum propojit cyklotrasou směrem k městu

ÚAP ORP CHOMUTOV (6. aktualizace z roku 2024)

Vybrané body z Rozboru udržitelného rozvoje území:

pozitiva

- obnova starších hospodářských využití půdního fondu – vinice, sady, pěstování starých netradičních plodin
- nabídka rekreačních ploch, historické památky, cyklo a ski trasy v Krušných horách včetně systému dopravy

negativa

- přerušené či zrušené původní trasy vodních toků v pánevní oblasti a jejich regulace do betonových koryt

příležitosti

- vznik nových profesí a dovedností ve vztahu k obnoveným lesům Krušných hor a rekultivacím
- revitalizace regulovaných vodních toků

hrozby

- likvidace stávajících důlních památek
- neuvážené rozšiřování zastavitelných území obcí na zemědělské půdě vs. omezený rozvoj měst a obcí z důvodu nedostatku vody a kapacity ČOV

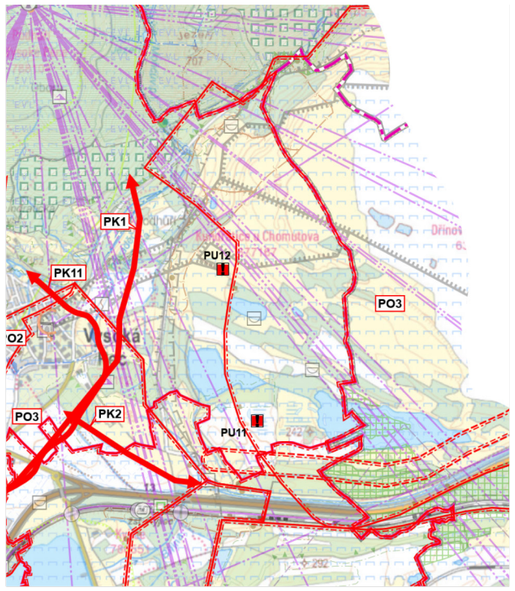

Výřez z Výkresu problémů k řešení v územně plánovacích dokumentacích, případně v územních studiích, ÚAP ORP Chomutov, 2024.

Problémy k řešení v územních plánech obcí

- PK1+2 (problém krajinný): Návrh vymezení osové části regionálního biokoridoru RBK 572+0014 Jezeří – Nádrž Kyjice přes vymezené zastavěné území obce.
- PK11: Revitalizace vodních toků.
- PU11 (problém urbanistický): Skládka Jirkov – umístění skládky Jirkov ve Vysoké Peci.
- PU12: Pohled z obce do dolu povrchové těžby hnědého uhlí ČSA. V ZÚR je území dolu zahrnuto do vymezeného území asanace ASA 2. V Územním plánu je navrhováno nové funkční využití ploch po těžbě.
- PO3 (problém ostatní): Stanovená ložiska nerostných území nejsou aktualizována a není prověřena další možnost využití. Tato území jsou ve střetu s rozvojovými ambicemi obcí ležící přímo na ložisku nebo v těsném sousedství.
- Navrhovaná trasa lanovky mezi Pyšnou a Lesnou zasahuje do pozemků určených k plnění funkcí lesa (trasa je zobrazena na souhrnném výkresu ÚAP).

limity využití území

Z Územně analytických podkladů vyplynuly jako nejdůležitější tyto limity využití území:

- zastavěné území (1, 2)
- územní ekologické limity těžby (1)
- chráněná ložisková území (1)
- sesuvné území (4)
- dobývací prostor (1)
- stařinové systémy (4)
- drážní doprava – vlečka (1)
- drážní doprava – železniční trať (1)
- silniční doprava – silnice 2. a 3. třídy (1)
- silniční doprava – silnice 1. třídy (1)
- ochranné pásmo lesa 50 m (1)
- lesy (PUPFL) (1)
- plocha ZCHÚ vč. smluvní ochrany (1, 3)
- OP ZCHÚ (1)
- chráněná oblast přirozené akumulace vod (1)
- vodní plochy + vodní linie (5)
- národní kulturní památka (1)
- OP národní kulturní památky (1)
- radioreléová trasa (1)
- rozvod tepla (1)
- plynovod VTL (do tlaku 40 bar) (1)
- plynovod VTL (s tlakem nad 40 bar) (1)
- objekty na plynovodu (1)
- OP objektu el. vedení (1)
- vedení el. sítě - nerozlišeno (1)
- vedení el. sítě NN (1)
- vedení el. sítě VN (1)
- vedení el. sítě VVN (1)
- elektrárna/teplárna (1)
- ropovod vč. OP (1)
- územní rezerva ropovodu dle ZÚR ÚK (1)

Zdroj (uveden za příslušným jevem v legendě):
ÚAP ÚK (2024) (1), ÚP příslušných obcí (2), AOPK ČR (2024) (3), VÚHU a.s. (2024) (4), VRV (2025a) (5)

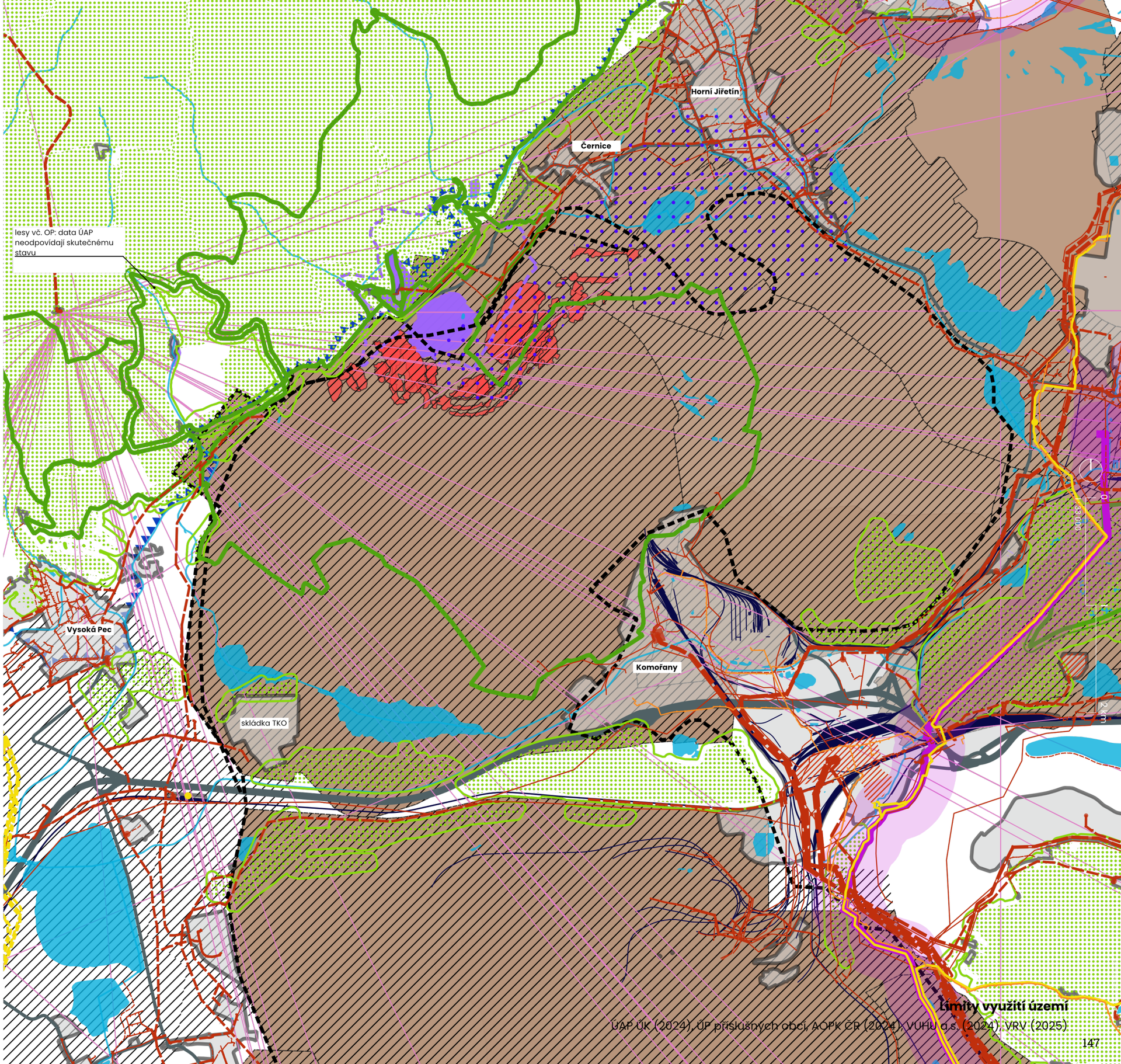

Limity využití území
ÚAP ÚK (2024), ÚP příslušných obcí, AOPK ČR (2024), VÚHU a.s. (2024), VRV (2025)

_vybrané sítě technické infrastruktury

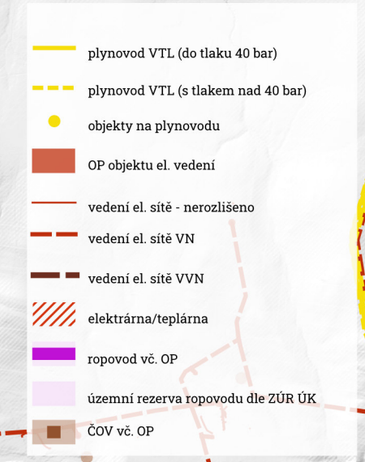

Vybrané sítě technické infrastruktury
ÚAP ÚK (2024)

D/
Syntéza

výkres hodnot

hodnoty kulturní:
- hotspot lokální rekreace
- tradiční kulturní hodnoty
- národní kulturní památka (NKP)
- zaniklé obce
- technické/těžební kulturní hodnoty
- hodnotné veřejné prostranství
- místo výhledu

hodnoty - dostupnost:
- silnice
- cyklodoprava
- existující pěší/cyklo dostupnost
- potenciální pěší/cyklo dostupnost
- tramvajová trať Most-Litvínov vč. zastávek

hodnoty přírodní:
- bod/linie
- území s vysokou přírodní hodnotou
- posttěžební krajinné celky se silnějším plněním krajinných funkcí
- příměstská krajina Mostu (Hněvín, Široký vrch, Ressl)

hodnoty ekonomické:
- ekonomická zóna se záměrem
- potenciál pro vstupní místo

setkání kontrastních krajin + cenná veduta

potenciál pro testovací plochy (např. inovativní zemědělství)

Litvínov
22 000 obyvatel

Horní Jiřetín

Hornojiřetínská výsypka

Růžodolská výsypka

Černice

hotspot lokální rekreace Černický rybník

Krušné hory

Dům přírody

Albrechtice

arboretum

NKP Jezeří

Jezeří

štola Jezeří

sesuvy

pozvolná proměna krajiny – postupné napouštění jezera ČSA

Dřínov

panenský výchoz uhelné sloje

NPP Lom ČSA

Memento rypadla RK5000

Boudy

Podhůří

Kundratice

památky na hnědouhelnou minulost

ekonomická zóna

Vysoká Pec

Zámek Červený hrádek

vodní plochy Hedvika a Marcela

projekt znovu otevřená Bílina

Ervěnice

Komořany

Souš

Třebušice

Kopistská výsypka

Dolní Jiřetín

Záluží

hlubinný důl Centrum

Podkrušnohorské technické muzeum

+ dobrá přístupnost pro cyklodopravu

+ hustá cestní síť v lomu

+ staré železniční vlečky jako příležitost pro cyklodopravu

Chomutov-Jirkov
66 000 obyvatel

Nové Sedlo nad Bílinou

Kyjice

připravovaná NPP Lom Vršany

Most
63 000 obyvatel

výkres problémů

- neprostupná bariéra v krajině pro pěší/cyklo pohyb
- významná bariéra v krajině pro pěší/cyklo pohyb
- vznik nové neprostupné bariéry v území
- slabá místa relevantních propojení pro pěší a cyklo přístup k lokalitě
- plánovaná cyklostezka Litvínov-Horní Jiřetín
- problémová místa
- lokální bariéry pěší dostupnosti k lokalitě
- zatrubněná řeka Bílina
- posttěžební lokality s hodnotným přírodním charakterem, ale nerozvinuté/neresocializované
- lokality průmyslového charakteru
- lokality sanovaného sesuvného území
- řešení potřeb vstupního místa (hierarchie, navigace, návštěvnické kapacity obslužnosti)
- plochy dedikované pro FVE dle balančního scénáře schváleného vládou (plovoucí)
- plochy dedikované pro FVE dle balančního scénáře schváleného vládou (na terénu)
- 2 varianty vyvedení výkonu přenosové soustavy z plánovaných FVE

Litvínov
Janov
Horní Jiřetín
Hornojiřetínská výsypka
posílení bariéry realizováním záměru 4 proudové silnice
napojení cyklostezky Jiřetín – Litvínov
trasa pro vyvedení výkonu pro FVE
chemička
Podkrušnohorské technické muzeum
sesuvné území
snížená úrodnost půd
absence turistických tras
absence návštěvnických okruhů
bez značení přístupu k lokalitě
rozbahněný terén při špatných podmínkách
slunci exponované plochy bez stínu
zmatená cestní síť bez orientačních bodu
Kopistská výsypka
nesnadný přístup do území pro pěší a cyklisty
nerozvinutá vazba k jezeru Most
Vysoká Pec
zmatená cestní síť bez orientačních bodů
vysoké nároky na prostupnost a prostorovou koordinaci
bez značení přístupu k lokalitě
bez značení přístupu k lokalitě
skládka TKO
problémové místo napojení cyklotrasy
zatrubněná řeka Bílina
nepřístupné od železniční zastávky
nepřístupné od železniční zastávky
trasa pro vyvedení výkonu pro FVE
Chomutov-Jirkov
Strupčice
nerozvinutá vazba k městu Most
Most
0
1:35 000
0,5
1,5 km

Problémová mapa

výkres potenciálů (turisticko-destinační perspektiva)

- města s počty obyvatel
- plochy lomů a výsypek
- budoucí lokality vize "krajina jezer"
- stávající lokality vize "krajina jezer"
- jezera významná pro regionální rekreaci
- destinační cíle (stávající i plánované)
- památky UNESCO
- potenciál funkční integrace lokalit jezer
- potenciál vzniku destinační lokality
- širší lokalita podkrušnohorské pánve

- dálnice D7 Praha-Chomutov
- silnice první třídy I/13
- železniční trať 130 se zastávkami
- Moldavská dráha

UNESCO Altenberg
UNESCO Marienberg
UNESCO Seiffen
UNESCO Krupka

Krušné hory
České středohoří
Bílina
Labe
Ohře

Kliny
Pyšná
Koldům
Litvínov 22.000
Janovka
Jezeří
Horní Jiřetín
Dům přírody
arboretum
NPP
ČSA
expozice
muzeum
jezero
Most
ptačí park
Matylda
Hněvín
autodrom
přesunutý kostel
možná NPP
Vršany
střed města
hipodrom
Barbora
Teplice 51.000
8.000
13.000
Milada
Ústí n. L. 91.000
Bílina 14.000
Chomutov Jirkov 66.000
Vysoká Pec
zoopark
jezero
Kamencové jezero
Most 63.000
Klášterec 14.000
Kadaň 18.000
nádrž Nechranice

+ umístění v blízkosti významného dopravního tahu
+ potenciál vzniku integrované destinační lokality
+ vysoká koncentrace rozvojových záměrů
+ potenciál funkčního propojení pánve a Krušných hor
+ dálniční spojení s Prahou/Německem

Každé jezero jiné

problémový výkres (turisticko-destinační perspektiva)

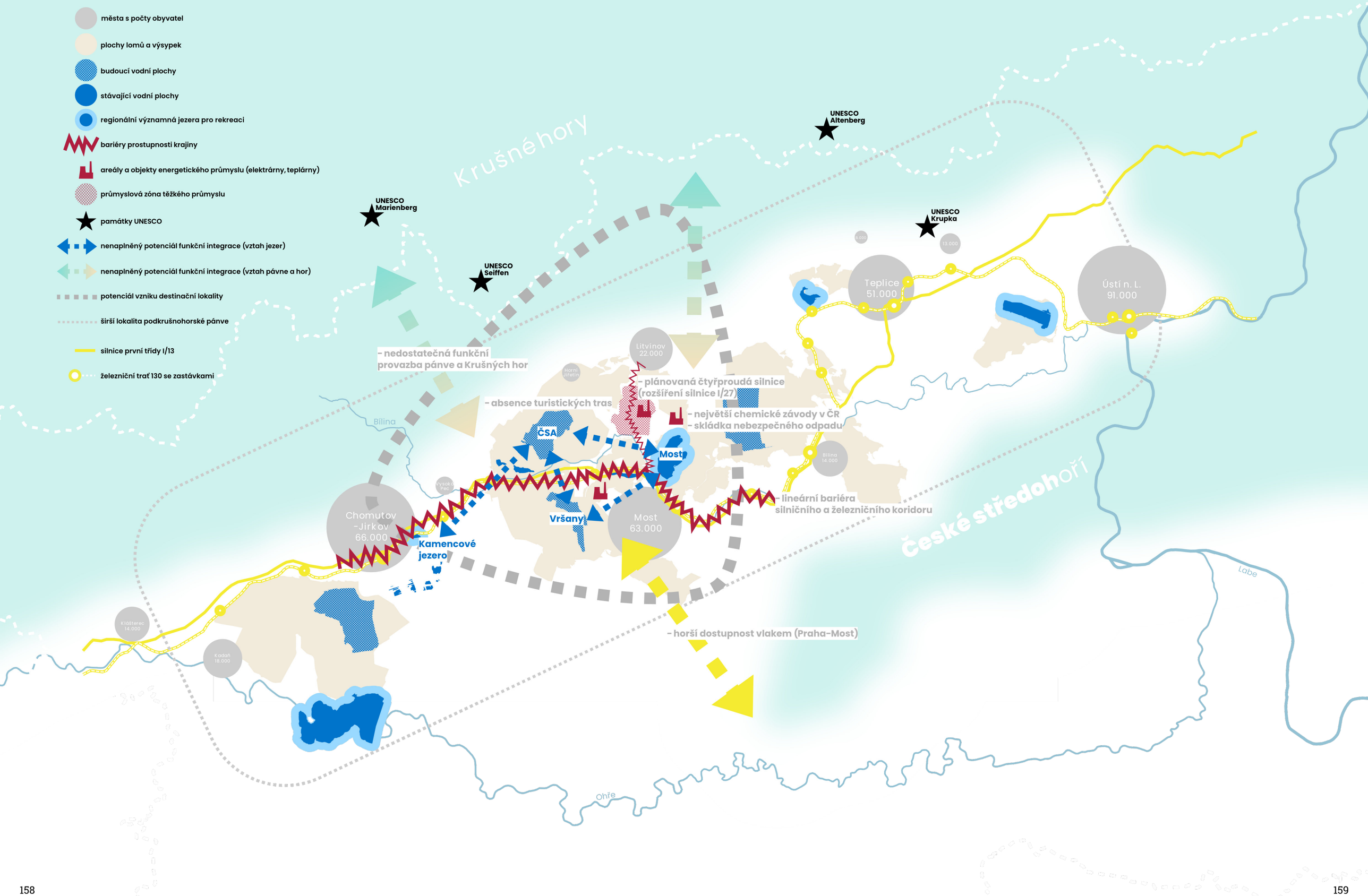

Reference

A/ Krajina před těžbou

Přírodní ekosystémy

BRŮNA, V., KŘOVÁKOVÁ,K.: Staré mapy jako cenný zdroj informací o stavu a vývoji krajiny. ZAHRADA - PARK- KRAJINA, 4/2005, s. 25 - 29. Společnost pro zahradní a krajinářskou tvorbu, Praha 2005. ISSN 1211-1678. Dostupné z: http://bohr.fzp.ujep.cz/files/oldmaps/zpk_05.pdf [cit. 2026-04-15]

Ze sbírek oblastního muzea a galerie v mostě. Co možná nevíte o Komořanském jezeru. Mostecké Listy, 2024. Online. Dostupné z https://listy.mesto-most.cz/co-mozna-nevite-o-komoranskem-jezeru/d-19011. [cit. 2025-12-19] Zdroj: sbírky Oblastního muzea a galerie v Mostě.

Historické osídlení

ČÚZK. Císařské povinné otisky stabilního katastru 1:2 880 - Čechy, 1842. Dostupné z Geoportálu ČÚZK: https://ags.cuzk.gov.cz/archiv/ [cit. 2026-04-15]

Historická ortofotomapa ©CENIA 2010 a ©GEODIS BRNO, spol. s r.o. 2010, Podkladové letecké snímky poskytl VGHMÚř Dobruška, ©MO ČR 2009. ČÚZK, 2025.

ZEMĚMĚŘICKÝ ÚŘAD. Ortofoto České republiky. Online: ČÚZK, 2025. Dostupné z: https://geoportal.cuzk.cz/(S(hggrgonnyuowe4holj22zwtc))/Default.aspx?mode=TextMeta&text=ortofoto_info&side=ortofoto

ZEMĚMĚŘICKÝ ÚŘAD. DMR 5G. Online: ČÚZK, 2025. Dostupné z: https://ags.cuzk.gov.cz/geoprohlizec/?k=11273 [cit. 2026-04-15]

Kulturní rozměr území

Mariánská krajina

DRÁPALOVÁ, Kristýna. Torzo krajiny, Příběh barokní krajiny severních Čech. Diplomová práce, Univerzita Karlova, Filozofická fakulta, Ústav pro dějiny umění, 2016. Dostupné zde: https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/82867/DPTX_2014_2_11210_0_407801_0_165855.pdf?sequence=1&isAllowed=y [cit. 2026-04-15]

Hudební historie

NÁRODNÍ PAMÁTKOVÝ ÚSTAV. Hudební minulost. Online. Dostupné z: https://www.zamek-jezeri.cz/cs/o-zamku/hudebni-minulost [cit. 2025-12-19]

MĚSTO HORNÍ JIŘETÍN. O zámku Jezeří. Dostupné z https://www.hornijiretin.cz/kultura-a-sport/statni-zamek-jezeri/ [cit. 2026-01-15]

TURISTICKÉ INFORMAČNÍ CENTRUM STAUTÁRNÍHO MĚSTA MOST. I:mostecko. Zámek Jezeří. Dostupné z https://www.imostecko.cz/zamek-jezeri/. [cit. 2026-01-15]

Dřínovské jezero

VÁGNER, Petr. Co možná nevíte o Komořanském jezeru. Mostecké Listy, 2024. Online. Dostupné z https://listy.mesto-most.cz/co-mozna-nevite-o-komoranskem-jezeru/d-19011. [cit. 2025-12-19]

Arboretum

Zámecký park, Národní památkový ústav, dostupné online: https://www.zamek-jezeri.cz/cs/o-zamku/zamecky-park [cit. 2026-04-15]

PACÁKOVÁ-HOŠŤÁKOVÁ, Božena; PETRŮ, Jaroslav; REIDL, Dušan; SVOBODA, Antonín Marián. Zahrady a parky v Čechách, na Moravě a ve Slezku. 1. vydání. Praha: Nakladatelství Libri, 1999. ISBN 80-85983-55-9.

ČÚZK. Indikační skica stabilního katastru, 2880-1 Jezeří - dříve Eisenberg, 1842. Dostupné z Geoportálu ČÚZK: https://ags.cuzk.cz/archiv/openmap.html?typ=skicic&idrastru=ZAT044018420 [cit. 2025-12-15]

B/ Krajina těžby

Zanikající krajina

BENEŠOVÁ, Barbora. Kopisty: proč jsme museli odejít! Diplomová práce. Praha: Univerzita Karlova, Fakulta humanitních studií, 2011. Vedoucí práce Mgr. Hana Pelikánová. [cit. 2026-03-16] Dostupné z: https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/48341/120045738.pdf?sequence=1

Historický lexikon obcí České republiky 1869–2011 [online]. Praha: Český statistický úřad, 2015. [cit. 2025-11-26] Dostupné z: https://csu.gov.cz/produkty/historicky-lexikon-obci-1869-az-2015.

ŘÍHA, Martin, et al. Územní ekologické limity těžby v SHP. [pdf] Praha: Společnost pro krajinu, 2005.

Limity těžby

ZEMĚMĚŘICKÝ ÚŘAD. Ortofoto České republiky. Online: ČÚZK, 2025. Dostupné z: https://geoportal.cuzk.cz/(S(hggrgonnyuowe4holj22zwtc))/Default.aspx?mode=TextMeta&text=ortofoto_info&side=ortofoto

ZEMĚMĚŘICKÝ ÚŘAD. DMR 5G. Online: ČÚZK, 2025. Dostupné z: https://ags.cuzk.gov.cz/geoprohlizec/?k=11273 [cit. 2026-04-15]

KRAJSKÝ ÚŘAD ÚSTECKÉHO KRAJE, ODBOR ÚZEMNÍHO PLÁNOVÁNÍ A STAVEBNÍHO ŘÁDU. 5. úplná aktualizace - 2021. Územně analytické podklady Ústeckého kraje. Ústí nad Labem: Krajský úřad Ústeckého Kraje, odbor územního plánování a stavebního řádu, 2021.

KIVAK. Territorial mining limits in North Bohemia. Source: Kořeny (2012) and Invicta Bohemica (2010, in VŠE 2011); modified by Andrew Barton, Charles University Environment Center, 2012.

Lom a výsypky

VUHU a.s. Báňská zátěž v Mostecké pánvi. In: Obraz pánve. Analýza střetů, potenciálů a bariér územního rozvoje mostecké pánevní oblasti. Ústí nad Labem: RRA a.s.,2025.

B - PROJEKTY TEPLICE S.R.O. Souhrnný plán sanace a rekultivace lomu ČSA. Aktualizace 2024. Teplice: Severní energetická, a.s., 2024.

Infrastruktura těžby

ZEMĚMĚŘICKÝ ÚŘAD. ZABAGED®. Online: ČÚZK, 2024. Dostupné z: https://geoportal.cuzk.cz/(S(nd0l2zxnyjmyw3xrhf3nldvd))/Default.aspx?mode=TextMeta&text=dSady_zabaged&side=zabaged&menu=24

KRAJSKÝ ÚŘAD ÚSTECKÉHO KRAJE, ODBOR ÚZEMNÍHO PLÁNOVÁNÍ A STAVEBNÍHO ŘÁDU. 5. úplná aktualizace - 2021. Územně analytické podklady Ústeckého kraje. Ústí nad Labem: Krajský úřad Ústeckého Kraje, odbor územního plánování a stavebního řádu, 2021.

MINISTERSTVO ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ. Systém evidence kontaminovaných míst. Online. Dostupné z: https://www.sekm.cz/portal/. [cit. 2024-11-01]

ZEMĚMĚŘICKÝ ÚŘAD. ZABAGED®. Online: ČÚZK, 2024. Dostupné z: https://geoportal.cuzk.cz/(S(nd0l2zxnyjmyw3xrhf3nldvd))/Default.aspx?mode=TextMeta&text=dSady_zabaged&side=zabaged&menu=24

VUHU a.s. Báňská zátěž v Mostecké pánvi. In: Obraz pánve. Analýza střetů, potenciálů a bariér územního rozvoje mostecké pánevní oblasti. Ústí nad Labem: RRA a.s.,2025.

Územně analytické podklady Ústeckého kraje, 2024, kompletní sada, digitální verze. Poskytl Krajský úřad Ústeckého kraje—Oddělení digitálních map a územní koncepce kraje.

B - PROJEKTY TEPLICE S.R.O. Souhrnný plán sanace a rekultivace lomu ČSA. Aktualizace 2024. Teplice: Severní energetická, a.s., 2024.

DELOITTE ADVISORY S.R.O., ENACO, S.R.O., VODOHOSPODÁŘSKÝ ROZVOJ A VÝSTAVBA, A.S. Příprava pro budoucí, nové využití rekultivovaných lokalit v Ústeckém kraji – Multikriteriální analýza lomu ČSA. Chlumec: DIAMO, státní podnik, 2022.

C/ Krajina po těžbě

Správní členění

ZEMĚMĚŘICKÝ ÚŘAD. Ortofoto České republiky. Online: ČÚZK, 2025. Dostupné z: https://geoportal.cuzk.cz/(S(hggrgonnyuowe4holj22zwtc))/Default.aspx?mode=TextMeta&text=ortofoto_info&side=ortofoto

KRAJSKÝ ÚŘAD ÚSTECKÉHO KRAJE, ODBOR ÚZEMNÍHO PLÁNOVÁNÍ A STAVEBNÍHO ŘÁDU. 5. úplná aktualizace - 2021. Územně analytické podklady Ústeckého kraje. Ústí nad Labem: Krajský úřad Ústeckého Kraje, odbor územního plánování a stavebního řádu, 2021.

ZEMĚMĚŘICKÝ ÚŘAD. Data50. Online: ČÚZK, 2025. Dostupné z: https://geoportal.cuzk.cz/(S(nd0l2zxnyjmyw3xrhf3nldvd))/Default.aspx?mode=TextMeta&side=mapy_data&metadataID=CZ-CUZK-DATA50-V&head_tab=sekce-02-gp&menu=22900

Vlastnická struktura

ZEMĚMĚŘICKÝ ÚŘAD. Ortofoto České republiky. Online: ČÚZK, 2025. Dostupné z: https://geoportal.cuzk.cz/(S(hggrgonnyuowe4holj22zwtc))/Default.aspx?mode=TextMeta&text=ortofoto_info&side=ortofoto

Český úřad zeměměřický a katastrální. Katastr nemovitostí. Dostupné online: https://nahlizenidokn.cuzk.gov.cz/

Územně analytické podklady Ústeckého kraje, 2024, kompletní sada, digitální verze. Poskytl Krajský úřad Ústeckého kraje—Oddělení digitálních map a územní koncepce kraje.

Využití území

ZEMĚMĚŘICKÝ ÚŘAD. ZABAGED®. Online: ČÚZK, 2024. Dostupné z: https://geoportal.cuzk.cz/(S(nd0l2zxnyjmyw3xrhf3nldvd))/Default.aspx?mode=TextMeta&text=dSady_zabaged&side=zabaged&menu=24

Balanční scénář

DELOITTE ADVISORY S.R.O., ENACO, S.R.O., VODOHOSPODÁŘSKÝ ROZVOJ A VÝSTAVBA, A.S. Příprava pro budoucí, nové využití rekultivovaných lokalit v Ústeckém kraji – Multikriteriální analýza lomu ČSA. Chlumec: DIAMO, státní podnik, 2022.

DELOITTE ADVISORY S.R.O. Příprava pro budoucí, nové využití rekultivovaných lokalit v Ústeckém kraji – Návrh optimálního řešení plánovaných hydrických rekultivací zbytkových jam v Ústeckém kraji - bod N. Chlumec: DIAMO, státní podnik, 2023.

Rekultivace a sanace

ZEMĚMĚŘICKÝ ÚŘAD. Ortofoto České republiky. Online: ČÚZK, 2025. Dostupné z: https://geoportal.cuzk.cz/(S(hggrgonnyuowe4holj22zwtc))/Default.aspx?mode=TextMeta&text=ortofoto_info&side=ortofoto

ZEMĚMĚŘICKÝ ÚŘAD. DMR 5G. Online: ČÚZK, 2025. Dostupné z: https://ags.cuzk.gov.cz/geoprohlizec/?k=11273 [cit. 2026-04-15]

B - PROJEKTY TEPLICE S.R.O. Souhrnný plán sanace a rekultivace lomu ČSA. Aktualizace 2024. Teplice: Severní energetická, a.s., 2024.

Záměry v území

BEEPARTNER A.S. Green Mine – Celková revitalizace a resocializace lomu ČSA. Studie proveditelnosti. Sev.en Inntech a. s., 2023.

VODOHOSPODÁŘSKÝ ROZVOJ A VÝSTAVBA A.S. Bílina po Ervěnickém koridoru – revitalizace. Povodí Ohře, státní podnik, 2022. Doplněná verze 10/2024.

STÁTNÍ INVESTIČNÍ A ROZVOJOVÁ SPOLEČNOST, A.S. Plochy zájmu v lokalitě lom ČSA. RRA a.s., 2025.

SVOBODA, Petr. ZEVO v Komořanech stavíme na minimálně dvacetiletý provoz. Online. All for Power. 2025. Dostupné z: https://www.evokomorany.cz/aktuality/jak-stavime-evo-komorany-rozhovor-petra-marese-pro-casopis-all-for-power [cit. 2025-9-16]

CITYPLAN, s.r.o. Energetické využití komunálních odpadů MOST, Komořany. Oznámení EIA. United Energy, a.s., 2010. Online: portál Cenia.

CITYPLAN, s.r.o. Energetické využití komunálních odpadů MOST, Komořany. Oznámení EIA. United Energy, a.s., 2010. Online: portál Cenia.

E-EXPERT, s.r.o. Modernizace a ekologizace Teplárny Komořany. Oznámení EIA. United Energy, a.s., 2021. Online: portál Cenia.

BEEPARTNER A.S. Rypadlo RK 5000. Studie proveditelnosti. Ústí nad labem: Regionální rozvojová agentura Ústeckého kraje, a.s., 2024.

DELOITTE ADVISORY S.R.O., ENACO, S.R.O., VODOHOSPODÁŘSKÝ ROZVOJ A VÝSTAVBA, A.S. Příprava pro budoucí, nové využití rekultivovaných lokalit v Ústeckém kraji – Multikriteriální analýza lomu ČSA. Chlumec: DIAMO, státní podnik, 2022.

DELOITTE ADVISORY S.R.O. Příprava pro budoucí, nové využití rekultivovaných lokalit v Ústeckém kraji – Návrh optimálního řešení plánovaných hydrických rekultivací zbytkových jam v Ústeckém kraji - bod N. Chlumec: DIAMO, státní podnik, 2023.

Sev.en. Rozvojové lokality. Digitálně, 2025.

Fyzické a přírodní systémy: morfologie a stabilita

Sev.en. 250701_vrstevnice ČSA_1m. Digitálně, 2025.

VUHU a.s. Báňská zátěž v Mostecké pánvi. In: Obraz pánve. Analýza střetů, potenciálů a bariér územního rozvoje mostecké pánevní oblasti. Ústí nad Labem: RRA a.s., 2025.

ZEMĚMĚŘICKÝ ÚŘAD. DMR 5G. Online: ČÚZK, 2025. Dostupné z: https://ags.cuzk.gov.cz/geoprohlizec/?k=11273 [cit. 2026-04-15]

ZEMĚMĚŘICKÝ ÚŘAD. Ortofoto České republiky. Online: ČÚZK, 2025. Dostupné z: https://geoportal.cuzk.cz/(S(hggrgonnyuowe4holj22zwtc))/Default.aspx?mode=TextMeta&text=ortofoto_info&side=ortofoto

půdy

ZEMĚMĚŘICKÝ ÚŘAD. Ortofoto České republiky. Online: ČÚZK, 2025. Dostupné z: https://geoportal.cuzk.cz/(S(hggrgonnyuowe4holj22zwtc))/Default.aspx?mode=TextMeta&text=ortofoto_info&side=ortofoto

B - PROJEKTY TEPLICE S.R.O. Souhrnný plán sanace a rekultivace lomu ČSA. Aktualizace 2024. Teplice: Severní energetická, a.s., 2024.

Územně analytické podklady Ústeckého kraje, 2024, kompletní sada, digitální verze. Poskytl Krajský úřad Ústeckého kraje—Oddělení digitálních map a územní koncepce kraje.

voda

ZEMĚMĚŘICKÝ ÚŘAD. Ortofoto České republiky. Online: ČÚZK, 2025. Dostupné z: https://geoportal.cuzk.cz/(S(hggrgonnyuowe4holj22zwtc))/Default.aspx?mode=TextMeta&text=ortofoto_info&side=ortofoto

VUHU a.s. Báňská zátěž v Mostecké pánvi. In: Obraz pánve. Analýza střetů, potenciálů a bariér územního rozvoje mostecké pánevní oblasti. Ústí nad Labem: RRA a.s.,2025.

BURDA J., DUŽEKOVÁ R., VALVODA P. (2024) Detailní řešení způsobu napouštění zbytkové jámy lomu ČSA - D.1 geotechnické řešení. VUHU a. s.

VRV a.s. Vodní díla dotčená povrchovou těžbou. In: Obraz pánve. Analýza střetů, potenciálů a bariér územního rozvoje mostecké pánevní oblasti. Ústí nad Labem: RRA a.s., 2025.

VRV a.s. Vypouštění odpadních vod spojené s těžbou hnědého uhlí. In: Obraz pánve. Analýza střetů, potenciálů a bariér územního rozvoje mostecké pánevní oblasti. Ústí nad Labem: RRA a.s., 2025.

Sev.en. 260203_hladiny_csa_5t. Digitálně, 2026.

B - PROJEKTY TEPLICE S.R.O. Souhrnný plán sanace a rekultivace lomu ČSA. Aktualizace 2024. Teplice: Severní energetická, a.s., 2024.

klima

Digitální atlas zaniklých krajin Česka, verze 2022. Mapy přírodních poměrů: Roční úhrn srážek, Průměrná roční teplota. Dostupné z: http://www.zaniklekrajiny.cz/atlas/charakteristika-uzemi-13, citace [16.3.2026]

krajinné charaktery

ZEMĚMĚŘICKÝ ÚŘAD. Ortofoto České republiky. Online: ČÚZK, 2025. Dostupné z: https://geoportal.cuzk.cz/(S(hggrgonnyuowe4holj22zwtc))/Default.aspx?mode=TextMeta&text=ortofoto_info&side=ortofoto

ZEMĚMĚŘICKÝ ÚŘAD. DMR 5G. Online: ČÚZK, 2025. Dostupné z: https://ags.cuzk.gov.cz/geoprohlizec/?k=11273 [cit. 2026-04-15]

Územně analytické podklady Ústeckého kraje, 2024, kompletní sada, digitální verze. Poskytl Krajský úřad Ústeckého kraje—Oddělení digitálních map a územní koncepce kraje.

biodiverzita

ZEMĚMĚŘICKÝ ÚŘAD. Ortofoto České republiky. Online: ČÚZK, 2025. Dostupné z: https://geoportal.cuzk.cz/(S(hggrgonnyuowe4holj22zwtc))/Default.aspx?mode=TextMeta&text=ortofoto_info&side=ortofoto [cit. 2026-04-15]

World Hillshade (Basemap): Esri, Airbus DS, USGS, NGA, NASA, CGIAR, N Robinson, NCEAS, NLS, OS, NMA, Geodatastyrelsen, Rijkswaterstaat, GSA, Geoland, FEMA, Intermap and the GIS user community (2024)

Hendrychová M. et al. (2022): Využití spontánní sukcese jako efektivního nástroje ekologické obnovy lomu ČSA. Studie proveditelnosti.

AOPK ČR 2025. Nálezová databáze ochrany přírody. [on-line databáze; portal23.nature.cz].

systém ochrany přírody

ZEMĚMĚŘICKÝ ÚŘAD. Ortofoto České republiky. Online: ČÚZK, 2025. Dostupné z: https://geoportal.cuzk.cz/(S(hggrgonnyuowe4holj22zwtc))/Default.aspx?mode=TextMeta&text=ortofoto_info&side=ortofoto

Územně analytické podklady Ústeckého kraje, 2024, kompletní sada, digitální verze. Poskytl Krajský úřad Ústeckého kraje—Oddělení digitálních map a

územní koncepce kraje.

AOPK ČR. Plán péče o Národní přírodní památku Lom Československé armády na období 2024–2033, Příloha M3. Praha: AOPK ČR. Dostupné z: https://aopk.gov.cz/npp-lom-csa-dokumenty-a-caste-dotazy, citace [2026-01-26]

_klasifikace prostředí v NPP Lom ČSA

ZEMĚMĚŘICKÝ ÚŘAD. Ortofoto České republiky. Online: ČÚZK, 2025. Dostupné z: https://geoportal.cuzk.cz/(S(hggrgonnyuowe4holj22zwtc))/Default.aspx?mode=TextMeta&text=ortofoto_info&side=ortofoto

Územně analytické podklady Ústeckého kraje, 2024, kompletní sada, digitální verze. Poskytl Krajský úřad Ústeckého kraje—Oddělení digitálních map a územní koncepce kraje.

AOPK ČR. Plán péče o Národní přírodní památku Lom Československé armády na období 2024–2033, Příloha M3. Praha: AOPK ČR. Dostupné z: https://aopk.gov.cz/npp-lom-csa-dokumenty-a-caste-dotazy, citace [2026-01-26]

územní systém ekologické stability

ZEMĚMĚŘICKÝ ÚŘAD. Ortofoto České republiky. Online: ČÚZK, 2025. Dostupné z: https://geoportal.cuzk.cz/(S(hggrgonnyuowe4holj22zwtc))/Default.aspx?mode=TextMeta&text=ortofoto_info&side=ortofoto

Územně analytické podklady Ústeckého kraje, 2024, kompletní sada, digitální verze. Poskytl Krajský úřad Ústeckého kraje—Oddělení digitálních map a územní koncepce kraje.

B - PROJEKTY TEPLICE S.R.O. Souhrnný plán sanace a rekultivace lomu ČSA. Aktualizace 2024. Teplice: Severní energetická, a.s., 2024.

Územní plán Horní Jiřetín. Horní Jiřetín: Městský úřad Horní Jiřetín, 2025. Dostupné z: https://www.hornijiretin.cz/mesto/uzemni-plan/ [cit. 21.7.2025]

Úplné znění Územního plánu Vysoká Pec po vydání změny č. 4. Vysoká Pec: Obecní úřad Vysoká Pec, 2025. Dostupné z: https://mesto.chomutov.cz/vysoka-pec [cit. 14.7.2025]

Územní plán Vrskmaň – Úplné znění územního plánu po vydání změny č. 2. Vrskmaň: Obecní úřad Vrskmaň, 2018. Dostupné z: https://mesto.chomutov.cz/vrskman [cit. 14.7.2025]

Kulturní rozměr krajiny:
kulturní hodnoty

ZEMĚMĚŘICKÝ ÚŘAD. Ortofoto České republiky. Online: ČÚZK, 2025. Dostupné z: https://geoportal.cuzk.cz/(S(hggrgonnyuowe4holj22zwtc))/Default.aspx?mode=TextMeta&text=ortofoto_info&side=ortofoto

Územně analytické podklady Ústeckého kraje, 2024, kompletní sada, digitální verze. Poskytl Krajský úřad Ústeckého kraje—Oddělení digitálních map a územní koncepce kraje.

KLUB ČESKÝCH TURISTŮ. Průběhy tras turistického značení, Ústecký kraj. Praha, 2025.

stopy a relikty těžby

ZEMĚMĚŘICKÝ ÚŘAD. Ortofoto České republiky. Online: ČÚZK, 2025. Dostupné z: https://geoportal.cuzk.cz/(S(hggrgonnyuowe4holj22zwtc))/Default.aspx?mode=TextMeta&text=ortofoto_info&side=ortofoto

Územně analytické podklady Ústeckého kraje, 2024, kompletní sada, digitální verze. Poskytl Krajský úřad Ústeckého kraje—Oddělení digitálních map a územní koncepce kraje.

AOPK ČR. Plán péče o Národní přírodní památku Lom Československé armády na období 2024–2033, Příloha M3. Praha: AOPK ČR. Dostupné z: https://aopk.gov.cz/npp-lom-csa-dokumenty-a-caste-dotazy, citace [26.1.2026]

VRV a.s. Vodní díla dotčená povrchovou těžbou. In: Obraz pánve. Analýza střetů, potenciálů a bariér územního rozvoje mostecké pánevní oblasti. Ústí nad Labem: RRA a.s.,2025.

VUHU a.s. Báňská zátěž v Mostecké pánvi. In: Obraz pánve. Analýza střetů, potenciálů a bariér územního rozvoje mostecké pánevní oblasti. Ústí nad Labem: RRA a.s., 2025.

návštěvnické cíle

ZEMĚMĚŘICKÝ ÚŘAD. Ortofoto České republiky. Online: ČÚZK, 2025. Dostupné z: https://geoportal.cuzk.cz/(S(hggrgonnyuowe4holj22zwtc))/Default.aspx?mode=TextMeta&text=ortofoto_info&side=ortofoto

Územně analytické podklady Ústeckého kraje, 2024, kompletní sada, digitální verze. Poskytl Krajský úřad Ústeckého kraje—Oddělení digitálních map a územní koncepce kraje.

Úplné znění Územního plánu Vysoká Pec po vydání změny č. 4. Vysoká Pec: Obecní úřad Vysoká Pec, 2025. Dostupné z: https://mesto.chomutov.cz/vysoka-pec [cit. 14.7.2025]

AOPK ČR. Plán péče o Národní přírodní památku Lom Československé armády na období 2024–2033, Příloha M3. Praha: AOPK ČR. Dostupné z: https://aopk.gov.cz/npp-lom-csa-dokumenty-a-caste-dotazy, citace [26.1.2026]

návštěvnická infrastruktura

ZEMĚMĚŘICKÝ ÚŘAD. Ortofoto České republiky. Online: ČÚZK, 2025. Dostupné z: https://geoportal.cuzk.cz/(S(hggrgonnyuowe4holj22zwtc))/Default.aspx?mode=TextMeta&text=ortofoto_info&side=ortofoto

Územně analytické podklady Ústeckého kraje, 2024, kompletní sada, digitální verze. Poskytl Krajský úřad Ústeckého kraje—Oddělení digitálních map a územní koncepce kraje.

Futured apps s.r.o. (2022). Gastromapa Lukáše Hejlíka (Verze 2.1.4.) [mobilní aplikace]. AppStore. https://apps.apple.com/cz/app/gastromapa-luk%C3%A1%C5%A1e-hejl%C3%ADka/id1440735973?l=cs

Mapy.com. Mapa České republiky [online]. Praha: Seznam.cz. Dostupné z: https://mapy.com [cit. 2026-04-16].

sídelní struktura

ZEMĚMĚŘICKÝ ÚŘAD. Ortofoto České republiky. Online: ČÚZK, 2025. Dostupné z: https://geoportal.cuzk.cz/(S(hggrgonnyuowe4holj22zwtc))/Default.aspx?mode=TextMeta&text=ortofoto_info&side=ortofoto [cit. 2026-04-15]

Územně analytické podklady Ústeckého kraje, 2024, kompletní sada, digitální verze. Poskytl Krajský úřad Ústeckého kraje—Oddělení digitálních map a územní koncepce kraje.

Zaniklé obce na severu Čech - Sudetech. Online: [cit. 206-05-05] Dostupné z: https://www.google.com/maps/d/viewer?mid=1Nv7dugZxH5hTG6eMpG39qz5rXoQ&g_ep=CAESCTExLjkyLjMwMRgAINliKgg0NzA2ODYxNUICQlo%3D&shorturl=1&ll=49.84950534129922%2C15.36278000000003&z=8

rozvojové plochy

ZEMĚMĚŘICKÝ ÚŘAD. Ortofoto České republiky. Online: ČÚZK, 2025. Dostupné z: https://geoportal.cuzk.cz/(S(hggrgonnyuowe4holj22zwtc))/Default.aspx?mode=TextMeta&text=ortofoto_info&side=ortofoto

Územní plán Horní Jiřetín. Horní Jiřetín: Městský úřad Horní Jiřetín, 2025. Dostupné z: https://www.hornijiretin.cz/mesto/uzemni-plan/ [cit. 21.7.2025]

Úplné znění územního plánu Most po změně č. 2, Statutární město Most: Magistrát města Mostu, 2023. Dostupné z: https://www.mesto-most.cz/uzemn-plan-mesta-mostu/ds-1256 [cit. 9.7.2025]

Úplné znění Územního plánu Vysoká Pec po vydání změny č. 4. Vysoká Pec: Obecní úřad Vysoká Pec, 2025. Dostupné z: https://mesto.chomutov.cz/vysoka-pec [cit. 14.7.2025]

Územní plán Vrskmaň – Úplné znění územního plánu po vydání změny č. 2. Vrskmaň: Obecní úřad Vrskmaň, 2018. Dostupné z: https://mesto.chomutov.cz/vrskman [cit. 14.7.2025]

Územní plán Malé Březno. Malé Březno: Obecní úřad Malé Březno, 2023. Dostupné z: https://www.male-brezno.cz/obec-308/uzemni-plan-obce/platny-uzemni-plan-1/ [cit. 14.7.2025]

Územní plán Litvínov – Úplné znění územního plánu po vydání změny č. 1. Litvínov: Městský úřad Litvínov, 2024. Dostupné z: https://www.litvinov.cz/zmena-c-1-uzemniho-planu-litvinov/ds-54269/archiv=0 [cit. 14.7.2025]

Územní plán Jirkov. Jirkov: Městský úřad Jirkov, 2024. Dostupné z: https://www.jirkov.cz/nabidka-temat/rozvoj-a-podnikani/strategicke-dokumenty-mesta-dlouhodobe-koncepty/uzemni-plan/ [cit. 14.7.2025]

Územní plán Otvic. Otvice: Obecní úřad Otvice, 2018. Dostupné z: https://mesto.chomutov.cz/otvice [cit. 25.7.2025]

Územní plán Malé Březno. Malé Březno: Obecní úřad Malé Březno, 2023. Dostupné z: https://www.male-brezno.cz/obec-308/uzemni-plan-obce/platny-uzemni-plan-1/ [cit. 25.7.2025]

Územní plán Litvínov – úplné znění po vydání změny č. 1 ÚP. Litvínov: Městský úřad Litvínov, 2024. Dostupné z: https://www.litvinov.cz/uplne%2Dzneni%2Dpo%2Dvydani%2Dzmeny%2Dc%2D1/d-483712 [cit. 25.7.2025]

Územní plán Strupčice – návrh, dokumentace pro 2. opakované veřejné projednání. Strupčice: Obecní úřad Strupčice, 2025. Dostupné z: https://mesto.chomutov.cz/projednavany-novy-uzemni-plan-strupcice [cit. 25.7.2025]*pozn. Vzhledem k tomu, že aktuálně platný ÚP je z roku 2006 a většina zastavitelných ploch je zastavěna, byl pro analýzu výjimečně použit Návrh nového ÚP pro 2. opakované veřejné projednání (5/2025).

Územní plán Jirkov. Jirkov: Městský úřad Jirkov, 2025. Dostupné z: https://www.jirkov.cz/nabidka-temat/rozvoj-a-podnikani/strategicke-dokumenty-mesta-dlouhodobe-koncepty/uzemni-plan/ [cit. 25.7.2025]

Územní plán Pesvice – právní stav územního plánu po vydání Změny č. 1. Pesvice: Obecní úřad Pesvice, 2012. Dostupné z: https://mesto.chomutov.cz/zmena-c-1-uzemniho-planu-pesvice [cit. 25.7.2025]

Územní plán Všestudy. Všestudy: Obecní úřad Všestudy, 2016. Dostupné z: https://mesto.chomutov.cz/uzemni-plan-vsestudy [cit. 25.7.2025]

Územní plán Údlice. Údlice: Obecní úřad Údlice, 2019. Dostupné z: https://mesto.chomutov.cz/udlice [cit. 25.7.2025]

Pavel Hnilička, 2005. Sídelní kaše. Otázky k suburbánní výstavbě kolonií rodinných domů. Vydání první. Brno: vydavatelství ERA. ISBN 80-7366-028-8.

opuštěné lokality s ekologickou zátěží

Databáze SEKM. MŽP © 2019-2025 SEKM3. Dostupné z: https://www.sekm.cz/portal/; databáze Národní katalog brownfieldů [cit. 2025-01-14]

CZECHINVEST. Národní databáze brownfieldů. Online: Czechinvest, 2024. Dostupné z: https://brownfieldy-dotace.czechinvest.org/Aplikace/bf-public-x.nsf/bfs.xsp

Sev.en. Rozvojové lokality. Digitálně, 2025.

dopravní obslužnost

Územně analytické podklady Ústeckého kraje, 5. úplná aktualizace 2021. Ústí nad Labem: Krajský úřad Ústeckého Kraje, odbor územního plánování a stavebního řádu, 2021. Dostupné z: https://geoportal.kr-ustecky.cz/portal/up/uap [cit. 14.7.2025]

B - PROJEKTY TEPLICE S.R.O. Souhrnný plán sanace a rekultivace lomu ČSA. Aktualizace 2024. Teplice: Severní energetická, a.s., 2024.

Cyklodoprava

Územně analytické podklady Ústeckého kraje, 5. úplná aktualizace 2021. Ústí nad Labem: Krajský úřad Ústeckého Kraje, odbor územního plánování a stavebního řádu, 2021. Dostupné z: https://geoportal.kr-ustecky.cz/portal/up/uap [cit. 14.7.2025]

KLUB ČESKÝCH TURISTŮ. Průběhy tras turistického značení, Ústecký kraj. Praha, 2025.

Mapy.com. Mapa České republiky [online]. Praha: Seznam.cz. Dostupné z: https://mapy.com [cit. 2026-04-16].

BUDINSKÝ V. a M. HORÁČEK. Aktualizace generelu cyklotras Ústeckého kraje – 2024. Ústecký kraj, 2024.

Územní plánování

Územní plán Horní Jiřetín. Horní Jiřetín: Městský úřad Horní Jiřetín, 2025. Dostupné z: https://www.hornijiretin.cz/mesto/uzemni-plan/ [cit. 21.7.2025]

Úplné znění územního plánu Most po změně č. 2, Statutární město Most: Magistrát města Mostu, 2023. Dostupné z: https://www.mesto-most.cz/uzemn-plan-mesta-mostu/ds-1256 [cit. 9.7.2025]

Úplné znění Územního plánu Vysoká Pec po vydání změny č. 4. Vysoká Pec: Obecní úřad Vysoká Pec, 2025. Dostupné z: https://mesto.chomutov.cz/vysoka-pec [cit. 14.7.2025]

Územní plán Vrskmaň – Úplné znění územního plánu po vydání změny č. 2. Vrskmaň: Obecní úřad Vrskmaň, 2018. Dostupné z: https://mesto.chomutov.cz/vrskman [cit. 14.7.2025]

Územní plán Malé Březno. Malé Březno: Obecní úřad Malé Březno, 2023. Dostupné z: https://www.male-brezno.cz/obec-308/uzemni-plan-obce/platny-uzemni-plan-1/ [cit. 14.7.2025]

Územní plán Litvínov – Úplné znění územního plánu po vydání změny č. 1. Litvínov: Městský úřad Litvínov, 2024. Dostupné z: https://www.litvinov.cz/zmena-c-1-uzemniho-planu-litvinov/ds-54269/archiv=0 [cit. 14.7.2025]

Územní plán Jirkov. Jirkov: Městský úřad Jirkov, 2024. Dostupné z: https://www.jirkov.cz/nabidka-temat/rozvoj-a-podnikani/strategicke-dokumenty-mesta-dlouhodobe-koncepty/uzemni-plan/ [cit. 14.7.2025]

Zásady územního rozvoje Ústeckého kraje, úplné znění po vydání 1., 2., 3., 4., 5., 7. a 8. aktualizace. Ústí nad Labem: Krajský úřad Ústeckého kraje, 2024. Dostupné z: https://geoportal.kr-ustecky.cz/portal/up/kraj/zur [cit. 16.7.2025]

Politika územního rozvoje České republiky (Úplné znění závazné od 1. 10. 2025). Praha: Ministerstvo pro místní rozvoj, 2025. Dostupné z: https://mmr.gov.cz/getmedia/648dd867-2283-4638-8c6c-d4fbce4e3032/Uplne-zneni-Zmeny_c-8_Politiky_uzemniho_rozvoje_Ceske_republiky_final.pdf.aspx?ext=.pdf [cit. 25.2.2026]

Územní studie krajiny pro správní obvod ORP Litvínov. Litvínov: Městský úřad Litvínov, 2019. Dostupné z: https://www.mulitvinov.cz/uzemni-studie-krajiny-pro-spravni-obvod-orp-litvinov/d-465187 [cit.14.7.2025]

Územní studie krajiny pro správní obvod ORP Chomutov. Chomutov: Magistrát města Chomutova, 2019. Dostupné z: https://mesto.chomutov.cz/uzemni-studie-krajiny [cit. 21.7.2025]

Územní studie Krušné hory – Ústecký kraj. Ústí nad Labem: Krajský úřad Ústeckého kraje, 2019. Dostupné z: https://www.kr-ustecky.cz/uzemni-studie-krusne-hory/ds-100572/archiv=0&p1=204650 [cit. 16.7.2025]

Územně analytické podklady Ústeckého kraje, návrh 6. úplné aktualizace 2025. Ústí nad Labem: Krajský úřad Ústeckého Kraje, odbor územního plánování a stavebního řádu, 2025. Dostupné z: https://www.kr-ustecky.cz/navrh-6-uplne-aktualizace-uap-uk-2025 [cit. 5.3.2026]

Územně analytické podklady ORP Chomutov, 6. úplná aktualizace 2024. Chomutov: Magistrát města Chomutova Odbor rozvoje a investic, 2024. Dostupné z: https://mesto.chomutov.cz/uzemne-analyticke-podklady [cit. 14.10.2025]*pozn. Na webu pod uvedeným odkazem jsou dosud nahrány dokumenty 5. aktualizace ÚAP. Pro aktuální, 6. aktualizaci, je nutné kontaktovat referenta územně analytických podkladů.

Územně analytické podklady ORP Litvínov, 6. úplná aktualizace 2024. Litvínov: Městský úřad Litvínov – OIRR, úřad územního plánování, 2024. Dostupné z: https://www.mulitvinov.cz/uzemne-analyticke-podklady-orp-litvinov/d-423048 [cit. 10.9.2025]

Územně analytické podklady ORP MOST 6. úplná aktualizace - 2024. Most: Magistrát města Mostu Odbor rozvoje a dotací, 2024. Dostupné z: https://www.mesto-most.cz/uzemne-analyticke-podklady/ds-2584 [cit. 1.10.2025]

Limity využití území

(1) Územně analytické podklady Ústeckého kraje, 2024, kompletní sada, digitální verze. Poskytl Krajský úřad Ústeckého kraje—Oddělení digitálních map a územní koncepce kraje.

(2) Úplné znění Územního plánu Vysoká Pec po vydání změny č. 4. Vysoká Pec: Obecní úřad Vysoká Pec, 2025. Dostupné z: https://mesto.chomutov.cz/vysoka-pec [cit. 14.7.2025]

(2) Územní plán Vrskmaň – Úplné znění územního plánu po vydání změny č. 2. Vrskmaň: Obecní úřad Vrskmaň, 2018. Dostupné z: https://mesto.chomutov.cz/vrskman [cit. 14.7.2025]

(3) AOPK ČR. Plán péče o Národní přírodní památku Lom Československé armády na období 2024–2033, Příloha M3. Praha: AOPK ČR. Dostupné z: https://aopk.gov.cz/npp-lom-csa-dokumenty-a-caste-dotazy, citace [26.1.2026]

(4) VUHU a.s. Báňská zátěž v Mostecké pánvi. In: Obraz pánve. Analýza střetů, potenciálů a bariér územního rozvoje mostecké pánevní oblasti. Ústí nad Labem: RRA a.s., 2025.

(5) VRV a.s. Vodní díla dotčená povrchovou těžbou. In: Obraz pánve. Analýza střetů, potenciálů a bariér územního rozvoje mostecké pánevní oblasti. Ústí nad Labem: RRA a.s., 2025.

Vybrané sítě technické infrastruktury

Územně analytické podklady Ústeckého kraje, 2024, kompletní sada, digitální verze. Poskytl Krajský úřad Ústeckého kraje—Oddělení digitálních map a územní koncepce kraje.

Vzhledem k množství externích vstupních dat, nezodpovídá zhotovitel dokumentu (RRA ÚK) za správnost uvedených informací a vyhrazuje si právo analytickou část v průběhu zpracování pilotního projektu dále upravovat.

Zpracovatel

V rámci projektu
Transformační centrum Ústeckého kraje

Regionální rozvojová agentura Ústeckého kraje a.s.
Králova Výšina 3132/7
400 02 Ústí nad Labem
IČ: 60279524
rra@rra.cz

www.rrauk.cz/tcuk
Ústí nad Labem
05–2026

Spolufinancováno Evropskou unií

Ministerstvo životního prostředí

ústecký kraj